

NÉPESSÉG, KÖZEGÉSZSÉG

Változások Európa népességének felekezeti megoszlásában 1830 és 1930 között, különös tekintettel Magyarországra.

Variations, entre 1830 et 1930, dans la répartition par confessions de la population de l'Europe, et particulièrement en Hongrie.

Résumé. Notre tableau 1 présente la répartition par religions de la population de l'Europe vers 1830, 1900 et 1930. On y voit que le nombre des israélites, après avoir accusé un accroissement effectif frappant entre 1830 et 1900, augmentait faiblement entre 1900 et 1930. Pour cette dernière période, on constate quant à la catégorie „autres confessions et habitants sans confession“, un accroissement extrême (+ 2480·2%), qui tenait surtout au fait qu'en Russie soviétique, les nouveaux étaient enregistrés depuis 1918 comme n'appartenant à aucune confession. On voit encore, par le tableau 1, qu'en Europe, entre 1830 et 1900, la proportion de chacune des confessions augmentait au détriment des catholiques romains. Ce fait-là peut être expliqué par les guerres de la seconde moitié du XIXe siècle, qui avaient éprouvé surtout les pays en majorité catholiques romains. Mais vers 1930, seule la proportion des catholiques romains accusait, par rapport à 1900, un accroissement, d'ailleurs léger. Ceci tenait en partie au fait que surtout dans les pays où les protestants sont en majorité, les catholiques romains avaient un accroissement naturel dépassant celui des protestants.

En ce qui concerne la Hongrie, nous comparons d'abord les chiffres de l'accroissement naturel pour les diverses confessions (tableau 2). Nous indiquons ensuite la répartition par confessions de la population entre 1830 et 1930 sur le territoire d'avant la guerre mondiale (tableau 3), sur celui dit de Trianon et sur celui du 30 août 1940 (tableau 4). En Hongrie, d'après ces tableaux, depuis le milieu du siècle dernier, la proportion des catholiques romains et des israélites grandissait toujours, tandis que celle des gréco-catholiques, calvinistes, luthériens et gréco-orientaux était en diminution. Ce dernier fait tenait à la régression de l'accroissement naturel de ces confessions et à des émigrations d'avant la guerre mondiale. Quant à la forte augmentation, avant cette guerre-là, de la proportion des israélites, elle peut être expliquée par l'accroissement naturel élevé des Juifs habitant la campagne. Au cours des deux dernières décades, un grand nombre de Juifs campagnards s'installèrent dans les villes; et on sait que l'accroissement naturel des Juifs dans les villes est en forte diminution. Par suite de nos pertes territoriales dues au traité de Trianon, la proportion des gréco-catholiques, des gréco-orientaux et des unitaires a particulièrement

décru; mais elle a augmenté du fait du troisième agrandissement, en 1940, de notre territoire d'après-guerre.

Le tableau 5 fait connaître la répartition par confessions, entre 1813 et 1857, de la population des villes de Pest, de Buda, et d'Óbuda; le tableau 6 indique, sous ce rapport, pour 1869—1930, la situation de Budapest, formé de ces villes. C'est à partir des années 60 du XIXe siècle que notre capitale eut un caractère nettement hongrois, par une immigration d'agriculteurs provinciaux calvinistes de race purement hongroise. De 1813 à 1920, la proportion des israélites grandissait fortement à Budapest: les Juifs, s'occupant pour la plupart de commerce, se rendirent compte, dès le début du XIXe siècle, des possibilités économiques qu'ils pourraient avoir dans notre capitale. Mais à partir de 1920, leur proportion accusait, à Budapest aussi, une régression.

Enfin, le tableau 7 indique la part des Budapestois dans le nombre des membres des diverses confessions de Hongrie.

*

A mult század végén és századunk elején több statisztikus (Fournier de Flaix, Kuenen, Block, Sundbärg stb.) készített összehasonlító táblákat Európa népességének különböző időpontra vonatkozó felekezeti megoszlásáról.¹⁾ Az egyes szerzők egymással szembeállított táblázataik közti eltérés mutatja, hogy a felekezeti statisztika kérdéseinek tanulmányozásánál rendkívüli nehézségekkel kénytelen a kutató megküzdeni. A legnagyobb nehézség abban rejlik, hogy tíz európai államban (Andorra, Belgium, Dánia, Franciaország, Monako, Nagy-Britannia, Portugália, San-Marino, Spanyolország és Szovjet-Oroszország) a népösszeírásoknál a felekezeti hovatartozást egyáltalában nem tudakolják, s így ezeknél az országoknál a népesség vallási megoszlását csak hozzávetőleges becslések útján lehet megállapítani. E munkánál a kutató segítségére vannak az egyes felekezetek kiadványai (pl. Allge-

¹⁾ V. ö. még: Sibelka-Perleberg Artúr: A világ vallásai. M. Stat. Szemle, 1932, 261—270. l.

meine Kirchenzeitung, Orbis Terrarum Catholicus, Apollinaris, Studia et Documenta Historiae et Juris, Annual Report of the British Bible Society stb.). Mindamellert a különböző időpontokban készített táblák — különösen a régi adatokra vonatkozólag — szembeötlő eltéréseket mutatnak. A mai kutatás feladata e

becslésszerű összeállítások elbírálása a valószínűség alapján. Az elbírálásnál elsősorban az össznépeesség valószínű számára kell tekintettel lenni.

E kérdések mérlegelése és az adatok elbírálása után az 1. sz. táblán közöljük Európa felekezeti megoszlásának valószínű alakulását 1830, 1900 és 1930 körül.¹⁾

1. Európa népességének vallási megoszlása 1830—1930.

Répartition par confessions de la population de l'Europe, 1830—1930.

Vallás — Religions	Lélekszám — Nombre vers			Szaporodás — Accroissement		
	1830	1900	1930	1830—1900	1900—1930	1830—1930
	körül (ezrekben) — (en milliers)			(%-ban) — (en %)		
Római katolikus — <i>Catholiques rom.</i>	114.500	179.070	224.178	56·3	25·7	95·7
Görög katolikus — <i>Gréco-cath.</i>	52.500	105.007	112.460	100·0	7·1	114·2
Görög keleti — <i>Gréco-orient.</i>						
Protestáns — <i>Protestants</i>	53.200	98.417	116.888	84·9	18·7	119·7
Izraelita — <i>Israélites</i>	3.300	8.978	9.792	172·0	9·2	196·7
Mohamedán — <i>Mahométans</i>	3.500	8.249	9.254	135·7	12·2	164·4
Egyéb és felekezet nélküli — <i>Autres, y compris les gens sans confess.</i>	220	856	22.107	289·1	2.480·2	9.903·2
Európa népessége összesen — Population totale de l'Europe	227.220	400.577	494.679	76·3	23·5	117·7

Az 1830. év körüli adatokat két korabeli forrás-munka közölte. Az *Allgemeine Kirchenzeitung* 1831. évi folyamában Európa felekezeti megoszlását így ismertette:¹⁾

	Lélekszám
Római katolikus	114,500.000
Görög katolikus és görög keleti	47,500.000
Protestáns	49,200.000
Izraelita	1,800.000
Mohamedán	3,500.000
Összesen	216,500.000

A másik forrás a Brit Biblia Társulat 1830. évi jelentése, melynek adatait fenti táblánk összeállításánál használtuk fel. Ezek a számadatok ugyanis pontosabbaknak látszanak, tekintettel arra, hogy összegük 227,220.000-et tesz ki, amely megegyezik az ismertebb forrásmunkákban²⁾ közölt 1830. körüli európai lélekszámmal.

¹⁾ Közli a Bulletin de l'Institut International de Statistique. Tome IV. 1889, 1—2, valamint *Sibelka-Perleberg* Artúr: A világ vallásai. M. Stat. Szemle, 1932, 261—270. 1.

²⁾ *Malchus*: Handbuch der Finanz- und Staatswissenschaften, Stuttgart und Tübingen, 1830, II. kötet. *Mulhall*: The Dictionary of Statistics, London, 1892. Handwörterbuch der Staatswissenschaften, Jena, 1924. II. kötet. *Malchus* szerint Európa lakossága 1830-ban 227,220.371 volt.

A világ vallásai ebben a három időpontban — becslés szerint — így alakultak:

V a l l á s	1830	1900	1930
	körül (ezrekben)		
Római katolikus	142.145	264.506	345.996
Protestáns	62.785	166.627	232.243
Görög keleti	57.110	109.147	131.924
Egyéb keresztény	5.850	8.737	26.000
Izraelita	5.260	11.037	15.310
Mohamedán	135.700	202.018	257.992
Brahman	117.000	210.100	224.150
Buddhista és konfuciánus	230.200	355.250	504.330
Egyéb	115.950	208.658	212.355
Összesen	872.000	1,536.110	1,950.300

Az 1. sz. tábla legmegbízhatóbbaknak látszó adatai az 1900. év körüli állapotot tüntetik fel.¹⁾ Nehéz feladatnak bizonyult az 1930 körüli felekezeti megoszlás részben becslésszerű megállapítása is. Erről az időpontról *Raymond Pearl* készített táblázatot,²⁾ amelynek adatai azonban csak megközelítő képet nyújtanak. *Pearl* szerint Európa 1930. évi 475 milliós lélekszáma felekezetek szerint így oszlik meg:

	Millió
Római katolikus	220
Görög katolikus ³⁾	120
Protestáns	115
Izraelita	10
Mohamedán	5
Egyéb	5

¹⁾ V. ö. *Sundbärg*: Aperçus Statistiques Internationaux, Stockholm, 1908.

²⁾ Közli a Journal de la Société de Statistique de Paris, 72. évf., 1931, 4. szám.

³⁾ Helyesen: görög katolikus és görög keleti.

A hiteles közlések szerint Európa népessége 1930 körül 494·7 millió volt. A római katolikusok, görög katolikusok, protestánsok és izraeliták adatai nagyjából megegyeznek az 1. sz. táblán közölt becsléssel. *Pearl* táblájának második adata csak „görög katolikus“ megjelölésű, azonban kétségtelenül e 120 milliós szám úgy az egyesült, mint a nem egyesült görög hitűekre vonatkozik. Szembeötlő eltérés *Pearl* és az 1. sz. tábla adatai közt csak a mohamedán, valamint az „egyéb és felekezet nélküli“ népességénél mutatkozik.

Táblázatunkon az adatok megközelítő volta ellenére az egyes felekezetek gyarapodásánál különösen két arányszám hívja fel a figyelmet. Az egyik a zsidóság 1830—1900 közötti nagymérvű tényleges szaporodása (172·0%), mely éles ellentétet mutat lélekszámának 1900—1930 közötti 9·2%-os gyenge emelkedésével, míg a másik az egyéb és a felekezetnélküliek számának óriási növekedése 1900-tól 1930-ig (2.480·2 százalék); ennek egyik okát abban látjuk, hogy Szovjet-Oroszországban az 1918-tól született gyermekek felekezetnélkülieknek számítanak.¹⁾

Arányszámokban Európa vallásainak megoszlása a vizsgált három időpont körül így alakult:

V a l l á s	A népesség megoszlása %-ban		
	1830	1900	1930
Római katolikus	50·3	44·7	45·4
Görög katolikus }	23·1	26·2	22·7
Görög keleti			
Protestáns	23·4	24·6	23·6
Izraelita	1·5	2·2	2·0
Mohamedán	1·6	2·1	1·8
Egyéb és felekezetnélküli	0·1	0·2	4·5

Ebben az összeállításban legfeltűnőbb az a tény, hogy 1900 körül az összes felekezetek arányszáma — az 1830 körüli adatokkal összehasonlítva — a római katolikusok rovására megnövekedett. Ennek okát elsősorban a múlt század második felében a katolikus többségű országok közt dúló háborúk okozta nagyarányú vérvesztésben kereshetjük. E háborúk következtében Franciaország, Olaszország, Ausztria, stb. katolikus lakossága erősen megfogyott. Az európai római katolikusság jelentőségének csökkenését a századvégi nagymérvű tengerentúli kivándorlással is magyarázhatjuk, mert ez szintén a katolikus országokat érintette különösebben. 1900 körül a nagy népességi súlyú, de egykés Franciaország lélekszámának stagnálása is jelentős tényezője volt az arányszám visszaesésének.

¹⁾ Az idősebb orosz népességet — a tényleges szaporodás figyelembevételével — az utolsó világháború előtti adatoknak megfelelően soroztuk az egyes felekezetek közé.

Az 1930. év körüli százalékos megoszlásnál éppen ellenkezőleg, a római katolikusok arányszáma volt az egyetlen, amely 1900-hoz viszonyítva valamelyest javult, míg a többi vallásoké csökkent. A római katolikusok százalékszámának emelkedését 1900-tól 1930-ig részben az okozta, hogy egyes protestáns többségű országokban a római katolikusok természetes szaporodása a protestánsokénál kielégítőbben alakult és nagyobb részben a protestánsok közül lettek sokan felekezetnélküliekké. Németalföldön pl. 1920 és 1930 közt a római katolikusok arányszáma első ízben haladta meg a reformátusok arányszámát, amely addig Németalföld legtöbb hívet számláló felekezete volt. (A kisebb lélekszámú protestáns felekezetekkel együtt azonban a protestánsok arányszáma — 45·5% — még 1930-ban is jóval nagyobb, mint a katolikusoké.) A reformátusok arányszámának hanyatlása elsősorban azzal magyarázható, hogy 1920-tól 1930-ig igen sok németalföldi református lépett ki egyházából és felekezetnélkülivé lett. Alanti összeállításban közöljük a négy utolsó németalföldi népszámlálás felekezeti megoszlásának arányszámait:

Vallás	A népesség megoszlása %-ban			
	1899	1909	1920	1930
Református	48·4	44·2	41·2	34·4
Római katolikus	35·1	35·1	35·6	36·4
Egyéb felekezetű	14·3	15·8	15·4	14·7
Felekezetnélküli	2·3	5·0	7·8	14·4

Németországban a felekezeti eltolódás a katolikusok javára és a protestánsok hátrányára 1890 és 1910 között volt észlelhető. 1910 és 1930 között pedig — különösen a világháború óta — a felekezetnélküliek hódítanak mindinkább tért Németországban. Ebben az időszakban a katolikusok népességi arányszámának csökkenésére a katolikus jellegű Elzász-Lotharingia és Posen elcsatolása is nagy befolyással volt. E felekezeti eltolódásokat jól megfigyelhetjük a következő arányszámokban:

Vallás	A népesség megoszlása %-ban			
	1890	1910	1925 ¹⁾	1933 ¹⁾
Protestáns	62·8	61·6	64·2	62·7
Katolikus	35·8	36·7	32·3	32·5
Egyéb	1·4	1·7	3·5	4·8

Magyarországon az egyes felekezetek számarányának újabb alakulásában elsősorban az ország területének megcsonkítása

¹⁾ A versaillesi Németország területén.

idézett elő változást. A trianoni területen a római katolikusok túlsúlya még érezhetőbbé vált, míg a görög katolikusok, görög kele-

2. A magyarországi felekezetek természetes szaporodása vagy fogyása (—) ezer lélekre számítva, 1900–1932.

Accroissement — ou décroissement — naturel chez les membres des confessions de Hongrie en 1900–1932 (proportions pour 1000 habitants.)

Vallás Religions	1900— 1914 ¹⁾	1915— 1919 ¹⁾	1920— 1932 ²⁾	1900— 1932 ²⁾
	évek átlagában — en moyenne			
Római kat. — <i>Catholiques rom.</i>	12·4	—1·2	9·9	8·6
Görög kat. — <i>Gréco-cath.</i>	11·7	—2·2	17·0	11·7
Ref. — <i>Calvinistes</i>	8·8	—3·8	7·9	5·8
Ev. — <i>Luthériens</i>	9·3	—3·0	7·0	5·8
Gör. kel. — <i>Gréco-orient.</i>	7·7	—7·5	4·9	3·5
Unitárius — <i>Unitaires</i>	9·7	—5·1	0·5	2·3
Izraelita — <i>Israélites</i>	13·0	—1·4	0·1	3·7

¹⁾ A Magyarbirodalom területén. — *Territoire de l'Etat hongrois d'avant la guerre mondiale.*

²⁾ A trianoni területen. — *Territoire dit de Trianon.*

³⁾ 1900-tól 1920-ig a Magyarbirodalom, 1920-tól 1932-ig Csonka-Magyarország területére számítva. — *Pour 1900–1920, territoire de l'Etat hongrois d'avant la guerre mondiale; pour 1920–1932, territoire mutilé.*

tek és unitáriusok zömét elvesztettük.¹⁾ Azonban a magyarországi felekezetek lélekszámára az egyes felekezetek természetes szaporodásában beállott változások is döntő hatással voltak.

Négy időszokról állítottuk össze az egyes felekezetek természetes szaporodását. Az utolsó oszlop az egész 32 éves időszak átlagát adja. Tekintettel arra, hogy ebben az időszakban a háborús évek (2. oszlop) nagyfokú halálozása és denatalitása is szerepel, ez nem ad tiszta képet az egyes felekezetek természetes szaporodásáról. Az 1900-tól 1914-ig terjedő háború előtti (1. oszlop) és az 1920-tól 1932-ig terjedő háború utáni (3. oszlop) időszak jellegzetesebb. A világháború előtt az izraeliták természetes szaporodása volt a legnagyobb, míg a világháború után a legkisebb. A görög katolikusok kivételével a háború utáni időszakban minden felekezet természetes szaporodása csökkent. E csökkenés az izraelitákon kívül az unitáriusoknál és a görög (keletiek)nél a legerősebb. Az összes felekezeteknél a csök-

¹⁾ V. ö. Fogarasi Zoltán dr.: Magyarország népessége vallásfelekezetek szerint. M. Stat. Szemle, 1936, 755–771. l.

3. A Magyarbirodalom népességének felekezeti megoszlása.

(1910. évi terület)

Répartition par confessions de la population de l'Etat hongrois d'avant la guerre mondiale (territoire de 1910)

Vallás — Religions	Lélekszám — En nombres abs.								
	1830	1840	1850	1869	1880	1890	1900	1910	1930
Római kat. { sz. (ezer) <i>Nombr. abs. (en milliers)</i>	5.984	6.130	6.260	7.558	7.850	8.821	9.846	10.888	12.384
<i>Cath. rom.</i> { %	52·9	47·6	47·5	48·7	50·1	50·9	51·6	52·1	53·4
Görög kat. { " " %	833	1.322	1.363	1.600	1.497	1.668	1.844	2.026	2.197
<i>Gréco-cath.</i> { " " %	7·4	10·3	10·3	10·3	9·6	9·6	9·6	9·7	9·5
Református { " " %	1.642	1.847	1.785	2.031	2.032	2.225	2.424	2.621	2.807
<i>Calvinistes</i> { " " %	14·5	14·3	13·5	13·1	13·0	12·8	12·7	12·6	12·1
Evangélikus { " " %	822	1.006	1.008	1.113	1.123	1.204	1.280	1.340	1.412
<i>Luthériens</i> { " " %	7·3	7·8	7·6	7·2	7·2	7·2	6·7	6·4	6·1
Görög keleti { " " %	1.789	2.284	2.359	2.589	2.435	2.632	2.800	2.987	3.296
<i>Gréco-orient.</i> { " " %	15·8	17·7	17·9	16·7	15·6	15·2	14·6	14·3	14·2
Unitárius { " " %	—	47	46	55	56	62	68	74	—
<i>Unitaires</i> { " " %	—	0·4	0·4	0·4	0·4	0·4	0·4	0·3	—
Izraelita { " " %	204	244	369	554	638	725	846	932	924
<i>Israélites</i> { " " %	1·8	1·9	2·8	3·6	4·1	4·1	4·4	4·5	3·8
Egyéb { " " %	37	10	2	9	11	12	14	18	184
<i>Autres</i> { " " %	0·3	0·0	0·0	0·0	0·0	0·0	0·1	0·1	0·9
Népesség { sz. (ezer) <i>Nombr. abs. (en milliers)</i>	11.311	12.890	13.192	15.509	15.642	17.349	19.122	20.886	¹⁾ 23.204
<i>Population totale</i> { %	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0

¹⁾ V. ö. Hollós István dr.: A régi magyar államterület népességének fejlődése 1910–1930 között. M. Stat. Szemle, 1932, 891–914 l. — „L'accroissement, entre 1910 et 1930, de la population sur le territoire d'avant-guerre de la Hongrie”, par le Dr Etienne Hollós; *Revue Hongroise de Statistique*, 1932, p. 891–914.

kenés főoka az, hogy a világháború alatt a Magyarbirodalom 661 ezer férfit vesztett¹⁾ és ezért a háború utáni években is igen erősen mutatkozott a születések csökkenése.

Most már rátérhetünk Magyarország felekezeti megoszlásának tanulmányozására a 3. és 4. számú táblákon.

A 3. sz. tábla a történelmi Magyarbirodalom népességének felekezeti viszonyairól nyújt képet. Az 1830. évi adatokat Fényes Elek országrészek, illetve vármegyék szerint megállapított adataiból²⁾ gyűjtöttük össze. Úgy látszik, hogy a görög katolikusok és görög keletiek száma nem egészen pontos, vagyis Fényes a legnagyobb valószínű-

¹⁾ V. ö. Mike Gyula dr.: A Magyarbirodalom és a mai Magyarország vérvesztése a világháborúban. M. Stat. Szemle, 1927, 623—633. l.

²⁾ Fényes Elek: Magyar Országunk 's a' hozzá kapcsolt Tartományoknak mostani állapotja statisztikai és geographiai tekintetben. Pesten, 1839.

4. Magyarország népességének felekezeti megoszlása.

Répartition par confessions de la population en Hongrie.

Vallás — Religions	Lélekszám En nombr. abs.		
	1920 ¹⁾	1930 ¹⁾	1930 ²⁾
Római katolikus <i>Cath. rom.</i> . . .	5.105 63·9	5.634 64·9	6.743 53·1
Görög katolikus <i>Gréco-cath.</i> . . .	176 2·2	201 2·3	1.548 12·2
Református <i>Calvinistes</i> . . .	1.671 21·0	1.813 20·9	2.521 19·8
Evangelikus <i>Luthériens</i> . . .	497 6·2	534 6·1	615 4·8
Görög keleti <i>Gréco-orient.</i> . . .	51 0·6	40 0·5	434 3·4
Izraelita — <i>Isr.</i>	473 5·9	445 5·1	743 5·8
Egyéb — <i>Autres</i>	17 0·2	21 0·2	104 0·9
Népesség — <i>Popu- lation totale</i> . . .	7.990 100·0	8.688 100·0	12.708 100·0

¹⁾ Trianoni terület. — *Territoire dit de Trianon.*

²⁾ 1940 aug. 30-i terület. Az 1941-ben negyed-szer megnövekedett Magyarország területén az 1930. évi népesség felekezetek szerint így oszlott meg: *Chiffres concernant le territoire du 30 août 1940. Sur le territoire agrandi pour la quatrième fois, en 1941, la répartition est, d'après les chiffres de 1930, la suivante:*

	Ezer lélek Nombr. abs. (en milliers)	%
Római katolikus — <i>Cath. rom.</i> . . .	7.406	53·9
Protestáns — <i>Protest.</i>	3.307	24·1
Görög keleti — <i>Gréco-orient.</i> . . .	642	4·6
Egyéb — <i>Autres</i>	2.384	17·4
Összesen — <i>Total:</i>	13.739	100·0

ség szerint több ezer görög katolikus és görög keletit a római katolikusok között tüntetett fel. A magyarbirodalmi területre vonatkozó 1930. évi adatokat részben becslésszerűen állapítottuk meg az utódállamok kiadványaiból.

A 4. számú táblának első két oszlopa a trianoni területre, míg harmadik oszlopa az 1940. évi háromszor megnagyobbodott területre vonatkozik.

E táblák megerősítik eddigi megfigyeléseinket. A római katolikusok arányszáma a múlt század közepétől állandó emelkedést mutat, míg a görög katolikusoké állandóan csökken. A reformátusok és izraeliták arányszámának csökkenése azzal magyarázható, hogy az egyke rendszer e két felekezetnél terjed legjobban. Az evangélikusok százalékának hanyatlása arra vezethető vissza, hogy az e felekezethez tartozó hívek jelentős része szlovák nemzetiségű, kiknél a halálozási arányszám magas és az egyke is terjed. A görög keletiek csökkenését az okozza, hogy a görög keleti románoknál a halálozások száma állandóan emelkedik, míg az e felekezethez tartozó szerbek születési arányszáma csökkenő tendenciájú. Az unitáriusok százalékszámát állandó. Erdélyben, ahol az unitáriusok legnagyobb számban laknak, a román uralom alatt erőszakos térítéssel akarták e felekezet híveit is a görög keleti egyházba kényszeríteni. Az izraeliták száma a világháborúig igen nagy mértékben emelkedett, majd azóta rohamosan csökken. Az ország északkeleti részében élő vidéki zsidóság még ma is erős szaporodású, azonban az utolsó húsz évben a zsidók jelentős része vidékről városba költözött és a városi zsidóság természetes szaporodása állandóan hanyatlak.

Az egyes vallások veszteségeinek egyik okát a világháború előtti kivándorlásokban találjuk.

A magyarbirodalmi kivándorlók vallás szerinti megoszlása két, ebből a szempontból jellegzetes évcsoportban így alakult:

Vallás	1905—1907		1911—1913	
	absz. sz.	%	absz. sz.	%
Római katolikus	277.939	52·6	128.054	48·3
Görög katolikus	65.034	12·3	42.697	16·1
Református	40.606	7·7	22.262	8·4
Evangelikus	51.156	9·7	21.622	8·1
Görög keleti	76.025	14·4	41.963	15·8
Unitárius	1.646	0·3	902	0·3
Izraelita	15.327	2·9	7.728	2·9
Egyéb	312	0·1	213	0·1
Összesen	528.045	100·0	265.441	100·0

5. Pest, Buda és Óbuda városok lakosságának felekezeti megoszlása 1813—1857.¹⁾
Répartition par confessions de la population dans les villes de Pest, de Buda et d'Óbuda, 1813—1857.¹⁾

Vallás — Religions	Lélekszám — En nombres abs.					
	1813	1821	1830	1840	1848	1857
Római katolikus és görög kat. { Cath. rom. et gréco-cath.	{ sz. (ezer) — Nomb. abs. (en milliers) 61.232 % 87.2	{ 67.305 85.7	{ 83.910 85.2	{ 81.548 82.1	{ 113.552 80.7	{ 146.293 78.6
Református — Calvinistes	{ 595 % 0.8	{ 1.430 1.8	{ 1.286 1.3	{ 1.958 2.0	{ 2.950 2.1	{ 3.880 2.1
Evangélikus — Luthériens	{ 1.115 % 1.6	{ 1.398 1.7	{ 2.815 2.9	{ 3.019 3.4	{ 4.459 3.7	{ 6.482 3.5
Görög keleti — Gréco-orient.	{ 1.752 % 2.5	{ 1.628 2.1	{ 1.749 1.8	{ 1.395 1.4	{ 1.472 1.0	{ 1.372 0.7
Izraelita — Israélites	{ 5.525 % 7.9	{ 6.835 8.7	{ 8.750 8.8	{ 11.346 11.1	{ 18.265 12.5	{ 28.284 15.1
Osszes népesség { <i>Population totale</i> {	{ sz. (ezer) — Nomb. abs. (en milliers) 70.219 % 100.0	{ 78.596 100.0	{ 98.510 100.0	{ 99.266 100.0	{ 140.698 100.0	{ 186.311 100.0

¹⁾ Forrás: Kőrösi József: Buda és Ó-Buda városa népességének évenkénti kimutatása 1813-tól 1857-ig. Statisztikai Havi Füzetek, IX. évf., 1881, 96. szám. — D'après Joseph Kőrösi: Buda és Óbuda városa népességének évenkénti kimutatása 1813-tól 1857-ig. „Statisztikai Havi Füzetek“, année IX, 1881, numéro 96.

6. Budapest lakosságának felekezeti megoszlása 1869—1930.¹⁾
Répartition par confessions de la population de Budapest, 1869—1930.¹⁾

Vallás — Religions	Lélekszám — En nombres abs.							
	1869	1880	1890	1900	1910	1920	1925	1930
Római katolikus { Cath. rom.	{ sz. (ezer) — Nomb. abs. (en milliers) 195.826 % 72.4	{ 242.981 67.4	{ 316.057 64.3	{ 445.023 60.8	{ 526.175 59.8	{ 548.727 59.1	{ 575.487 59.9	{ 611.210 60.8
Görög katolikus { Gréco-cath.	{ 638 % 0.2	{ 1.267 0.3	{ 2.752 0.5	{ 5.806 0.8	{ 9.428 1.1	{ 10.065 1.1	{ 9.240 1.0	{ 10.590 1.1
Református { Calvinistes	{ 13.013 % 4.8	{ 22.214 6.2	{ 37.895 7.7	{ 67.319 9.2	{ 86.990 9.9	{ 101.124 10.9	{ 109.761 11.4	{ 121.796 12.1
Evangélikus { Luthériens	{ 14.318 % 5.3	{ 20.040 5.6	{ 28.018 5.7	{ 38.811 5.3	{ 43.562 5.0	{ 44.894 4.8	{ 45.736 4.8	{ 50.001 5.0
Görög keleti { Gréco-orient.	{ 1.838 % 0.7	{ 1.864 0.5	{ 2.218 0.5	{ 4.422 0.6	{ 6.962 0.8	{ 4.346 0.5	{ 4.016 0.4	{ 4.000 0.4
Unitárius { Unitaires	{ 59 % 0.0	{ 119 0.0	{ 460 0.1	{ 1.058 0.1	{ 2.120 0.2	{ 2.828 0.3	{ 2.603 0.3	{ 2.511 0.2
Izraelita { Israélites	{ 44.890 % 16.6	{ 70.879 19.7	{ 103.317 21.0	{ 168.985 23.1	{ 203.687 23.1	{ 215.512 23.2	{ 207.563 21.6	{ 204.358 20.3
Egyéb és ism. { Autres et non déclarés	{ 103 % 0.0	{ 1.187 0.3	{ 1.221 0.2	{ 898 0.1	{ 1.447 0.1	{ 1.500 0.1	{ 6.639 0.6	{ 1.628 0.1
Össz. népesség { <i>Populat. totale</i> {	{ sz. (ezer) — Nomb. abs. (en milliers) 270.685 % 100.0	{ 360.551 100.0	{ 491.938 100.0	{ 732.322 100.0	{ 880.371 100.0	{ 928.996 100.0	{ 960.995 100.0	{ 1.006.184 100.0

¹⁾ Forrás: Thirring Lajos dr.: Budapest népességének anyanyelvi és vallási megoszlása. M. Stat. Szemle, 1932, 461—467. l. — D'après Louis Thirring: La répartition, par langue maternelle et par confession, de la population de Budapest. Revue Hongroise de Statistique, 1932, p. 461—467.

Amint a 4. sz. táblából kitűnik, a trianoni Magyarország területén a római katolikusok, reformátusok, evangélikusok és izraeliták a magyarbirodalmi adatokhoz viszonyítva magas arányszámmal voltak

képviselve, míg az 1940. évi megnagyobbított területen élő népesség 1930. évi felekezeti megoszlásánál a többi felekezetek hódítottak ismét tért.

Nem tartjuk érdektelennek ezek után,

hogy rátérjünk Budapest felekezeti viszonyaira és megállapítsuk, milyen arányban oszlanak meg az egyes vallások az ország fővárosában.

Tekintettel arra, hogy az 1869-i első magyar népszámlálás előtti időkről Pest, Buda és Óbuda városok lakosságának felekezeti megoszlásáról egyházi összeírások összesítésének alapján adhatunk számot, ezeket az adatokat a későbbi budapesti adatoktól elkülönítve közöljük.

Kitűnik, hogy 44 esztendő alatt a római és görög katolikusok, valamint a görög keletiek számaránya állandóan csökkent, míg a reformátusok, evangélikusok és — különösen — az izraeliták száma megnövekedett. Az izraeliták arányszámának ily nagymérvű növekedése azt bizonyítja, hogy a jobbra kereskedelemmel foglalkozó zsidóság már a XIX. század elejétől kezdve tömegesen tódult a kereskedelmi lehetőségeket nyújtó Pest városába.

A 6. sz. tábla egyéb megfigyelésekre nyújt lehetőséget.

A fővárosnak a múlt század 60-as éveitől kezdve fokozatosan nőtt magyar jel-

lege azáltal, hogy vidékről jött színmagyar református földműves elem telepedett itt meg. A reformátusok Budapestre irányuló nagyarányú bevándorlása e felekezet számárányát hatalmasan növelte. Érdekes, hogy 1869-ben a fővárosban még több evangélikus élt, mint református, 1930-ban pedig a reformátusok száma az evangélikusok számának kétszeresét is meghaladta. Míg a görög katolikusok száma 1910-ig állandóan emelkedett, majd azóta stagnál, a görög keletieké majdnem egy szinten mozog. Az unitáriusok számának emelkedése a világháború után azzal magyarázható, hogy ebben az időben több e vallást követő erdélyi menekült talált ott-hont az ország fővárosában. A bevándorlások következtében Budapesten letelepedett izraeliták száma 1920-ig továbbra is erősen emelkedik. Ettől az évtől kezdve számuk Budapesten is hanyatlik.

Végül pedig az alanti 7. sz. táblából kitűnik, hogy az egyes felekezetek országos lélekszámának hány százaléka él a fővárosban.

7. Budapest részesedése az egyes felekezetek országos lélekszámából.

Part des habitants de Budapest dans les confessions de Hongrie.

Vallás — Religions	1869 ¹⁾	1880 ¹⁾	1890 ¹⁾	1900 ¹⁾	1910 ¹⁾	1920 ²⁾	1930 ²⁾	1930 ³⁾	1930 ³⁾
	(%-ban) — (en %)								
Római katolikus — Catholiques rom . . .	2.6	3.0	3.6	4.5	4.8	10.7	10.8	4.8	9.0
Görög katolikus — Gréco-catholiques . . .	0.0	0.1	0.2	0.3	0.5	5.7	5.3	0.5	0.7
Református — Calvinistes	0.6	1.1	1.7	2.8	3.3	6.2	6.7	4.3	4.8
Evangélikus — Luthériens	1.3	1.8	2.3	3.0	3.3	9.0	9.4	3.5	8.1
Görög keleti — Gréco-orientaux	0.1	0.1	0.1	0.2	0.2	8.5	10.0	0.1	0.9
Unitárius — Unitaires	0.1	0.2	0.7	1.6	2.9	29.8	22.8	3.1	5.4
Izraelita — Israélites	8.1	11.1	14.2	20.0	21.9	45.6	44.9	22.1	27.5
Egyéb — Autres	1.1	10.8	10.1	6.4	8.5	20.0	16.3	1.6	2.8
Összes lakosság — Populat. totale . . .	1.3	2.3	2.8	3.8	4.2	12.1	11.6	4.2	7.9

¹⁾ A háború előtti Magyarbirodalom lakosságának százalékában. — *Par rapport à la population de l'Etat hongrois d'avant la guerre mondiale (%)*

²⁾ A trianoni Magyarország lakosságának százalékában. — *Par rapport à la population de la Hongrie de Trianon (%)*.

³⁾ Az 1940 aug. 30-i Magyarország lakosságának százalékában. — *Par rapport à la population de la Hongrie du 30 août 1940 (%)*.

Az ország megcsonkításával 1920-ban előállt az a visszás helyzet, hogy Budapest az ország összes lakosságának több, mint 12%-át gyűjtötte össze. A fővárosba tömörült lakosság 20 éven át a római katolikus és görög keleti országos összlakosság 10—

10%-át, az evangélikusoknak csaknem 10%-át, az unitáriusoknak több, mint 20%-át és a zsidóságnak majdnem a felét képviselte. Magyarország megnagyobbodásával az elmúlt években ez az állapot némileg javult.

Ruh György.

MEZŐGAZDASÁG

Tiszántúli és északi dombosvidéki kisgazdaságok jövedelmezőségi eredményei az 1931—1939. években.

Les revenus des petites exploitations agricoles au delà de la Tisza et dans le Nord couvert de collines, en 1931—39.

Résumé. En Hongrie, il y a, à l'Académie d'agriculture de Debrecen, un Centre pour la statistique de la comptabilité, qui fonctionne conjointement à l'enseignement des principes d'exploitation.

Ce Centre a fait récemment une statistique sur la fortune et les revenus en 1931—39 de 552 petites exploitations agricoles ayant ensemble 28.162 arpents cadastraux de superficie agricole au delà de la Tisza et dans le Nord, couvert de collines.

Nous allons faire connaître cette statistique, établie d'après les comptes régulièrement tenus des dites exploitations.

Selon ces comptes-là, pendant les 3 dernières années envisagées (1937, 1938, 1939), le rendement brut des exploitations en question représentait au delà de la Tisza respectivement 169'93, 174'63 et 190'05 pengős par arp. cad.; il était moins considérable dans le Nord: 150'48, 135'78 et 134'15 pengős. Dans toutes les deux régions considérées, le rendement brut des plantes dépassait celui de l'élevage. Pour ce dernier, le rendement brut était le plus considérable au delà de la Tisza.

C'est le rendement brut du froment qui était le plus élevé, abstraction faite de l'année 1932, où le froment a souffert de la rouille. Notamment, le rendement brut du froment variait entre 25'42 et 35'95% au delà de la Tisza, et entre 26'53 et 39'59% dans le Nord. — Après le froment, venaient, dans la composition du rendement brut, au delà de la Tisza, l'élevage de porcs (entre 14 et 30'46%) et de bêtes à cornes (entre 6 et 11'31%). Dans le Nord, c'était le contraire: élevage de bêtes à cornes: entre 6'52 et 16'11%; celui de porcs, entre 6'91 et 13'94%. C'est qu'au delà de la Tisza, les petits exploitants élèvent plutôt des porcs, et que ceux du Nord élèvent plutôt des bêtes à cornes, surtout des vaches laitières (la production de lait y est notable). Quant au rendement brut de l'élevage de volaille, il dépassait au delà de la Tisza celui du Nord.

Les frais d'exploitation étaient dans la région d'au delà de la Tisza supérieurs à ceux de la région Nord (par arp. cad., entre 92'46 et 131'55 pengős dans la première; entre 89'94 et 111'34 pengős dans la seconde). Donc, au delà de la Tisza, les exploitants emploient plus de capitaux et de main d'oeuvre que dans le Nord; on voit par là aussi que la culture est plus intensive au delà de la Tisza. Dans

toutes les deux régions considérées, les frais pour main d'oeuvre représentaient relativement la plus grande partie des frais d'exploitation (entre 29'81 et 46'56%). Venait immédiatement après, sous ce rapport, l'impôt (les détails ressortent des relevés donnés plus bas).

En ce qui concerne le rendement net, c'est-à-dire, ce qui reste du rendement brut après avoir déduit les frais d'exploitation, il était au delà de la Tisza en général plus grand que dans le Nord. En 1936—39, il représentait par arp. cad. au delà de la Tisza 54'60 à 62'65 pengős, contre 24'36 à 54'68 pengős dans le Nord. Ce bon résultat de la région d'au delà de la Tisza s'explique par le fait que les moyennes de récolte y sont plus grandes, la culture de la terre et l'élevage plus intensifs et les exploitants plus instruits. Le rendement net, considéré comme pourcentage du capital investi, était également meilleur au delà de la Tisza. Là, les exploitants, après avoir eu un déficit d'exploitation en 1931—35, avaient à partir de 1936 chaque année des bénéfices d'exploitation. Ceux-ci y étaient les meilleurs justement en 1936 (30'02 par arp. cad.). Dans le Nord, ils n'avaient des bénéfices d'exploitation qu'en 1935 et en 1936.

Le revenu agricole — ou revenu net — est devenu considérable à partir de 1936 au delà de la Tisza et dans le Nord. Dans la première de ces régions, il a monté par arp. cad. de 75'97 à 83'56 pengős; dans le Nord, ayant atteint 91'94 pengős en 1936, il est descendu à 61'30 pengős. Il est à faire remarquer que pour se faire une idée de la situation des petites exploitations, le revenu net renseigne en général mieux que le rendement net et que le premier y dépassait toujours le second.

En ce qui concerne le bénéfice d'exploitant et la valeur en argent du travail du patron, les petites exploitations d'au delà de la Tisza étaient déficitaires en 1931—35. Mais la situation y changea fort entre 1936 et 1939, où le bénéfice d'exploitant y était par an et par arp. cad. entre 7'62 et 31'52 pengős, et la valeur du travail du patron, entre 36'87 et 48'48 pengős. Quant à la rente provenant de la fortune de l'exploitant, on voit également un accroissement pour 1936—39 (entre 50'93 et 59'01 pengős) par rapport à 1931—35 (entre 18'33 et 26'79 pengős). Dans le Nord, les exploitations en question

ne donnaient qu'en 1935 et 1936 un bénéfice d'exploitant (par arp. cad., entre 7'28 et 16'61 pengős).

Au delà de la Tisza, ces dernières années, la rente provenant de la fortune de l'exploitant représentait 21'06 à 51'88 pengős, et la valeur du travail du patron, 18'34 à 37'38 pengős. Le revenu dit d'économie nationale était au delà de la Tisza, entre 1936 et 1939, par arp. cad. entre 128'20 et 184'22 pengős, et dans le Nord, entre 113'02 et 136'93 pengős. Ajoutons que chaque année, le revenu agricole, la valeur en argent du travail du patron et le revenu dit d'économie nationale étaient en raison inverse de la grandeur des exploitations.

Les chiffres concernant la fortune nette des exploitants en question montrent une diminution extrême pour 1932 et une diminution moindre jusqu'en 1935; donc, les exploitants s'appauvrirent alors. En 1935, les exploitants ayant diminué leur train de vie, la situation s'est améliorée un peu. La fortune nette des exploitants représentait par arp. cad. 4'58 pengős au delà de la Tisza; il était par arp. cad. de 6'64 pengős dans le Nord, où les exploitants, habitués à une existence plus modeste que ceux de l'au delà de la Tisza, se sont restreints particulièrement. En 1936, 1937, 1938 (surtout en 1936), la fortune nette des exploitants augmentait notablement au delà de la Tisza; elle s'élevait surtout en 1936 (par arp. cad., à 39'60 et 21'81 pengős); mais en 1939 il y a diminué (à 7'67 pengős), à cause de la hausse des vivres et du renchérissement des articles utilisés personnellement par les exploitants.

Au delà de la Tisza, en 1932—37, où les céréales étaient en baisse, la plupart des recettes en argent provenaient de l'élevage. On se trompe donc en croyant que l'élevage y est bien moins développé que la production de plantes; les chiffres indiqués par nous démentent nettement cette croyance. Dans le Nord, ainsi que dans la Zone septentrionale recouverte, les recettes provenant de la production de plantes dépassaient en 1939 en général celles de l'élevage. — Les dépenses en argent étaient chaque année bien plus grandes au delà de la Tisza que dans le Nord.

On voit, par toutes les données relatives aux revenus des petites exploitations en question, que pendant les 9 années considérées, au delà de la Tisza, c'est l'année 1932 qui a été pour elles la plus mauvaise, à cause de la faiblesse de la récolte et de la baisse des prix de bestiaux. La situation s'y est légèrement améliorée en 1933 (où la récolte a été bien bonne, mais les prix agricoles trop bas); elle était un peu meilleure en 1933 et 1934 (du fait de la hausse des céréales); et en 1935, elle s'amé-

liora encore au delà de la Tisza, ainsi que dans le Nord. Mais il n'y eut une amélioration notable qu'en 1936, 1937, 1938 et 1939, où les petites exploitations bien gérées ont eu de bons résultats pour le rendement net, le revenu dit d'économie nationale, et surtout pour le revenu agricole.

*

Egy ország mezőgazdasági termelését csak akkor lehet fokozni, ha a termelésnek a jövedelmezősége biztosítva van. Ennek az elérésére tehát meg kell vizsgálni az egyes üzemek jövedelmi és vagyoni viszonyait, ami csak a jövedelmezőség-számítás, a számtartás útján lehetséges.

Az egyes üzemeknek tehát egész éven át rendszeres, pontos számtartást kell vezetniök. Hogy most már az illető országrész, vagy vidék üzemeinek a jövedelmezőségéről és vagyoni helyzetéről a valóságnak megfelelő képet nyerjünk, szükséges az, hogy az üzemek egyenletesen legyenek kiválasztva az illető országrész és vidék, illetőleg az egész ország területén. A kiválasztott üzemeknek tehát reprezentálni kell az illető vidék, végeredményben az egész ország üzemeit.

A tervgazdaság, irányító gazdálkodás, a közellátás összes gazdasági kérdései most még inkább megkívánják ezeket a jövedelmezőségi feldolgozásokat. Különösen a mai háborús viszonyok idején fontos a számtartásstatisztikán alapuló jövedelmezőségi feldolgozás, amikor úgy a táplálkozási és ruházatkodási anyagoknak, mint a termeléshez szükséges nyersanyagoknak szűkében vagyunk, amiből következik annak a legfontosabb jövedelmezőségi alapelvnek a szigorú betartása, hogy a termelésnél a legnagyobb terméshozamot a lehető takarékos felhasználással, a legkevesebb költséggel kell elérni, hogy így a magán és nemzetgazdasági haszon minél nagyobb legyen.

A mezőgazdasági számtartásból kétféle statisztikát készíthetünk. Egyik az *üzemstatisztika*, amely egy üzem több esztendejéről tartalmazza a számtartási adatokat, a másik a *gazdaságstatisztika*, amely több üzemből ugyanazon egy évről, vagy ugyanazon több évről fejezi ki a számtartási adatok átlagát.¹⁾

¹⁾ *Sagawe*: Rechnungswesen und Wirtschaftlichkeit im Landbau.

A mezőgazdasági üzem organikus természetű megkívánja, hogy ezek a jövedelmezőségi statisztikai vizsgálatok mindig az üzemegész keretében történjenek, vagyis sohasem szabad a vizsgálatnál az üzemegészt figyelmen kívül hagyni, még akkor sem, ha csak egy üzemágot vizsgálunk. A gazdaságstatisztika nemzetgazdasági jelentősége abban áll, hogy egyedül az tud általánosságban tényleges képet adni a mezőgazdaságnak, mint a nemzetgazdaság Magyarországon legfontosabb ágának, a mindenkor jövedelmezőségi helyzetéről. A gazdaságstatisztikai feldolgozásokat kell tehát erre a célra használni, nem pedig az ú. n. hivatalos mezőgazdasági statisztikát, mert a gazdaságstatisztika a számtartás által mindig teljes egészében vizsgálja az egyes üzemeket, míg a hivatalos mezőgazdasági statisztika az üzemekben mindig csak egyes részeket emel ki és az üzemegészt figyelmen kívül hagyja. A hivatalos mezőgazdasági statisztika eszerint a mezőgazdaság „teljesítményét” mutatja meg, míg a számtartáson alapuló üzemstatisztika és gazdaságstatisztika a mezőgazdaság jövedelmezőségét tárja fel.

A debreceni m. kir. Gazdasági Akadémia üzemtani tanszéke mellett működő számtartásstatisztikai központ az 1931—39-ig terjedő évekről 538 tiszántúli és északi dombosvidéki számtartásvezető kisüzem vagyoni és jövedelmi viszonyait dolgozta fel, amely kisgazdaságok összterülete 27.566 kat. holdat tesz. Az 1939. évben a Felvidék felszabadult részéről is feldolgozott 14 kisgazdaságot 596 kat. hold mezőgazdasági területtel. Eszerint az összes feldolgozott gazdaságok száma 552, összesen 28.162 kh. mezőgazdasági területről. Szükségesek ezek a feldolgozások azért is, mert ezek igazolják annak a megdönthetetlen földbirtokpolitikai elvnek a helyességét, hogy egy agrárállamban az életképes birtokelosztás az, ha a szaktudással kezelt kisbirtok van túlsúlyban a törpebirtokhoz és a nagybirtokhoz viszonyítva. Ezekből a kutatásokból látjuk meg, hogy miért tartotta a legfontosabb feladatának már jó régen Dánia, Svájc és Hollandia, újabban pedig Németország és Olaszország a kisbirtok arányának fokozatos átmenettel való megjavítását úgy, hogy a kisbirtokos népesség száma a gazdálkodás okszerű belterjességének és szakszerűségének előmozdításával együtt a lehetőség szerint

állandósíttassék s a kisbirtokosság eltörpebirtokosodása és az elnincstelenedése (elproletárizálódása) megakadályoztassék. Ezek a jövedelmezőségi feldolgozások győznek meg bennünket a kisbirtokosságnak a nemzeti eszme, a nemzetköziség elleni fajvédelem, továbbá honvédelmi, kulturális, népszaporodási és társadalmi szempontból való fontosságáról és számuk állandósítása vagy lehető szaporítása végett a hitbizományi reform és a telepítés szükségességéről. A nemzetpolitikai szempont, vagyis az, hogy a föld megbízható kezekben legyen és az, hogy a termelés jövedelmező legyen, a legszerencsésebben a magyar kisbirtokos osztálynál egyeztethető össze. A Tiszántúlon ez különösen megvalósítható és már meg is van, hiszen túlnyomóan színmagyar gazdák azok, akik a számtartást vezetik és megfelelő jövedelmezőségi eredményeket állítottak elő.

A gazdaságra vonatkozó jövedelmezőségi eredmények.

A gazdaságok nyershozama — azaz a termelés eredményének a pénzértéke — a Tiszántúlon általában minden évben nagyobb, mint az Északi dombosvidéken, az 1939. évben különösen nagyobb (190·05 P), amikor pedig az Északi dombosvidéken és a visszacsatolt Felvidéken közel egyenlő (134·15 és 139·94 P).

A Tiszántúlon az 1931. évtől kezdve egészen az 1935. évig — főleg a termény- és állatárak esése folytán — fokozatosan csökkent a nyershozam, az 1936. évben azonban már egy kevéssel meghaladta az 1931. évit a nagyon kedvező termésátlagok és a terményárak emelkedése folytán. Az 1937., 1938. és 1939. évben tovább nőtt a nyershozam és pedig főleg a terményárak jelentős növekedése következtében, 1938 és 39-ben pedig a termésátlagok is magasak voltak.

Az Északi dombosvidéken már az 1935. évben emelkedett a nyershozam a nagyobb arányú növénytermelés és a növényi termények árnövekedése miatt, az 1936. évben ugyanazon okok miatt növekedett, mint a Tiszántúlon, ezt a nívót megtartotta 1938-ban, de 1937 és 39-ben visszaesett.

A nyershozam megoszlását vizsgálva azt látjuk, hogy a Tiszántúlon a nyershozamnak — az 1933. év kivételével — mindig

1. A gazdaságra vonatkozó jövedelmezőségi eredmények.

Résultats de la productivité de l'exploitation agricole.

Nyershozam, üzemköltség, tisztahozam, cselekvőtőke, termelési költség, üzemi nyereség, P.-ben 1 kat. hold mezőgazdasági területre az 1931—1939. években.

Rendement brut, frais d'exploitation, rendement net, capital actif, frais de production, bénéfices d'exploitation, en pengős, pour une superficie agricole de 1 arp. cad., en 1931—39.

Megnevezés — Désignation	Tiszántúl — Au delà de la Tisza								
	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939
Nyershozam — <i>Rendement brut</i>	152·14	112·87	127·02	115·90	112·57	155·11	169·93	174·63	190·05
Üzemköltség — <i>Frais d'exploitation</i>	114·15	126·93	110·20	98·94	94·80	92·46	115·33	115·97	131·35
Tisztahozam — <i>Rendement net</i>	37·99	—14·06	16·82	16·96	17·77	62·65	54·60	58·66	58·70
Cselekvőtőke — <i>Capital actif</i>	1213·96	1199·92	942·91	804·62	789·62	816·02	925·42	1114·60	1299·83
A tisztahozam a cselekvőtőkét % -kal kamatoztatta — <i>Rapport du rendement net au capital actif, %</i> :	3·13	— 1·17	1·78	2·11	2·25	7·68	5·90	5·26	4·52
A cselekvőtőke 4% -os kamatigénye <i>Le capital actif à 4%</i> :	48·54	48·00	37·71	32·18	31·59	32·63	37·01	45·84	51·99
Termelési költség — <i>Frais de production</i>	162·69	174·93	147·91	131·12	126·39	125·09	152·34	161·81	183·34
Üzemi nyereség, veszteség — <i>Bénéfices ou pertes d'exploitation</i>	—10·55	—62·06	—20·89	—15·22	—13·82	30·02	17·59	12·82	6·71
Északi dombosvidék — Nord, région de collines									Felvidék Zone Nord recouvrée
	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1939	
Nyershozam — <i>Rendement brut</i>	114·90	113·74	133·51	156·54	135·70	150·45	134·15		139·94
Üzemköltség — <i>Frais d'exploitation</i>	89·94	95·44	91·49	101·86	111·34	108·82	96·26		113·74
Tisztahozam — <i>Rendement net</i>	24·96	18·30	42·02	54·68	24·36	41·63	37·89		26·20
Cselekvőtőke — <i>Capital actif</i>	1010·42	972·51	871·35	929·36	1268·75	1115·19	927·15		1131·16
A tisztahozam a cselekvőtőkét % -kal kamatoztatta — <i>Rapport du rendement net au capital actif, %</i> :	2·47	1·88	4·82	5·88	1·84	3·73	4·09		2·32
A cselekvőtőke 4% -os kamatigénye <i>Le capital actif à 4%</i> :	40·42	38·90	34·85	37·19	50·75	44·60	37·09		45·25
Termelési költség — <i>Frais de production</i>	130·36	134·34	126·34	139·05	162·09	153·42	133·35		158·99
Üzemi nyereség, veszteség — <i>Bénéfices ou pertes d'exploitation</i>	— 15·46	—20·60	7·17	17·49	—26·31	—2·97	0·80		—19·05

nagyobb százalékát tette ki a növénytermelésből eredő, mint az állattenyésztésből eredő nyershozam. Különösen felülmúlta a növénytermelés nyershozama az állattenyésztését az 1939., 1938., 1935. és 1931. években, amikor a búzáarak az állatárakhoz viszonyítva jóval nagyobbak voltak, márpedig a növénytermelés nyershozamának legnagyobb százalékát a búza-termés nyershozama teszi ki, ami az össznyershozamnak 1939-ben 35·95% -a, 1938-ban pedig 32·78% -a. A kapások nyershozama átlag 14% körül mozog és abban a tengerié hasonlíthatatlanul a legtöbb, azaz az egész kapás-nyershozamnak 80—90% -a. A nyershozam 50% -át csak az 1932. és 1933. évben nem érte el a növénytermelés nyershozama, 1933-ban már az állattenyésztés nyershozama (47·20%)

emelkedett a növénytermelésé (46·11%) fölé. Az állattartás nyershozama az 1939. éven kívül még 1934-ben volt nagy (41·79%), 1936-ban 42·05% és 1937-ben 40·09%, a többi években, főleg 1938 és 1939-ben, csak 30%. Az állattartás nyershozamánál a sertéstartásé az elsőség s az 1932., 1933. években, a búza árának rendkívüli alacsonysága idején felül is múlta a búza nyershozamát, de a többi években a búza nyershozama állott fölötte a sertésének, különösen pedig 1938 és 1939-ben (32·78 és 35·95% a 14·15 és 14% -kal szemben). A szarvasmarhatartás nyershozama az 1931—1937. években megközelítőleg 10% körül volt, de 1938-ban lecsökkent 6% -ra, 1939-ben is 7·48% -ra. A baromfitartás nyershozama 1934-től 1939-ig meglehetősen állandóan 5—6% körül volt

2. Nyershozam megoszlása 1 kat. hold mezőgazdasági
Répartition du rendement brut pour une superficie agri-

Megnevezés	T i s z á n t ú l — A u d e l à d e l a T i s z a																			
	1931		1932		1933		1934		1935		1936		1937		1938		1939			
	g a z d a s á g i é v b e n —																			
	15		8		13		58		46		56		76		86		105			
	ü z e m —																			
	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%
1. Növénytermelésből																				
Búzából	50·48	32·96	18·21	16·14	34·99	27·55	29·46	25·42	31·71	28·17	42·48	27·39	46·38	27·30	57·24	32·78	68·32	35·95		
Rozsból	2·65	1·73	2·17	1·93	4·45	3·50	2·71	2·34	3·92	3·48	3·45	2·22	3·90	2·29	3·04	1·74	1·85	0·97		
Egyéb gabonából	5·06	3·31	3·40	3·01	4·45	3·51	2·74	2·36	2·51	2·23	4·79	3·09	3·79	2·23	3·32	1·90	2·96	1·56		
<i>Gabonaneműekből</i>	58·19	38·00	23·78	21·08	43·89	34·56	34·91	30·12	38·14	33·88	50·72	32·70	54·07	31·82	63·60	36·42	73·13	38·48		
Tengeriből	20·66	13·49	12·31	10·89	5·81	4·57	13·18	11·37	9·97	8·86	17·62	11·36	17·54	10·32	22·21	12·72	25·06	13·19		
Burgonyából	0·37	0·24	0·78	0·69	0·98	0·77	1·08	0·93	2·26	2·01	2·14	1·38	2·28	1·35	3·28	1·88	2·21	1·16		
Cukorrépából	3·00	1·96	2·46	2·18	2·76	2·17	1·33	1·15	1·38	1·23	0·83	0·54	0·74	0·43	1·02	0·58	0·67	0·35		
Egyéb kapásokból	0·27	0·18	0·47	0·42	2·75	2·17	1·42	1·22	2·18	1·93	1·53	0·99	3·98	2·34	1·57	0·90	0·51	0·27		
<i>Kapásokból.</i>	24·30	15·87	16·02	14·18	12·30	9·68	17·01	14·67	15·79	14·03	22·12	14·27	24·54	14·44	28·08	16·08	28·45	14·97		
Hüvelyesekből	—	—	—	—	—	—	0·15	0·13	0·52	0·46	0·39	0·25	0·71	0·42	0·69	0·40	0·67	0·35		
Apróbb magvakból	1·70	1·11	8·96	7·94	0·17	0·13	0·98	0·85	0·44	0·39	1·39	0·89	1·33	0·78	1·55	0·89	1·75	0·92		
Ipari növényekből	0·07	0·05	0·01	0·01	0·05	0·04	1·80	1·55	1·03	0·92	0·94	0·61	1·58	0·92	1·45	0·83	2·48	1·31		
Szálaktakarmány és alomból	2·32	1·51	3·44	3·05	1·15	0·90	1·90	1·64	4·08	3·62	3·54	2·28	3·40	2·00	4·50	2·57	4·89	2·57		
Gyümölcsből	0·20	0·13	0·33	0·29	0·28	0·22	0·59	0·51	0·42	0·37	0·94	0·61	1·03	0·61	2·04	1·17	1·87	0·98		
Kerti terményekből	0·12	0·08	0·19	0·17	0·27	0·21	0·49	0·42	0·54	0·48	1·15	0·74	0·50	0·30	0·84	0·48	0·97	0·51		
Szőlőművelésből	0·08	0·05	0·43	0·38	0·47	0·37	1·26	1·09	2·31	2·05	1·82	1·17	2·83	1·67	2·67	1·53	2·33	1·23		
Összesen	86·98	56·80	53·16	47·10	58·58	46·11	59·09	50·98	63·27	56·20	83·01	53·52	89·99	52·96	105·42	60·37	116·54	61·32		
2. Állattartásból																				
Szarvasmarhatartásból	15·25	9·96	8·35	7·39	14·37	11·31	10·12	8·73	10·28	9·13	15·75	10·16	18·17	10·69	10·50	6·00	14·22	7·48		
Sertéstartásból	29·91	19·53	31·76	28·14	38·69	30·46	29·55	25·50	24·08	21·39	31·14	20·08	27·72	16·31	24·71	14·15	26·62	14·00		
Lótarásból	2·50	1·63	1·91	1·69	2·74	2·15	1·90	1·64	1·47	1·31	5·22	3·37	5·23	3·08	4·27	2·45	4·04	2·13		
Baromfi-tartásból	2·64	1·72	0·52	0·46	0·40	0·32	0·74	0·64	0·24	0·21	4·37	2·81	5·60	3·31	2·55	1·46	2·37	1·25		
Egyéb állattartásból	4·90	3·20	4·00	3·54	3·75	2·96	6·08	5·25	5·74	5·10	8·65	5·58	10·96	6·44	10·47	6·00	10·78	5·67		
Összesen	57·37	37·46	47·86	42·39	59·95	47·20	48·43	41·79	41·82	37·15	65·21	42·05	68·13	40·09	53·58	30·68	58·73	30·90		
3. Egyéb forrásokból	7·79	5·74	11·85	10·51	8·49	6·69	8·38	7·23	7·48	6·65	6·89	4·43	11·81	6·95	15·63	8·95	14·78	7·78		
Nyershozam összesen	152·14	100·00	112·87	100·00	127·02	100·00	115·90	100·00	112·57	100·00	155·11	100·00	169·93	100·00	174·63	100·00	190·05	100·00		

és 1938-ban el is érte a szarvasmarháét (6%).

Az Északi dombosvidéken a növénytermelés nyershozama még inkább nagyobb az állattenyésztésnél és itt is különösen 1935-ben és 1939-ben, amikor a terményárak viszonylag a legmagasabbak voltak az állattartási árakhoz viszonyítva, s amikor a fő állattartási ágnek, a sertéstartásnak az ára azokban az években volt viszonylag a legalacsonyabb. A növénytermelés nyershozamában itt méginkább fölül áll a gabonaneműeké a kapásokénak s a szálaktakarmány nyershozama nagyobb százalékot tesz itt ki, mint a Tiszántúlon. Az állattartásnál a szarvasmarhatartás itt erősebb a sertéstartásnál, úgy, hogy míg a tiszántúli kisüzem inkább sertésenyésztő, az északi

dombosvidéki szarvasmarhatenyésztő és ebben különösen tejtermelő.

A felszabadult felvidéki sávon a felszabadulás utáni egy évben, 1939-ben a növénytermelés és az állattartás nyershozamának aránya inkább kedvezőbb volt az állattartásra nézve, mint a Tiszántúlon és az Északi dombosvidéken az 1939. évben.

Az üzemköltség — a nyershozam kitermelésére fordított felhasználás — ország-részek szerint szintén nagyobb a Tiszántúlon, mint az Északi dombosvidéken minden esztendőben, vagyis a Tiszántúlon több tőkét és munkát fektetnek be az üzembe s így a tiszántúli gazdaságok belterjesebbek. Az üzemköltség a Tiszántúlon az 1932. évtől kezdve egészen 1936-ig fokozatosan apadt, tekintettel ugyanis az üzemköltségnek nagy százalékát kitevő adóra, a válságos évek

területre P-ben és %-osan az 1931—1939. években.
cole de 1 arp. cad., en pengős et en %, en 1931—39.

Északi Dombos vidék — Nord, région de collines															Felvidék Zone Nord recouvrée	Désignation
1933		1934		1935		1936		1937		1938		1939		1939		
dans les années économiques ci-dessus																
10		9		18		14		9		5		10		14		
explications																
P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	
																1. De la production de plantes
32·98	28·71	31·14	27·38	49·10	36·78	44·57	28·47	39·93	26·53	53·75	39·59	50·39	37·56	41·34	29·54	De froment
5·92	5·15	8·52	7·49	3·08	2·31	2·54	1·62	2·49	1·66	0·68	0·50	3·49	2·60	3·12	2·23	De seigle
15·14	13·17	7·81	6·87	7·55	5·65	10·20	6·52	13·19	8·77	3·85	2·84	5·93	4·42	9·80	7·00	D'autres céréales
54·04	47·03	47·47	41·74	59·73	44·74	57·31	36·61	55·61	36·96	58·28	42·93	59·81	44·58	54·26	38·77	De céréales
2·54	2·23	5·96	5·24	4·69	3·51	9·28	5·93	4·62	3·07	6·14	4·52	6·50	4·85	1·48	1·06	De maïs
1·01	0·88	1·87	1·64	1·79	1·34	2·40	1·53	3·98	2·65	1·39	1·02	4·20	3·13	3·03	2·17	De pommes de terre
—	—	—	—	0·74	0·55	2·35	1·50	2·71	1·80	0·55	0·41	—	—	—	—	De betterave à sucre
2·18	1·90	1·83	1·61	0·77	0·58	1·06	0·68	0·30	0·20	1·82	1·34	3·74	2·79	0·44	0·31	D'autres cultures sarclées
5·73	5·01	9·66	8·49	7·99	5·98	15·09	9·64	11·61	7·72	9·90	7·29	14·44	10·77	4·95	3·54	De cultures sarclées
—	—	1·83	1·61	3·27	2·45	3·98	2·54	3·17	2·11	1·45	1·07	0·92	0·69	0·45	0·32	De légumineuses
0·14	0·12	0·79	0·69	1·54	1·15	2·11	1·35	2·61	1·73	1·09	0·80	2·38	1·78	1·79	1·28	De petites graines
—	—	0·12	0·10	—	—	0·12	0·08	0·07	0·05	0·27	0·20	2·68	2·00	0·15	0·11	De plantes industr.
1·82	1·58	1·41	1·24	9·52	7·13	5·16	3·30	6·34	4·21	9·41	6·93	10·84	8·08	3·64	2·60	De fourrages et paille
2·03	1·76	1·36	1·20	0·49	0·37	3·52	2·25	3·57	2·37	1·28	0·94	0·93	0·69	0·92	0·66	De fruits
0·97	0·84	0·85	0·75	1·86	1·39	0·34	0·22	0·51	0·34	0·15	0·11	1·05	0·78	2·63	1·88	De plantes potagères
8·06	7·01	7·81	6·87	8·81	6·60	8·08	5·16	5·74	3·82	1·50	1·10	2·62	1·95	0·75	0·53	De vignes
72·79	63·35	71·30	62·69	93·21	69·81	95·71	61·15	89·23	59·31	88·33	61·37	95·67	71·32	69·54	49·69	Total
																2. De l'élevage
17·49	15·22	18·33	16·11	9·81	7·35	19·80	12·65	19·86	13·20	11·12	8·19	8·74	6·52	35·59	25·43	De l'élevage { de bêtes à cornes de porcs de chevaux de moutons de volaille d'autres animaux
7·77	6·76	7·86	6·91	13·56	10·16	17·60	11·24	16·37	10·88	18·93	13·94	11·50	8·57	10·81	7·72	
6·15	5·36	4·15	3·65	1·94	1·45	5·30	3·39	3·32	2·21	1·14	0·84	2·79	2·08	2·44	1·75	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2·33	1·72	—	—	0·22	0·16	
4·89	4·26	5·33	4·68	5·80	4·34	9·50	6·07	6·69	4·45	5·94	4·37	4·08	3·04	5·16	3·68	
0·04	0·03	0·04	0·04	0·29	0·22	0·66	0·42	1·74	1·15	0·16	0·12	0·55	0·41	0·19	0·14	
36·34	31·63	35·71	31·39	31·40	23·52	52·86	33·77	47·98	31·89	39·62	29·18	27·66	20·62	54·41	38·88	Total
5·77	5·02	6·73	5·92	8·90	6·67	7·97	5·08	13·24	8·80	12·83	9·45	10·82	8·06	15·99	11·43	3. D'autres choses
114·90	100·00	113·74	100·00	133·51	100·00	156·54	100·00	150·45	100·00	135·78	100·00	134·15	100·00	139·94	100·00	Rendement brut total

alatt kénytelen volt a kisgazda elhanyagolni a tőkefenntartást és anyagbeszerzést, vagyis a tiszántúli gazdaságok egyre külterjesebbeké váltak. Az 1935. és főleg az 1936., 1937. és 1938. évi jobb eredmények azonban már lehetővé tették az 1937. és 1938. évben az intenzívebb tőkefenntartást és az anyagbeszerzést annyira, hogy az üzemköltség az 1931. évvel egyenlő lett, az 1939. évben pedig meg is haladta azt (131·35 P a 114·15 P-vel szemben), aminek oka volt azonban az is, hogy a termelési eszközök árai és a munkabérek emelkedtek. Az Északi dombosvidéken az üzemköltség az 1936. 1937. és 1938. évben emelkedett, míg 1939-ben visszaesett.

Országrészek szerint az üzemköltség nagysága a Tiszántúlon az egyes években az összes termelési költségnek — ami az üzem-

költség és az üzemben fekvő vagyon kamatigényének összege — 70·16—75·71%-át tette ki, úgy hogy a vagyon normális, jelenleg 4%-os kamatigényére 24·29 — 29·84% maradt. Az Északi dombosvidéken kb. ugyanez az arány: 68·69—73·25% és 26·75—31·31% közt. A felszabadulás utáni első évben a Felvidéken 71·54% és 28·46%.

Az üzemköltség megoszlását illetően a munkaköltség a legnagyobb tétel, ami mindig többet tesz ki, mint a folyó üzemköltség. A munkaköltség különösen növekedett a Tiszántúlon az 1936. évtől kezdve, mert míg az 1931—1935. években 29·81—37·01% közt volt, addig 1936—1939-ben 40·30—41·43% közt. Ugyanígy van az Északi dombosvidéken. A gazdálkodó és családjának munkabérigénye az összes

gazdasági területre az 1931—1939 években. P.-ben és %-szerint.
superficie agricole de 1 arp. cad., en pengős et en %, en 1931—39.

Északi Dombosvidék — Nord, région de collines														Felvidék Zone Nord recouvrée		Désignation
1933		1934		1935		1936		1937		1938		1939		1939		
a n n é e s a g r i c o l e s																
10		9		18		14		9		5		10		14		
e x p l o i t a t i o n s																
P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	
24.64	18.90	25.49	18.97	24.90	19.71	24.68	17.75	25.32	16.50	26.17	16.15	29.66	22.24	32.47	20.42	1. Frais pour travaux agric. Salaires Valeur du travail de l'ex- ploitant
21.58	16.56	21.45	15.97	32.52	25.74	40.06	28.81	40.60	26.47	40.24	24.82	28.77	21.58	30.39	19.12	
46.22	35.46	46.94	34.94	57.42	45.45	64.74	46.56	65.92	42.97	66.41	40.97	58.43	43.82	62.86	39.54	Total
2. Frais d'exploitation.																
0.33	0.25	0.48	0.36	0.13	0.10	0.32	0.23	—	—	0.05	0.03	—	—	0.09	0.06	Achat d'engrais
2.01	1.54	2.21	1.65	1.11	0.88	1.30	0.93	0.93	0.60	1.80	1.11	2.23	1.67	1.77	1.11	Achat de semences
0.89	0.69	0.23	0.17	0.22	0.17	0.35	0.25	0.63	0.41	0.37	0.23	0.25	0.19	0.12	0.07	Frais pour production de plantes
1.13	0.87	1.56	1.16	3.41	2.70	3.66	2.63	4.09	2.67	3.09	1.91	1.80	1.35	2.52	1.59	Achats de fourrages industriels (ou de fourr. en grains et de succédanés de fourrage)
0.16	0.12	1.20	0.89	0.35	0.28	0.09	0.06	—	—	0.23	0.14	0.03	0.02	0.67	0.42	Achat de foin à fourrage
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Achat de racines ou tubercules à fourrage
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Achat de paille et d'autre litière
1.26	0.97	1.08	0.80	1.08	0.86	1.09	0.79	1.34	0.87	1.88	1.16	1.00	0.75	1.72	1.08	Frais pour élevage d'animaux Frais pour terrains
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1.92	1.47	3.14	2.34	0.83	0.66	0.40	0.29	1.53	1.00	1.47	0.91	1.35	1.01	0.24	0.15	Frais pour réparation de bâtiments
2.73	2.09	3.18	2.37	1.54	1.22	1.36	0.98	2.24	1.46	3.13	1.93	1.06	0.80	1.41	0.89	Frais pour réparation de machines et d'outils
15.18	11.64	10.97	8.17	11.84	9.37	10.73	7.72	10.71	6.98	10.57	6.52	9.23	6.92	8.60	5.41	Impôts
1.12	0.86	0.56	0.42	0.52	0.41	0.30	0.22	0.47	0.31	0.47	0.29	0.36	0.27	0.79	0.50	Assurances
0.72	0.55	0.14	0.10	—	—	0.39	0.28	—	—	0.92	0.57	0.28	0.21	0.68	0.43	Camionnage
0.43	0.33	—	—	—	—	—	—	0.15	0.10	0.22	0.14	0.24	0.18	1.18	0.74	Force motrice (matières servant à mettre en mouvement ; lubrifiants)
0.10	0.08	0.14	0.10	0.33	0.26	0.32	0.23	0.13	0.08	0.03	0.02	0.04	0.03	0.60	0.38	Chauffage et éclairage
0.10	0.08	0.20	0.15	0.43	0.34	0.34	0.24	0.49	0.32	0.79	0.48	0.47	0.35	1.38	0.86	Frais généraux
28.08	21.54	25.09	18.68	21.79	17.25	20.65	14.85	22.71	14.80	25.02	15.44	18.34	13.75	21.77	13.69	Total
3. Amortissement.																
9.55	7.32	10.55	7.85	7.86	6.22	7.22	5.19	9.32	6.07	13.16	8.12	8.26	6.19	13.96	8.78	Concernant des bâtiments, des machines et des objets inscrits au Registre
6.09	4.67	12.86	9.57	4.42	3.50	9.25	6.65	10.87	7.09	6.75	4.16	11.23	8.42	15.15	9.53	4. Diminution de stocks
89.94	68.99	95.44	71.04	91.49	72.42	101.86	73.25	108.82	70.93	111.34	68.69	96.26	72.18	113.74	71.54	Total des frais d'exploitation
40.42	31.01	38.90	28.96	34.85	27.58	37.19	26.75	44.60	29.07	50.75	31.31	37.09	27.82	45.25	28.46	5. Revenu, à 4%, de la fortune (du capital actif)
130.36	100.00	134.34	100.00	126.34	100.00	139.05	100.00	153.42	100.00	162.09	100.00	133.35	100.00	158.99	100.00	Total des frais de production (1—4)

A növekvő üzemnagysággal tehát fokozatosan csökken a család munkabérgénye, a családi munkaköltség.

A munkások bére, az idegen munkaköltség viszont természetesen annál nagyobb, minél nagyobb területű az üzem, amint az a két országrész közt szintén látható.

A folyó üzemköltség közt az adó a legnagyobb s az a Tiszántúlon minden évben magasabb, mint az Északi dombosvidéken. Az adó után az egyéb általános költség és a gép-, eszközjavítási és épületjavítási költ-

ség következik. Az összes üzemköltséget véve, az adó után nagyságra az értékleírás és a készletcsökkenés következik, amely két utóbbi közel egyenlő százaléku.

A gazdaság tárgyi eredménye a tisztahozam, mint a nyershozam és üzemköltség különbsége, amely alatt a fizetett munkaerővel dolgozó és adósságmentes üzem hozadékát értjük. A tisztahozam kiszámításánál tehát a gazdának és családtagjainak munkabérgényt, munkadíjat kell felszámítani, viszont az adósságkamatot nem

szabad számításba vennünk, különben nem tudnánk az üzem jövedelmezőségét egymással összehasonlítani, mert abban az üzemben, amelyben 2—3 nagy, felnőtt családtag dolgozik, jóval kevesebb a kifizetett munkaköltség, mint ahol még csak kicsik a gyerekek s cselédet és szolgagyermeket kell tartani, így amott nagyobb tisztahozam eredmény lenne kimutatva, mint emitt, ha a munkadíjat amott nem számítanánk fel. Ugyanúgy a sok adósságkamatot kifizető üzem hátrányba kerülne a kevés adósságkamatot, vagy adósságkamatot egyáltalán nem fizető üzemmel szemben, holott a gazdaság nem tehet arról, hogy a gazdának adósságkamatot kell fizetnie s ezért az adósságkamat a termelést, végeredményben a tárgyi eredményt, a tisztahozamot nem befolyásolhatja.

Országrészek szerint a tisztahozam is nagyobb általában minden évben a Tiszántúlon, mint az Északi dombosvidéken és mint az 1939. évben a Felvidéken is volt, amit a nagyobb termésátlagok, az intenzívebb talajművelés és állattartás, valamint a kisgazdaosztály nagyobb szaktudása indokol.

A tisztahozam a Tiszántúlon kat. holdanként az 1931. évi 37·99 P-ről az 1932. évben nagyot csökkent — 14·06 P-re és egészen 1935-ig alacsony maradt, a 4 évi átlagban 16·40 P. Az 1936. évben volt a tisztahozam a legnagyobb, 62·65 P, egy keveset csökkent az 1937. évben 54·60 P-re, 1938 és 1939-ben emelkedett 58·66 és 58·70 P-re. Az Északi dombosvidéken szintén az 1936. év volt a legjobb, de az utolsó 3 év jobban lecsökkent.

A jövedelmezőség legfontosabb tárgyi fokmérője a befektetett tőkeérték tisztahozami százalékos kamatozása, vagyis az, hogy a gazdaságban fekvő tőkeértékek hány százalékkal kamatoztak az elért tisztahozamban. E tekintetben is jóval jobb a tiszántúli gazdaságok helyzete az 1936. év óta, mint az Északi dombosvidéké, vagy az 1939. évben a Felvidéké.

A Tiszántúlon az 1931. évtől 1935-ig 5 éven át a normális 4%-os tisztahozami kamatozás egyik évben sem volt meg, vagyis nem üzemi nyereség, hanem ellenkezőleg, üzemi veszteség volt, vagyis a tisztahozam ebben az öt évben kisebb volt, mint amennyinek a vagyon 4%-os kamatozásával lenni kellett volna. Ebből kifolyólag a termelési költség — ami az üzemköltség és a vagyon, mászóval a cselekvőtőke 4%-os kamatigényének együttes összegét jelenti — nagyobb

volt, mint a nyershozam értéke. Az 1936. évtől kezdődik az üzemi nyereségű évek sora és a legnagyobb éppen az 1936. évben volt, 7·68%-os tisztahozami kamatozással, kat. holdanként 30·02 P üzemi nyereséggel. Ez 1937, 1938 és 1939-ben 5·90%, 5·26% és 4·52%-ra, illetőleg 17·59 P, 12·82 P és 6·71 P üzemi nyereségre szállott le ugyan, de még mindig sokkal jobb az 1931—1935. évek üzemi veszteségével szemben, különösen, ha azt is megfigyeljük, hogy az 1 kat. holdra eső tőkebefektetés az 1936. évi 816 P-ről 1937-ben 925 P-re, 1938-ban 1.115 P-re és 1939-ben 1.300 P-re, vagyis 13·36, 36·64 és 59·31%-okkal emelkedett, tehát sokkal nagyobb tőkeérték feküdt az üzemekben és így nagyobb volt a tőkeérték kamatigénye, mint az 1931—1935. évi üzemi veszteségű években.

Az Északi dombosvidéken csak az 1935. és 1936. években volt üzemi nyereség, 1937 és 1938-ban üzemi veszteség volt és 1939-ben is csak egy igen nagyon csekély üzemi nyereség állott elő. A Felvidéken pedig az 1939. évben üzemi veszteség volt.

A tisztahozam tekintetében a szóródások:

Tiszántúl:

1934. évben 7·50 %-tól — 8·44 %-ig, kh.-kint 59 P-től — 32 P-ig.

1935. évben 11·13 %-tól — 3·68 %-ig, kh.-kint 117 P-től — 44 P-ig.

1936. évben 18·21 %-tól — 0·57 %-ig, kh.-kint 189 P-től — 10 P-ig.

1937. évben 16·77 %-tól — 1·56 %-ig, kh.-kint 168 P-től — 17 P-ig.

1938. évben 15·14 %-tól — 1·67 %-ig, kh.-kint 223 P-től — 39 P-ig.

1939. évben 16·34 %-tól — 5·02 %-ig, kh.-kint 229 P-től — 47 P-ig.

Északi dombosvidék:

1934. évben 6·58 %-tól — 0·50 %-ig, kh.-kint 48 P-től — 4 P-ig.

1935. évben 9·13 %-tól — 1·49 %-ig, kh.-kint 118 P-től — 10 P-ig.

1936. évben 8·10 %-tól — 3·43 %-ig, kh.-kint 98 P-től — 36 P-ig.

1937. évben 9·15 %-tól — 1·20 %-ig, kh.-kint 121 P-től — 10 P-ig.

1938. évben 6·81 %-tól — 2·95 %-ig, kh.-kint 85 P-től — 27 P-ig.

1939. évben 10·21 %-tól — 0·55 %-ig, kh.-kint 132 P-től — 4 P-ig.

Felvidék:

1939. évben 9·20 %-tól — 4·03 %-ig, kh.-kint 101 P-től — 53 P-ig.

A gazdálkodóra vonatkozó jövedelmezőségi eredmények.

A gazdálkodóra vonatkozó egyéni, jövedelmezőségi eredményeknél a legfontosabb alaperedmény a *mezőgazdasági jövedelem, a gazda tiszta jövedelme*, amelynek a megállapításánál, szemben a tisztáhozammal, a munkabérigényt nem számítjuk a kiadások közé, hiszen azt magának és családjá-

nak úgy sem fizeti ki a gazda, viszont az adósságkamatot, amit meg ki kell fizetni a hitelezőnek, fel kell számítani. A mezőgazdasági jövedelem, vagy tisztajövedelem tehát azt mutatja, hogy mennyit fordíthatott az a gazdálkodó, akinek — mint egyébként a legtöbb gazdának — csak a gazdaságból van jövedelme, családjára, a megélhetésükre, hogy a vagyoni helyzeté-

4. A gazdálkodóra vonatkozó jövedelmezőségi eredmények.

Résultats de productivité concernant l'exploitant.

Mezőgazdasági jövedelem, vagyónjáródek, munkabérkereset, vállalkozói nyereség, nemzetgazdasági jövedelem, munkabérigény, adósságkamatok P-ben 1 kat. hold mezőgazdasági területre az 1931—39. években.

Revenu agricole, rente de la fortune, salaires, bénéfices d'entrepreneur, revenu dit d'économie nationale, valeur du travail de l'exploitant, intérêts de dettes, en pengős, pour une superficie agricole de 1 arp. cad., en 1931—39.

Megnevezés — Désignation	Tiszántúl — Au delà de la Tisza								
	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939
Mezőgazdasági jövedelem — <i>Rapport agricole</i>	35.78	7.06	19.92	24.51	28.21	75.97	77.34	81.43	83.56
Vagyónjáródek — <i>Rente de la fortune de l'exploitant</i>	26.79	18.33	9.17	11.78	13.24	59.01	50.93	55.19	54.31
Munkabérkereset — <i>Salaires</i>	8.16	51.13	13.39	2.64	1.93	48.48	44.31	41.68	36.87
Vállalkozói nyereség — <i>Bénéfices d'entrepreneur</i>	17.15	62.40	24.14	15.37	13.04	31.52	17.90	15.44	7.62
Nemzetgazdasági jövedelem — <i>Revenu dit d'économie nat.</i>	105.10	54.27	97.63	76.84	74.26	133.33	128.20	150.77	184.22
Munkabérigény — <i>Valeur du travail de l'exploitant</i>	8.99	11.27	10.75	12.73	14.97	16.96	26.41	26.24	29.25
Adósságkamat — <i>Intérêts de dettes</i>	11.20	4.27	7.65	5.18	4.53	3.64	3.67	3.47	4.39
Tisztavagyón — <i>Fortune nette</i>	1.098.59	1.101.66	832.84	678.76	656.96	687.34	825.77	993.73	1.167.42
A vagyónjáródek a tisztavagyónt % kal kamatoztatta — <i>Rapport de la rente de la fortune à la fortune nette, %</i>	2.44	1.66	1.10	1.74	2.02	8.58	6.16	5.55	4.65
A tisztavagyónt 4%-os kamatigénye <i>La fortune nette à 4%:</i>	43.94	44.07	33.31	27.15	28.28	27.49	33.03	39.75	46.69
Északi dombosvidék — <i>Nord, région de collines</i>									Felvidék <i>Zone Nord recouvrée</i>
	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1939	
Mezőgazdasági jövedelem — <i>Rapport agricole</i>	40.10	35.03	72.98	91.94	79.20	61.30	66.05	55.40	
Vagyónjáródek — <i>Rente de la fortune de l'exploitant</i>	18.58	13.58	40.46	51.88	38.60	21.06	37.28	25.01	
Munkabérkereset — <i>Salaires</i>	4.75	0.89	39.80	56.67	37.33	18.34	30.32	11.20	
Vállalkozói nyereség — <i>Bénéfices d'entrepreneur</i>	16.83	20.56	7.28	16.61	3.27	21.90	1.55	19.19	
Nemzetgazdasági jövedelem — <i>Revenu dit d'économie nat.</i>	107.94	76.21	111.28	136.93	118.26	113.02	119.70	101.34	
Munkabérigény — <i>Valeur du travail de l'exploitant</i>	21.58	21.45	32.52	40.06	40.60	40.24	28.77	30.39	
Adósságkamat — <i>Intérêts de dettes</i>	6.44	4.72	1.56	2.80	3.03	3.38	0.61	1.19	
Tisztavagyónt — <i>Fortune nette</i>	883.82	853.41	829.51	881.70	1.046.63	1.074.01	893.20	1.105.14	
A vagyónjáródek a tisztavagyónt % kal kamatoztatta — <i>Rapport de la rente de la fortune à la fortune nette, %</i>	2.10	1.59	4.88	5.88	3.68	1.96	4.17	2.26	
A tisztavagyónt 4%-os kamatigénye <i>La fortune nette à 4%:</i>	35.35	34.14	33.18	35.27	41.87	42.96	35.73	44.20	

ben az esztendő végére rosszabbodás ne álljon elő. Ez tehát az elkölthető összeg.

A gazdálkodó mezőgazdasági jövedelme (tisztajövedelme) mindaddig nagyobb a gazdaság tisztahozamánál, amíg kisebb adósságkamatot kell fizetni a családtagjaival együtt jogosan felszámítható munkabérigénynél.

Ha pedig nem kell adósságkamatot fizetni a gazdának, akkor a mezőgazdasági jövedelem a munkabérigénnyel nagyobb a tisztahozamnál. Magától értetődik aztán, hogy minél kisebb az üzem, annál inkább elég még az esetleg kevesebb családi munkaerő is, így a mezőgazdasági jövedelem annál nagyobb lesz a tisztahozamhoz viszonyítva. A családi munkaerővel nagyobb arányban dolgozó kisgazda gazdaságának kisebb tisztahozama mellett is jobban boldogulhat, mert a mezőgazdasági jövedelme megfelelően nagy lehet, nem úgy, mint a tetemes munkaköltséggel dolgozó nagy üzem, amelynél a gazdaság alacsony tisztahozama egyúttal alacsony mezőgazdasági jövedelmet jelent a vállalkozó gazda számára.

A gazdaságok *tárgyilagossá* összehasonlítására tehát a *tisztahozam* szolgál és az abból levezethető többi tárgyi jövedelmezőségi eredmény. Nem kevésbé fontos azonban a gazdálkodó egyéni helyzetének megítélésére szolgáló mezőgazdasági jövedelem, *a gazdaságból származó tisztajövedelem*, amely pedig minden *kisüzemi kategóriában tekintélyes összeget tett*, úgyhogy a gazda saját vagyona jó kamatot hozott és a munkaereje általában jól értékesült. Egyébként *a mezőgazdasági jövedelem az 1936. évtől kezdve lett jelentős összeg* úgy a Tiszántúlon, mint az Északi dombosvidéken, és pedig a Tiszántúlon mindig fokozatosan növekedett, az Északi dombosvidéken azonban 1936-tól kezdve csökkenő irányzatot mutat. Az 1939. évben a felszabadult Felvidéken 55·40 P. *A kisgazdaságban a fentieknél fogva általában fontosabb értékmérő tehát a mezőgazdasági jövedelem*, a gazdának a gazdaságból származó tisztajövedelme, mint a tisztahozam, míg ezzel szemben a nagyüzemben a tisztahozam a megfelelőbb jövedelmezőségi fokmérő. *A kisgazdaságokban pedig a mezőgazdasági jövedelem mindig nagyobb volt a tisztahozamnál és pedig:*

Tiszántúl:

1934. évben: A gazdaságok 91%-a adott Mgj.¹⁾-et, 9%-a Mgv.²⁾-et.

Mgj. kat. holdanként — 30 és 92 P közt, átlag 25 P.

Ebben az évben az átlagos 25 P Mgj. a 17 P tisztahozamnál 47%-kal több volt.

1935. évben: A gazdaságok 89%-a Mgj.-mel, 11%-a Mgv.-gel zárt,

Mgj. kat. holdanként — 27 és 68 P közt, átlag 28 P.

Az átlagos 28 P Mgj. a 18 P tisztahozamnál 56%-kal több volt.

1936. évben: A gazdaságok 98%-a zárt Mgj.-mel és csak 2%-a Mgv.-vel,

Mgj. kat. holdanként — 3 és 196 P közt, átlag 76 P.

Az átlagos 76 P Mgj. a 63 P tisztahozamnál 21%-kal több volt.

1937. évben: A gazdaságok 99%-os Mgj.-mel zárt, 1%-a Mgv.-vel,

Mgj. kat. holdanként — 6 és 226 P közt, átlag 77 P.

Az átlagos 77 P Mgj. az 55 P tisztahozamnál 40%-kal több volt.

1938. évben: A gazdaságok 99%-a Mgj.-mel zárt, 1%-a Mgv.-vel,

Mgj. kat. holdanként — 8 és 303 P közt, átlag 81 P, ami az átlagos 59 P tisztahozamnál 37%-kal volt több.

1939. évben: A gazdaságok 100%-a, tehát mindegyik gazdaság Mgj.-mel zárt,

Mgj. kat. holdanként 15 és 286 P közt, átlag 84 P, ami az átlagos 59 P tisztahozamnál 42%-kal volt több.

Északi dombosvidék:

Mind a 6 évben mindegyik gazdaság mezőgazdasági jövedelemmel zárt.

1934. évben: kat. holdanként 18 és 86 P közt, átlag 35 P,

1935. évben: kat. holdanként 14 és 154 P közt, átlag 73 P,

1936. évben: kat. holdanként 51 és 156 P közt, átlag 92 P, ami az átlagos 55 P tisztahozamnál 67%-kal volt több.

1937. évben: kat. holdanként 38 és 191 P közt, átlag 79 P, ami a 24 P átlagos tisztahozamnál 88%-kal volt több.

1938. évben: kat. holdanként 1 és 105 P közt, átlag 61 P, ami az átlagos 24 P tisztahozamnál 154%-kal volt több.

1939. évben: kat. holdanként 22 és 221 P közt, átlag 66 P, ami az átlagos 38 P tisztahozamnál 74%-kal volt több.

Felvidék:

1939. évben: A gazdaságok 86%-a zárt Mgj.-mel és 14%-a Mgv.-gel,

Mgj. kat. holdanként 23 és 116 P közt, átlag 55 P, ami az átlagos 26 P tisztahozamnál 112%-kal volt több.

Határozottan megállapítható, hogy inkább a kisebb üzemekben volt nagyobb a

¹⁾ Mgj. = Mezőgazdasági jövedelem.

²⁾ Mgv. = Mezőgazdasági veszteség.

mezőgazdasági jövedelem. Így pl. az 1936. évben a kh.-ként 100 P mezőgazdasági jövedelmen felül hozott a 70 üzemből 26 üzem, amelyből:

2 üzem (7.75%) a 10 kat. holdon aluli (ebből a kategóriából mind),
19 üzem (73%) a 10—30 kat. hold közötti (39 üzemből),
1 üzem (3.75%) a 30—50 kat. hold közötti (10 üzemből),
4 üzem (15.5%) az 50—100 kat. hold közötti (11 üzemből) nagyságcsoportha tartozott.

1937. évben a kh.-ként 100 P mezőgazdasági jövedelmen felül hozott a 85 üzemből 31 üzem. Ebből a 31 üzemből:

1 üzem (3%) a 10 kat. holdon aluli (mind),
22 üzem (71%) a 10—30 kat. hold közötti (48 üzemből),
4 üzem (13%) a 30—50 kat. hold közötti (17 üzemből),
4 üzem (13%) az 50—100 kat. hold közötti (12 üzemből) nagyságcsoportha tartozott.

1938. évben a kh.-ként 100 P mezőgazdasági jövedelmen felül hozott a 91 üzemből 41 üzem. Ebből a 41 üzemből:

4 üzem (9.75%) a 10 kat. holdon aluli (5 üzemből),
19 üzem (46.25%) a 10—30 kat. hold közötti (34 üzemből),
12 üzem (29.25%) a 30—50 kat. hold közötti (26 üzemből),
5 üzem (12.25%) az 50—100 kat. hold közötti (16 üzemből),
1 üzem (2.50%) a 100—166 kat. hold közötti (10 üzemből), nagyságcsoportha tartozott.

1939. évben a kh.-ként 100 P mezőgazdasági jövedelmen felül hozott a 128 üzemből 44 üzem. Ebből a 44 üzemből:

3 üzem (7%) a 10 kat. holdon aluli (6 üzemből),
22 üzem (50%) a 10—30 kat. hold közötti (45 üzemből),
10 üzem (23%) a 30—50 kat. hold közötti (41 üzemből),
8 üzem (18%) az 50—100 kat. hold közötti (28 üzemből),
1 üzem (2%) a 100—156 kat. hold közötti (8 üzemből), nagyságcsoportha tartozott.

Az, hogy a 30 k. h.-on aluli üzemek adták a legnagyobb mezőgazdasági jövedelmet, a következőből is látható:

Az 1936. évben 30 kh.-on alul 41 üzem volt, amelyből:

21 üzem (51%) 100 P-n felüli,
16 üzem (39%) 70—100 P közötti,
1 üzem (2.5%) 60—70 P közötti,
1 üzem (2.5%) 50—60 P közötti,
2 üzem (5%) 30—50 P közötti,

mezőgazdasági jövedelmet adott kat. holdanként.

Az 1937. évben a 49 üzemből:

23 üzem (47%) 100 P-n felüli,
10 üzem (20.5%) 70—100 P közötti,

12 üzem (24.5%) 60—70 P közötti,
1 üzem (2%) 50—60 P közötti,
2 üzem (4%) 30—50 P közötti,
1 üzem (2%) 20—30 P közötti,

mezőgazdasági jövedelmet adott kat. holdanként.

Az 1938. évben a 39 drb. 30 kh.-on aluli üzemből:

23 üzem (59%) 100 P-n felüli,
12 üzem (31%) 70—100 P közötti,
1 üzem (2.5%) 60—70 P közötti,
1 üzem (2.5%) 30—50 P közötti,
2 üzem (5%) 20—30 P közötti,

mezőgazdasági jövedelmet adott kat. holdanként.

Az 1939. évben az 51 drb. 30 kh.-on aluli üzemből:

25 üzem (49%) 100 P-n felüli,
17 üzem (33%) 70—100 P közötti,
2 üzem (4%) 60—70 P közötti,
2 üzem (4%) 50—60 P közötti,
4 üzem (8%) 30—50 P közötti,
1 üzem (2%) 20—30 P közötti,

mezőgazdasági jövedelmet adott kat. holdanként.

A mezőgazdasági jövedelemnek, vagyis a gazda tisztajövedelmének a gazdaságból annyinak kell lenni, hogy fedezze úgy a saját vagyon kamatigényét, mint a gazdaság család munkabéregényét, vagyis *vállalkozói nyereségnek* kell lenni. E tekintetben a *Tiszántúlon* az 1931—35. évi átlagos *vállalkozói veszteség* után *1936-tól 1939-ig a helyzet nagyot javult, minden évben vállalkozói nyereség van* és pedig a legnagyobb az 1936. évben, azután csökken, aminek a fő oka az, hogy a földárak és az állatárak emelkedésével a vagyon kamatigény összege és a munkabérek emelkedésével a munkabéregény is emelkedett. Az Északi dombosvidéken csak 1935 és 1936-ban volt vállalkozói nyereség, attól kezdve vállalkozói veszteség volt, a felvidéki terület 1939-ben szintén vállalkozói veszteséggel zárt.

A gazda egyéni eredményének a kifejezésére és mérésére szolgál még az ú. n. *vagyonyjára*dék és a *vállalkozói munkabérek*ereset. A *vagyonyjára*dék azt jelenti, hogy a gazda saját vagyona, azaz a gazdaság tisztavagyona mennyit kamatozott a gazdaság folytatán és hogy a vagyonyjára>dék, mint a tisztavagyon hozadéka, a tisztavagyon hány százalékos kamatozásnak felel meg. E tekintetben is az 1931—35. évi gyenge évek után az *1936. évtől kezdve van jelentős növekedés* mind a két országrészben, *a Tiszántúlon jobban, mint az Északi dombosvidéken*, az 1939. évben pedig a leg-

gyengébb a felszabadult felvidéki területen. Ha összehasonlítjuk a tisztahozami százalékos kamatozást, vagyis hogy a tisztahozam az összes befektetett tőkének hány százaléka és a vagyonszármazéki százalékos kamatozást, vagyis hogy a vagyonszármazék a tisztavagyonnak hány százaléka, azt látjuk, hogy a jobb években, az 1936-tól 1939-ig terjedő 4 évben a vagyonszármazéki kamatozás nagyobb, mint a tisztahozami kamatozás.

Tiszántúl	
Tisztahozami % _o -os kamatozás	7·68, 5·90, 5·26, 4·52
Vagyonjáradéki % _o -os „	8·58, 6·16, 5·55, 4·65
Északi dombosvidék	
Tisztahozami % _o -os kamatozás	5·88, 1·84, 3·73, 4·09
Vagyonjáradéki % _o -os „	5·88, 3·68, 1·96, 4·17
Visszacsatolt Felvidék	
Tisztahozami % _o -os kamatozás	2·32
Vagyonjáradéki % _o -os „	2·26

ami azt mutatja, hogy a teher, a kölcsönvett pénz nem hozott annyi kamatozást a gazdálkodás folytán, mint amennyi kamatot kellett érte fizetni. Egyes egyedül az Északi dombosvidéken az 1937. évben nagyobb a tisztahozami %_o-os kamatozás a vagyonszármazékinál és az 1936. évben éri el a vagyonszármazéki százalékos kamatozás a tisztahozami százalékos kamatozást, tehát csak az 1937. évben kellett kevesebb adósságkamatot fizetni a teher után, mint amennyit az a tisztahozamban kamatozott a gazdálkodásban, 1936. évben pedig ugyanannyit.

A vállalkozói munkabérkereset azt az összeget mutatja, amit a gazda és családja a munkájával keresett, azaz, ahogy a munkája értékesült, szemben azzal a munkabérigénnyel, amit munkájáért más gazdaságban kapott volna. *Munkabérkereset a Tiszántúlon az 1931—1934. évben nem is volt*, vagyis a mezőgazdasági jövedelem még a tisztavagyon 4%_o-os kamatigényét sem fedezte, nem hogy még a vállalkozói család munkájára is jutott volna valamennyi bér. Csak 1935-ben jelentkezett egy csekély munkabérkereset, ami 1936-ban emelkedett kh.-ként a legmagasabbra, 48·48 P-re, attól kezdve valamit ugyan csökkent 44·31, 38·71 és 36·87 P-re, de mindig jelentős összeg az. Az Északi dombosvidéken is ugyanígy áll a munkabérkereset aránya. Az 1939. évben a sorrend:

Tiszántúl k. h.-ként	36·87 P
Északi dombosvidék k. h.-ként	30·32 P
Felvidék k. h.-ként	11·20 P

A felszabadult Felvidék tehát nagyon elmaradt a másik két országrésztől.

A nemzetgazdasági jövedelem az az összeg, amelyet a mezőgazdasági üzem a köz számára, a nemzeti jövedelembe szolgáltat. Ebben az összegben benne van a gazdálkodónak járó vagyonszármazék és munkabérigény, a munkásbér, a közteher — adó, az adósságkamat, a haszonbér. A legkedvezőbb a helyzet itt is a Tiszántúlon 1936. évtől kezdve 1939-ig, kh.-ként 133·33 P, 128·20 P, 150·77 P és 184·22 P. Az Északi dombosvidéken 136·93 P, 118·26 P, 113·02 P és 119·70 P. A felszabadult Felvidéken 1939-ben 101·34 P.

Úgy a gazdaságra, mint a gazdára vonatkozó jövedelmezőségi eredmények tekintetében különösen figyelemre méltó a legégszesebb és legéletképesebb üzemnagyságok, a 10—30 k. h., a 30—50 k. h. és az 50—100 k. h. területű tiszántúli gazdaságok utolsó 3 évi vizsgálata, amely üzemmeghatározásból megfelelő számú gazdaság áll rendelkezésre avégett, hogy hasznos következtetést vonhassunk le. A 10 k. h.-on aluli és a 100 k. h.-on felüli gazdaságok száma oly kevés volt, hogy azok összehasonlításokra és következtetésekre nem használhatók.

Az 5. számú tábla világosan mutatja, hogy a gazdaságra vonatkozó tárgyi eredmények minden évben a legjobbak a 30—50 k. h.-as üzemmeghatározásánál, azután a 10—30 k. h.-as és a leggyengébbek az 50—100 k. h.-as kategóriánál, habár nagy eltérések nincsenek a tisztahozamnál, de a tisztahozami százalékos kamatozásnál és az üzemi nyereségnél már inkább. Eszerint legjobban kamatoztatja a befektetett tőkét és a legjobban ki tudja használni a befektetéseket a 30—50 k. h.-as kisüzem, mint egy olyan üzemmeghatározás, amely már nemcsak munkaalkalom és munkabefektetés, hanem egyben már tőkebefektetés is. A 10—30 k. h.-as üzem már kevésbé s az 50—100 k. h.-as még kevésbé tudja a befektetéseket és a családi munkaerőt kihasználni. (L. 6. sz. táblát.)

Az egyéni, a gazdálkodóra vonatkozó eredményeknél a mezőgazdasági jövedelem, és a munkabérkereset, továbbá a nemzetgazdasági jövedelem tekintetében minden évben világosan látszik az, hogy a növekvő üzemnagysággal ezek csökkennek, vagyis a legnagyobbak a 10—30 k. h.-as birtokkategóriánál, utána a 30—50 k. h.-as és a legkisebbek az 50—100 k. h.-as birtokkategóriánál.

A kisebb üzemekben ugyanis a változatos, sokoldalú és sok gondos kézi munkát igénylő növénytermelési, szőlő- és gyümölcsstermelési, főleg pedig állattenyésztési ágakban (növendékmarha-, tinó- és csikónevelés, tejtermelés, sertésenyésztés, baromfitartás), a család munkaereje állandóan foglalkoztatható és teljesen kihasználható. Az üzemanyagokkal és a takarmánnyal is takarékosabban bánnak a családtagok, így az üzemköltségük is csekélyebb. Az egyéni mezőgazdasági jövedelem, mint főeredmény, a tárgyi tisztahozami főered-

ményhez viszonyítva, miután az adósságkamatok a három csoportnál közel egyenlők, a munkabérigény nagysága szerint a legjobban megnőtt a 10—30 k. h.-as kategóriánál, ahol a legnagyobb az 1 k. h.-ra vonatkoztatott munkabérigény s minthogy a munkabérigény a növekvő üzemnagysággal csökken, a legkevesbbé növekedett az 50—100 k. h.-as csoportnál.

A vagyonszármazéki (tisztavagyon) százalékos kamatozás csak úgy, mint a tisztahozami (összes vagyon) százalékos kamatozás szintén a 30—50 k. h.-as csoportnál

5. A gazdaságra vonatkozó jövedelmezőségi eredmények a Tiszántúlon az 1937, 1938, 1939. években üzemnagyságok szerint P-ben, 1 kh. mezőgazdasági területre.

Résultats principaux de la productivité des exploitations au delà de la Tisza en 1937, 1938 et 1939, suivant l'importance des exploitations, en pengős, pour une superficie agricole de 1 arp. cad.

Megnevezés — Désignation	Év Années	6—10 kh. arp. c.	10—30 kh. arp. c.	30—50 kh. arp. c.	50—100 kh. arp. c.	100—166 kh. arp. c.	Átlag En moyenne 6—166 kh. arp. c.
Átlagos birtoknagyság kh. — Grandeur moyenne des propriétés, en arp. c.	1937	7	19	40	72	143	42
	1938	8	21	38	68	131	46
	1939	9	21	39	67	123	42
Üzemek száma drb. — Nombre des exploitations	1937	1	41	15	13	6	1) } 76 86 104
	1938	5	32	23	16	10	
	1939	5	33	36	25	5	
Nyershozam — Rendement brut	1937	296	185	199	150	156	170
	1938	308	205	195	149	163	175
	1939	255	242	191	180	154	180
Üzemköltség - Frais d'exploitation	1937	200	133	131	97	108	115
	1938	244	143	123	108	100	116
	1939	221	174	127	121	114	121
Tisztahozam — Rendement net.	1937	96	52	68	53	48	55
	1938	64	62	72	41	63	59
	1939	34	68	64	59	40	59
Cselekvőtőke — Capital actif .	1937	783	1.057	976	905	790	925
	1938	1.354	1.236	1.196	1.079	1.021	1.115
	1939	1.422	1.545	1.310	1.280	1.053	1.300
A tisztahozam a cselekvőtőkét %-kal kamatoztatta — Rapport du rendement net au capital actif, %	1937	12.31	4.93	6.94	5.91	6.12	5.90
	1938	4.74	5.—	5.99	3.81	6.14	5.26
	1939	2.39	4.38	4.85	4.59	3.75	4.59
A cselekvőtőke 4%-os kamatigénye — Le capital actif à 4% .	1937	31	42	39	36	31	37
	1938	54	46	48	50	41	46
	1939	57	62	52	51	42	52
Termelési költség — Frais de production	1937	231	175	170	133	139	152
	1938	299	189	170	158	141	162
	1939	278	236	179	172	156	183
Üzemi nyereség, veszteség — Bénéfices ou pertes d'exploitation	1937	65	10	29	17	17	18
	1938	10	16	24	— 9	22	13
	1939	— 23	6	11	8	— 2	7

1) Összeg, — Nombre total.

a legnagyobb, azután következnek a 10—30 k. h.-as és végül az 50—100 k. h.-as kategória. Ugyanígy egyezik a vagyonjárdék abszolút nagyságának a sorrendje is a tisztahozam abszolút nagyságánál lévő sorrenddel. Ezt azután az is okozza, hogy az aktív és a tisztavagyon a 10—30 k. h.-as csoportban jóval nagyobb, mint a 30—50 k. h.-as és az 50—100 k. h.-as csoportban, így a tisztahozami és a vagyonjárdéki százalékos kamatozás itt kisebb, mint a másik két nagyobb területű csoportban. A tisztahozami és a

6. A gazdálkodóra vonatkozó jövedelmezőségi eredmények a Tiszántúlon az 1937., 1938., 1939. években üzemnagyságok szerint P-ben 1 kat. hold mezőgazdasági területre.

Résultats de productivité pour l'exploitant. Au delà de la Tisza, en 1937, 1938 et 1939, suivant l'importance des exploitations, en pengős, pour une superficie agricole de 1 arp. cad.

Megnevezés Désignation	Év Années	6—10 k. h. arp. c.	10-30 k. h. arp. c.	30-50 k. h. arp. c.	50-100 k. h. arp. c.	100-166 k. h. arp. c.	Átlag En moyenne 6—166 k. h. arp. c.
Üzemek száma — Nombre des exploitations	1937	1	41	15	13	6	} 76 } 86 } 104
	1938	5	32	23	16	10	
	1939	5	33	36	25	5	
Mezőgazdasági jövedelem Revenu agricole	1937	210·14	101·42	91·84	67·67	54·47	77·34
	1938	156·82	110·63	96·04	57·77	74·10	81·43
	1939	131·04	116·36	91·07	75·80	48·02	83·56
Vagyonjárdék — Rente de la fortune	1937	96·38	49·75	63·52	48·90	44·75	50·93
	1938	59·43	59·41	68·61	36·02	59·84	55·19
	1939	26·93	64·64	58·94	54·79	33·22	54·31
Munkabékereset - Salaires	1937	178·82	62·30	55·77	36·54	27·28	44·31
	1938	104·89	74·76	54·90	8·61	37·55	41·68
	1939	80·07	59·13	43·16	30·41	12·45	36·87
Vállalkozói nyereség — Bénéfices d'entrepreneur .	1937	65·06	10·63	27·45	17·53	17·56	17·90
	1938	7·51	13·54	25·85	— 13·14	23·42	15·44
	1939	24·04	7·41	11·03	9·40	— 2·35	7·62
Nemzetgazdasági jövedelem — Revenu dit d'économie nationale	1937	228·18	138·08	148·26	114·33	119·46	128·20
	1938	218·95	167·79	167·59	129·47	146·50	150·77
	1939	173·67	192·94	161·06	146·29	121·47	154·98
Munkabérigény — Valeur du travail de l'exploitant	1937	113·76	51·67	28·32	18·77	9·72	26·41
	1938	97·39	51·22	27·43	21·75	14·26	26·24
	1939	104·11	51·72	32·13	21·01	14·80	29·25
Adósságkamat — Intérêts de dettes	1937	—	2·55	4·25	4·57	3·58	3·67
	1938	4·70	2·40	3·09	5·12	2·87	3·47
	1939	7·08	3·00	4·62	3·99	6·27	4·39
Tisztavagyon — Fortune nette	1937	782·97	977·96	901·67	784·24	679·79	825·77
	1938	1.298·18	1.146·65	1.069·07	1.229·11	910·61	993·73
	1939	1.274·31	1.430·66	1.197·83	1.134·79	889·17	1.167·42
Vagyonjárdéki %-os kamatozás — Intérêts représentés par la rente de la fortune, %	1937	12·31	5·08	7·04	6·24	6·58	6·16
	1938	4·58	5·18	6·42	2·98	6·57	5·55
	1939	2·11	4·52	4·92	4·83	3·74	4·65
A tisztavagyon 4 %-os kamatigénye — Revenu, à 4%, de la fortune nette	1937	31·32	39·12	36·07	31·37	27·19	33·03
	1938	51·93	45·87	42·76	49·16	36·42	39·75
	1939	50·97	57·23	47·91	45·39	35·57	46·69

¹⁾ Szám. — Nombre total.

vagyonjárdéki százalékos kamatozás tehát nem mutat különbséget, mind a kettő ugyanazon csoportban nagyobb és kisebb.

A nemzetgazdasági jövedelem és a vállalkozói munkabérkereset, mint említettük, legnagyobb a 10—30 k. h.-as, utána a 30—50 k. h.-as üzemeknél és az 50—100 k. h.-as kategóriánál a legkisebb. A nemzetgazdasági jövedelem tekintetében igen csekély a különbség a 10—30 k. h. és a 30—50 k. h.-as üzemeknél a kisebb üzemek javára, ellenben a vállalkozói munkabérkeresetnél már nagy különbségek vannak a kisebb birtokkategória előnyére és az 50—100 k. h.-asnál az egy kh.-ra eső munkabérkereset nagyot csökken.

A gazdálkodó vagyoni helyzetének alakulása.

A gazdacsalád főjövedelme a mezőgazdaságból ered ugyan, de lehetnek a gazdacsaládnak mellékjövedelmei is magánfoglalkozásból, melléküzemekből, részvénytőkéből, betétkamatból, stb., amikor ezeket is elköltheti a gazdacsalád, ekkor tehát a gazda és családja összes jövedelme, az ú. n. megtisztított összjövedelme lesz az a takaró, ameddig nyújtózkodhatik az éveleji összes négyféle (gazdasági, háztartási, melléküzemi és magánfogyasztási) saját, tiszta vagyonának a csökkenése nélkül. Normális esetben a megtisztított összjövedelemnek a gazdacsalád összes felhasználásait (élelmezési költség, ruházati és egyéb magánkiadások és a természetbeni szolgáltatásokat jelentő egyéb átvételezések) fedezni kell és még felette kell lenni, ami a gazdálkodó vagyonosodását, tisztavagyonának a gyarapodását eredményezi, ha azonban alatta marad, akkor ez már állagcsökkenés, értékrongálódás, szegényedés, mert a megélhetéshez hiányzó összeg a gazdasági felszerelés jókarbantartásának az elhanyagolásából lett előállítva, vagy új adósságvétel útján. (L. 7. sz. táblát.)

Az 1932. évi rendkívüli és az attól kezdve egészen 1935-ig tartott tisztavagyonapadás a tiszántúli és az északi dombosvidéki kisgazdák folytonos elszegényedését bizonyítja, habár az elszegényedés mérve az életmód lehető leszorítása folytán az 1935. évben a Tiszántúlon is alábbhagyott kissé, kh.-ként 4·58 P-re, az Északi dombosvidéken pedig a kisgazda nagyobb igénytelensége folytán némi, kh.-ként 6·64 pengős gazdagodás állott elő. Az 1936.,

7. A gazdálkodó vagyoni helyzetének alakulása P.-ben 1 kat. hold mezőgazdasági területre az 1931-39 években.

Variations de la situation matérielle de l'exploitant, en pengős, pour une superficie agricole de 1 arp. cad., en 1931-39.

Év Années	Üzemek száma Nombre des exploitations	Megtisztított összjövedelem Revenu total épuré	Összfelhasználás Il a été employé, au total	A tiszta vagyon Fortune nette	
				gyarapodása (gazdagodás) augmentation (enrichissement)	apadása (szegényedés) diminution (appauvrissement)
Tiszántúl — Au delà de la Tisza					
1931	15	52·00	42·16	9·84	—
1932	8	7·43	46·23	—	38·80
1933	13	29·84	39·58	—	9·74
1934	58	32·30	38·29	—	5·99
1935	46	36·90	41·48	—	4·58
1936	56	86·02	46·42	39·60	—
1937	76	83·65	65·53	18·12	—
1938	86	86·38	57·80	28·58	—
1939	104	92·89	85·22	7·67	—
Északi dombosvidék — Nord, région de collines					
1933	10	57·97	60·15	—	2·18
1934	9	48·00	59·73	—	11·73
1935	18	77·11	70·47	6·64	—
1936	14	101·46	79·65	21·81	—
1937	9	79·72	79·61	0·11	—
1938	5	62·63	59·37	3·26	—
1939	10	80·22	69·54	10·68	—
Felvidéki terület — Zone Nord recouverte					
1939	14	55·42	95·75	—	40·33

1937. és 1938. évben azonban már nagymértvű a gazdagodás és pedig főleg az 1936. évben kh.-ként 39·60 és 21·81 P, de 1938-ban is nagy az a Tiszántúl k. h.-ként 28·58 P. Az 1939. évben is van ugyan még gazdagodás, de a Tiszántúl már 7·67 P-re csökkent az, mert a magánkiadási és élelmezési cikkek árai emelkedtek. A felszabadult Felvidéken 1939-ben nagy szegényedés következett be, 40·33 P.

Az 1931. évben a gazdálkodók 40%-ánál volt gazdagodás, a legrosszabb eredményű 1932. évben csak 13%-ánál, 1933-ban 30%-ánál, 1934-ben 67 gazdálkodó közül 22-nél, egyharmad részénél (33%), 1935-ben 64 gazdálkodó közül 33-nál, a felénél többenél (52%), 1936-ban, a legjobb évben 70 gazdálkodóból 58-nál (83%), 1937-ben 85 gazdálkodó közül 49-nél (58%), 1938-ban 91 gazdálkodóból 58-nál, közel kétharmad részénél (64%), 1939. évben a felszabadult Felvidéket nem számítva, 114 gazdálkodóból 63-nál (55%) volt gazdagodás.

Az üzemnagyságok tekintetében a gazdálkodó vagyoni helyzetének alakulása a legkedvezőbb volt a 30—50 k. h.-as kategóriánál, azután az 50—100 k. h.-as kategóriánál és leggyengébb a 10—30 k. h.-as kategóriánál. Ez pedig természetes azért, mert a közel ugyanannyi családtagú és ugyanolyan életviszonyú gazdálkodónál az összfelhasználásból 1 k. h.-ra a kisebb, 10—30 k. h.-as üzemeknél jóval nagyobb összeg esik, mint a nagyobb, 30—50 k. h.-nál és a még nagyobb, 50—100 k. h.-nál, s a legnagyobb, 100—166 k. h.-as kategóriánál. A 30—50 k. h.-as üzemnagyságnál a legkedvezőbb gazdagodáshoz az is hozzájárult, hogy a mellékjövedelem ott nagyobb volt, mint az 50—100 és a 100—166 k. h.-as kategóriánál, viszont hiába volt a legnagyobb, 20·40 P k. h.-kenti mellékjövedelem az 1939. évben, a 10—30 k. h.-as csoportban, mégis szegényedés állott elő az 1 k. h.-ra eső nagy felhasználás folytán.

A gazdaságok készpénzforgalma.

A készpénzforgalomnál a készpénzbevételek összege mutatja azt az összeget, ami a kisüzemekbe az eladott termelvényekért és állatokért a piacról befolyik. A pénzbevételek a Tiszántúlon az alacsony gabonaárral bíró 1932—1937. tartó esztendőekben nagyobb százalékban az állattartásból eredtek, az 1931., 1938. és 1939. esztendőben a növénytermelés bevétele volt nagyobb, de csak valamivel, mint az állattartásé. Ez tehát ellene mond annak az általános felfogásnak, hogy a Tiszántúlon az állattartás sokkal elmarad a növénytermelés mögött. Az Északi dombosvidéken inkább a növénytermelésből volt nagyobb a készpénzbevétel és a felszabadult Felvidéken is az 1939. évben. A legtöbb volt a készpénzbevétel az 1931. évben, amelyet az 1939. évi a közbenső évek csökkenése után a Tiszántúl már elért, az Északi dombosvidéken az 1933. évtől kezdve azonban csökkent.

8. A gazdálkodó vagyoni helyzetének alakulása P-ben 1 kh. mezőgazdasági területre a Tiszántúlon az 1937, 1938, 1939. években, üzemnagyságok szerint.

Variations de la situation matérielle de l'exploitant, au delà de la Tisza, en 1937, 1938 et 1939, suivant l'importance des exploitations, en pengős, pour une superficie agricole de 1 arp. cad.

Megnevezés — Désignation	Év Années	6—10 k. h. arp. c.	10—30 k. h. arp. c.	30—50 k. h. arp. c.	50—100 k. h. arp. c.	100—166 k. h. arp. c.	Átlag En moyenne 6—166 kh. arp. c.
Átlagos birtoknagyság kh. — Grandeur moyenne des propri- étés, en arp. c.	1937	7	19	40	72	143	42
	1938	8	21	38	68	131	46
	1939	9	21	39	67	123	42
Üzemek száma drb — Nombre des exploitations	1937	1	41	15	13	6	1) } 76 86 104
	1938	5	32	23	16	10	
	1939	5	33	36	25	5	
Megtisztított összjövedelem — Revenu total épuré	1937	210	104	97	72	68	84
	1938	159	115	100	62	81	86
	1939	152	129	94	80	60	93
Összfelhasználás — Il a été employé, au total	1937	172	106	74	48	41	66
	1938	267	104	67	48	45	57
	1939	186	132	51	57	46	85
A tiszta vagyon gyarapodása (gazdagodás) — Augmentation de la fortune nette (enrichisse- ment)	1937	38	—	23	24	27	18
	1938	426	11	33	14	36	29
	1939	—	—	43	23	14	8
A tisztavagyon apadása (szegé- nyedés) — Diminution de la fortune nette (appauvrissement)	1937	—	2	—	—	—	—
	1938	—	—	—	—	—	—
	1939	34	3	—	—	—	—

1) Összeg. — Nombre total.

A pénzkiadások, mint a gazdaságok évi pénzszükségletéről tájékoztató összegek, a Tiszántúlon jóval nagyobbak minden évben, mint az Északi dombosvidéken. A pénzkiadások legnagyobb százalékát mindig a hozamot közvetlenül fokozó beszerzések (vetőmag, abrak, trágyafélék, egyéb növénytermelési és állattartási kiadások) teszik, amelyek összegével csaknem egyenlő a kifizetett adók összege, majd a munkabérek következnek a tőkefenntartással. Míg az 1931—1935. években a munkabér nagyobb százalékot tett a tőkefenntartáshoz viszonyítva, az 1936—1939. években az ipari anyagok megdrágulása következtében a tőkefenntartási költségek a készpénz munkabér felé emelkedtek.

A pénzbevételek és pénzkiadások különbözetéből, a pénzfeleslegből fedezheti a gazdálkodó a megélhetéséhez, adósságkamatra és haszonbérre szükséges költségeket. Ez tehát még nem a megtakarított összeget, hanem csak a fenti szükséglet fedezésére fordítható összeget jelenti. Ez az üzemi pénzfelesleg a legnagyobb volt az 1939., 1931., 1938. és 1937. évben, vagyis e tekintetben is javulás van az 1932—1936. évi rosszabbodás után, mert az 1937. és 1938. évi már megközelítette, az 1939. évi pedig jóval meghaladta az 1931. évit. A Tiszántúl pénzfeleslege általában jóval nagyobb, mint az Északi dombosvidéké, az 1939. évben a felszabadult Felvidéké volt a legkisebb.

Az összes jövedelmezőségi eredmények azt mutatják, hogy az 1931—1939. évi kilenc éves ciklusban a Tiszántúlon az 1932. évben volt a jövedelmi mélypont, az volt a rozsdakár okozta gyenge aratás és a zuhanó állatárak miatt a legveszteségesebb év, amelyhez képest 1933-ban csak igen csekély viszonylagos javulás következett be, de azért természetesen még messze elmaradt az 1931. év mögött, mert a javulás csak az 1933. évi rendkívüli jó terméseredményeknek tulajdonítható, ami azonban a terményárak szintén rendkívüli esése miatt nem érvényesülhetett. Némi javulás észlelhető 1933-ról 1934-re a gabonaárak emelkedése folytán a katasztrofális rossz termés dacára, valamint úgy a Tiszántúlon, mint az Északi dombosvidéken 1935-re is. A számbavehető javulás csak az 1936. évben következett be és ez tartott az 1937., 1938. és 1939. évben is, amikor bebizonyosodott, hogy a szakszerűen kezelt kisbirtok nyershozama, tisztahozama, nemzetgazda-

sági jövedelme és főleg a mezőgazdasági jövedelme minden tekintetben megfelelő volt. Beigazolódott továbbá, hogy a kisüzem, ha drágábban vásárol és ha olcsóbban ad is el, mégis jobban ellentáll a válságnak, mint a nagyüzem, mert amatt a termelvények áresése és a termelési eszközök, meg a munkabér drágulása aránylag kevésbé érinti. A kisüzemnek az értékesítés és beszerzés terén való hátránya a szövetkezetek útján kiküszöbölhető. Ha tehát a kisgazda gazdasági szaktudását megadjuk és a szövetkezetek működését számukra elősegítjük, akkor nem marad el a közép- és nagybirtok mögött a növénytermelési termés hozamok és az állattartási teljesítőképesség tekintetében sem, amint azt az Országos Magyar Gazdasági Egyesület Üzemstatisztikai Bizottságának „Mezőgazdasági üzemeink eredményei“ az 1931-től 1939. években c. I—XI. kiadványai mutatják. Ezek a kiadványok ugyanis azt bizonyítják, hogy a kisüzemek a nyershozam, tisztahozam, mezőgazdasági jövedelem, üzemi nyereség, vállalkozói nyereség, vagyónjáradék, munkabérkereset, legyszóval a jövedelmezőség tekintetében fölényben vannak a nagy- és középüzemek felett. Ezenkívül továbbá azt is bizonyítják ezek a kiadványok, hogy a kisüzemek teljesítőképessége (termésátlag, számos állattartás), azaz a növénytermelés és állattenyésztés terén való teljesítménye sem sokkal kisebb. Vannak nagy termésátlagú és teljesítményű kisüzemek, éppen úgy, mint közép- és nagyüzemek, viszont az utóbbiak közt is éppen úgy vannak alacsony termésátlagú és teljesítményű üzemek, mint a kisbirtoknál. Az 1939. évben ugyanis az OMGE Üzemstatisztikai Bizottságának fenti című XI. Kiadványában a 7. lapon „a főtermények termésátlagai kh.-ként“ szerint a Dunántúl a búzában (15 q a 13·83 q ill. 12·82 q-val szemben), kukoricában (19·77 q a 16·48 q ill. 17·15 q-val szemben), burgonyában (81·56 q a 70·34 q ill. 68·13 q-val szemben) a kisbirtok termésátlaga nagyon meghaladta a nagy- és középbirtokét, viszont a zabban, árpában csak kevéssel volt alacsonyabb a termésátlag: 10·16 q a 10·28 és 11·02 q-val, illetve 9·83 q a 10·17 és 11·65 q-val szemben. A Kisalföldön is sokkal több volt a

termésátlag a burgonyából a kisbirtokon 84·02 q az 53·64 és 68·84 q-val szemben, csak kevéssel volt viszont a kukorica termésátlaga kisebb: 14·11 q a 14·66 q és

15·01 q-val szemben. A Nagyalföldön is nagyobb volt a kukorica termésátlaga a kisbirtokon 15·08 q a 12·95 q és 14·85 q-val szemben. Itt azonban a tiszántúli kisgazda-

9. A gazdaságok készpénzforgalma.

Megnevezés	T i s z á n t ú l — A u d e l à d e l a T i s z a									
	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	
Üzemi bevétel 1 kh. mezőgazdasági területre, az 1931—39. években, P és %.										
Gabonafélékből	P	28·98	11·94	17·33	15·24	17·13	21·72	25·73	27·65	34·44
	%	28·14	15·41	21·85	19·99	28·54	27·52	26·38	29·83	33·75
Kapásokból	P	20·22	16·89	8·01	6·69	5·27	4·90	14·70	13·44	12·25
	%	19·68	21·79	10·10	8·77	8·76	6·23	15·11	14·50	12·01
Szálásokból	P	1·45	3·16	0·86	1·12	1·54	0·59	0·73	1·58	2·07
	%	1·41	4·08	1·08	1·47	2·56	0·75	0·75	1·70	2·03
Egyéb szántótermékekből	P	0·17	0·06	0·18	1·46	1·12	0·98	1·36	1·42	2·10
	%	0·17	0·08	0·24	1·91	1·86	1·24	1·40	1·53	2·05
Növénytermelésből	P	50·77	32·05	26·38	24·51	25·06	28·19	42·52	44·09	50·86
	%	49·40	41·36	33·27	32·14	41·72	35·74	43·64	47·56	49·84
Szarvasmarhatartásból	P	15·91	8·93	14·39	11·89	9·41	12·03	16·73	10·67	11·94
	%	15·48	11·53	18·15	20·40	15·17	15·24	17·15	11·51	11·70
Lótarásból	P	0·80	0·59	2·10	1·77	1·90	5·08	3·68	5·83	3·52
	%	0·78	0·76	2·65	2·32	3·16	6·44	3·78	6·29	3·45
Sertéstartásból	P	25·87	33·92	34·38	30·42	17·40	21·48	19·69	17·52	21·78
	%	25·17	43·78	43·37	39·89	28·96	27·22	20·22	18·89	21·34
Juhtartásból	P	2·05	0·15	0·15	0·80	0·18	3·89	4·26	2·74	2·66
	%	1·99	0·19	0·19	0·19	0·31	4·93	4·37	2·96	2·60
Baromfitartásból	P	2·62	1·58	1·65	4·56	3·93	5·01	6·45	6·53	7·00
	%	2·54	2·04	2·08	2·04	6·54	6·35	6·62	7·04	6·86
Allattartásból	P	47·25	45·17	52·67	49·44	32·82	47·49	50·81	43·29	46·90
	%	45·96	58·30	66·44	64·84	54·64	60·18	52·14	46·69	45·95
Főzelékfélékből	P	—	0·04	0·05	0·19	0·26	0·85	0·20	0·27	0·44
	%	—	0·05	0·06	0·25	0·43	—	0·20	0·29	0·43
Gyümölcsfélékből	P	0·02	0·08	0·01	0·18	0·08	0·55	0·50	1·42	1·01
	%	0·02	0·11	0·01	0·24	0·13	—	0·51	1·53	0·99
Szőlőből	P	—	0·05	0·03	0·55	1·05	0·64	1·00	0·98	0·42
	%	—	0·06	0·04	0·72	1·75	—	1·03	1·06	0·41
Kerti terményekből	P	0·02	0·17	0·09	0·92	1·39	2·04	1·70	2·67	1·87
	%	0·02	0·22	0·11	1·21	2·31	2·56	1·74	2·88	1·83
Különlélekből	P	4·75	0·09	0·14	1·38	0·80	1·20	2·41	2·66	2·43
	%	4·62	0·12	0·18	1·81	1·33	1·52	2·48	2·87	2·38
Összes bevétel	P	102·79	77·48	79·28	76·25	60·07	78·92	97·44	92·71	102·06
	%	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00

Üzemi pénzkidás 1 kh. mezőgazdasági területre az 1931—39. években, P és %.

Munkabérekre	P	9·57	10·18	11·16	6·37	5·62	7·66	6·06	6·99	8·92
	%	16·25	15·98	20·98	13·16	13·77	15·27	10·58	13·55	16·66
Vetőmag, abrak, szalastakarmány, trágyafélék, állatorvos, gyógyszer és más állattartási és növénytermelési kiadások	P	22·70	25·37	15·74	13·38	15·95	9·05	6·03	7·25	10·24
	%	38·53	39·87	29·60	27·64	39·07	18·03	10·55	14·07	19·13
Tőkefenntartás, új építkezés és gépszerűzés	P	6·56	5·69	4·91	7·75	4·65	8·86	11·83	12·52	10·43
	%	11·13	8·94	9·24	16·02	11·40	17·65	20·67	24·28	19·49
Allatvásárlásokra	P	6·81	3·59	3·86	7·71	4·25	9·74	11·76	9·59	8·80
	%	11·53	5·63	7·25	15·93	10·42	19·41	20·54	18·61	16·43
Tüzelő-, világító-, hajtó- és kenőanyagokra	P	0·52	0·50	0·35	0·42	0·31	0·32	0·26	0·94	0·32
	%	0·89	0·79	0·66	0·87	0·70	0·64	0·46	1·82	0·60
Adókra	P	10·03	15·88	14·99	10·42	7·75	12·11	15·36	10·29	12·35
	%	17·12	24·93	28·19	21·53	18·99	24·13	26·84	19·96	23·07
Általános költségekre	P	2·68	2·46	2·17	2·35	2·26	2·44	5·93	3·97	2·48
	%	4·55	3·86	4·08	4·85	5·65	4·87	10·36	7·71	4·62
Összes kiadás	P	58·87	63·67	53·18	48·40	40·79	50·18	57·23	51·55	53·54
	%	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00
Üzemi pénzfelesleg	P	43·92	13·81	26·10	27·85	19·28	28·74	40·21	41·16	48·52

ságok termésátlagára még többet, 17·17 q-t tett ki.

Az állattartás tekintetében pedig a fenti kiadvány 16. lapja szerint a Dunántúlon és

az Északi dombosvidéken jóval több az állatállomány a kisüzemben, mert már 2·10 és 2·30 k. h.-ra esik egy számosállat a 2·65, 2·80 és 3·07, 2·86 k. h.-dal szemben. a Kis-

— *Recettes et dépenses, en argent, des exploitations.*

Északi dombosvidék Dans le Nord, région de collines							Felvidék Zone Nord rec.	Spécification
1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1939	
— <i>Recettes d'exploitation en argent, pour une superficie agricole de 1 arp. cad., en pengős et en %_o, en 1931—39.</i>								
32·94 39·49	24·36 35·29	19·20 36·21	18·65 28·24	15·33 21·27	12·52 23·40	34·74 51·27	22·03 25·56	P De céréales % _o
2·18 2·61	2·79 4·04	1·93 3·64	6·92 10·47	6·91 9·59	2·88 5·39	4·88 7·20	1·93 2·24	P De cultures sarclées % _o
1·73 2·07	0·88 1·28	2·19 4·13	1·66 2·51	1·17 1·62	3·75 6·99	5·06 7·47	0·67 0·78	P De fourrages % _o
0·06 0·07	1·68 2·44	2·12 4—	2·81 4·27	1·15 1·59	1·42 2·66	2·37 3·50	0·23 0·26	P D'autres produits des terres labourées % _o
36·91 44·24	29·71 43·05	25·44 47·98	30·04 45·49	24·56 34·07	20·57 38·44	47·05 69·44	24·86 28·84	P De la production de plantes % _o
15·24 18·27	21·50 31·16	7·82 14·75	11·77 17·83	20·31 28·17	5·61 10·48	5·45 8·05	44·69 51·86	P de bêtes à cornes % _o
7·37 8·83	4·27 6·19	1·70 3·21	3·21 4·86	2·90 4·02	2·33 4·35	1·92 2·83	4·70 5·45	P de chevaux % _o
6·42 7·70	4·26 6·17	7·27 13·71	5·92 8·95	12·07 16·75	12·84 23·99	6·62 9·77	5·06 5·86	P de porcs % _o
—	—	—	—	—	1·32 2·47	—	0·08 0·09	P de moutons % _o
1·75 2·10	1·99 2·89	2·49 4·70	4·86 7·36	2·70 3·75	4·74 8·86	1·35 1·99	1·79 2·08	P de volaille % _o
30·78 36·90	32·02 46·41	19·28 36·37	25·76 39·00	37·98 52·69	26·84 50·15	15·34 22·64	56·32 65·34	P De l'élevage % _o
0·01 0·01	0·01 0·02	1·47 2·77	0·10 0·15	—	0·03 0·06	0·56 0·83	2·23 2·59	P De légumes % _o
1·14 1·37	1·15 1·67	0·38 0·72	2·54 3·84	3·15 4·37	1·14 2·13	0·03 0·05	0·09 0·10	P De fruits % _o
14·58 17·48	5·19 7·52	2·69 5·08	4·74 7·18	1·68 2·33	1·94 3·62	0·36 0·53	—	P De raisin % _o
15·73 18·86	6·35 9·21	4·54 8·57	7·38 11·17	4·83 6·70	3·11 5·81	0·95 1·41	2·32 2·69	P De produits de jardins % _o
—	0·92 1·33	3·76 7·08	2·86 4·34	4·71 6·54	3·00 5·60	4·41 6·51	2·70 3·13	P Autres recettes % _o
83·42 100·00	69·00 100·00	53·02 100·00	66·04 100·00	72·08 100·00	53·52 100·00	67·75 100·00	86·20 100·00	P Recettes totales % _o

— *Dépenses d'exploitation en argent, pour une superficie agricole de 1 arp. cad., en pengős et en %_o, en 1931—39.*

7·08 12·92	7·65 18·07	2·02 6·51	2·99 7·44	2·81 7·32	2·99 9·44	4·22 12·13	10·07 18·06	P Salaires % _o
4·45 8·11	5·76 13·60	4·64 14·96	4·31 10·72	4·27 11·11	6·58 20·78	3·78 10·88	5·58 10·00	P Semences, fourrages, engrais; vétérinaire, remèdes; autres dépenses pour l'élevage et la production de plantes % _o
4·87 8·87	6·69 15·80	6·00 19·32	10·58 26·33	4·77 12·40	6·10 19·25	3·52 10·13	7·48 13·42	P Entretien de capital, nouvelles constructions et achat de machines % _o
23·00 41·93	13·78 32·55	6·06 19·52	9·55 23·76	12·79 33·29	8·55 26·98	6·35 18·29	19·46 34·90	P Achat d'animaux % _o
0·10 0·18	0·13 0·31	0·31 1·00	0·26 0·64	0·28 0·73	0·25 0·78	0·28 0·80	1·79 3·21	P Combustibles, éclairage, lubrifiants % _o
13·54 24·68	7·47 17·65	11·07 35·66	10·86 27·02	10·77 28·02	4·95 15·63	10·87 31·36	8·47 15·19	P Impôts % _o
1·82 3·31	0·85 2·02	0·94 3·03	1·64 4·09	2·74 7·13	2·26 7·14	5·70 16·41	2·91 5·22	P Frais généraux % _o
54·86 100·00	42·33 100·00	31·04 100·00	40·19 100·00	38·43 100·00	31·68 100·00	34·72 100·00	55·76 100·00	P Dépenses totales % _o
28·56	26·67	21·98	25·85	33·65	21·84	33·03	30·44	P Excédent d'exploitation, en argent

alföldön, meg a Nagyalföldön is csaknem eléri a kisüzem (2·61 és 3·10 k. h.-dal egy számosállatra), a közép- és nagyüzemekét (amelyekben 2·96, 2·48 ill. 3·40, 3·02 k. h.-ra esik 1 számosállat).

A Tiszántúlon a búzában nagy a kisbirtok hátránya: 10·54 q a 12·75 ill. 13·03 q-val szemben, ugyanúgy a zabban is 8·58 q a 10·22 ill. 10·68 q-val szemben. Megfigyelésünk szerint azonban a nagyon kis területen termelt zabnak mindig csak a legrosszabb földeket hagyja a kisgazda. A kisbirtok hátránya szintén nagy a burgonyában: 41·77 q a 63·52 q ill. 72·56 q-val szemben, de a feldolgozott tiszántúli kisüzemekben a burgonyatermelés nagyon kis területet tesz és azt többnyire nem burgonyának való talajon termelik. A rozsnál azonban már elérte a kisbirtok 9·17 q termésátlagát a nagy- és középbirtokét: 9·24, 9·28 q-t; a 9·18 q termésátlagú árpánál azonban meg van a kb. 1 q különbség a közép- és nagybirtok javára (10·40 q és 10·21 q).

A fentiekből az következik, hogy erőteljesebben kell fejleszteni és erősíteni a magyar kisgazdaságokat, hogy a számuk növekedjék, mert hiszen a fajok harcában a tömegek jelentősége folytán európa-szerte emelkedett a kisgazdaságok fontossága, amellyel, hogy természetesen a magyar nagy- és középbirtok is megtartotta a maga fontos közgazdasági szerepét. Végeredményben azonban azé a nemzeté a jövő, amelynek jómódú és a jómód folytán erősen szaporodó, a kötött, hitbizományi földektől nem korlátozott, tehát terjeszkedhető kisbirtokos parasztsága van, amely a több- és versenytermelésben is fejlődésre és haladásra képes. Elő kell segíteni tehát a legegészségesebb, életképes 10—30 és 30—50 k. h.-as birtoktípusok keletkezését és megmaradását, amelyek a közéletbe is teljes erővel bekapcsolódhatnak. A szaktudás elsajátítása, a szövetkezeti szervezkedés, az emberanyag kiválasztása itt nem probléma, minden 20—30 holdas kisgazdának a fia általában alkalmas e tekintetben.

A számtartásstatisztikai központtal ellátott gazdasági akadémiai üzemtani tanszékek számtartási anyagát először agrárpolitikai célra kell tehát kihasználni. A számtartásstatisztikai intézet, mely az üzemi

tanszékek mellett működik, lehetővé teszi, hogy az együttműködés a gyakorlati élet és az üzemtani tanszék közt meglegyen, minthogy az üzemtani tudománycsoport agrárpolitikai irányú fejlesztése és hasznosítása az egyes üzemeken, mint az üzemtani tanszék ú. n. laboratóriumain keresztül történhetik. Meg kell lennie továbbá az együttműködésnek a számtartási intézettel bíró üzemtani tanszékek és a pénzügyigazgatóságok s a pénzügyminisztérium és a földművelésügyi minisztérium között, végül a földhitelbankok és a hitelintézetek közt, mert a mai viszonyok közt csak ilyen együttes munkával lehet nemzetgazdasági és agrárpolitikai eredményt elérni.

A számtartásstatisztikai intézettel ellátott üzemtani tanszéknek kell az egyes üzemek számtartási adatai alapján a vidékenkénti, üzemi tájankénti eredményeket üzemtudományi célra is feldolgozni, mert a számtartásstatisztikai intézetben készített üzemstatisztikának és gazdaságstatisztikának nemcsak agrárpolitikai, hanem üzemszervezési célja is van, az üzempolitikai fejlesztése, valamint az üzemi tanácsadás megvalósítása végett. A gazdaságstatisztikának tehát az a célja, hogy olyan eszköz legyen a gazda kezében, amellyel üzemét a hasonló viszonyú más üzemek eredményeivel és azok átlagával összehasonlíthassa azért, hogy azokból ítélje meg saját üzemszervezésének a helyességét.

A magyar mezőgazdaság jövedelmének a megítélése, az arányos és igazságos adózás lehető megvalósítása, a hitbizományi reform, a telepítés, a földbérlo szövetkezetek, a tiszántúli öntözés és a tagosítások helyes keresztülvitele, a korszerű mezőgazdasági értékesítő szövetkezetek megalkotása, a mezőgazdasági termelvények és az azokhoz szükséges ipari cikkek árának arányos és igazságos megállapítása, valamint a gazdahitel-kamatláb szabályozása végett halaszthatatlanul szükséges a számtartási központok olyan mérvű kibővítése, hogy a jelenleginél kétszer-háromszor több, az egész ország területén egyenletesen elosztott gazdaság jövedelmezőségi kutatásai-
val az év vége után 4—5 hónap alatt elkészülhessenek.

Sarkadi Kesztyüs Lajos dr.

KERESKEDELEM, KÖZLEKEDÉS

A fontosabb folyami és tavi kikötők áruforgalma az 1940. évben.

Le trafic des principaux ports des cours d'eau et lacs hongrois en 1940.

Résumé. D'après une enquête faite en 1940 sur le trafic des 203 principaux ports et lieux de chargement des cours d'eau et lacs de Hongrie, le Danube avait 124 ports; la Tisza, 48; le Körös, 4; le Sió, 1; le Balaton, 26.

En 1940, le trafic total de marchandises y a baissé de 24,3% par rapport à l'année précédente. Le poids des marchandises arrivées ou expédiées représentait 24,7 millions de q, contre 33,0 millions en 1939. Le trafic intérieur de marchandises a représenté 18,2 millions de q; le trafic international, 6,5 millions de q. Comparativement à l'année précédente, le trafic intérieur a baissé pour la quantité des marchandises de 17,2%; et la quantité des marchandises à destination ou en provenance de l'étranger a également diminué (—41,4%).

Parmi les marchandises ayant passé par nos ports, 91,9% ont passé par les ports de Danube et 5,6% par ceux de Tisza.

Pour la quantité des marchandises transportées, on constate une régression par rapport à l'année d'avant, surtout pour le froment, la farine de froment, le sel, le charbon, les métaux et les minerais.

Des marchandises expédiées à l'étranger, 71,2% sont allés en Allemagne; 17,1%, en Roumanie; 7,5%, en Yougoslavie. — De celles arrivées de l'étranger, 47,3% sont venues d'Allemagne; 25,1%, de Roumanie; 13,8%, de Slovaquie.

*

A Központi Statisztikai Hivatalnak a fontosabb folyami és tavi kikötők áruforgalmára vonatkozó adatgyűjtése az 1940. évben 203 kikötőnek, illetve rakodónak adatait gyűjtötte be, az előző évi 232 kikötő, illetve rakodóval szemben. A kikötők számának csökkenését az okozta, hogy egyes kisebb rakodóhelyeknek az 1940. évben forgalma egyáltalán nem volt s így azok az adatgyűjtésben nem szerepelnek. A kikötők közül 124 a Duna, 48 a Tisza, 4 a Körös, 1 a Sió partján fekszik, 26 pedig a Balaton mellett van. A feladott és érkezett áruk súlya 24,7 millió métermázsát tett az előző évi 33,0 millió métermázsával szemben. A kikötők forgalma 25,3%-kal volt kisebb az előző évinél. A csökkenés főleg a búza, búzaliszt, só, szén, valamint az ásványok és ércek szállított mennyiségének visszaeséséből adódik. A dunai kikötők forgalma 22,7 millió mé-

termázsa volt az előző évi 29,6 millió métermázsával szemben. A tiszai kikötők 1,4 millió métermázsa árut forgalmaztak, míg forgalmuk az előző évben 2,3 millió métermázsát tett. A körösi kikötőkben 10 ezer métermázsa áru került ki- és berakásra az előző évi 199 ezer métermázsával szemben. A Sió egyetlen kikötője 62 ezer métermázsa árut forgalmazott, míg az előző évben itt forgalom nem volt. A balatoni kikötőkben 541 ezer métermázsa árut raktak ki és be a hajókról, míg az előző évben a forgalom 999 ezer métermázsa volt.

A kikötőkben be- és kirakott áruk közül 18,2 millió métermázsa a belforgalomban maradt, míg 6,5 millió métermázsát külföldről, illetőleg külföldre szállítottak. A belforgalomban továbbított áruk mennyisége az előző évhez viszonyítva 17,2%-kal hanyatlott, a külföldre szállított, illetőleg onnan behozott áruk mennyisége 41,4%-os csökkenést mutat.

A kikötők áruforgalmának havonkénti alakulását viziutanként részletezve az 1. számú táblázat tartalmazza. A dunai kikötőkben július és május hónapokban volt legnagyobb a forgalom. A tiszai kikötők június és október hónapokban mutatják a legélénkebb forgalmat. A Körös és a Sió kikötőiben augusztus és szeptember hónapokban bonyolódott le a legtöbb szállítás, míg a balatoni kikötők június és november hónapokban érték el a forgalmuk maximumát.

A kikötők áruforgalmát vízi útvonalanként és a fontosabb kikötők szerint a 2. számú táblázat tartalmazza. Az összes kikötők áruforgalmának 91,9%-át a dunai kikötőkön keresztül szállították. A dunai kikötők forgalma az előző évhez viszonyítva 23,3%-kal esett vissza. Ez a visszaesés a belforgalomban 17,5%-ot, a külforgalomban pedig 36,0%-ot tesz. A dunai kikötők közül a legnagyobb forgalmat Budapest kikötői érték el, itt 9,5 millió métermázsa árut (1939-ben 13,1 millió métermázsa) raktak ki és be a hajókról. E mennyiségből 6,6 millió métermázsa a belforgalomban maradt, míg 2,9 millió métermázsát külföldre szállítottak, illetve onnan hoztak be. Jelentős forgalma volt még Dunakeszinek (3,8 millió métermázsa).

1. A kikötőforgalom alakulása az 1940-ben havonként.
Mouvement des marchandises dans les ports hongrois; par mois, en 1940.

A vizi útvonal megnevezése <i>Voies navigables</i>	Kikötők együttes áruforgalma az — <i>Mouvement des marchandises dans les ports</i>												
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	egész évben <i>pendant l'année</i>
	hónapban — <i>aux mois ci-dessus</i>												
ezer métermázsában — <i>en milliers de q métriques</i>													
Duna — <i>Danube</i>	30	5	153	2.570	3.094	2.530	3.128	2.366	2.525	2.364	2.370	1.537	22.672
Tisza	7	—	13	79	175	326	162	123	89	240	90	83	1.387
Körös	—	—	—	—	—	2	—	5	5	1	—	—	13
Balaton — <i>Lac Balaton</i>	—	—	—	39	65	89	50	59	65	85	89	—	541
Sió	—	—	—	—	—	—	—	21	17	16	5	1	60
Együtt. — <i>Ensemble</i>	37	5	166	2.688	3.334	2.947	3.340	2.574	2.701	2.706	2.554	1.621	24.673

Mohácsnak (2·3 millió métermázsa), valamint Esztergom, Dorog és Almásfüzitőnek (1·3 millió métermázsa).

A tiszai kikötők, amelyek az összes kikötők áruforgalmának 5·6%-át teszik az 1940. évben, 39·2%-kal kevesebb árut forgalmaztak mint az előző évben. Míg a belforgalomban továbbított áruk 27·4%-os növekedést értek el, addig a külforgalomban szállított áruk 66·1%-os csökkenést mutatnak. A tiszai kikötők közül a legnagyobb forgalmat Szeged (0·5 millió métermázsa) és Szolnok (0·2 millió métermázsa) érték el. A Körös kikötőinek forgalma az előző évhez viszonyítva lényegesen megcsappant, mert amíg az előző évben még 199 ezer métermázsa áru került ott ki- és berakásra, addig az 1940. évben csak 10 ezer métermázsa áru volt e kikötők forgalma, a csökkenés 95·0%-ot tesz. A balatoni kikötők forgalma szintén visszaesett és 45·8%-kal maradt alatta az előző évnek.

A fontosabb hazai kikötők forgalmát áruk szerint részletezve a 3. számú táblázat tartalmazza. Búzából 1·2 millió métermázsa került szállításra az előző évi 2·7 millió métermázsával szemben, a csökkenés 56·6%-ot tesz. Visszaesett még a rozs és zab mennyisége, míg árpából több mint kétszer annyi került feladásra. Nagymértékben visszaesett a búzaliszt is, amiből 71·2%-kal kevesebb került szállításra. Tengeriből az előző évi 263 ezer métermázsával szemben 579 ezer métermázsát szállítottak a hajók, ami 120·4%-os növekedésnek felel meg. Szemes- és szalastakarmányból több volt a feladás, mint az előző évben. A hüvelyesek szállított mennyisége is visszaesett, ezekből 16·5%-kal kevesebb került ki- és berakásra. Az élő állatok forgalma némi visszaesést mutat, viszont élő baromfiból több volt a feladás. Tojásból és tejből kevesebb, cukor-

ból viszont jóval több volt a szállítás. A kárpátaljai sóbányák visszakerülése folytán a németországi sószállítmányok elmaradtak és így sóból 308 ezer métermázsáról 20 ezer métermázsára csökkent a szállított mennyiség, ami 93·5%-os visszaesést jelent. Borból szintén csökkent a feladás, míg az egyéb italok forgalma majdnem megkétszereződött. Csökkent az egyéb élelmiszerek és a dohány továbbított mennyisége is. Tüzipából 25·0%-kal, gömbölyű fából 9·5%-kal és egyéb erdőgazdasági termékekből 54·2%-kal kevesebb került szállításra mint az előző évben. Kavicsból, kőből 607 ezer métermázsával visszaesett, homokból viszont 92 ezer métermázsával megnövekedett a forgalom. Téglából 10 ezer métermázsával többet szállítottak a hajók. A cement mennyisége 147·6%-kal megnövekedett, tetőpalából viszont 37·9%-kal kevesebb volt a forgalom. Nagymértékben visszaesett a szén szállított mennyisége is, 48·2%-kal kevesebb került feladásra mint az előző évben. Ásványokból és ércekből 44·6%-kal hanyatlott a forgalom, nyersolajból, benzinnél és petróleumból pedig 27·3%-kal kevesebb került szállításra. Visszaesett ezenkívül a zsiradékok, mezőgazdasági gépek, nyersfémek és öntvények forgalma, valamint a vas- és acélárak forgalma, viszont vas- és acélöntvényekből több került feladásra, mint az előző évben.

A kikötők áruforgalmát származási és rendeltetési országok szerint részletezve a 4. számú táblázat tartalmazza. A belforgalomban 9·3 millió métermázsa árut adtak fel, 15·0%-kal kevesebbet mint az előző évben. Az érkezett áruk mennyisége 8·9 millió métermázsát tett, ami 19·4%-kal kevesebb az előző évi mennyiségnél. A külforgalomban 3·3 millió métermázsa árut adtak fel, 52·7%-kal kevesebbet mint az előző év-

2. A kikötők forgalma az 1939. és 1940. években.

Trafic des ports en 1939 et 1940.

A vízi útvonal, kikötők megnevezése <i>Voies d'eau et ports</i>	Együttes forgalomban <i>Trafic intérieur et international</i>		Belforgalomban <i>Trafic intérieur</i>		Külforgalomban <i>Trafic international</i>	
	1939	1940	1939	1940	1939	1940
	évben feladott és érkezett áruk súlya métermázsában <i>poids, en q métr., des marchandises expédiées ou arrivées pendant les années ci-dessus</i>					
1. Duna — Danube.						
Baja, Dunapart — <i>Baja, quai du Danube</i>	509.468	365.517	318.879	276.744	190.589	88.773
Budafok	178.945	224.790	39.442	69.015	139.503	155.775
Budapest	13,149.695	9,455.507	8,535.146	6,595.433	4,614.549	2,860.074
Dunabogdány	274.392	100.096	274.392	100.096	—	—
Dunaföldvár	249.011	181.058	169.103	134.041	79.908	47.017
Dunakeszi	3,568.500	3,763.000	3,568.500	3,763.000	—	—
Esztergom, Dorog és — <i>et Almásfüzitő</i>	2,682.481	1,266.890	2,507.019	879.725	175.462	387.165
Fadd-Tolna	150.419	70.865	64.770	70.765	85.649	100
Gönyü	270.262	300.211	255.669	249.142	14.593	51.069
Győr	1,181.123	529.271	182.219	213.664	998.904	315.607
Kalocsa-Foktó	134.441	133.831	94.398	119.983	40.043	13.848
Komárom	1,339.904	1,046.669	41.232	27.414	1,298.672	1,019.255
Lábatlan	73.840	120.610	73.840	120.610	—	—
Medve	84.250	168.450	84.250	168.450	—	—
Mohács, város és vasút — <i>Mohács, ville et chem. de fer</i>	2,619.847	2,319.255	1,396.944	1,494.855	1,222.903	824.400
Nyergesújfalu	34.098	137.202	25.918	135.777	8.180	1.425
Paks	149.520	81.990	128.068	81.302	21.452	688
Szigetmonostor	878.161	833.992	878.161	833.992	—	—
Szob	237.518	277.676	222.167	277.100	15.351	576
Visegrád	230.336	179.908	229.264	176.908	1.072	3.000
Egyéb kikötők — <i>Autres ports</i>	1,562.041	1,115.758	1,217.437	960.541	344.604	155.217
Együtt — <i>Ensemble</i>	29,558.252	22,672.546	20,306.818	16,748.557	9,251.434	5,923.989
2. Tisza.						
Szeged	713.130	492.023	201.169	174.263	511.961	317.760
Szolnok	478.244	243.919	96.165	140.136	382.079	103.783
Tokaj	149.727	192.021	134.326	192.021	15.401	—
Egyéb kikötők — <i>Autres ports</i>	941.118	459.044	223.839	328.940	717.279	130.104
Együtt — <i>Ensemble</i>	2,282.219	1,387.007	655.499	835.360	1,626.720	551.647
3. Körös.						
Békésszentandrás	60.250	2.100	3.535	2.100	56.715	—
Gyoma	50.332	—	—	—	50.332	—
Egyéb — <i>Autres</i>	88.329	7.922	—	7.922	88.329	—
Együtt — <i>Ensemble</i>	198.911	10.022	3.535	10.022	195.376	—
4. Balaton. — Lac Balaton						
Badacsonytomaj	278.163	82.368	278.163	82.368	—	—
Fonyód	185.984	19.996	185.984	19.996	—	—
Siófok	13.144	75.883	13.144	75.883	—	—
Virusztelep	119.265	48.140	119.265	48.140	—	—
Egyéb kikötők — <i>Autres ports</i>	402.842	314.913	402.842	314.913	—	—
Együtt — <i>Ensemble</i>	999.398	541.300	999.398	541.300	—	—
5. Sió						
	—	62.389	—	50.591	—	11,798
Összesen — Total	33,038.780	24,673.264	21,965.250	18,185.830	11,073.530	6,487.434

ben. A külföldről viszont 3·2 millió métermázsas áru érkezett, 22·2%-kal kevesebb mint 1939-ben.

A külföldre feladott árukat rendeltetési országok szerint részletezve megállapítható,

hogy az áruk 71·2%-át Németországba szállították, míg az előző évben Németország részesedése csak 65·4% volt. A második helyen Románia áll, ide ment a külföldre feladott áruk 17·1%-a, míg az

3. A kikötők áruforgalma az 1939. és 1940. években.
Mouvement des marchandises, en 1939 et 1940, dans les ports hongrois.

Áruk megnevezése Marchandises	Együttes forgalomban Trafic intérieur et international		Belforgalomban Trafic intérieur		Külforgalomban Trafic international	
	1939	1940	1939	1940	1939	1940
	évben feladott és érkezett áruk súlya métermázsában poids, en q métr., des marchandises expédiées ou arrivées dans les années ci-dessus					
Búza — Froment	2,691.811	1,168.629	58.453	499.669	2,633.358	668.960
Rozs — Seigle	39.086	10.524	33.728	10.524	5.308	—
Árpa — Orge	17.884	38.874	12.029	38.874	5.855	—
Zab — Avoine	54.267	31.982	51.348	31.982	2.919	—
Búzaliszt — Farine de froment	622.325	179.138	112.574	104.052	509.751	75.086
Egyéb őrlemény — Autres prod. moulus	87.690	51.872	61.402	32.148	26.288	19.724
Tengeri — Maïs	262.610	578.820	158.880	188.296	103.730	390.524
Egyéb szemes takarmány — Autres grains pour le bétail.	24.136	36.594	18.849	17.499	5.287	19.095
Szálas takarmány — Fourrages (plantes)	4.597	8.559	3.997	2.935	600	5.624
Hüvelyesek, magvak — Légumineuses et graines	358.922	299.836	117.234	217.716	241.688	82.120
Ló — Chevaux	24.274	22.066	24.274	22.066	—	—
Szarvasmarha — Bêtes à cornes	3.906	3.212	3.906	3.212	—	—
Sertés — Porcs	1.960	972	1.400	972	560	—
Juh — Moutons	374	319	374	319	—	—
Baromfi élő — Volaille vivante	5.816	6.053	5.816	6.053	—	—
Baromfi leölt — Volaille tuée	486	473	486	473	—	—
Tojás — Oeufs	7.124	6.558	7.124	6.558	—	—
Tej — Lait	2.099	984	2.099	984	—	—
Só — Sel	308.424	20.075	3.653	19.961	304.771	114
Cukor — Sucre	6.954	163.064	6.921	11.841	33	151.223
Bor — Vin	22.886	15.453	17.804	15.452	5.082	1
Egyéb italok — Autres boissons	36.561	66.929	33.663	65.312	2.898	1.617
Egyéb élelmiszerek — Autres aliments	405.424	245.373	226.706	196.616	178.718	48.757
Dohány — Tabac	74.897	15.420	2.105	2.176	72.792	13.244
Tüzifa — Bois de chauffage	223.779	167.862	195.132	148.271	28.647	19.591
Gömbölyü fa — Bois ronds	200.615	181.472	85.913	100.439	114.702	81.033
Erdőgazdaság egyéb termékei — Autres produits forest.	53.886	24.666	30.835	5.807	23.051	18.859
Növényi eredetű nyersanyag és hulladék Matières premières végétales et déchets d'orig. végétale	225.368	153.510	78.437	105.567	146.931	47.943
Kavics, kő — Cailloux et pierres	10,188.327	9,581.180	10,181.921	9,576.139	6.406	5.041
Mész — Chaux	1.549	1.111	664	532	885	579
Homok — Sable	1,437.678	1,529.525	1,423.280	1,520.225	14.398	9.300
Tégla — Briques	397.714	407.921	382.714	405.981	15.000	1.940
Cement — Ciment	193.232	478.448	192.482	476.607	750	1.841
Tetőpala — Ardoises pour toitures	129.571	80.516	129.067	79.132	504	1.384
Egyéb építőanyag — Autres matériaux de constr.	20.775	54.454	16.371	32.516	4.404	21.938
Szén — Charbon	8,809.580	4,567.275	7,376.495	3,343.604	1,433.085	1,223.671
Ásványok, ércek, — Minéraux et minerais	2,555.231	1,415.054	5.571	4 019	2,549.660	1,411.035
Nyersolaj, benzin, petróleum — Huile brute, benzine (essence) et pétrole	536.800	390.007	49.757	23.764	487.043	366.243
Zsiradékok — Matières grasses	42.571	9.554	19.430	7.854	23.141	1.700
Mezőgazdasági gépek — Machines agricoles	39.689	25.964	19.053	8.059	20.636	17.905
Vas és acél (öntvények) — Fer et acier (fontes)	137.222	163.135	32.692	15.584	104.530	147.551
Egyéb nyersfémek és öntvények — Autres métaux bruts; autres fontes	129.338	103.387	8.971	2.185	120.367	101.202
Vas- és acélárak — Ouvrages en fer et en acier	164.133	162.498	111.479	28.129	52.654	134.369
Gyári termékek — Objets fabriqués par des manufactures	1,547.849	1,292.619	218.503	128.030	1,329.346	1,164.589
Egyéb és ismeretlen áruk — Autres mar- chandises et celles qui n'étaient pas spécif.	939.410	911.327	441.658	677.696	497.752	233.631
Összesen — Total	33,038.780	24,673.264	21,965.250	18,185.830	11,073.530	6,487.434

4. A kikötők áruforgalma 1939-ben és 1940-ben országonkint.

Mouvement des marchandises, par pays, dans les ports hongrois en 1939 et 1940.

Származási, illetőleg rendeltetési ország <i>Pays d'origine ou de destination</i>	F e l a d á s <i>Marchandises expédiées des ports</i>		É r k e z é s <i>Marchandises arrivées aux ports</i>	
	1939	1940	1939	1940
	é v b e n m é t e r m á z s á b a n — e n q m é t r i q u e s			
Belforgalom — <i>Trafic intérieur</i> . . .	10,977.759	9,326.602	10,987.491	8,859.228
Külforgalom — <i>Trafic international</i> :				
Bulgária — <i>Bulgarie</i>	43.516	58.279	42.069	133.490
Jugoszlávia — <i>Yougoslavie</i>	253.630	248.560	371.157	301.032
Németország — <i>Allemagne</i>	4,566.507	2,354.169	2,270.697	1,503.420
Románia — <i>Roumanie</i>	1,951.849	566.677	865.843	798.624
Szlovákia — <i>Slovaquie</i>	65.129	63.288	445.594	439.737
Egyéb — <i>Autres pays</i>	106.418	15.339	91.121	4.819
Együtt — <i>Ensemble</i>	6,987.049	3,306.312	4,086.481	3,181.122
Összesen — <i>Total général</i>	17,964.808	12,632.914	15,073.972	12,040.350

előző évben Románia még 27·9% -kal részesedett a feladásból. Majd Jugoszlávia következik 7·5% -os részesedéssel, az előző évben ide az áruknak csak 3·6% -a ment.

A külföldről érkezett áruk 47·3% -a Németországban került feladásra, Németország részesedése 1939-ben 55·6% -ot tett. Második helyen Románia áll, innen jött az összes áruk 25·1% -a, az előző évben 21·2% -a.

Majd Szlovákia következik a feladások 13·8% -ával, míg az előző évben részesedése 10·9% volt. Jugoszláviából érkezett a külföldön feladott áruk 9·5% -a; az előző évi részesedése 9·1% -ot tett. A Bulgáriában feladott áruk mennyisége jelentékenyen megnövekedett, 1940-ben több mint háromszor annyi áru érkezett innen, mint az előző évben.

Petrichevich-Horváth Miklós br. dr.

ÁRAK, PÉNZÜGY

A magyar nemzeti jövedelem újabb alakulása.

Les variations récentes du revenu national en Hongrie.

Résumé. Les données présentées dans cette étude relativement à notre revenu national ont été établies surtout d'après des statistiques de la production, sur la base de la méthode objective, connue à l'étranger, de M. F e l l n e r. Pour 1935—38, elles se rapportent à la Hongrie de Trianon; pour 1939, à notre territoire augmenté de la Zone nord, récupérée en vertu de la 1re Sentence de Vienne, et de la Subcarpathie, libérée en mars 1939. Par la réincorporation de ces régions, notre fortune nationale a été accrue à peu près de 24.000 km² et notre population, d'environ 1·7 million d'habitants.

Par suite de l'agrandissement du territoire national et de la production agricole et industrielle, le revenu national de notre pays s'est élevé en 1939 à 4·8 milliards de pengős, dépassant de 23·6% celui de l'année précédente.

Cette augmentation, survenue en un an, indique un vif progrès de notre capacité de production. Elle doit être considérée comme importante, surtout si on pense que la superficie du pays a grandi d'environ 15% seulement, et le nombre des habitants, à peu près de 19%. Naturellement, cette augmentation du revenu national ne tenait pas uniquement à l'accroissement de la production, mais aussi, et pour une forte part, à la hausse des prix, aux conditions d'existence et à la situation économique internationale.

En comparant les chiffres concernant nos deux plus grandes branches de production, l'agriculture et l'industrie, on voit que dans le revenu national, pendant les 10 dernières années, la part de l'agriculture a dépassé pour la première fois en 1938 celle de l'industrie. Cette tendance augmentait en 1939, où le revenu national provenait pour 45·0%

4. A kikötők áruforgalma 1939-ben és 1940-ben országonkint.

Mouvement des marchandises, par pays, dans les ports hongrois en 1939 et 1940.

Származási, illetőleg rendeltetési ország <i>Pays d'origine ou de destination</i>	F e l a d á s <i>Marchandises expédiées des ports</i>		É r k e z é s <i>Marchandises arrivées aux ports</i>	
	1939	1940	1939	1940
	é v b e n m é t e r m á z s á b a n — e n q m é t r i q u e s			
Belforgalom — <i>Trafic intérieur</i> . . .	10,977.759	9,326.602	10,987.491	8,859.228
Külforgalom — <i>Trafic international</i> :				
Bulgária — <i>Bulgarie</i>	43.516	58.279	42.069	133.490
Jugoszlávia — <i>Yougoslavie</i>	253.630	248.560	371.157	301.032
Németország — <i>Allemagne</i>	4,566.507	2,354.169	2,270.697	1,503.420
Románia — <i>Roumanie</i>	1,951.849	566.677	865.843	798.624
Szlovákia — <i>Slovaquie</i>	65.129	63.288	445.594	439.737
Egyéb — <i>Autres pays</i>	106.418	15.339	91.121	4.819
Együtt — <i>Ensemble</i>	6,987.049	3,306.312	4,086.481	3,181.122
Összesen — <i>Total général</i>	17,964.808	12,632.914	15,073.972	12,040.350

előző évben Románia még 27·9% -kal részesedett a feladásból. Majd Jugoszlávia következik 7·5% -os részesedéssel, az előző évben ide az áruknak csak 3·6% -a ment.

A külföldről érkezett áruk 47·3% -a Németországban került feladásra, Németország részesedése 1939-ben 55·6% -ot tett. Második helyen Románia áll, innen jött az összes áruk 25·1% -a, az előző évben 21·2% -a.

Majd Szlovákia következik a feladások 13·8% -ával, míg az előző évben részesedése 10·9% volt. Jugoszláviából érkezett a külföldön feladott áruk 9·5% -a; az előző évi részesedése 9·1% -ot tett. A Bulgáriában feladott áruk mennyisége jelentékenyen megnövekedett, 1940-ben több mint háromszor annyi áru érkezett innen, mint az előző évben.

Petrichevich-Horváth Miklós br. dr.

ÁRAK, PÉNZÜGY

A magyar nemzeti jövedelem újabb alakulása.

Les variations récentes du revenu national en Hongrie.

Résumé. Les données présentées dans cette étude relativement à notre revenu national ont été établies surtout d'après des statistiques de la production, sur la base de la méthode objective, connue à l'étranger, de M. F e l l n e r. Pour 1935—38, elles se rapportent à la Hongrie de Trianon; pour 1939, à notre territoire augmenté de la Zone nord, récupérée en vertu de la 1re Sentence de Vienne, et de la Subcarpathie, libérée en mars 1939. Par la réincorporation de ces régions, notre fortune nationale a été accrue à peu près de 24.000 km² et notre population, d'environ 1·7 million d'habitants.

Par suite de l'agrandissement du territoire national et de la production agricole et industrielle, le revenu national de notre pays s'est élevé en 1939 à 4·8 milliards de pengős, dépassant de 23·6% celui de l'année précédente.

Cette augmentation, survenue en un an, indique un vif progrès de notre capacité de production. Elle doit être considérée comme importante, surtout si on pense que la superficie du pays a grandi d'environ 15% seulement, et le nombre des habitants, à peu près de 19%. Naturellement, cette augmentation du revenu national ne tenait pas uniquement à l'accroissement de la production, mais aussi, et pour une forte part, à la hausse des prix, aux conditions d'existence et à la situation économique internationale.

En comparant les chiffres concernant nos deux plus grandes branches de production, l'agriculture et l'industrie, on voit que dans le revenu national, pendant les 10 dernières années, la part de l'agriculture a dépassé pour la première fois en 1938 celle de l'industrie. Cette tendance augmentait en 1939, où le revenu national provenait pour 45·0%

de l'agriculture et seulement pour 41'5% de l'industrie. Le contraire s'était produit le plus fort en 1933, où l'agriculture contribuait pour 34'6% seulement au revenu national, et l'industrie, pour 48'1%. Depuis lors, du fait de la hausse progressive des prix agricoles, la part de la production agricole devenait de plus en plus grande dans le revenu national.

Il est à faire remarquer qu'en établissant les chiffres ci-dessous, on n'était pas encore en mesure de tenir compte des variations des prix.

*

A nemzeti jövedelem kiszámításával kapcsolatos kérdések hosszú évtizedek óta foglalkoztatják a közgazdászokat és a statisztikusokat. Egy nemzet jövedelmének a megmérése a modern közgazdasági tudomány kifejlődése óta egyre sürgetőbb feladattá lett. Ennek a felismerése arra készítette a statisztikusokat, hogy pontos s a közgazdaságtan alapelveivel összhangban álló számítási módszert dolgozzanak ki. Ennek a törekvésnek az érvényesülése azonban mind jobban felszínre hozta azokat a nehézségeket, amelyek a nemzeti jövedelem fogalmának megnyugtató módon való s egyöntetűen elfogadható gyakorlati értelmű meghatározása elé tornyosultak. Az elvi ellenvetések eloszlátása, a kérdésnek a nemzetközi tudományos közvélemény által egyetértőleg elfogadható megoldása máig sem volt megvalósítható.

Az ellentétes felfogások elsimítására pedig többször is történt kísérlet. E kísérletek sorában talán legkiemelkedőbbnek nevezhető a német közgazdászoknak és statisztikusoknak a Verein für Socialpolitik rendezésében Bécsben 1926-ban lezajlott ankétja, ahol nagy felkészültséggel tárgyalták a kérdést, felölelvén annak minden részletét s megvilágítván azt minden oldaláról. Az ankét sikertelenül fejeződött be, sőt az elnöklő *Diehl* professzor arra a kijelentésre is ragadtatta magát, hogy: „... a megbecsülésnek utolsó szikrája is kialudt az olyan számításokkal szemben, amelyek legfeljebb csak politikai hangulatkeltésre alkalmasak...”¹⁾

A nemzeti jövedelmi számításoknak ez a megbélyegzése meglehetősen súlyos,

¹⁾ „Nach unserer Kritik wird wohl der letzte Rest von Hochachtung gegenüber Versuchen, eine einfache Summe für Volkseinkommen und Volkvermögen zu nennen, verschwunden sein. Diese Versuche haben nur Wert gehabt für politische Stimmungsmache u. ä.“ V. ö. Schriften des Vereins für Socialpolitik 173/I. kötet 156. lapján.

de kissé elhamarkodottnak tekinthető.¹⁾ A probléma gyökere kétségkívül ott keresendő, hogy ha a nemzet jövedelmét egy számban akarjuk kifejezni, akkor ebben a számban olyan alkatelemek is szerepelnek, amelyek nehezen vonhatók a jövedelem fogalma alá. A közgazdaságtannak az elmélet síkján a jövedelemről pontos definíciója van, de ez a definíció a gyakorlatban sok esetben nehezen alkalmazható, illetőleg, ha megfordítjuk a tételt, nem minden olyan megnyilvánulást nevezhetünk jövedelemnek, amelyet a nemzet jövedelmének végösszegébe bedolgozni szándékoznánk. Emellett hangsúlyoznunk kell azt is, hogy a közgazdaságtan nemcsak a jövedelem, hanem a nemzeti jövedelem fogalmát is igyekezett teljes egyértelműséggel tisztázni. Azonban bármily szabatos is legyen a fogalom meghatározása, a közgazdaságtan ezzel a legkevésbé sem könnyítette meg a statisztikus helyzetét, akinek az a feladata, hogy ezek után számítsa ki a nemzet jövedelmét. A nemzeti jövedelem kiszámítása, mint másodlagos számítási eljárás, bizonyos elsődleges statisztikai eredmények felhasználását igényli, amelyeknek igénybevétele attól függ, hogy az illető állam hivatalos, vagy nemhivatalos statisztikai szervei mennyiben tudják szolgáltatni azokat az adatokat, amelyeket a teoretikus fogalommeghatározás követel. A statisztikai alapanyag minősége determinálja a számítások lehetőségét s egyben megmutatja a számítások menetének irányát is.

A nemzeti jövedelemszámítás ugyanis külső megjelenési formájában és talán belső tartalmában is kétségtelenül elsősorban statisztikai munkálat, sőt annak fogalmát is tulajdonképpen a statisztikusok hozták felszínre. Vita folyik ugyan akörül, hogy a nemzeti jövedelem végeredményben statisztikai, vagy nemzetgazdaságtani fogalom-e. Ha elfogadjuk *Varga István*nak azt az érvelését, hogy a nemzeti jövedelem lényegében azonos az angolszász „social-product”-tal, akkor a fogalmat kétségkívül a nemzetgazdaságtan világába kell helyezni.²⁾ A megoldandó feladat azonban

¹⁾ *Diehl* professzor fenti állásfoglalását *Fellner* Frigyeshez intézett magánlevelében később korrigálta. V. ö. „A nemzeti jövedelemszámítás és az adóstatisztika problémái.” Magyar Statisztikai Társaság 12. számú kiadványában a 12. lappal.

²⁾ V. ö. A nemzeti jövedelemszámítás és az adóstatisztika problémái c. kiadvány 43. l.

vitathatatlanul statisztikai. De akkor, amikor a feladat kiszélesülésével a nemzet szellemi és anyagi produktivitását kell megmérni, szükségképpen jelentkeznek olyan indokolt ellenvetések, amelyek jogosan tiltakoznak olyan jelenségeknek a jövedelem fogalmával való felruházása ellen, amelyek az elvont meghatározás értelmében nem sorolhatók oda. Ezeknek az ellenvetéseknek a sokasodása eredményezte a vitáknak odáig való elfajulását, mint amelyet fentebb érintettünk.

A fejlődő közgazdasági élet azonban a maga rohanásában túlhaladta az elméleti vitatkozások világát s a maga céljainak kielégítésére a statisztikustól számszerű eredményeket követel. Az elméleti fogalom által támasztott, igen nehezen áthidalható nehézségek s a gyakorlati élet sürgető követelése egyre jobban igényelte egy olyan statisztikai értelmezésű nemzeti jövedelemfogalom megszerkesztését, amelynek segítségével sikeres számítások végezhetők. Habár nem engedhető meg, hogy a statisztikus a közgazdaságtan által meghatározott fogalomtól önkényesen eltérjen, de érthető, hogy a *szükségyszerűség* készítette a közgazdászstatisztikusokat egy áthidalható fogalom megalkotására. Az ilyen fogalmak igyekeztek lehetőleg nem elszakadni a közgazdaságtan fogalommeghatározásától, hanem annak szellemét átvenni a maguk érvényesülésében, de a különböző országokban aszerint határoztattak meg, hogy az illető országban a rendelkezésre álló statisztikai alapanyag inkább olyan, amelynek segítségével szubjektív eljárással számítható ki a nemzeti jövedelem (a jövedelemadó- és biztosítási statisztika jobb kimunkáltsága esetén), vagy pedig az objektív módszerrel végezhető sikeresebben a számítás (a termelési és forgalmi statisztikák esetében). Ennek következtében egyes államokban szubjektív, más államokban objektív módszerrel számított nemzeti jövedelemszámítási eredmények vannak s ez a kettősség már magában véve is alig teszi lehetővé a nemzetközi összehasonlítást, bár a külföldön a számítások során egyre inkább a szubjektív felfogás válik általánossá.

A nemzeti jövedelemnek különféle statisztikai fogalommeghatározásait — hangsúlyozzuk — a szükségyszerű adottságok determinálják. Minden vérbeli statisztikusnak ugyanis magáévá kell tenni *Winkler* professzornak a Verein für Socialpolitik ankétján elhangzott amaz állásfoglalását,

hogy az, hogy a nemzetgazdászra nézve nem bírnak értékkel az ilyen számítások, nem befolyásolhatja a statisztikust már csak azért sem, mert széles körök kívánják ezeket a számításokat.¹⁾ A megoldásokra irányuló törekvések pedig a fentiekből folyólag külön utakon járván, természetesen kívül a közgazdászok kritikáját.

Ezeknek a felismeréseknek a birtokában szinte önkéntelenül adódik az a gondolat, hogy amennyiben a nemzeti jövedelmet kifejező végösszeg egy bizonyos részében talán nem is nevezhető jövedelemnek, akkor esetleg a statisztikai jelentésű fogalom részére maga az elnevezés nincs szerencsésen megválasztva. Talán nem lett volna szabad a gyakorlati értelmű fogalomnak megfelelő számításokat nemzeti jövedelemnek elnevezni, mintegy utalván ezzel arra, hogy itt a pontosan meghatározott elméleti fogalomnak lényegében és tartalmában teljesen azonos gyakorlati kivitelezésével állunk szemben. Talán helyesebb lett volna ebben az esetben ezekre a számításokra egy olyan elnevezést alkalmazni, amely jóval kevésbé váltotta volna ki a közgazdászok ellenzését, magát a számításokat pedig inkább statisztikai színezetű és természetű feladattá minősítette volna.

El kell ismernünk azonban, hogy ezekre a számításokra, melyeket ma általánosan használt értelemben nemzeti jövedelemnek neveznek, nehéz egy olyan elnevezést találni, amely pontosabban és jellegzetesebben fejezné ki az ilyen számításoknak a lényegét és rendeltetését, bár erre vonatkozólag történtek kísérletek. Végeredményben ellenzői minden fogalommeghatározásnak akadtak volna s talán nem indokolatlanul. Mégis nehezen tudunk szabadulni attól a gondolattól, hogy ezeknek a számítási eredményeknek jövedelemmé nyilvánítása váltotta ki azt az ellenhatást, amely mindmáig nem en-

¹⁾ „Wenn es nach dem Verlaufe der Wechselrede den Anschein gewonnen hat, also ob das, was wir Statistiker bisher als Volkseinkommen und Volksvermögen verstanden und berechnet haben, keinen Wert für den Nationalökonom besitze, so können wir keineswegs darauf verzichten, es auch weiterhin so zu verstehen und zu berechnen, aus dem einfachen Grunde, weil weite Kreise diese Zahlen verlangen und unser Bestreben allein darauf gerichtet sein muss, die Begriffe einheitlich zu bestimmen, um uns untereinander unzweideutig zu verständigen.“ V. ö. Schriften des Verein für Socialpolitik, 173/I. kötet 155. l.

gedte nyugvópontra jutni a kérdést s nem tette lehetővé az egyöntetű s gyakorlati síkon mozgó állásfoglalást.

A nemzeti jövedelemmel kapcsolatos problémák igen sokrétűek, nemcsak a jövedelem meghatározása körül forog a vita. A sok egyéb probléma részletes taglalását azonban helyszűke miatt mellőzni vagyunk kénytelenek.

Magyarországon kétféle nemzeti jövedelmi számítás ismeretes, az egyiknek megalapozója *Fellner Frigyes*, a másiknak kimunkálói *Varga István* és *Matolcsy Mátyás*. Lényegében mindkettő — a hazai statisztikai alapanyag adottságai folytán — az objektív módszert alkalmazza. A két módszer közötti különbségek részleteiben való taglalása nem e sorok feladata. Tárnyilagos és komoly bírálatban részesítette újabban mindkettőt *Neubauer Gyula*¹⁾, aki e számításoknál az új utakon követendő

¹⁾ *Neubauer Gyula*: A magyar nemzeti jövedelem nagysága. Közgazdasági Szemle 1939. évf. 7—8. szám. 543. l.

irányelveket is megjelölte, de új számítást nem végzett. Az általa megjelölt útvonal kétségkívül egy harmadik és mindenestre jobb, a konzervatív és modern elméleteket összeegyeztető megoldás felé mutat. A Magyar Statisztikai Társaság 1938 tavaszán tartott ankétján meghirdetett, de ezideig meddőnek maradt pályázat pedig talán egy negyedik megoldást eredményezett volna. Ezek a jelenségek is arra utalnak, hogy a fogalmak tisztázása iránti törekvés egyre fokozódik.

De nézzük a nemzeti jövedelem értékelését annak használóinak, a statisztika „fogyasztóinak” oldaláról. A nagyközönségnek az a rétege, amely a gazdaságstatisztikai eredmények használatára elhivatottnak tekinthető, a nemzeti jövedelem végösszegét olyan értékelésben részesíti, ahogyan az feladatainak megoldására alkalmas támpontot nyújt. A mai idők forogtatagában, amikor a nyersanyaggazdálkodás egyre jobban kerül az érdeklődés előterébe, nem lehet csodálni, hogy a

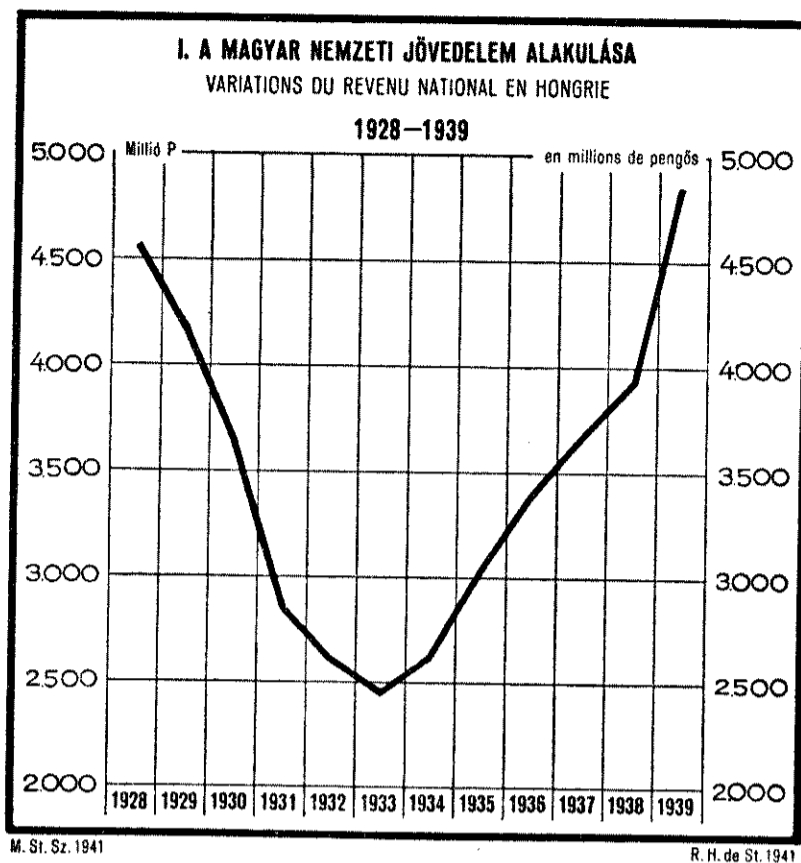
1. A magyar nemzeti jövedelem alakulása az 1935—1939. években.
Variations du revenu national en Hongrie en 1935—39.

A nemzeti jövedelem forrásai <i>Sources du revenu national</i>	A nemzeti jövedelem összege az — <i>Revenu national en</i>									
	1935		1936		1937		1938		1939	
	é v e k b e n									
	ezer P en milliers de pengős	%	ezer P en milliers de pengős	%	ezer P en milliers de pengős	%	ezer P en milliers de pengős	%	ezer P en milliers de pengős	%
Östermelés — <i>Production du sol</i>										
Mezőgazdaság — <i>Agriculture</i>	1,249.523	40.9	1,474.231	43.3	1,586.882	43.0	1,743.630	44.2	2,192.695	45.0
Vadászat és halászat — <i>Chasse et pêche</i>	9.017	0.3	10.185	0.3	9.154	0.2	9.044	0.2	11.649	0.2
Bányászat és kohászat — <i>Mines et métallurgie</i>	88.552	3.0	97.694	2.9	110.266	3.0	115.347	2.9	164.070	3.4
Östermelés összesen <i>Total pour la production du sol</i>	1,347.092	44.2	1,582.110	46.5	1,706.302	46.2	1,868.021	47.3	2,368.414	48.6
Ipar — <i>Industrie</i>										
Gyáripar — <i>Industrie manufacturière</i>	992.125	32.5	1,078.039	31.6	1,192.434	32.3	1,256.966	31.8	1,553.660	31.9
Kézműipar — <i>Industrie manuelle</i>	398.092	13.1	411.171	12.1	417.750	11.3	433.785	11.1	460.512	9.4
Ipar összesen — <i>Total pour l'industrie</i>	1,390.217	45.6	1,489.210	43.7	1,610.184	43.6	1,690.751	42.9	2,014.172	41.3
Kereskedelem és szállítás <i>Commerce et transports</i>										
Kereskedelem — <i>Commerce</i>	159.270	5.2	161.670	4.7	174.840	4.8	187.410	4.7	242.453	5.0
Szállítás — <i>Transports</i>	153.550	5.0	173.637	5.1	196.998	5.4	202.700	5.1	250.669	5.1
Kereskedelem és szállítás összesen <i>Total pour le commerce et les transports</i>	312.820	10.2	335.307	9.8	371.838	10.2	390.110	9.8	493.122	10.1
Mindössze — <i>Total général</i>	3,050.129	100.0	3,406.627	100.0	3,688.324	100.0	3,948.892	100.0	4,875.708	100.0
Követelések a külföldel szemben — <i>Créances sur l'étranger</i>	3.292	—	5.799	—	5.870	—	6.000	—	7.058	—
Nemzeti jövedelem összesen — <i>Revenu national total</i>	3,053.421	—	3,412.426	—	3,694.194	—	3,954.892	—	4,882.766	—
Tartozások a külfölddel szemben — <i>Dettes envers l'étranger</i>	27.510	—	26.850	—	27.390	—	33.080	—	33.865	—
Tiszta nemzeti jövedelem <i>Revenu national net</i>	3,025.911	—	3,385.576	—	3,666.804	—	3,921.812	—	4,848.901	—

nemzeti jövedelem fogalma és végösszege mögött főképen és elsősorban a termelt anyagi értékek összegét értik. A mai közfelfogás szerint a nemzeti jövedelem képviseli a nemzet gazdasági erejét, egy állami életet élő nép gazdasági erő kifejtésének pénzértékben kifejezhető tárgyi eredményét. A leggyakrabban feltett kérdések arra irányulnak, hogy a nemzeti jövedelemnek mekkora hányadát alkotja a mezőgazdaság, az ipar, az erdőszet stb. produktivitása s a legkritikábban irányultak a kérdések oda, hogy mekkora benne pld. a házbérjövedelem, vagy a háztartási munka értéke. Kétségtől tudománytalan eljárás lenne, ha a konjunkturális idők kívánalmainak hatására szem elől lenne tévesztve a tudományos követelmények kristálytiszta célkitűzése és nem is szabad vitába szállni olyan hétköznapi fogalom meghatározásokkal, amelyeknek a tisztázását a kevésbé szakértő nagyközönség a tudományra szeretné ráerőszakolni. Azonban a nagyközönség, helyesebben annak megfelelő rétege tudományos értékű szemléletének kialakítása hosszú évek feladata s különösen nem alkalmasak erre a mostani idők, ha már eddig ez még nem sikerült. A közgazdasági, vagy a statisztikai tudománynak nyugodt fejlődést biztosító, kiegyensúlyozott idők kellene ahhoz, hogy az érdeklődést a helyes irányba terelve, a tudományos közvélemény megfelelő alakulására nevelő, irányító hatást tudjon gyakorolni.

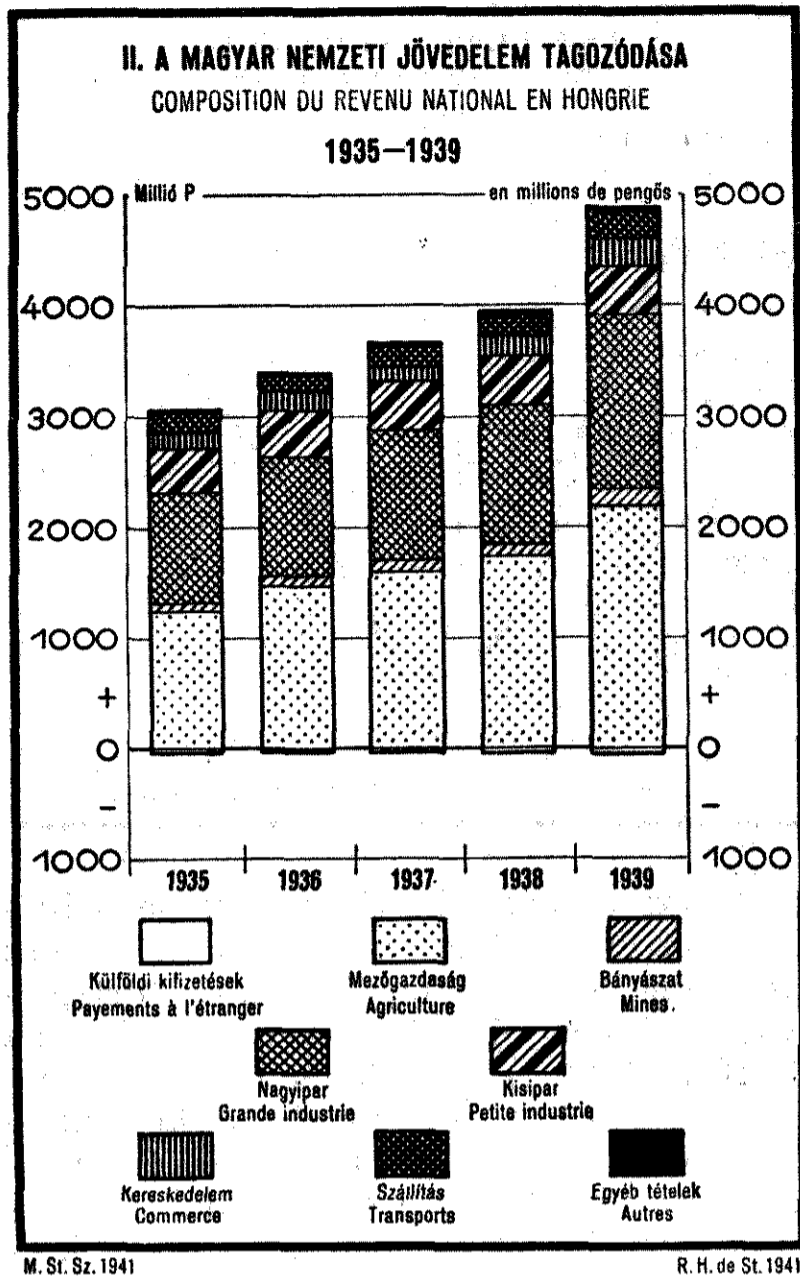
Az 1. számú táblázatban Magyarország nemzeti jövedelmének alakulásáról közölt adatok az ismert *Fellner*-féle módszer alapulvételével eszközölt számítások eredményei. A számítások köre túlnyomórészt az anyagi jószágtermelés eredményeire terjeszkedik ki s főképpen az objektív módszer eszközeit alkalmazza.¹⁾

¹⁾ Immár 40 esztendeje annak, hogy *Fellner* Frigyes módszerét megalkotta. Részletes ismertetését l. Csonkamagyarország nemzeti jövedelme c. munkájában, melynek kivonata megjelent a Magyar Statisztikai Szemle 1930. évi 11. számában. *Varga István* és *Matolcsy Mátyás* új utakon haladó számítási módszerét l. *Varga—Matolcsy: Magyarország nemzeti jövedelme 1924/25—1934/35.* (Magyar Gazdaságkutató Intézet 11. sz. külökiadványa), amely megjelent angol nyelven is. Az újabb eredmények az Intézet 15. sz. külökiadványában jelentek meg 1938-ban „A magyar nemzetgazdaság fejlődésére vonatkozó adatok 1924/25—1937/38” cím alatt. A *Fellner* módszerrel számított nemzeti jövedelem évenkénti eredményeire vonatkozólag l. *Szigeti Gyula: Nemzeti jövedelem, nemzeti va-*

A vizsgálódásunk tárgyát képező időszak két utolsó éve, az 1938-as és 1939-es esztendők hazánk legújabbkori történelmének kimagasló határkövei. Ezekben az években több olyan kivételes horderejű esemény fordult elő, amelyek közgazdasági életünk menetére különféle irányokban erős befolyást gyakoroltak. Gondolnunk kell itt elsősorban a magyar kormány által 1938 tavaszán főként honvédelmi, részben pedig bizonyos szociális érdekekre való tekintettel foganatba vett nagy beruházási tevékenységre, amely mindenek felett az anyagi jószágtermelés fokozására volt termékenyítő hatással. Erős hatással voltak az 1938. évi nemzeti jövedelem kialakulására azok a külpolitikai események is, amelyek ebben az évben játszódott le. Ausztria beolvasztása a Németbirodalomba, Cseh-Szlovákia felbomlása a nemzetközi áruforgalom kidolgozott kereteit módosította jelentősen; ezek az események a belkereskedelmi tevékenység s ezzel szerves kapcsolatban az árszínvonal mindaddig nagyjából egyenletes vonalát tették hullámzóbbá. A magyar nemzeti jövedelem jövőbeni kedvező alakulását tekintve, ez év eseményei közül a

gyon- és fizetési mérleg c. tanulmányát (Magyar Statisztikai Szemle 1938. évf. 4. szám, 492—499. l.). A Magyar Statisztikai Társaság akkori elnökének, *Konkoly Thege Gyulának* kezdeményezésére abból a célból, hogy a nemzeti jövedelemszámítás terén egységes magyar álláspont legyen elfogadható, 1938 tavaszán széleskörű ankétot rendezett, az azon elhangzott mélyenszántó felszólalásokat a Társaság 12. sz. külökiadványa tartalmazza.

legjelentősebbnek kell tekintenünk az ország területének örvendetes gyarapodását. A mintegy 12 ezer négyzetkilométer kiterjedésű felvidéki terület visszatérésével a magyar nemzeti vagyon növekedett meg jelentősen, a több mint egy milliárdnyi lélek pedig a nemzeti termelésbe beállítható számtalan dolgozó kezét és számottevő fogyasztó réteget jelentett. A nemzeti vagyonnak ez a növekedése természetesen csak a következő év nemzeti jövedelmének kialakításából veszi ki részét, az 1938. évi nemzeti jövedelem még a trianoni országterületre vonatkozik.

Az 1939-es esztendő eseménysorozata ismét országgyarapodással kezdődött: Kárpátalja visszatérése újabb 12 ezer négyzetkilométerrel növelte a nemzeti vagyont s 677 ezer lélekkel az ország lakosságát. Európa s az egész világ gazdasági berendezkedésére pedig a legnagyobb csapást az ez év őszén kitört német-lengyel konfliktus s az ennek nyomán keletkezett és még a ma is dúló háború mérte.

A röviden felsorolt nagyfontosságú események a természeti erőkkal és a belső gaz-

dasági termelőmunkával karöltve alakították ki az ország nemzeti jövedelmét olyanak, mint amilyenek az mutatkozik. Az 1938. évi igen jó mezőgazdasági termésünk ellensúlyozólag hatott azoknak a kül- és belpolitikai eseményeknek bizonyos gazdasági következményeire, amelyek a nemzeti termelés nyugodt légkörét kedvezőtlenül befolyásolni alkalmasak voltak (pl. tartós katonai készenléti állapot). Az 1939. év mezőgazdasági terméseredménye főképpen a gabonafélék holdankinti átlagos termés-hozamának adatsoraiból is kitűnően valamivel kedvezőtlenebb volt, mint egy évvel azelőtt, ebben valószínűleg jelentős szerepet játszott ismét a katonai bevonulás, amely a mezőgazdálkodó népeiséget éppen tavasszal vonta el az akkor végzendő előmunkálatoktól.

Magyarország nemzeti jövedelme 1938-ban — még a trianoni területre vonatkoztatva — megközelítette a négy milliárd pengőt, ami 7·0%-os emelkedésnek felel meg. A mezőgazdaság részesedése ebben az évben az összes nemzeti jövedelemben 44·2%-ot képviselt szemben az ipar 42·9%-os részesedésével. A mezőgazdasági termelés némileg meghaladta az iparnak a nemzeti jövedelem kialakításában elfoglalt szerepét. A mezőgazdaságnak ez a túlsúlya, a megelőző tíz éves adatsort vizsgálva, ebben az évben jelentkezik először. A mezőgazdaság és az ipar váltakozó jelentőségét az alábbi összeállításban kívánjuk érzékelteni:

É v	Mezőgazdaság		I p a r	
	hozzájárulása a nemzeti jövedelemhez			
	millió P	%	millió P	%
1928	2.148	45·9	1.923	41·0
1929	1.819	42·2	1.884	43·8
1930	1.525	40·2	1.715	45·1
1931	1.135	37·3	1.413	46·5
1932	1.016	38·7	1.160	44·2
1933	860	34·6	1.194	48·1
1934	985	36·8	1.290	48·1
1935	1.250	41·0	1.390	45·6
1936	1.474	43·3	1.489	43·7
1937	1.587	43·0	1.610	43·6
1938	1.744	44·2	1.691	42·9
1939	2.193	45·0	2.014	41·3

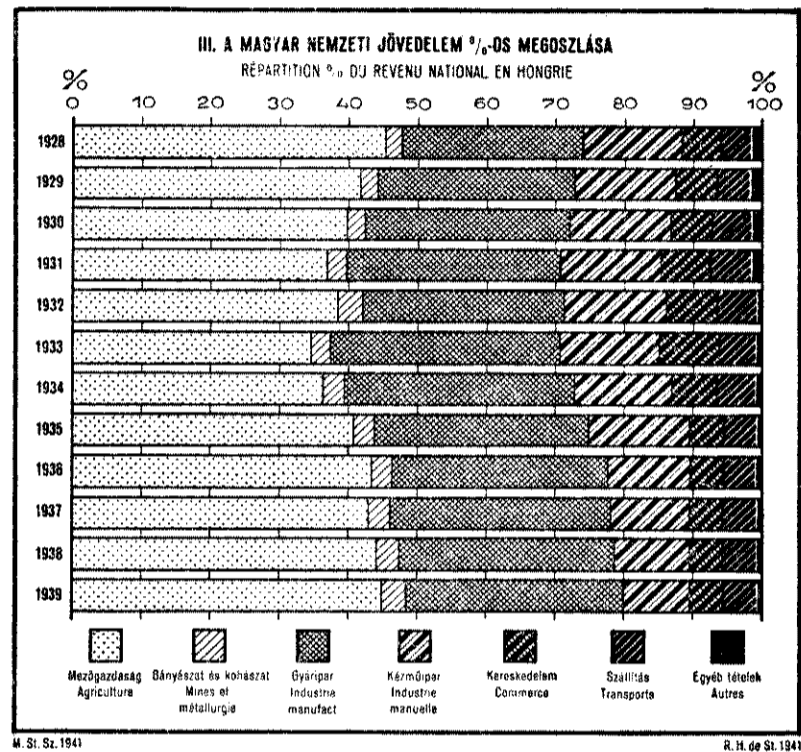
Tehát csak az 1928. évben haladja meg a mezőgazdaság részesedése az iparét, az előbbi 45·9%-kal, az utóbbi 41·0%-kal szerepelt az ebben az évben 4·7 milliárdot kitevő nemzeti jövedelemben. Az ezután következő évek, különösen a válság évei jelentős eltolódásokat eredményeztek, ame-

lyeket főként a mezőgazdasági termékek árviszonyaiban bekövetkezett s az ipari áraknál jóval nagyobb méretű lehanyatlás idézett elő. Az 1929. évre alapozott árindexorok mutatják ezt élesen, amennyiben amíg a mezőgazdaság és állattenyésztés csoportindexe 1930-ban 76·0-ra, 1933-ban pedig 50·9-re zuhant, addig az ipari gyártmányok indexe csak 95·3, illetve 82·3-ra, az ipari nyersanyagok indexe pedig csak 88·5-re, illetve 72·2-re esett vissza. Ezeknek az okoknak a következtében a mezőgazdaság részesedése az 1933. évi nemzeti jövedelemben — amikor az a 2·5 milliárdot sem érte el s ebben az évben volt a legalacsonyabb — csak 34·6%-ot tett ki, szemben az ipar 48·1%-os arányával. Ezekben az években az ipari termelés fejlődése, valamint a mezőgazdasági árak visszaesése következtében az ipari termelés értékösszege állandóan meghaladta a mezőgazdaság értékösszegét. Az iparnak ez a fölénye úgy az abszolút értékekben, mint a százalékos részesedésben a válságból való kilábolás éveiben is megmaradt, de a mezőgazdasági árak fokozatos javulása következtében egyre csökkenő arányban jelentkezik. A mezőgazdaság és állattenyésztés árindexe az 1933. évi 50·9-ről 1938-ra 73·4-re emelkedett, ugyanakkor az ipari gyártmányok indexe 82·3-ról 92·5-re, a nyersanyagoké pedig 72·2-ről 97·7-re. A mezőgazdasági index emelkedése tehát erőteljesebb volt. Az árviszonyok kedvező változása s az 1938. évi igen jó termés eredményezte azt, hogy a mezőgazdaságnak a nemzeti jövedelem kialakításában elfoglalt jelentősége valamivel nagyobb volt, mint az iparé.

Az 1939. év az az esztendő, amelyben a megnagyobbodott ország megnövekedett nemzeti jövedelmét vizsgálhatjuk első ízben. Az 1938. évnél egészen a végén megszállott, túlnyomórészt agrár jellegű területek terméshozama legfeljebb csak elméletileg növelte volna az 1938. évi magyarországi terméseredményeket, gyakorlatilag az azokon a területeken termelt jószágok csak igen elenyésző mértékben járultak hozzá az ottani lakosság azon időszakra vonatkozó megélhetéséhez, amely időszak már a magyar uralom alatt telt el. Ennek az igen kis hányadnak a megmérésére — abból a célból, hogy ezzel az 1938. évi

csonkaországi nemzeti jövedelem korrigálható legyen — nincs mód. Ellenben ezek a területek az 1939. év március havában visszatért kárpátaljai területekkel együtt teljes egészükben a magyar nemzeti termelés szolgálatába voltak állíthatók s termelvényeikkel osztatlanul járultak hozzá az 1939. évi nemzeti jövedelem kialakulásához.

A magyar nemzet 1939. évi jövedelme nem sokkal maradt alatta az 5 milliárd pengőnek s majdnem 1 milliárddal több, mint 1938-ban volt. Ez a növekedés 23·6

%-nak felel meg. Figyelemre méltónak kell tekintenünk ezt az emelkedést, ha meggondoljuk azt, hogy az országgyarapodással kapcsolatban a területi növekedés kerekén 15%-ot, a lélekszám növekedése pedig kb. 19%-ot jelentett. A nemzeti termelés értékeredményei tehát úgy a mezőgazdaságban, mint az iparban erőteljesebb lendületet mutatnak, mint azt a területi és lélekszámemelkedésből gondolni lehetett volna. Ennek az örvendetes eredménynek az előidézésében kétségkívül elsőrendű szerepe van az 1939. évi szintén igen jónak mondható mezőgazdasági termésnek, amely alig maradt alatta az 1938. évinek. Nagy szerepe van azonban ebben az árak emelkedésének is, amely ebben az évben már jobban jelentkezett, mint az előző évek során. Az ipari gyártmányok és tüzelőanyagok 1939. évi indexének az előző 1938-as szinthez viszonyítva árnyalati visszaesése mellett a mezőgazdaság indexe 75·2-re,

az ipari nyersanyagok indexe pedig 101·8-ra emelkedett. A mezőgazdaság jelentősége ebben az évben még jobban kidomborodott, mint a trianoni ország utolsó évének nemzeti jövedelmében, amennyiben részesedésének 45·0%-os arányával viszonylagosan is növekedett, míg az ipar jelentősége 41·3%-os arányával relatíve csökkent, lévén részesedése 1938-ban 42·9%-os.

Sok vita folyik akörül is, hogy van-e értelme a nemzeti jövedelemből fejátlagot számítani. Kétségtelen, hogy ha csak annyit mondunk, hogy a nemzet minden tagjára korra való tekintet nélkül 460 P jut, ezzel az egy számmal nehezen lehet érzékeltetni a nemzeti jövedelemnek azt a jelentőségét, amit a fejátlag-adatsorokkal kifejezni szán-

dékoznánk. A fejátlagok számításának akkor van értelme, ha abból az emberi életmód kedvező vagy kedvezőtlen alakulására következtetni lehet s esetleg a különféle népek életszínvonalának összehasonlítására is szolgál. Sokak szerint ezeknek a célkitűzéseknek az elérése fejátlagok segítségével lehetetlen s ezért, az ilyen számításokat teljesen értékteleneknek tartják. Vannak azonban a fejátlagszámításoknak komoly védelmezői is, akik a fejátlagszámítások alapjául szolgáló népszám helyes megválasztása esetén annak jelentőséget tulajdonítanak. Ha a kérdést ismét a statisztika „fogyasztóinak“ szemszögéből nézzük, akkor el kell fogadnunk *Matolcsy—Varga* azon állásfoglalását, mely szerint a milliár-

2. Egyes államok nemzeti jöve- Revenu national de quel-

Az állam megnevezése	Nemzeti jövedelem — Revenu national		Fejenkinti jövedelem — Revenu par habitant		Nemzeti jövedelem — Revenu national		Fejenkinti jövedelem — Revenu par habitant		Nemzeti jövedelem — Revenu national		Fejenkinti jövedelem — Revenu par habitant		Nemzeti jövedelem — Revenu national		Fejenkinti jövedelem — Revenu par habitant	
	a z e r e d e t i p é n z															
	millióban en millions d'unités monétaires	egységében en unités monétaires	millióban en millions d'unités monétaires	egységében en unités monétaires	millióban en millions d'unités monétaires	egységében en unités monétaires	millióban en millions d'unités monétaires	egységében en unités monétaires	millióban en millions d'unités monétaires	egységében en unités monétaires	millióban en millions d'unités monétaires	egységében en unités monétaires	millióban en millions d'unités monétaires	egységében en unités monétaires	millióban en millions d'unités monétaires	egységében en unités monétaires
	du pays en — 1918-ban		du pays en — 1929-ben		du pays en — 1930-ban		du pays en — 1931-ben		du pays en — 1932-ben		du pays en — 1933-ban					
Ausztrália	645	101	768	120	730	113	566	87	528	81	550	83				
Ausztria	—	—	5.799	886	5.926	884	5.632	837	4.839	719	4.293	638				
Belgium	—	—	—	—	68.490	8.497	—	—	50.000	6.128	—	—				
Bulgária	56.529	9.750	56.207	9.650	48.641	5.358	44.561	7.519	39.273	6.594	35.633	5.982				
Cseh-szlovákia	—	—	90.000	6.190	79.200	5.381	68.400	4.615	58.100	3.920	53.600	3.568				
Dánia	—	—	3.700	1.038	3.750	1.052	3.550	996	3.400	947	3.550	980				
Amerikai Egy. Államok	80.970	683	82.691	676	69.104	563	54.249	435	40.089	321	42.504	338				
Észtország	—	—	—	—	342	307	315	280	260	231	224	199				
Finnország	—	—	18.300	5.035	16.600	4.568	13.800	3.951	13.900	3.980	15.200	4.145				
Franciaország	227.000	5.572	245.000	5.974	243.000	5.909	229.000	5.470	206.000	4.921	199.000	4.751				
Görögország	—	—	41.000	6.562	37.000	5.788	30.000	4.630	28.000	4.321	—	—				
Írország	—	—	162	55	—	—	151	51	146	49	140	47				
Japán	—	—	11.918	187	10.470	162	10.043	156	10.229	159	11.469	171				
Jugoszlávia	—	—	69.000	5.192	—	—	—	—	32.000	2.297	—	—				
Kanada	—	—	5.867	599	5.165	520	4.180	427	3.379	319	3.227	305				
Lengyelország	—	—	28.300	892	—	—	—	—	—	—	15.500	469				
Magyarország	4.564	533	4.719	550	3.642	421	2.853	327	2.610	298	2.455	279				
Nagy-Britannia és Észak- Írország	4.282	94	4.384	96	4.318	94	3.889	84	3.844	83	3.962	85				
Németalföld	—	—	5.768	736	5.525	705	4.787	596	4.320	528	4.283	517				
Németország	75.373	1.170	75.949	1.179	70.223	1.090	57.458	887	45.175	693	46.514	704				
Norvégia	—	—	2.200	783	2.197	779	1.994	704	1.934	683	1.902	666				
Románia	—	—	200.900	11.480	150.000	8.320	110.600	6.086	103.500	5.695	99.300	5.325				
Svájc	—	—	10.665	2.597	10.601	3.946	8.898	2.180	7.489	1.835	6.890	1.674				
Svédország	—	—	5.323	872	7.630	1.247	6.926	1.124	6.400	1.039	6.454	1.039				
Szovjetunió	—	—	29.900	277	—	—	—	—	45.500	343	48.500	366				
Újzéland	—	—	177	119	171	114	152	100	136	89	130	89				

1) Ideiglenes adatok. — 2) Csak a régi terület.

dos végösszeget mindenki önkéntelenül is per capita alapon tudja érzékelni, enélkül ugyanis nehéz egy ilyen nagy szám jelentőségét felfogni.¹⁾ Ez kétségkívül így is van. Ha egyáltalán nemzeti jövedelmet számítunk s azt közzé is tesszük, akkor kell hozzacsatolnunk egy olyan kisegítő adat-sort, amely segítséget nyújt a milliárdos számok között való eligazodásra, még akkor is, ha a fejátlagoknak csak indexszerű jelentőségét lehet tulajdonítani, mint ezt *Neubauer* mondja. Nemzetközi összehasonlításra természetesen fejátlagok sohasem lesznek alkalmasak, mint ahogy — igen sok és szövevényes, itt részletesen nem tárgyal-

ható ok miatt — alig alkalmas maga a nemzeti jövedelem számadata erre a célra. Azonban egy állam keretében, több éves visszatekintésben, az azonos módszerrel rendszeresen számított fejátlagok kellő magyarázat kíséretében és szakszerű felhasználással nem tekinthetők teljesen értekteleneknek, különösen akkor, ha a fejátlagok kiszámítása körültekintéssel és megfelelő mérlegeléssel történik. Legkézenfekvőbb az összes népesség egy tagjára számítani a fejátlagot kormegoszlásra való tekintet nélkül. Sokkal helyesebb ennél a fejátlagot csak a keresőképes korban levőkre vonatkoztatni, sőt még finomítottabb eredményt produkálna *Neubauer*nek az a gondolata, hogy a nemzeti átlagjövedelem egy-egy családra

¹⁾ *Matocsy—Varga* i. m. 13. lap.

delme az 1928—1938. években.

ques pays en 1928—38.

n e m — i n d i q u é										P a y s		
milliójában en millions d'unités monétaires		egységében en unités monétaires		milliójában en millions d'unités monétaires		egységében en unités monétaires		milliójában en millions d'unités monétaires			egységében en unités monétaires	
du pays en — 1934-ben		du pays en — 1935-ben		du pays en — 1936-ban		du pays en — 1937-ben		du pays en — 1938-ban				
609	90	632	94	704	104	774	114	814	119			Australie
4.337	641	—	—	—	—	—	—	—	—			Autriche
49.710	6.027	—	—	60.200	7.253	65.920	7.882	—	—			Belgique
34.564	5.676	36.569	6.060	—	—	—	—	—	—			Bulgarie
56.200	3.741	58.400	3.852	59.600	3.924	66.700	3.390	—	—			Tchéco-Slovaquie
3.850	1.053	4.050	1.093	4.200	—	—	—	—	—			Danemark
50.611	402	55.794	448	65.226	508	71.853	560	63.993	493			Etats-Unis
249	221	259	230	284	251	318	281	—	—			Estonie
17.900	4.882	18.800	5.248	20.500	5.723	—	—	—	—			Finlande
184.000	4.393	172.000	4.101	189.000	4.501	212.000	5.052	250.000	5.957			France
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			Grèce
144	48	149	49	—	—	—	—	—	—			Irlande
12.029	150	12.482	180	13.109	187	—	—	18.500	259			Japon
—	—	37.500	2.508	42.300	2.788	44.200	2.913	—	—			Yougoslavie
3.574	330	3.787	347	4.133	375	4.576	410	—	—			Canada
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			Pologne
2.627	296	3.026	339	3.386	382	3.667	407	3.922	433			Hongrie
4.238	91	4.530	97	4.850	103	5.200	109	5.000	105			Grande-Bretagne et Ir-
4.187	505	4.141	493	4.239	495	4.500	521	4.700	544			lande du Nord
52.710	798	58.622	874	64.884	967	72.590	1.082	79.722	1.147			Pays-Bas
1.954	681	2.076	720	2.306	797	2.637	908	—	—			Allemagne
141.000	7.503	213.000	11.100	354.000	13.080	294.000	15.138	308.000	15.671			Norvège
6.500	1.565	—	—	—	—	—	—	—	—			Roumanie
7.262	1.168	7.800	1.248	8.591	1.375	—	—	—	—			Suisse
55.800	421	65.700	488	83.100	609	95.700	566	112.000	663			Suède
148	96	153	98	168	107	198	122	215	133			U. R. S. S.
												Nouvelle-Zélande

¹⁾ Chiffre provisoire. — ²⁾ Ancien territoire.

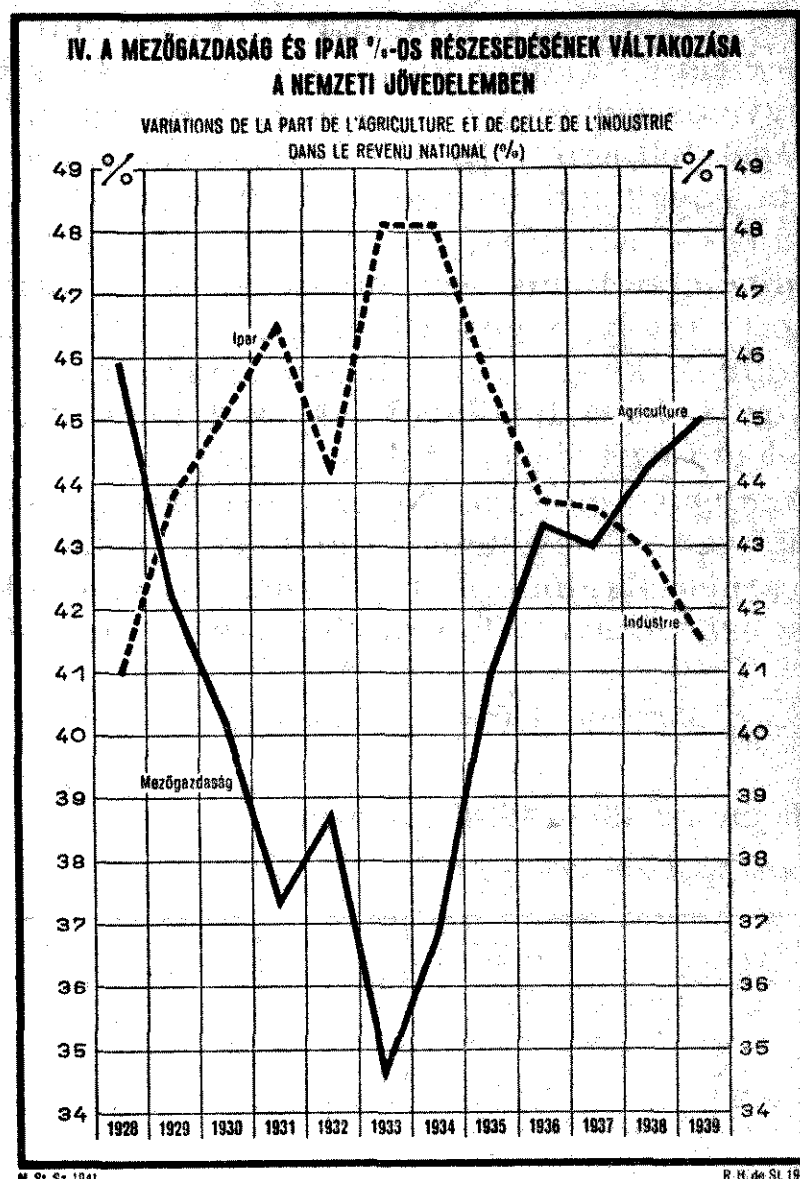
mézve állapíttassék meg, bár ennek a számításnak az a nagy nehézsége, hogy csak a népszámlálások időpontjában volnának elvégezhetőek, a két népszámlálás közötti 10 év folyamán a családok számának változását figyelemmel kísérni ugyanis nehéz volna. Valószínűleg ez az oka annak, hogy az ilyen értelemben vett fejátlagszámítást mindeztideig nem kísérelték meg. Az ezenkívül fennmaradó kétféle átlagszámítási mód eredményeiről Varga—Matolcsy adtak értékes ismertetést, kiegészítvén ezt azokkal a számításokkal, amelyekkel a megélhetésre fordított összeg nagyságát határozták meg.¹⁾

A fejátlagok évenkénti változásának hullámzása érdekes képet ad, mint az alábbi táblázatból kitűnik:

É v	Tiszta nemzeti jövedelem millió P	%-os eltérés az előző évvel szemben	Égy főre eső átlagérték P	%-os eltérés az előző évvel szemben
1928	4.564	—	536	—
1929	4.179	— 8.4	487	— 9.1
1930	3.642	— 12.9	421	— 13.6
1931	2.853	— 21.7	327	— 22.3
1932	2.610	— 8.5	298	— 8.9
1933	2.455	— 5.9	279	— 6.4
1934	2.627	+ 7.0	296	+ 6.1
1935	3.026	+ 11.5	339	+ 14.5
1936	3.386	+ 11.2	378	+ 11.2
1937	3.667	+ 8.3	407	+ 7.6
1938	3.922	+ 7.0	433	+ 6.4
1939	4.849	+ 23.6	448	+ 3.5

Az adatsorokban az mutatkozik, hogy a fejátlagok növekedése nem tart lépést a nemzeti jövedelem végösszegének százalékos növekedésével. A két arányszám között a legkirivóbb az eltérés a legutolsó évnél: amíg a nemzeti jövedelem a megnagyobbodott területen 23.6%-kal volt magasabb, mint egy évvel azelőtt, a fejátlag ebben az évben csak 3.5%-kal növekedett. A fejátlagok százalékos növekedése általában kisebb üteműnek mutatkozott, mint a nemzeti jövedelem végösszegének változása. Ebben kétségkívül szerepe van annak is, hogy a fejátlagszámításnál figyelemmel voltunk a népesség számának évenkénti változására is. Más tekintetben pedig az arányszámok ilyen alakulásából kellő óvatossággal s az idevonatkozó Varga—Matolcsy-féle számí-

¹⁾ Magyar Gazdaságkutató Intézet 15. sz. különkiadványa 13. s. köv. 1.

tások gondos figyelembevételével az életmódalakulás lassúbb ütemű javulására is lehet következtetni.

A nemzeti jövedelmi számítások s az azokból levezetett átlag-, index- és egyéb viszonyszámok minden hiányosságuk ellenére is alkalmasak arra, hogy belőlük a nemzet szellemi és fizikai teljesítőképeségének időnkinti változásaira nézve bizonyos következtetések legyenek vonhatók. Ennek a gondolatnak a jegyében a magyar nemzeti jövedelem alakulása az adatsorok tükrében kifejezően mutatja a magyar nép gazdasági erő kifejtésének eredményeit.

Egyes államok nemzeti jövedelme.

A különböző államok nemzeti jövedelmeinek összehasonlítása alig lehetséges, mint arra már fentebb is utaltunk. Ennek ellenére azonban nem érdektelen időnkint egy áttekintő képet nyerni arról, hogy a külföld egyes államaiban miként hullámzik a nemzeti jövedelem adatsora.

Az adatok legnagyobb részét a Nemzetek Szövetsége gazdaságtanulmányi osztá-

lya által kiadott „Revue de la situation économique mondiale“ c. kiadványsorozat 1938/39. évi kötete tartalmazza, annak 93. lapján. A közlemény részletesen felsorolja az általa felhasznált forrásmunkákat, amelyeknek nagy része vagy egyáltalában nem, vagy csak szórványosan található fel Magyarországon. Ezért is igen hasznos szolgálatot végez a Nemzetek Szövetsége említett szerve, midőn 3—4 évenként összegyűjtve az adatokat, kiadványában közzéteszi. Az adatoknak egy kisebb részét más forrásból merítettük. Németország adatsora a „Wirtschaft und Statistik“ c. folyóirat 19. évfolyamának 21—22. számában közölt tanulmányban, Ausztria adatsora pedig a „Monatsberichte des Österreichischen Instituts für Konjunkturforschung“ c. folyóirat 1937. évfolyamának 6. számában található. Románia 1934—1938. évi nemzeti jövedelmének adatait a Magyarország esti lap 1939. évi december 29-i számában bukaresti jelentés alapján közli, amely jelentés híryanagának forrásául a legfelsőbb román

gazdasági tanácsot jelölte meg. Meglepő ebben az adatsorban az, hogy Románia nemzeti jövedelme 6 év alatt több mint háromszorosára emelkedett volna. Néhány adat (Svédország 1929. évi és Görögország 1932. évi adata) az említett népszövetségi kiadvány 1935/36. évi kötetéből van átvéve.

Az összeállítás nem tart teljességre igényt s a belőle kiszámított fejátlagokkal együtt nem azt a célt szolgálja, hogy egyes államok gazdasági jólétének más államok életszínvonalához való viszonyításából messze-menő következtetéseket lehessen vonni.¹⁾ Az összeállítás csak a gyakori érdeklődés kielégítésére szolgál.

Gidófalvy Elemér dr.

¹⁾ A nemzeti jövedelemnek összehasonlítását nagy igyekezettel és ötletességgel Clark Colin kísérte meg a Weltwirtschaftliches Archiv 1938. évi 47. kötetének a hasábjain. Az összehasonlítás nehézségét feltárta, annak lehetőségét kidomborította s vázolta azokat a kívánalmakat, amelyek a nemzetközi összehasonlíthatóság céljára a számítások eszközlésénél figyelembe veendőek volnának.

IRODALMI SZEMLE

Könyvismertetések. — *Chronique de livres.*

C'est le Journal de la Société Hongroise de Statistique qui rend compte en français, dans sa „revue des publications hongroises“, des ouvrages statistiques publiés en Hongrie.)

2. Pótfüzet Magyarország Helységnévtára 1937. évi kiadásához. A kárpátaljai községek és külterületi lakotthelyek névtára.

2e supplément au Dictionnaire des Localités de Hongrie publié en 1937. Dictionnaire des communes et des périphéries communales habitées de Subcarpathie.

Szerkeszti és kiadja: a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal.

Rédigé et publié par l'Office Central Royal Hongrois de Statistique.

Budapest, 1940. XII + 92 l. — pages.

Az ország területének több szakaszban történt örvendetes gyarapodása következtében a legutoljára 1937-ben megjelent hivatalos helységnévtár kiegészítése is szükségessé vált. Így jelent meg a felvidéki sáv visszacsatolását követően még 1939 májusában az 1937-es helységnévtár 1. pótfüzete,¹⁾ mely az 1938 novemberében felszabadult

községek és városok helységnévtári adatain kívül — de részletesebb adatok közlése nélkül — az 1939 tavaszán visszafoglalt kárpátaljai terület községeinek, valamint az első bécsi döntéssel megnagyobbodott Magyarország községeinek és városainak egyszerű névsorát is tartalmazza. 1940 decemberében azután a M. Kir. Központi Statisztikai Hivatal szerkesztésében a kárpátaljai községek és külterületi lakotthelyek névtárát közreadó 2. pótfüzet is elkészült.

Magyarország 1937. évi Helységnévtárának ez a második pótfüzete túlnyomó részben a kárpátaljai községeknek és külterületi lakotthelyeknek az első pótfüzetből még hiányzó részletesebb adatait foglalja össze. A pótfüzet anyaga azonban a tulajdonképeni kárpátaljai kormányzói biztosságnál valamivel nagyobb területet ölel fel, mert első részében mindazoknak a községeknek és a hozzájuk tartozó külterületi lakotthelyeknek a részle-

¹⁾ L. ismertetését M. Stat. Szemle 1939. évf. 890. l.

lya által kiadott „Revue de la situation économique mondiale“ c. kiadványsorozat 1938/39. évi kötete tartalmazza, annak 93. lapján. A közlemény részletesen felsorolja az általa felhasznált forrásmunkákat, amelyeknek nagy része vagy egyáltalában nem, vagy csak szórványosan található fel Magyarországon. Ezért is igen hasznos szolgálatot végez a Nemzetek Szövetsége említett szerve, midőn 3—4 évenként összegyűjtve az adatokat, kiadványában közzéteszi. Az adatoknak egy kisebb részét más forrásból merítettük. Németország adatsora a „Wirtschaft und Statistik“ c. folyóirat 19. évfolyamának 21—22. számában közölt tanulmányban, Ausztria adatsora pedig a „Monatsberichte des Österreichischen Instituts für Konjunkturforschung“ c. folyóirat 1937. évfolyamának 6. számában található. Románia 1934—1938. évi nemzeti jövedelmének adatait a Magyarország esti lap 1939. évi december 29-i számában bukaresti jelentés alapján közli, amely jelentés híryanagának forrásául a legfelsőbb román

gazdasági tanácsot jelölte meg. Meglepő ebben az adatsorban az, hogy Románia nemzeti jövedelme 6 év alatt több mint háromszorosára emelkedett volna. Néhány adat (Svédország 1929. évi és Görögország 1932. évi adata) az említett népszövetségi kiadvány 1935/36. évi kötetéből van átvéve.

Az összeállítás nem tart teljességre igényt s a belőle kiszámított fejátlagokkal együtt nem azt a célt szolgálja, hogy egyes államok gazdasági jólétének más államok életszínvonalához való viszonyításából messze-menő következtetéseket lehessen vonni.¹⁾ Az összeállítás csak a gyakori érdeklődés kielégítésére szolgál.

Gidófalvy Elemér dr.

¹⁾ A nemzeti jövedelemnek összehasonlítását nagy igyekezettel és ötletességgel Clark Colin kísérte meg a Weltwirtschaftliches Archiv 1938. évi 47. kötetének a hasábjain. Az összehasonlítás nehézségét feltárta, annak lehetőségét kidomborította s vázolta azokat a kívánalmakat, amelyek a nemzetközi összehasonlíthatóság céljára a számítások eszközlésénél figyelembe veendőek volnának.

IRODALMI SZEMLE

Könyvismertetések. — *Chronique de livres.*

C'est le Journal de la Société Hongroise de Statistique qui rend compte en français, dans sa „revue des publications hongroises“, des ouvrages statistiques publiés en Hongrie.)

2. Pótfüzet Magyarország Helységnévtára 1937. évi kiadásához. A kárpátaljai községek és külterületi lakotthelyek névtára.

2e supplément au Dictionnaire des Localités de Hongrie publié en 1937. Dictionnaire des communes et des périphéries communales habitées de Subcarpathie.

Szerkeszti és kiadja: a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal.

Rédigé et publié par l'Office Central Royal Hongrois de Statistique.

Budapest, 1940. XII + 92 l. — pages.

Az ország területének több szakaszban történt örvendetes gyarapodása következtében a legutoljára 1937-ben megjelent hivatalos helységnévtár kiegészítése is szükségessé vált. Így jelent meg a felvidéki sáv visszacsatolását követően még 1939 májusában az 1937-es helységnévtár 1. pótfüzete,¹⁾ mely az 1938 novemberében felszabadult

községek és városok helységnévtári adatain kívül — de részletesebb adatok közlése nélkül — az 1939 tavaszán visszafoglalt kárpátaljai terület községeinek, valamint az első bécsi döntéssel megnagyobbodott Magyarország községeinek és városainak egyszerű névsorát is tartalmazza. 1940 decemberében azután a M. Kir. Központi Statisztikai Hivatal szerkesztésében a kárpátaljai községek és külterületi lakotthelyek névtárát közreadó 2. pótfüzet is elkészült.

Magyarország 1937. évi Helységnévtárának ez a második pótfüzete túlnyomó részben a kárpátaljai községeknek és külterületi lakotthelyeknek az első pótfüzetből még hiányzó részletesebb adatait foglalja össze. A pótfüzet anyaga azonban a tulajdonképeni kárpátaljai kormányzói biztosságnál valamivel nagyobb területet ölel fel, mert első részében mindazoknak a községeknek és a hozzájuk tartozó külterületi lakotthelyeknek a részle-

¹⁾ L. ismertetését M. Stat. Szemle 1939. évf. 890. l.

tesebb adatait is közli, amelyek ugyan szintén 1939 tavaszán tértek vissza a Magyar Szent Koronához, de a pótfüzet szerkesztésekor már azokba a vármegyékbe kebeleztettek be, amelyekhez a világháború végén, 1918 október 31-én is tartoztak; ezeknek a községeknek és lakotthelyeknek az adatai ugyanis az 1. pótfüzetben még nem foglalhattak helyet s így közlésükre a teljesség kedvéért mulhatatlanul szükség volt.

A Kárpátaljai Kormányzói Biztosság hatásköre alá tartozó községek helységnévtárát nyújtó második rész helységnévtáraink bevált rendszeréhez híven először közigazgatási beosztás szerint sorakoztatja fel e községeket, majd betűrendes részében nemcsak ezeknek a községeknek, hanem külterületi lakotthelyeiknek a fontosabb helységnévtári adatait is közreadja. Kiegészítésként tartalmazza a pótfüzet még a kárpátaljai kormányzói biztossághoz tartozó községeknek a magyar néven kívül a rutén nevüket (cirill- és latinbetűs szedéssel), valamint az 1918 október 31-én érvényben volt nevüket is felölelő névsorát, továbbá ugyanezt a cirillbetűs nevek betűrendjében, végül a kárpátaljai külterületi lakotthelyek magyar, (cirill- és latinbetűs szedésű) rutén és 1918 október 31-én érvényben volt nevét tartalmazó felsorolását, mégpedig az illetékes községek közigazgatási beosztása szerint csoportosítva.

A községek és külterületi lakotthelyek ruténnyelvű felsorolása, valamint a cirillbetűs szedésben rutén nyelven is rendelkezésre álló útmutatás következtében a Helységnévtár 2. pótfüzete külön kárpátaljai helységnévtárként való felhasználásra is alkalmas. A pótfüzet községenként közreadja az 1939. évi kárpátaljai népösszeírás lélekszámeredményeit is.

Magyarország Helységnévtára 1941.

Dictionnaire des Localités de Hongrie, 1941.

Szerkeszti és kiadja: a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal.

Rédigé et publié par l'Office Central Royal Hongrois de Statistique.

Budapest, 1941. XII + 379 l. — p.

A M. kir. Központi Statisztikai Hivatal a mult gyakorlatától eltérően ezúttal még a végleges népszámlálási adatok bevétele előtt, 1941 júliusában közreadta a legújabb hivatalos helységnévtárát. Magyarország Helységnévtárának 1937. évi kiadása ugyanis teljesen elfogyott s az így előállott hiányt a területmagnagyobbodásokat regisztráló két pótfüzet is csupán részben pótolhatta, már csak azért is, mert kimerítő képet csak a felszabadult felvidéki és kárpátaljai területekről adhattak. Az így előállott hiány pótlására hivatott új évfolyam abból a célból, hogy *mielőbb* hiteles és pontos adatok álljanak a hatóságok, hivatalok és az érdeklődő nagyközönség rendelkezésére, a szokásosnál

valamivel kisebb terjedelmű és betűrendes részében csupán a legfontosabb közigazgatási s postai adatokat tartalmazza. Ezenkívül ugyancsak a kötet *mielőbbi* közreadása érdekében a külterületi lakotthelyekre vonatkozó — rendszerint igen bő — adatok közül ezúttal csak a betűrendes részben és ott is csupán azoknak a külterületi lakotthelyeknek az adatai közöltettek, amelyek vasúti állomással vagy megállóhellyel, illetőleg valamilyen posta-, távirat- vagy távbeszélőhivatallal rendelkeznek.

Az új helységnévtár az első részben a Magyarország közigazgatási beosztásának számszerű adatait tartalmazó táblázat után a multhoz hasonlóan a közigazgatási tagozódásnak megfelelően sorolja fel a városokat és községeket. Ugyanitt (valamint a betűrendes részben is) közli a helységnévtár városokint ill. községenként az 1941. évi népszámlálás — községek szerint másutt még nem publikált — előzetes lélekszámeredményeit. Ez, valamint az a körülmény, hogy a betűsoros rész az egyes községeknek (bár részben még ellenőrzésre szoruló) legújabb területi adatát is közli, a Helységnévtár *statisztikai forrásértékét* jelentősen emeli. Mind a közigazgatási beosztást tartalmazó, mind a betűsoros rész külön-külön jellel jelöli meg a visszacsatolt felvidéki, kárpátaljai, valamint erdélyi és keletmagyarországi községeket. A betűsoros részhez csatlakozó két összeállítás a kárpátaljai községek különböző (magyar, latin és cirillbetűs rutén s 1918 október végéi) nevét tartalmazza kettős — magyar és rutén — betűsorban.

A Helységnévtár most megjelent új kiadása a *második bécsi döntés utáni Magyarország községeinek és városainak* főadatait foglalja magában; a visszafoglalt délvidéki községekre és városokra vonatkozó helységnévtári adatok közreadása külön pótfüzetben fog megtörténni.

Illyefalvi I. Lajos dr.: A székesfőváros jelentősége hazánk anyagi és szellemi művelődésében.

Dr Louis I. Illyefalvi: L'importance de la capitale dans la civilisation matérielle et intellectuelle hongroise.

Kiadja Budapest Székesfőváros Statisztikai Hivatala.

Publié par le Bureau de Statistique de la Ville de Budapest.

Budapest, 1940. —X + 151 lap. — pages.

A statisztikai szolgálatnak nemcsak az a feladata, hogy a társadalmi és gazdasági élet megnyilvánulásairól minél jellemzőbb adatokat gyűjtsön, hanem az is, hogy a statisztikai meglátásokat, megállapításokat olyan formában hozza nyilvánosságra, hogy az mind a szakembert, mind pedig az érdeklődő nem szakembert egyaránt kielégítse, sőt, hogy az a közömbösökben is érdeklődést keltessen. Nem kétséges, hogy a jó statisztika elsőrendű közérdek. Az adatszolgáltatási készséget pedig — éppen a jó statisztika érdekében — az érdeklődést

tesebb adatait is közli, amelyek ugyan szintén 1939 tavaszán tértek vissza a Magyar Szent Koronához, de a pótfüzet szerkesztésekor már azokba a vármegyékbe kebelezettek be, amelyekhez a világháború végén, 1918 október 31-én is tartoztak; ezeknek a községeknek és lakotthelyeknek az adatai ugyanis az 1. pótfüzetben még nem foglalhattak helyet s így közlésükre a teljesség kedvéért mulhatatlanul szükség volt.

A Kárpátaljai Kormányzói Biztosság hatásköre alá tartozó községek helységnévtárát nyújtó második rész helységnévtáraink bevált rendszeréhez híven először közigazgatási beosztás szerint sorakoztatja fel e községeket, majd betűrendes részében nemcsak ezeknek a községeknek, hanem külterületi lakotthelyeiknek a fontosabb helységnévtári adatait is közreadja. Kiegészítésként tartalmazza a pótfüzet még a kárpátaljai kormányzói biztossághoz tartozó községeknek a magyar néven kívül a rutén nevüket (cirill- és latinbetűs szedéssel), valamint az 1918 október 31-én érvényben volt nevüket is felölelő névsorát, továbbá ugyanezt a cirillbetűs nevek betűrendjében, végül a kárpátaljai külterületi lakotthelyek magyar, (cirill- és latinbetűs szedésű) rutén és 1918 október 31-én érvényben volt nevét tartalmazó felsorolását, mégpedig az illetékes községek közigazgatási beosztása szerint csoportosítva.

A községek és külterületi lakotthelyek ruténnyelvű felsorolása, valamint a cirillbetűs szedésben rutén nyelven is rendelkezésre álló útmutatás következtében a Helységnévtár 2. pótfüzete külön kárpátaljai helységnévtárként való felhasználásra is alkalmas. A pótfüzet községenként közreadja az 1939. évi kárpátaljai népösszeírás lélekszámeredményeit is.

Magyarország Helységnévtára 1941.

Dictionnaire des Localités de Hongrie, 1941.

Szerkeszti és kiadja: a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal.

Rédigé et publié par l'Office Central Royal Hongrois de Statistique.

Budapest, 1941. XII + 379 l. — p.

A M. kir. Központi Statisztikai Hivatal a mult gyakorlatától eltérően ezúttal még a végleges népszámlálási adatok bevétele előtt, 1941 júliusában közreadta a legújabb hivatalos helységnévtárát. Magyarország Helységnévtárának 1937. évi kiadása ugyanis teljesen elfogyott s az így előállott hiányt a területmagnagyobbodásokat regisztráló két pótfüzet is csupán részben pótolhatta, már csak azért is, mert kimerítő képet csak a felszabadult felvidéki és kárpátaljai területekről adhattak. Az így előállott hiány pótlására hivatott új évfolyam abból a célból, hogy *mielőbb* hiteles és pontos adatok álljanak a hatóságok, hivatalok és az érdeklődő nagyközönség rendelkezésére, a szokásosnál

valamivel kisebb terjedelmű és betűrendes részében csupán a legfontosabb közigazgatási s postai adatokat tartalmazza. Ezenkívül ugyancsak a kötet *mielőbbi* közreadása érdekében a külterületi lakotthelyekre vonatkozó — rendszerint igen bő — adatok közül ezúttal csak a betűrendes részben és ott is csupán azoknak a külterületi lakotthelyeknek az adatai közöltettek, amelyek vasúti állomással vagy megállóhellyel, illetőleg valamilyen posta-, távirat- vagy távbeszélőhivatallal rendelkeznek.

Az új helységnévtár az első részben a Magyarország közigazgatási beosztásának számszerű adatait tartalmazó táblázat után a multhoz hasonlóan a közigazgatási tagozódásnak megfelelően sorolja fel a városokat és községeket. Ugyanitt (valamint a betűrendes részben is) közli a helységnévtár városoknál ill. községenként az 1941. évi népszámlálás — községek szerint másutt még nem publikált — előzetes lélekszámeredményeit. Ez, valamint az a körülmény, hogy a betűsoros rész az egyes községeknek (bár részben még ellenőrzésre szoruló) legújabb területi adatát is közli, a Helységnévtár *statisztikai forrásértékét* jelentősen emeli. Mind a közigazgatási beosztást tartalmazó, mind a betűsoros rész külön-külön jellel jelöli meg a visszacsatolt felvidéki, kárpátaljai, valamint erdélyi és keletmagyarországi községeket. A betűsoros részhez csatlakozó két összeállítás a kárpátaljai községek különböző (magyar, latin és cirillbetűs rutén s 1918 október végéi) nevét tartalmazza kettős — magyar és rutén — betűsorban.

A Helységnévtár most megjelent új kiadása a *második bécsi döntés utáni Magyarország községeinek és városainak* főadatait foglalja magában; a visszafoglalt délvidéki községekre és városokra vonatkozó helységnévtári adatok közreadása külön pótfüzetben fog megtörténni.

Illyefalvi I. Lajos dr.: A székesfőváros jelentősége hazánk anyagi és szellemi művelődésében.

Dr Louis I. Illyefalvi: L'importance de la capitale dans la civilisation matérielle et intellectuelle hongroise.

Kiadja Budapest Székesfőváros Statisztikai Hivatala.
Publié par le Bureau de Statistique de la Ville de Budapest.

Budapest, 1940. —X + 151 lap. — pages.

A statisztikai szolgálatnak nemcsak az a feladata, hogy a társadalmi és gazdasági élet megnyilvánulásairól minél jellemzőbb adatokat gyűjtsön, hanem az is, hogy a statisztikai meglátásokat, megállapításokat olyan formában hozza nyilvánosságra, hogy az mind a szakembert, mind pedig az érdeklődő nem szakembert egyaránt kielégítse, sőt, hogy az a közömbösökben is érdeklődést keltessen. Nem kétséges, hogy a jó statisztika elsőrendű közérdek. Az adatszolgáltatási készséget pedig — éppen a jó statisztika érdekében — az érdeklődést

felkeltő, illetőleg kielégítő adatközlés fejleszti a legeredményesebben.

Ebből a szempontból is különös jelentőséget kell tulajdonítanunk Budapest Székesfőváros Statisztikai Hivatalának a közelmúltban fenti címen megjelent kiadványának. A munka jubileumi kiadvány, a Székesfőváros Statisztikai Hivatala 70 éves működésének ünnepi megemlékezése s megállapítjuk, hogy *Illyefalvi* I. Lajos dr., a Hivatal igazgatója, méltó emléket emelt a tudományos érték szempontjából az ország határain messze túlterjedő jelentőségű fővárosi intézménynek.

Nem első eset *Illyefalvi* I. Lajos dr. hivatalvezetésében, hogy ünnepélyes alkalomkor hivatala nagyvonalú eredményét, hivatala munkáját teszi a tudomány asztalára. A főváros egyesítésének 60 éves évfordulójára *Illyefalvi* 1935-ben „Budapest Székesfőváros multja és jelene grafikus ábrázolásban” című kiadvánnyal emelt hatalmas emlékoszlopot.

Az 1935. évi tanulmány hű képet adott arról a nagyarányú fejlődésről, amelyet Budapest a 3 testvérváros egyesítése óta befutott, a most megjelent kötete pedig — az előző folytatása- és kiegészítéseképpen — azt szemlélteti, hogy mit jelent Budapest az ország anyagi és szellemi fejlődésében. „Felméri az ország gazdasági és szellemi javait — mondja *Illyefalvi* a mű előszavában — s a szemlélő elé tárja azt a vezető szerepet, amelyet Budapest — lélekszámának jelentőségét messze meghaladó módon — Magyarország gazdasági és szellemi életében betölt”.

Megállapíthatjuk, hogy a kiadványban tényleg ez található. A mű több, mint 1.300 színes ábrája 10 fejezetbe tagoltan 150 oldalon át elemzi a főváros és a trianoni Magyarország népességi, gazdasági és kulturális összefüggéseit. Természetes, hogy az idevonatkozó csaknem végnélküli vizsgálódási lehetőségnek az áttekinthetőség érdekében is észszerű határt kellett vonni; ilyen adatközléseknél nem az ad gondot a szerkesztőnek, hogy mit közöljön, hanem, hogy mit hagyhat el a keretek egésznek mondható tájékoztatás veszélye nélkül. Ebben a tanulmányban a keretek megállapítása helyesnek mondható.

Az említett összefüggéseket az új mű grafikusán ábrázolja. A tárgykörök változatossága és gyakran az ábrán való helyes szemléltetés nehézségei a hatalmas kötet szerkesztőjét nehéz feladat elé állította, de a feladatnak a közzétett formában való megoldása a modern statisztikai tudomány teljes ismeretére, egyben pedig az általa nyújtott lehetőségek teljes kihasználására mutat. Igen eredményesnek mondható a 3 dimenziós ábrázolási rendszer újszerű alkalmazása, az ábrák igen jól szemléltetnek. Nagy elismerést érdemel az a törekvés, hogy a jelenségek tökéletesebb feltá-

rása érdekében a mű szerkesztője az egyszerű arányszámokon, indexszámokon és számtani átlagokon kívül bonyolultabb számítási eljárásokat is alkalmazott (tisztá és standard arányszámok, középértékek, geometriai átlagok, leggyakoribb értékek, koordinációs arányszámok stb), vagyis, mint *Illyefalvi* mondja: „A maga elé tűzött nehéz feladatot a statisztikai hivatal a tudomány korszerű módszereivel felfegyverkezve törekedett megoldani”. Tegyük hozzá, hogy ez sikerült is.

A tanulmány tárgyköre a következő 10 fejezetre oszlik:

- I. Álló népesség.
- II. Népmozgalom.
- III. Közegészségügy.
- IV. Szociális viszonyok.
- V. Ipar és kereskedelem.
- VI. Közlekedés.
- VII. Hitelviszonyok.
- VIII. Adóügyek.
- IX. Közoktatás és közművelődés.
- X. Kriminálitás.

Az egyes részletekről — a tárgykörök gazdagsága miatt — nem adhatunk tájékoztatást. Több, mint 1.300 grafikont kellene ismertetnünk, mert mindegyik csupán a legfontosabb viszonylatokat tárja fel. A grafikonok szerkesztésére nézve már említettük, hogy a szokásos vonal- és síkidomú grafikonok mellett a térbeli ábrázolás rendszere is alkalmaztatott. Ezúton természetesen két változós összefüggések érzékeltethetők, ami viszont a tényleges számadatoknak az ábrán való feltüntetését teszi szükségessé. Hymódon a grafikonok nem csupán szemléltetnek, hanem a pontos számadatokat is feltüntetik. Az ábrák kivitelezése (megrajzolása, színezése) szép, egy-két esetben azonban az azonos színek különböző árnyalatainak használata nem látszik célszerűnek. Különösen jól szemléltetők a kartogramok.

A statisztika a főváros rendkívüli ütemben való fejlődésére mutat rá, ez a kiadvány pedig azt bizonyítja, hogy ezzel a fejlődéssel párhuzamosan lépést tartott a statisztikai hivatal is, fővárosunknak ez a kiváló tudományos intézménye.

Jánki Gyula dr.

Földrajzi Zsebkönyv 1941.

Manuel de géographie, 1941.

A Magyar Földrajzi Társaság saját kiadása. Szerkeszti v. *Temesy Győző dr.*

Publié, sous la direction du Dr Victor Temesy, par la Société Hongroise de Géographie.

Budapest, 1941. 208 l. — p.

Az 1941. évi Földrajzi Zsebkönyv különös figyelmet szentel a visszacsatolt keletmagyarországi és erdélyi részeknek. Az első fejezetben, amely a magyar föld időszerű kérdéseit tárgyalja, hat tanul-

felkeltő, illetőleg kielégítő adatközlés fejleszti a legeredményesebben.

Ebből a szempontból is különös jelentőséget kell tulajdonítanunk Budapest Székesfőváros Statisztikai Hivatalának a közelmúltban fenti címen megjelent kiadványának. A munka jubileumi kiadvány, a Székesfőváros Statisztikai Hivatala 70 éves működésének ünnepi megemlékezése s megállapítjuk, hogy *Illyefalvi* I. Lajos dr., a Hivatal igazgatója, méltó emléket emelt a tudományos érték szempontjából az ország határain messze túlterjedő jelentőségű fővárosi intézménynek.

Nem első eset *Illyefalvi* I. Lajos dr. hivatalvezetésében, hogy ünnepélyes alkalomkor hivatala nagyvonalú eredményét, hivatala munkáját teszi a tudomány asztalára. A főváros egyesítésének 60 éves évfordulójára *Illyefalvi* 1935-ben „Budapest Székesfőváros multja és jelene grafikus ábrázolásban” című kiadvánnyal emelt hatalmas emlékoszlopot.

Az 1935. évi tanulmány hű képet adott arról a nagyarányú fejlődésről, amelyet Budapest a 3 testvérváros egyesítése óta befutott, a most megjelent kötete pedig — az előző folytatása- és kiegészítéseképpen — azt szemlélteti, hogy mit jelent Budapest az ország anyagi és szellemi fejlődésében. „Felméri az ország gazdasági és szellemi javait — mondja *Illyefalvi* a mű előszavában — s a szemlélő elé tárja azt a vezető szerepet, amelyet Budapest — lélekszámának jelentőségét messze meghaladó módon — Magyarország gazdasági és szellemi életében betölt”.

Megállapíthatjuk, hogy a kiadványban tényleg ez található. A mű több, mint 1.300 színes ábrája 10 fejezetbe tagoltan 150 oldalon át elemzi a főváros és a trianoni Magyarország népességi, gazdasági és kulturális összefüggéseit. Természetes, hogy az idevonatkozó csaknem végnélküli vizsgálódási lehetőségnek az áttekinthetőség érdekében is észszerű határt kellett vonni; ilyen adatközléseknél nem az ad gondot a szerkesztőnek, hogy mit közöljön, hanem, hogy mit hagyhat el a keretek egésznek mondható tájékoztatás veszélye nélkül. Ebben a tanulmányban a keretek megállapítása helyesnek mondható.

Az említett összefüggéseket az új mű grafikusán ábrázolja. A tárgykörök változatossága és gyakran az ábrán való helyes szemléltetés nehézségei a hatalmas kötet szerkesztőjét nehéz feladat elé állította, de a feladatnak a közzétett formában való megoldása a modern statisztikai tudomány teljes ismeretére, egyben pedig az általa nyújtott lehetőségek teljes kihasználására mutat. Igen eredményesnek mondható a 3 dimenziós ábrázolási rendszer újszerű alkalmazása, az ábrák igen jól szemléltetnek. Nagy elismerést érdemel az a törekvés, hogy a jelenségek tökéletesebb feltá-

rása érdekében a mű szerkesztője az egyszerű arányszámokon, indexszámokon és számtani átlagokon kívül bonyolultabb számítási eljárásokat is alkalmazott (tisztá és standard arányszámok, középértékek, geometriai átlagok, leggyakoribb értékek, koordinációs arányszámok stb), vagyis, mint *Illyefalvi* mondja: „A maga elé tűzött nehéz feladatot a statisztikai hivatal a tudomány korszerű módszereivel felfegyverkezve törekedett megoldani”. Tegyük hozzá, hogy ez sikerült is.

A tanulmány tárgyköre a következő 10 fejezetre oszlik:

- I. Álló népesség.
- II. Népmozgalom.
- III. Közegészségügy.
- IV. Szociális viszonyok.
- V. Ipar és kereskedelem.
- VI. Közlekedés.
- VII. Hitelviszonyok.
- VIII. Adóügyek.
- IX. Közoktatás és közművelődés.
- X. Kriminálitás.

Az egyes részletekről — a tárgykörök gazdagsága miatt — nem adhatunk tájékoztatást. Több, mint 1.300 grafikont kellene ismertetnünk, mert mindegyik csupán a legfontosabb viszonylatokat tárja fel. A grafikonok szerkesztésére nézve már említettük, hogy a szokásos vonal- és síkidomú grafikonok mellett a térbeli ábrázolás rendszere is alkalmaztatott. Ezúton természetesen két változós összefüggések érzékeltethetők, ami viszont a tényleges számadatoknak az ábrán való feltüntetését teszi szükségessé. Hymódon a grafikonok nem csupán szemléltetnek, hanem a pontos számadatokat is feltüntetik. Az ábrák kivitelezése (megrajzolása, színezése) szép, egy-két esetben azonban az azonos színek különböző árnyalatainak használata nem látszik célszerűnek. Különösen jól szemléltetők a kartogramok.

A statisztika a főváros rendkívüli ütemben való fejlődésére mutat rá, ez a kiadvány pedig azt bizonyítja, hogy ezzel a fejlődéssel párhuzamosan lépést tartott a statisztikai hivatal is, fővárosunknak ez a kiváló tudományos intézménye.

Jánki Gyula dr.

Földrajzi Zsebkönyv 1941.

Manuel de géographie, 1941.

A Magyar Földrajzi Társaság saját kiadása. Szerkeszti v. *Temesy Győző dr.*

Publié, sous la direction du Dr Victor Temesy, par la Société Hongroise de Géographie.

Budapest, 1941. 208 l. — p.

Az 1941. évi Földrajzi Zsebkönyv különös figyelmet szentel a visszacsatolt keletmagyarországi és erdélyi részeknek. Az első fejezetben, amely a magyar föld időszerű kérdéseit tárgyalja, hat tanul-

mány foglalkozik a második bécsi döntés alapján visszacsatolt területtel. Ezek közül ki kell emelnünk Rónai András ismertetését a hazatért ország-részek népességéről. A második fejezet általános érdekű földrajzi kérdésekkel foglalkozik s ennek során leírást ad a német-brit (nyugati) háborúban érdekelt területekről. A földrajzoktatás reformjának ismertetése után statisztikai táblázatokat talál az olvasó, amelyeket Pécsi Albert állított össze. A táblázatok nemzetközi adatokat is tartalmaznak.

A mellékletül csatolt — igen használható — 32 oldalnyi hatszínnyomásos térképfüzetet Irmédi-Molnár László és Takács József szerkesztették.

Gy. F. dr.

Bartucz Lajos: Fajkérdés. Fajkutató.

Louis Bartucz: *Questions et recherches raciales.*
Budapest, 1941. 338 l. — p.

Amiről ma mindenki beszél: a fajkérdésről népszerű összefoglaló könyvet írt a kiváló szaktudós. Tájékoztat a fajkérdés történetéről és az egész problémakör mai állásáról. Felvonultatja az ókortól napjainkig a tudósok egész hosszú sorát Arisztotelestől Broca Pálig és Gobineautól Landsteinerig (Wellischig), akiknek részletmunkáiból mozaik-szerűen alakul ki a korszerű fajkutató rendszer. A tudományos fajkutató terén a franciák és németek versenyeztek egymással. Ennek a nemes versenynek, de főképp a Broca által alapított párizsi embertani társaság példájának hatására majdnem minden állam nagyvárosaiban embertani intézetek létesültek.

Foglalkozik a fajkutató módszereivel: anyaggyűjtéssel, mérésekkel, a lágyrészek antropológiájával, a bőrlérendszer szerepével. A fiziológiai módszerek között nagy jelentőséget tulajdonít az egzakt kísérleti úton szerzett statisztikai anyagnak is. A tömegvizsgálatok a variációs-statisztikai módszereket fejlesztették ki. Ismerteti a vérvizsgálatok lényegét és az örökléstan főbb törvényszerűségeit. Végül megvilágítja a faj, rassz, nép és nemzettest fogalmát is.

A magyar nemzettesttel foglalkozva abban a következő rassz-elemeket különbözteti meg:¹⁾

1. Turanid és alföldi	25—30 %
2. Keleteurópid	20 "
3. Dinári	20 "
4. Alpi	15 "
5. Taurid (előázsiai)	4—5 "
6. Mongolid	4—5 "
7. Nordicus	4 "
8. Mediterrán	1 "

Szerző megállapítása szerint a honfoglaló magyarok által hozott örökséganyag az évezredek során sem pusztult el és a nemzettest rasszbeli összetétele sem változott meg lényegesen.

¹⁾ V. ö. Bartucz L.: A magyarság faji összetétele. M. Stat. Szemle, 1939. évfolyam 337—349. l.

A könyvben számos rajz és térkép van; a könyv végén a különböző rasszokról 16 képes tábla nyújt tájékoztatást.

Gy. F. dr.

Móricz Miklós: Hogy adod?

Nicolas Móricz: *Combien le vendez-vous?*

A „Stud“ kiadása. — Editions Stud.
Budapest, 1940. 141 l. — p.

A mű címe után azt hihetnők, hogy az árak és fizetések, meg bérek jelenlegi versenyfutásának megindulása óta ismét az érdeklődés központjába került árprobléma népszerű ismertetésével állunk szemben; pedig nem. Móricz könyve komoly elméleti közgazdaságtani munka s bár mint ilyen a statisztika érdeklődésére kevésbé tarthat számot, mégis megemlékezünk róla, mert az évenként szépszámmal megjelenő magyar tudományos irodalomban meglepően kevés munka képviseli az elméleti közgazdaságtant.

A ma közgazdaságának igazi lényegével, legfontosabb tartalmával, a legtisztább közgazdasági mozzanattal: az árral foglalkozik Móricz Miklós e legújabb írásában, még pedig minden népszerűsítési szándék nélkül, mert bölcséleti alapon tárgyalja az árkérdést és annak szerteágazó gazdasági kapcsolatait és mélyreható társadalmi vonatkozásait. A monizmus alapján újszerűen fejtegeti az árelméletet. Eredetisége abban van, hogy nem az anyagból kiindulva tesz hitet a monizmus mellett, nem az anyagot tartja a szellem tényezőjének, mint e rendszer hívei, hanem megfordítva, az anyagot csupán a szellem közegének, hordozójának. Ennek a felfogásnak alapján jut el ahhoz a megállapításhoz, hogy „az ár az árunak a szellemben való megjelenési alakja, ugyanúgy, ahogy a fogalom valamely valóságé.“ Ezért is az ár tudományát szellemtudománynak tartja és elítéli a matematikai módszerrel dolgozó „gépies“ közgazdaságtant, mely éppen árelmélete révén szorult ki az erkölcs világból.

Négy fejezetbe tagoltan Nemzetgazdasági élet valósága, Ember fizet embernek, Nincs igazságos ár és Az ár hatalmi kérdés cím alatt mondja el kétségtelenül újszerű alapokon nyugvó gondolatait a piac jelenségeiről, melyek éppen azért, mert nem mindig veszik figyelembe az elmélet által megállapított „törvényszerűségeket“ és magyarázatuk a megszokottól, a gépiestől eltérő utakon jár, érdekesek és töprengésre készítőek.

G. G. dr.

Baráth Tibor: Magyar történet.

Tibor Baráth: *Histoire de Hongrie.*

Kolozsvár, 1941. 232 l. — p.

Ez a kis könyvecske szerzőnek a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetemen az 1940/41. tanévben tartott bevezető előadása. A magyar történelmet a vándorlások korától napjainkig szellem-történeti alapon tárgyalja. Ismerteti a karizmatikus,

mány foglalkozik a második bécsi döntés alapján visszacsatolt területtel. Ezek közül ki kell emelnünk Rónai András ismertetését a hazatért ország-részek népességéről. A második fejezet általános érdekű földrajzi kérdésekkel foglalkozik s ennek során leírást ad a német-brit (nyugati) háborúban érdekelt területekről. A földrajzoktatás reformjának ismertetése után statisztikai táblázatokat talál az olvasó, amelyeket Pécsi Albert állított össze. A táblázatok nemzetközi adatokat is tartalmaznak.

A mellékletül csatolt — igen használható — 32 oldalnyi hatszínnyomásos térképfüzetet Irmédi-Molnár László és Takács József szerkesztették.

Gy. F. dr.

Bartucz Lajos: Fajkérdés. Fajkutató.

Louis Bartucz: *Questions et recherches raciales.*
Budapest, 1941. 338 l. — p.

Amiről ma mindenki beszél: a fajkérdésről népszerű összefoglaló könyvet írt a kiváló szaktudós. Tájékoztat a fajkérdés történetéről és az egész problémakör mai állásáról. Felvonultatja az ókortól napjainkig a tudósok egész hosszú sorát Arisztotelestől Broca Pálig és Gobineautól Landsteinerig (Wellischig), akiknek részletmunkáiból mozaik-szerűen alakul ki a korszerű fajkutató rendszer. A tudományos fajkutató terén a franciák és németek versenyeztek egymással. Ennek a nemes versenynek, de főképp a Broca által alapított párizsi embertani társaság példájának hatására majdnem minden állam nagyvárosaiban embertani intézetek létesültek.

Foglalkozik a fajkutató módszereivel: anyaggyűjtéssel, mérésekkel, a lágyrészek antropológiájával, a bőrlérendszer szerepével. A fiziológiai módszerek között nagy jelentőséget tulajdonít az egzakt kísérleti úton szerzett statisztikai anyagnak is. A tömegvizsgálatok a variációs-statisztikai módszereket fejlesztették ki. Ismerteti a vérvizsgálatok lényegét és az örökléstan főbb törvényszerűségeit. Végül megvilágítja a faj, rassz, nép és nemzettest fogalmát is.

A magyar nemzettesttel foglalkozva abban a következő rassz-elemeket különbözteti meg:¹⁾

1. Turanid és alföldi	25—30 %
2. Keleteurópid	20 "
3. Dinári	20 "
4. Alpi	15 "
5. Taurid (előázsiai)	4—5 "
6. Mongolid	4—5 "
7. Nordicus	4 "
8. Mediterrán	1 "

Szerző megállapítása szerint a honfoglaló magyarok által hozott örökséganyag az évezredek során sem pusztult el és a nemzettest rasszbeli összetétele sem változott meg lényegesen.

¹⁾ V. ö. Bartucz L.: A magyarság faji összetétele. M. Stat. Szemle, 1939. évfolyam 337—349. l.

A könyvben számos rajz és térkép van; a könyv végén a különböző rasszokról 16 képes tábla nyújt tájékoztatást.

Gy. F. dr.

Móricz Miklós: Hogy adod?

Nicolas Móricz: *Combien le vendez-vous?*

A „Stud“ kiadása. — Editions Stud.
Budapest, 1940. 141 l. — p.

A mű címe után azt hihetnők, hogy az árak és fizetések, meg bérek jelenlegi versenyfutásának megindulása óta ismét az érdeklődés központjába került árprobléma népszerű ismertetésével állunk szemben; pedig nem. Móricz könyve komoly elméleti közgazdaságtani munka s bár mint ilyen a statisztika érdeklődésére kevésbé tarthat számot, mégis megemlékezünk róla, mert az évenként szépszámmal megjelenő magyar tudományos irodalomban meglepően kevés munka képviseli az elméleti közgazdaságtant.

A ma közgazdaságának igazi lényegével, legfontosabb tartalmával, a legtisztább közgazdasági mozzanattal: az árral foglalkozik Móricz Miklós e legújabb írásában, még pedig minden népszerűsítési szándék nélkül, mert bölcséleti alapon tárgyalja az árkérdést és annak szerteágazó gazdasági kapcsolatait és mélyreható társadalmi vonatkozásait. A monizmus alapján újszerűen fejtegeti az árelméletet. Eredetisége abban van, hogy nem az anyagból kiindulva tesz hitet a monizmus mellett, nem az anyagot tartja a szellem tényezőjének, mint e rendszer hívei, hanem megfordítva, az anyagot csupán a szellem közegének, hordozójának. Ennek a felfogásnak alapján jut el ahhoz a megállapításhoz, hogy „az ár az árunak a szellemben való megjelenési alakja, ugyanúgy, ahogy a fogalom valamely valóságé.“ Ezért is az ár tudományát szellemtudománynak tartja és elítéli a matematikai módszerrel dolgozó „gépies“ közgazdaságtant, mely éppen árelmélete révén szorult ki az erkölcs világból.

Négy fejezetbe tagoltan Nemzetgazdasági élet valósága, Ember fizet embernek, Nincs igazságos ár és Az ár hatalmi kérdés cím alatt mondja el kétségtelenül újszerű alapokon nyugvó gondolatait a piac jelenségeiről, melyek éppen azért, mert nem mindig veszik figyelembe az elmélet által megállapított „törvényszerűségeket“ és magyarázatuk a megszokottól, a gépiestől eltérő utakon jár, érdekesek és töprengésre készítőek.

G. G. dr.

Baráth Tibor: Magyar történet.

Tibor Baráth: *Histoire de Hongrie.*

Kolozsvár, 1941. 232 l. — p.

Ez a kis könyvecske szerzőnek a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetemen az 1940/41. tanévben tartott bevezető előadása. A magyar történelmet a vándorlások korától napjainkig szellem-történeti alapon tárgyalja. Ismerteti a karizmatikus,

hűbériségi, rendiségi, liberális-demokratikus és nemzeti-szociális eszméket, amelyek nemzetünk multjában egy-egy korszakot is jelentenek. A Duna-völgyében élő magyarság vére hullásával és sebeivel tartotta fel az Európát érő támadásokat. A katasztrófáktól megmentett erkölcsi értékek közül a *magyarságtudat* és az *önálló, magyar államiság tudata* volt a leghatásosabb fegyver az elnyomás, az idegen uralom, a felvilágosodás, az itt élő népeket egymás ellen uszító „divide et impera” politika ellenében. Foglalkozik a nemzetiségi és kisebbségi kérdésekkel és a rendi felépítésű tekintélyállammal, amely felé — szerző megállapítása szerint — közeledünk.

A szöveg között 7 térképet és 2 grafikont találunk. A függelékben a fontosabb kronológiai adatok után statisztikai táblákat közöl: Magyarország népességének fejlődéséről, anyanyelvi megoszlásáról, a zsidókról, a trianoni megveszítéséről, Közép-Európa nemzetiségi viszonyairól, a magyarság világlétszámáról és a mai megnagyobbodott Magyarországról. A könyv befejező oldalain gondos irodalmi tájékoztatást is ad.

Gy. F. dr.

Statistique du logement dans les Grandes Villes 1928—1934. (Statistique Internationale des Grandes Villes.)

Kiadja a Nemzetközi Statisztikai Intézet Állandó hivatala.
Publié par l'Office Permanent de l'Institut International de Statistique.

Hága — La Haye, 1940. 170 l. — p.

Említettük már a Szemlében, hogy a Nemzetközi Statisztikai Intézet Állandó hivatala a világ nagyvárosairól évkönyvszerű alakban közölt 1927. és 1931. évi kötetek után most a gyorsabb megjelenés érdekében nagyobb tárgykörök szerint külön füzetekben teszi közzé a nagyvárosok nemzetközi statisztikájára vonatkozó anyagot. A túlnyomóan 1928—1934. évi adatokat előtáró új kiadvány első három füzetéről a Szemle már számot adott.¹⁾ A háborús nehézségek ellenére nemrégén közzétett negyedik füzet az egyik legspeciálisabban városi vonatkozású fejezetet, a nagyvárosok lakásstatisztikáját tárgyalja.

A *Methorst* főtitkár szerkesztői gondosságát és a Nemzetközi Statisztikai Intézet Állandó hivatalának munkaképességét bizonyító értékes kiadványnak sok a magyar vonatkozása. A magyar, különösképen a *Kőrösy József*, *Thirring Gusztáv*, majd legújabbban *Illyefalvy Lajos* irányítása alatt egyre jobban kibővülő *budapesti* épület- és lakásstatisztika sokoldalú kiépítésével ugyanis a külföldön is mintaképül szolgálhatott a statisztika e szociális vonatkozásokban is nagyfontosságú ágának fokozottabb művelésénél; tehát bizonyos mértékig a nemzetközi kiadvány létrejöttéhez szükséges talaj megmunkálásához is. Emellett a nemzetközi mű jelentős részben magyar statisztikus:

¹⁾ V. ö. M. Stat. Szemle 1939. évf. 1060—1061. és 1305—1306. és 1940. évf. 234—235. l.

Thirring Gusztáv terveinek és törekvéseinek eredménye, akinek a kiadvány e füzetének megtervezésénél és sajtó alá készítésénél is volt még része. Magyar vonatkozású azután az is, hogy a mű a kellő részletezésben közli székesfővárosunk adatait is.

A „Statistique Internationale des Grandes Villes” c. kiadvány öt szakaszra osztott harmadik kiadásának *a lakásstatisztikai fejezetet nyújtó*, időrendben negyedik *füzete* 280 kétszázezernél népesebb nagyváros, ill. százezren felüli főváros közül 173-nak az adatait tartalmazza. Táblázatokon azonban a 173 városnak nem mindegyike tudott adatokat szolgáltatni. A mű így a teljességtől ugyan távol áll, de adathalmazára tudományos s gyakorlati vizsgálatokra csonkaságában is egyaránt alkalmas. Nemzetközileg megegyező alapelvek hiányában a lakásstatisztika fogalmai szerte a világon nem egy esetben mutatnak kisebb-nagyobb eltéréseket. Az anyag tehát nem teljesen homogén; az adatok értékesítését azonban ez általában nem befolyásolja túlságosan. Az adatok kisebb részben az 1928—1934. közti egyes esztendőkre, nagyobb részben pedig egy — lehetőleg ebbe az időszakba eső — lakásstatisztikai állapotfelvételre vonatkoznak. A begyűjtött anyagot hat részlettábla közli. Az egyes táblák ismertetik a lakott és üres lakások számát a helyiségek száma szerint részletezve; egyrészt a lakóházaknak, másrészt a lakásoknak a számát az épületek lakásszám szerint való tagolásában (külön rovatokban a nem lakóház jellegű épületeknek a lakásszámát és a nem lakásnak épült, de annak használt építmények (pl. barakkok) számát is; az 1, 2, 3 stb. helyiséges, 1, 2, 3 stb. lakos (egyén) által lakott lakások számát (a helyiségek és a lakók összes számával); az 1—2, 3—5, 6 és több helyiséges lakások számát a szerint, hogy 1—2, 3—6, 6-nál több lakójuk volt-e; az 1—2, 3—5, 6 és több helyiséges új lakásokat, valamint a lakások számát a szerint is, hogy község (város), más közület, részvénytársaság vagy mások által építettek-e, mégpedig annak megkülönböztetésével, hogy építtetésüket közületi támogatás előmozdította-e; a lakások számának növekedését és fogyását s az évenként kiszámított lakásállagot; végül helyiségszám szerint az üres lakások számát.

E tartalmi felsorolás szerint az épületek és lakások számára vonatkozó adatokat az építkezési mozgalom legjellemzőbb adatai is kiegészítik. Egyébiránt azonban az anyag észszerűen mindig az alapadatokra korlátozódik; a szétküldött kérdőívek megválaszolása sok városban így is akadályokba ütközött. Igen értékes vonása a kiadványnak a szokottnál jóval terjedelmesebb *szöveges bevezető*: az általánosságok, a fogalmi meghatározások taglalása s az egyes táblák széljegy-

hűbériségi, rendiségi, liberális-demokratikus és nemzeti-szociális eszméket, amelyek nemzetünk multjában egy-egy korszakot is jelentenek. A Duna-völgyében élő magyarság vére hullásával és sebeivel tartotta fel az Európát érő támadásokat. A katasztrófáktól megmentett erkölcsi értékek közül a *magyarságtudat* és az *önálló, magyar államiság tudata* volt a leghatásosabb fegyver az elnyomás, az idegen uralom, a felvilágosodás, az itt élő népeket egymás ellen uszító „divide et impera” politika ellenében. Foglalkozik a nemzetiségi és kisebbségi kérdésekkel és a rendi felépítésű tekintélyállammal, amely felé — szerző megállapítása szerint — közeledünk.

A szöveg között 7 térképet és 2 grafikont találunk. A függelékben a fontosabb kronológiai adatok után statisztikai táblákat közöl: Magyarország népességének fejlődéséről, anyanyelvi megoszlásáról, a zsidókról, a trianoni megveszélyezésről, Közép-Európa nemzetiségi viszonyairól, a magyarság világlétszámáról és a mai megnagyobbodott Magyarországról. A könyv befejező oldalain gondos irodalmi tájékoztatást is ad.

Gy. F. dr.

Statistique du logement dans les Grandes Villes 1928—1934. (Statistique Internationale des Grandes Villes.)

Kiadja a Nemzetközi Statisztikai Intézet Állandó hivatala.
Publié par l'Office Permanent de l'Institut International de Statistique.

Hága — La Haye, 1940. 170 l. — p.

Említettük már a Szemlében, hogy a Nemzetközi Statisztikai Intézet Állandó hivatala a világ nagyvárosairól évkönyvszerű alakban közölt 1927. és 1931. évi kötetek után most a gyorsabb megjelenés érdekében nagyobb tárgykörök szerint külön füzetekben teszi közzé a nagyvárosok nemzetközi statisztikájára vonatkozó anyagot. A túlnyomóan 1928—1934. évi adatokat előtáró új kiadvány első három füzetéről a Szemle már számot adott.¹⁾ A háborús nehézségek ellenére nemrégén közzétett negyedik füzet az egyik legspeciálisabban városi vonatkozású fejezetet, a nagyvárosok lakásstatisztikáját tárgyalja.

A *Methorst* főtitkár szerkesztői gondosságát és a Nemzetközi Statisztikai Intézet Állandó hivatalának munkaképességét bizonyító értékes kiadványnak sok a magyar vonatkozása. A magyar, különösképen a *Kőrösy József*, *Thirring Gusztáv*, majd legújabbán *Illyefalvy Lajos* irányítása alatt egyre jobban kibővülő *budapesti* épület- és lakásstatisztika sokoldalú kiépítésével ugyanis a külföldön is mintaképül szolgálhatott a statisztika e szociális vonatkozásokban is nagyfontosságú ágának fokozottabb művelésénél; tehát bizonyos mértékig a nemzetközi kiadvány létrejöttéhez szükséges talaj megmunkálásához is. Emellett a nemzetközi mű jelentős részben magyar statisztikus:

¹⁾ V. ö. M. Stat. Szemle 1939. évf. 1060—1061. és 1305—1306. és 1940. évf. 234—235. l.

Thirring Gusztáv terveinek és törekvéseinek eredménye, akinek a kiadvány e füzetének megtervezésénél és sajtó alá készítésénél is volt még része. Magyar vonatkozású azután az is, hogy a mű a kellő részletezésben közli székesfővárosunk adatait is.

A „Statistique Internationale des Grandes Villes” c. kiadvány öt szakaszra osztott harmadik kiadásának *a lakásstatisztikai fejezetet nyújtó*, időrendben negyedik füzeté 280 kétszázezernél népesebb nagyváros, ill. százezren felüli főváros közül 173-nak az adatait tartalmazza. Táblázatokon azonban a 173 városnak nem mindegyike tudott adatokat szolgáltatni. A mű így a teljességtől ugyan távol áll, de adathalmazára tudományos s gyakorlati vizsgálatokra csonkaságában is egyaránt alkalmas. Nemzetközileg megegyező alapelvek hiányában a lakásstatisztika fogalmi szerte a világon nem egy esetben mutatnak kisebb-nagyobb eltéréseket. Az anyag tehát nem teljesen homogén; az adatok értékesítését azonban ez általában nem befolyásolja túlságosan. Az adatok kisebb részben az 1928—1934. közti egyes esztendőkre, nagyobb részben pedig egy — lehetőleg ebbe az időszakba eső — lakásstatisztikai állapotfelvételre vonatkoznak. A begyűjtött anyagot hat részlettábla közli. Az egyes táblák ismertetik a lakott és üres lakások számát a helyiségek száma szerint részletezve; egyrészt a lakóházaknak, másrészt a lakásoknak a számát az épületek lakásszám szerint való tagolásában (külön rovatokban a nem lakóház jellegű épületeknek a lakásszámát és a nem lakásnak épült, de annak használt építmények (pl. barakkok) számát is; az 1, 2, 3 stb. helyiséges, 1, 2, 3 stb. lakos (egyén) által lakott lakások számát (a helyiségek és a lakók összes számával); az 1—2, 3—5, 6 és több helyiséges lakások számát a szerint, hogy 1—2, 3—6, 6-nál több lakójuk volt-e; az 1—2, 3—5, 6 és több helyiséges új lakásokat, valamint a lakások számát a szerint is, hogy község (város), más közület, részvénytársaság vagy mások által építették-e, mégpedig annak megkülönböztetésével, hogy építtetésüket közületi támogatás előmozdította-e; a lakások számának növekedését és fogyását s az évenként kiszámított lakásállagot; végül helyiségszám szerint az üres lakások számát.

E tartalmi felsorolás szerint az épületek és lakások számára vonatkozó adatokat az építkezési mozgalom legjellemzőbb adatai is kiegészítik. Egyébiránt azonban az anyag észszerűen mindig az alapadatokra korlátozódik; a szétküldött kérdőívek megválaszolása sok városban így is akadályokba ütközött. Igen értékes vonása a kiadványnak a szokottnál jóval terjedelmesebb *szöveges bevezető*: az általánosságok, a fogalmi meghatározások taglalása s az egyes táblák széljegy-

zetszerű, értékes forrásutalásokkal és összefoglaló táblákkal is tarkított magyarázata. Ez a szöveg nem teljes adat-interpretáció, de az elvi eltérésekre, a lakásviszonyok terén tényleg fennálló különbségekre, a statisztika, sőt a lakáspolitikai problémáira igen gondosan utaló fejtegetések nélkülözhetetlenek az anyag felhasználásánál.

A kiadvány Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatalának adatszolgáltatása alapján közli a fővárosunkra vonatkozó adatokat. Örvedetes, hogy Budapest minden táblán szerepel; ez természetesen számunkra nem meglepő, tekintettel a székesfőváros idevonatkozóan sok tekintetben egyedülálló részletezésű feldolgozási rendszerére; csupán elvétve van olyan rovat, amelybe a — rendszerint más szerkezetű — budapesti anyag csak összevontan kerülhetett be. Mint a bevezetőből kitűnik, a budapesti anyag itt-ott a nemzetközi kiadvány számára most meghatározott fogalmaktól eltérő alapokon nyugszik; ezt a budapesti statisztika hosszabb multja, esetleg valamivel más irányban történt kiépítése magyarázza. Így a lakóház fogalmának meghatározásánál a budapesti statisztika régtől fogva — a nemzetközi kiadványban csupán most meghatározott fogalomtól kissé eltérően — következetesen a beépített telek fogalmából indul ki.¹⁾ Meg kell azonban jegyeznünk, hogy ez az eltérés a nemzetközi egybevetés szempontjából alig számbajövő.

A nemzetközi kiadvány természetesen nem lehetett túlságosan részletes. Ennek ellenére egy újabb kiadás előkészítésénél érdemes volna a

¹⁾ Az országos épület- és lakásstatisztika lakóházfogalma nagyban-egészben a nemzetközi meghatározásnak megfelelő s az egy telken álló külön épületeket egy-egy önálló lakóháznak mutatja ki.

„helyiség” fogalmán alapuló összeállításokat a „szoba” fogalmán alapuló rovatokkal — esetleg megfelelő kombinációban is — kibővíteni, a most összevont kategóriákat részleteikre felbontani, a tényleges laksűrűség adatainak kimutatását is megkísérelni stb. Minderre Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatalának közleményeiben a kiadvány szerkesztője bő útmutatást találhat. Természetesen a most dúló háború befejezése után számos különleges probléma (lakóházak, újjáépítések) statisztikai feltárása is felettébb tanulságos lehet.

Ludwig Tamás — Thomas Ludwig: Ungarn in Walacho-Rumänien.

Mitteilungen über Ungarn.

Budapest, 1940. 28 l. — p.

A magyarság és a románság történeti kifejlődését legjobban az a különbség jellemzi, amely kulturális problémáik megoldásában szemlélhető. A magyarság a nyugati latin-germán, a románság ellenben a keleti görög-szláv kultúrközösségbe lépett. Szerző megállapítása szerint a románságot a latin nyugattal pusztán a nyelvrokonság köti össze. E nép a nyelvbe jutott latin elemet csak azáltal tudta megtartani, hogy pásztoréletet élt. Ugyanis a szláv olvasztókemencébe csak azok a néptörödékek nem kerültek bele, amelyek az év nagyobb részén a hegyekben zárt pásztoroközösségben éltek. Erről az oláh pásztornépről először *Kedrenos* ad hírt a X. század második felében. Ekkor még Kastoriában és a Prespa tó körül éltek.

A dolgozat a magyar kultúrát a román állapotokkal koronként állítja szembe. Az első határozott ösztönzést a nemzeti művelődésre a románság Erdély földjén nyerte. A füzet végén bibliografiát is talál az olvasó.

Gy F. dr.

A M. kir. Központi Statisztikai Hivatal könyvtárába érkezett munkák.

Ouvrages arrivés à la bibliothèque de l'Office Central Royal Hongrois de Statistique.

Nemzetközi vonatkozású művek és elméleti munkák. (*Publications d'intérêt international ou de théorie générale.*) — *Annuaire international de législation agricole*, 1940. Institut international d'agriculture. Rome.

International whaling statistics, 1938/9. Committee for whaling statistics. Oslo.

Külpolitikai adatok az 1939. évről. Kiadja a m. kir. külügyminisztérium. Budapest.

L'industrie charbonnière dans le monde. I. köt. *Conditions économiques.* II. köt. *Questions sociales.* Bureau international du travail. Genève. 1938. (Études et documents. B/31.)

Beate, László: *Darstellung und Kritik der Grenznutzenschule.* Dissertation. 30 l. Wien. 1932.

Dékány István dr.: *A gazdasági élet fokai és az „életér-gazdaság”.* 37 l. Budapest. 1940. (Könyv a Közgazdasági szemle 1940. évi 9. számából.)

Funk, Walter: *Wirtschaftsordnung im neuen Europa.* 30 l. Wien. 1941. (Schriften der Südost-europa-Gesellschaft.)

Huizinga, J.: *Patriotismus, nacionalizmus.* 76 l. Budapest. (Vita nova. 1.)

Kemény Sándor: *A pénzürték szerepe az életbiztosításban.* (Biztosítási politika.) Részletek doktori értekezéséből. 29 l. Budapest. 1941.

Németbirodalom. (Allemagne.) — *Amtliches Gemeindeverzeichnis für das Deutsche Reich auf Grund der Volkszählung 1939.* Statistisches Reichsamt. Berlin. (Statistik des Deutschen Reichs. 550.)

Statistik des land- und forstwirtschaftlichen Grundeigentums 1937. Statistisches Reichsamt. Berlin. (Statistik des Deutschen Reichs. 549.)

Zeitschrift des Sächsischen statistischen Landesamtes. 85. évf. (1939.) *Amtliches Gemeindeverzeichnis für das Land Sachsen.* Sächsisches statistisches Landesamt. Dresden.

Groichs, Josef: *Die Sozialpolitik des neuen Deutschen Reiches und ihre theoretischen Grundlagen.* Dissertation. 66 l. Wien. 1939.

Kuhlemann, Karl: *Das Zinsproblem in der nationalsozialistischen Volkswirtschaft.* Dissertation. 60 l. Wien. 1940.

Norvégia. (Norvège.) — *Assurances de l'État contre les accidents des marins et des marins pêcheurs, etc.* Administration royale des assurances sociales. Oslo. (Norges offisielle statistikk. X. 12.)

Mouvement de la population, 1939. Bureau central de statistique. Oslo. (Norges offisielle statistikk. X. 18.)

Statistique de l'instruction publique, 1938/9. Kirke-og undervisningsdepartementet. Oslo. (Norges offisielle statistikk. X. 14.)

Olaszország. (Italie.) — *Annuario statistico italiano, 1941.* Istituto centrale di statistica del Regno d'Italia. Roma.

Portugália. (Portugal.) — *Estatística dos acidentes de trabalho, 1939.* Instituto nacional de estatística. Pôrto.

Románia. (Roumanie.) — *Annuaire statistique des P. T. T., 1938.* Direction générale des P. T. T. București.

Grüner, Wolfgang: *Inflation, deflation und Stabilisierung der rumänischen Währung.* 32 l. Wien. 1934.

Svájc. (Suisse.) — *Bevölkerung und Wirtschaft der Stadt Bern. Jahrbuch, 1940/1941.* Statistisches Amt. Bern.

Svédország. (Suède.) — *Agriculture et élevage du bétail, 1940.* Bureau central de statistique. Stockholm. (Statistique officielle de la Suède.)

Annuaire statistique de la Suède, 1941. Bureau central de statistique. Stockholm.

Annuaire statistique de la ville de Stockholm, 1940. Service municipal de statistique. Stockholm.

Assistance aux chômeurs à Stockholm, 1939. Service municipal de statistique. Stockholm.

Les élections pour le parlement, 1937/1940. Bureau central de statistique. Stockholm. (Statistique officielle de la Suède.)

Pêche, 1939. Bureau central de statistique. Stockholm. (Statistique officielle de la Suède.)

Sjöfart, 1939. Kommerskollegium. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Statistique des caisses d'épargne privées, 1939. Bureau central de statistique. Stockholm. (Statistique officielle de la Suède.)

Zöldfoki szigetek. (Iles du Cap Vert.) — *Anuário estatístico, 1939.* Serviços de estatística. Praia.

Estatística do comércio externo e da navegação, 1939. Serviços de estatística. Praia.

Folyóiratszemele. — Les revues.

Az Ország Útja (5. évf. 7. sz., Budapest 1941, m.). — Gogolák L.: Németország és Németalföld. — Ruisz R.: Európa életteréről.

Bollettino della R. Società Geografica Italiana (5. köt. 6. sz., Roma 1940, ol.). — Görögország külkereskedelme 1939-ben. — Szovjet-Oroszország széntermelése az 1921—1939. években. — A skandináv államok statisztikai adatai 1937—1938-ban. — A Nyugat-Volhíniából és Kelet-Galiciából visszatérő németek. — (7—8. sz.). — Románia petróleumkivitele az 1939. évben. — Német városok lakosságának csökkenése az 1933—1939. években. — Törökország külkereskedelme 1939-ben. — Kína kikötőinek forgalma az 1939. évben. — (9—10. sz.). — Besszarábia és Észak-Bukovina átengedett területei a Szovjet-Unió részére. — Bulgária külkereskedelmi forgalma 1939-ben. — (11—12. sz.). — Toschi M.: Gibraltár. — A balti államok bekebelezése a Szovjet-Unióba. — Etnikai kisebbségek a Szovjet-Unióban. — Korzika népessége és népmozgalma. — Erdélyi és dobudzsai területek visszadása Magyarország és Bulgária részére. — (6. köt. 1. sz.). — Cholnoky J.: Az emberi civilizáció eredete. — Jugoszlávia ásvány- és érctermelése. — (2. sz.). — Újabb adatok Törökország népességéről, az 1940 október 20-i népszámlálás szerint. — Törökország külkereskedelme, kikötők és határállomások szerint. — (3—4. sz.). — Újabb adatok az Amerikai Egyesült Államok népességéről. — Jugoszlávia népsűrűsége. — Olaszok Francia-Marokkóban.

Der deutsche Volkswirt (15. évf. 40. sz., Berlin 1941, német.). — Weiland M. A.: A török bányászat. — (42. sz.). — Bleicher A.: A lotharingiai vasipar fellendülése egy év alatt. — Aust H. W.: Franciaország bankjai a válság és a reform között. — Norvégia „fehér szene”. — (43. sz.). — Puhl E.: A német valutapolitika alapvető kérdései. — Koch E.: Felső-Szilézia átmeneti állapota.

Közgazdasági Szemle (84. köt. 6. sz., Budapest 1941, m.). — Balás K.: Jólét és tulajdon. — Guóthfalvy Dorner Z.: Nagy gazdasági tér. — Nötel V.: A magyar ipari termelés finanszírozása. — Rézler Gy.: A magyar társadalomleírás kialakulása az elmúlt évtizedben. — Székely A.: A kereskedelempolitikai helyzet és nemzetközi gazdasági kapcsolatok. — Verbényi L.: Tanácsadók a német szakirányú iskolaszervezetben.

Külügyi Szemle (18. évf. 4. sz., Budapest 1941, m.). — Sipos S.: Élettér és szentistváni gondolat. — Eöttevényi O.: Magyarország mint a dunai monarchia súlypontja. — Kürthy S.: A bukovinai székelyek és moldvai csángók hazatelepítése. — Váli F.: A bagdadi vasút. — br. Villani L.: A mediterrán olasz gazdaság fénykora.

Láthatár (9. évf. 8. sz., Budapest 1941, m.). — Gombos Gy.: Bukovinai székelyek letelepítése Bácskában. — Korszerű magyar nemzetiségi szemlélet.

- Mezőgazdasági Közöny* (14. évf. 7. sz., Budapest 1941, m.). — Nagy L.: Állatállományunk ellátásának racionalizálása. — Böde I.: Az aratás. — A magyar mezőgazdaság munkabér helyzete. — Horváth S.: Szennyvizek hasznosítása az öntözéses gazdálkodásnál.
- Nation und Staat* (14. évf. 9. sz., Wien 1941, ném.). — Manoilescu G.: Román népcsoportok 1914-ben. — Weingärtner A.: A német áttelepítés irodalma. — Az egykori Jugoszlávia románjai. — A külföldi magyarok hazatelepítésének lehetőségei.
- Népegészségügy* (22. évf. 14. sz., Budapest 1941, m.). — Scholtz K.: A trianoni Magyarország egészségügye. — Bodó J.: Az egészségre ártalmas kábítószer elleni nemzetközi küzdelem és a vonatkozó nemzetközi egyezmények. — (15. sz.). — Makara Gy., Varga L., Ziegler N.: Egészségügyi vizsgálatok egy budapestkörnyéki községben.
- Revue du Travail* (42. évf. 6. sz., Bruxelles 1941, fr.). — Érvényes-e még a primitív gazdasági elmélet? — A vállalati közösségek és a német Munkafront. — Németalföld társadalompolitikája.
- Revue Internationale d'Agriculture* (32. évf. 6. sz., Roma 1941, fr.). — Böker H.: A mezőgazdasági termények eladásának fejlődése Németországban. — Böker H.: A mezőgazdasági termények eladásából származó bevételek fejlődése az Egyesült Államokban. — Di Fulvio A.: A kávé világstatisztikája. — Schubring W.: A sajt termelése és nemzetközi kereskedelme az 1940. háborús esztendőben. — Spanyolország állatállománya.
- Soziale Praxis* (50. évf. 14. sz., Berlin 1941, ném.). — Timm M.: A háztartási női munkások munkája. — Szovjet szociálpolitika. — Krumdorf: A munkabér alakulása a háztartásban. A háztartási személyzet legmagasabb munkabére.
- Statistik der Karpathenländer* (1. évf. 48. sz., Budapest 1941, ném.). — Jegybank-típusok a Kárpátországokban. — Szovjet-Oroszország népsűrűsége. — (49. sz.). — Változások Bulgária népességében, 1901—1940. — (50. sz.). — A magyarországi rizstermelés gazdasági és társadalmi hatásai. — (51. sz.). — Görög- vagy Dél-Macedónia gazdasági képe. — (52. sz.). — Az emberiség annyi ércet fogyaszt, mint búzát. — (53. sz.). — Kelet-Galicia. — (54. sz.). — Az agrárrolló kérdése Magyarországon. — (55. sz.). — A Bácska néprajza a magyar népi erő szempontjából. — (56. sz.). — A Szovjet-Unió népességi és gazdasági adatai. — Moldova, a magyarság nagy temetője.
- Statisztikai Értesítő* (3. évf. 5. sz., Budapest 1941, m.). — A jövedelemadót fizetők megoszlása foglalkozások szerint Budapesten. — Zoltai Gy.: A budapesti születési viszonyok újabb alakulása. — Novák F.: Az izraeliták halandósága.
- Südost Economist* (3. évf. 15. sz., Budapest 1941, ném.). — Árak és jövedelmek Bulgáriában. — Naumann K. F.: A transzeurópai út. — Organikus mezőgazdasági árrendszer. — (16. sz.). — Mivel járulhat hozzá a megnövekedett Bulgária Európa nyersanyagellátásához? — Lakóházépítési konjunktúra és lakáshiány Budapesten.
- The Hungarian Quarterly* (6. köt. 4. sz., Budapest 1941, ang.). — Cornish L. C.: Erdély egy része visszatér. — Szász Zs.: Magyarok — románok. — Kászonyi F.: Faji problémák Erdélyben. — Cholnoky J.: Erdély földrajzi egysége. — Nagy G.: Az erdélyi református egyház. — Elekes L.: A román nép eredete.
- Városok Lapja* (36. évf. 14. sz., Budapest 1941, m.). — Lukács Ö.: Az elemi és háborús károk elleni biztosítás. — Nagybánya. — Kovács M.: A számok nemcsak beszélnek, de bizonyítanak is. — (15. sz.). — Lukács Ö.: Az idegenforgalom szabályozása. — Karay K.: Újvidék fejlődése és jövője. — Ruisz R.: Sepsiszentgyörgy. — Gusáth Gy.: A délvidéki magyarságnak állami, vármegyei és városi, illetve községi állásokba való elhelyezkedése.
- Világgazdasági Szemle* (8. évf. 7. sz., Budapest 1941, m.). — Holland-India gazdasági jelentősége. — Az Egyesült Államok gazdasági nehézségei. — Olaszország ércszerzeményei.
- Weltwirtschaftliches Archiv* (54. köt. 1. sz., Jena 1941, ném.). — Küng E.: Államgazdasági konjunktúrapolitika a fellendülés időszakában. — Gay V.: A spanyol nemzetgazdaság szindikalisztikus felépítése. — Varga I.: A mezőgazdaság részesedése Magyarország nemzeti jövedelméből.
- Wirtschaftsdienst* (26. évf. 29. sz., Hamburg 1941, ném.). — Besszarábia ismét román lett. — A munkatöbblet és a területi gyarapodás hatása Olaszországban. — Az áralakulás problémái Romániában. — Közlekedési feladatok a megnövekedett Bulgáriában: a dunai hajózás kiépítése. — (30. sz.). — Barga F.: A francia mezőgazdaság feladatai. — A belga gazdaság megszervezése. — Az élelmezési probléma Görögországban. — Svédország gazdasági helyzete. — (31. sz.). — Magyarország iparosodásának problémái.
- Wirtschaft und Statistik* (21. évf. 13. sz., Berlin 1941, ném.). — Japán szerepe Kelet-Ázsia széngazdaságában.

K Ü L Ö N F É L E

Magyar Statisztikai Társaság.

Société Hongroise de Statistique.

A Társaság kiadványai. — *Publications de la Société.*

A Magyar Statisztikai Társaság a megnehezült viszonyok ellenére legutolsó közlésünk óta¹⁾ is a megszokott ütemben folytatta publikációs tevékenységét. Egy új kötettel és az előző kötet második kiadásával²⁾ bővült a nem rendszeres időközben megjelenő „A Magyar Statisztikai Társaság kiadványai” c. sorozat és rendre megjelentek a „Journal de la Société Hongroise de Statistique” c. folyóiratnak a számai is.

„A Magyar Statisztikai Társaság Kiadványai”. Az 1940. évi közgyűlésig a Társaság 13 külön kiadványt tett közzé. Közülük 10 magyar, 2 német és 1 angol nyelven hagyta el a sajtót.³⁾ Legújabbán a sorozat a következőképpen bővült:

Második kiadásban jelent meg:

13. sz. *Elekes Dezső dr.*: Hazánk, népünk, szomszédaink. Az ezeréves, a trianoni és a háromszor megnagyobbodott Magyarország ismertetője. A keleti területek visszacsatolása után átdolgozott második kiadás. Budapest, 1941. 133 l.⁴⁾

Újonnan jelent meg:

14. sz. *Gróf Révay István*: A belvederi magyar-szlovák határ. Budapest, 1941. 67 l.⁵⁾

Journal de la Société Hongroise de Statistique.

Az 1923. óta megjelenő folyóiratból ezúttal is négy szám hagyta el a sajtót. A folyóirat e négy száma most is túlnyomórészt francia nyelven jelent meg, a tanulmányok közül azonban több német nyelvű (a korábbi évfolyamokban angol és olasz nyelvű tanulmányokat is közölt a folyóirat). Gazdag tanulmány-anyagán kívül rendszeresen képet adott a folyóirat a Magyar Statisztikai Társaság és a Nemzetközi Népeségtudományi Unió Magyar-

országi Csoportja működéséről, a statisztikai életet és intézményeket érintő eseményekről, kritikailag méltatta a Magyarországgal statisztikai alapon foglalkozó külföldi munkákat, ismertette a hazánkban megjelent statisztikai vagy statisztikai vonatkozású műveket és folyóiratcikkeket, közölte az ország helyzetjelentését és statisztikai jelzőtábláit s megemlékezett a Társaság halottairól. Egyes cikkek anyagát grafikonok és statisztikai térképek is szemléltették.

A legújabbán megjelent négy szám három füzetben és a következő tanulmányokkal hagyta el a sajtót:

XVIII. (1940.) évf. 1. sz. *Meyer Maximilian* (Nürnberg): Was lehrt uns die Krebskrankenstatistik des Reichsausschusses für Krebsbekämpfung? — *Kovács Alajos*: Les Hongrois de Transylvanie et la statistique roumaine. — *Balás Károly*: Matières premières et peuplement. — *Surányi-Unger Tivadar*: Les rapports de l'urbanisme avec l'économie nationale.

XVIII. (1940.) évf. 2—3. sz. *von Bulmerincq Ernst* (Posen): Die Städtestatistik in Lettland. — *Thirring Lajos*: Die Bevölkerung des vergrößerten Ungarn insbesondere nach der Rückgliederung der östlichen Gebiete. — *Elekes Dezső*: Ungarns Gebietszuwachs im Osten und seine wirtschaftliche Bedeutung. — *Konkoly Thege Gyula*: L'extension et l'importance des baux ruraux dans la Hongrie de Trianon. — *Surányi-Unger Tivadar*: L'état actuel des relations économiques internationales. — *Neubauer Gyula*: L'essence de la théorie du Peuplement. — *Thirring Lajos*: Le tableau démographique d'un pays démembré. La Hongrie de 1919—1938, telle qu'elle a été délimitée par le traité de Trianon. Avec des remarques sur la question du surpeuplement.

XVIII. (1940.) évf. 4. sz. *Savorgnan Franco* (Róma): Quelques recherches de Microstatistique. — *Elekes Dezső*: Probleme der Nationalitäten-Terminologie und der Nationalitäten-Statistik. — *Szél Tivadar*: Die internationale Vergleichung der Todesursachen. — *Rochlitz Gyula*: Court historique des frontières de la Hongrie.

¹⁾ L. M. Stat. Szemle 1940. évf. 450—451. l.

²⁾ Ezúttal első ízben jelent meg a Társaság egy kiadványa második kiadásban is; az új kiadást a kiadvány elfogyása és az időközi területmagnagyobbodás tette szükségessé.

³⁾ Az egyik magyar kiadvány egy német nyelvű tanulmányt is magában foglal.

⁴⁾ A Magyar Statisztikai Társaság és a Kir. Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem Kisebbségi Intézete kiadása.

⁵⁾ A Társaság 5. sz. kiadványához hasonlóan a szokásosnál nagyobb alakban jelent meg. A kiadvány nem magyar nyelvű kiadása is sajtó alatt van.

A külfölddel való élénk kapcsolatok jellemzésére külön is megemlítendő, hogy 1940 folyamán három külföldi tudós jelentkezett a Journal cikkíróinak sorában: az 1940. évi 1. szám részére a

német Meyer, a 2—3. szám részére a Lettországból hazatért német Bulmerincq, a 4. szám részére pedig az olasz Savorgnan, a Nemzetközi Statisztikai Intézet egyik alelnöke küldött értékes kéziratot.

Összefoglaló helyzetjelentés.

Résumé de la situation en Hongrie.

1941. június havi adatok. — Chiffres de juin 1941.

Népmozgalom. — Munkapiac. — Vetésjelentés. — Termelés. — Fogyasztás. — Közlekedés. — Áralakulás. — Megélhetési költségek. — Pénz és hitel.

Gazdasági jelzőtábla.

Rajzok a gazdasági jelzőtáblához.

Mouvement de la population. — Marché du travail. — Rapport sur les cultures. — Production. — Consommation. — Transports. — Mouvement des prix. — Coût de la vie. — Monnaie et crédit.

Tableau économique.

Graphiques au tableau économique.

Extrait. Voici les données de juin 1941:

Sur notre territoire d'après la 2e Sentence de Vienne, il y eut en juin 1941 8.815 nouveaux mariages, 24.072 naissances vivantes et 14.101 décès, soit respectivement 7'9, 21'5 et 12'6 pour 1000 habitants, et l'accroissement naturel y a été de 9.971 unités (8'9‰). — Sur notre territoire d'avant ladite Sentence, par rapport au mois de juin précédent, la nuptialité a légèrement augmenté, la natalité a un peu baissé, et la mortalité était en régression. Sur le territoire d'après la 2e Sentence de Vienne, qui a été libéré à la fin de l'été de l'année dernière, le nombre des naissances vivantes a grandi remarquablement. — En juin 1941, sur notre territoire d'avant la 2e Sentence de Vienne, la proportion des nouveaux mariages a été de 7'8‰, celle des naissances vivantes, 18'5‰, et celle des décès, 12'2‰, contre 6'9‰, 19'2‰ et 13'0‰ un an auparavant. L'accroissement naturel (6'3‰) y a dépassé légèrement celui du mois correspondant précédent (6'2‰).

Le temps, devenant particulièrement propice vers la fin de juin, favorisait les cultures. En général, on prévoit, pour tous les produits agricoles, une bonne récolte moyenne.

Le nombre des chômeurs, baissant en un mois de 2'8%, est tombé à 10.517. Le chômage a diminué dans les industries du fer et du bois, dans la polygraphie et parmi les employés d'hôtel et de restaurant; il a grandi dans le Bâtiment, parmi les travailleurs intellectuels, dans les industries de l'alimentation, de l'habillement et du cuir. Par suite des changements survenus dans le chômage, les salaires

horaires offerts ont été augmentés pour les ouvriers menuisiers, tailleurs et maçons et pour les journaliers; ils ont été diminués pour les ouvriers ferblantiers, les ouvrières de fabrique et les journalières.

La production de l'énergie électrique, baissant de 12'2%, a été de 27.325 mille kWh, dont on a distribué 22.785 mille pour actionner des moteurs, 5.686 mille pour l'éclairage privé (—13'7% par rapport au mois précédent) et 4.080 mille pour d'autres besoins. Comparativement à mai dernier, le nombre des consommateurs de l'énergie électrique a très peu changé.

Pour les affaires des Abattoirs et des boucheries chevalines de la Ville de Budapest, on constate en général une régression par rapport à mai dernier. A l'Abattoir de bêtes à cornes, le nombre des abattages a baissé de 30'3%; au marché des viandes froides y tenu, les ventes ont diminué. A l'Abattoir de porcs, le nombre des arrivages a baissé de 14'7%; celui des abattages, de 20'9%. A l'établissement des boucheries chevalines, le nombre des achats de chevaux a diminué en un mois de 30'3%; celui des chevaux abattus, de 17'9%; le poids des marchandises mises en vente, de 76'0%; la valeur de ces marchandises, de 56'1%.

Le trafic ferroviaire ne différait pas notablement de celui de mai dernier, sauf en ce qui concerne le nombre des voyageurs. La quantité des marchandises transportées a baissé de 4'8%; le nombre des tonnes kilométriques, de 1'5%; le nombre des wagons chargés de marchandises, de 4'6%. Le nombre des voyageurs, grandissant de

A külfölddel való élénk kapcsolatok jellemzésére külön is megemlítendő, hogy 1940 folyamán három külföldi tudós jelentkezett a Journal cikkíróinak sorában: az 1940. évi 1. szám részére a

német Meyer, a 2—3. szám részére a Lettországból hazatért német Bulmerincq, a 4. szám részére pedig az olasz Savorgnan, a Nemzetközi Statisztikai Intézet egyik alelnöke küldött értékes kéziratot.

Összefoglaló helyzetjelentés.

Résumé de la situation en Hongrie.

1941. június havi adatok. — Chiffres de juin 1941.

Népmozgalom. — Munkapiac. — Vetésjelentés. — Termelés. — Fogyasztás. — Közlekedés. — Áralakulás. — Megélhetési költségek. — Pénz és hitel.

Gazdasági jelzőtábla.

Rajzok a gazdasági jelzőtáblához.

Mouvement de la population. — Marché du travail. — Rapport sur les cultures. — Production. — Consommation. — Transports. — Mouvement des prix. — Coût de la vie. — Monnaie et crédit.

Tableau économique.

Graphiques au tableau économique.

Extrait. Voici les données de juin 1941:

Sur notre territoire d'après la 2e Sentence de Vienne, il y eut en juin 1941 8.815 nouveaux mariages, 24.072 naissances vivantes et 14.101 décès, soit respectivement 7'9, 21'5 et 12'6 pour 1000 habitants, et l'accroissement naturel y a été de 9.971 unités (8'9‰). — Sur notre territoire d'avant ladite Sentence, par rapport au mois de juin précédent, la nuptialité a légèrement augmenté, la natalité a un peu baissé, et la mortalité était en régression. Sur le territoire d'après la 2e Sentence de Vienne, qui a été libéré à la fin de l'été de l'année dernière, le nombre des naissances vivantes a grandi remarquablement. — En juin 1941, sur notre territoire d'avant la 2e Sentence de Vienne, la proportion des nouveaux mariages a été de 7'8‰, celle des naissances vivantes, 18'5‰, et celle des décès, 12'2‰, contre 6'9‰, 19'2‰ et 13'0‰ un an auparavant. L'accroissement naturel (6'3‰) y a dépassé légèrement celui du mois correspondant précédent (6'2‰).

Le temps, devenant particulièrement propice vers la fin de juin, favorisait les cultures. En général, on prévoit, pour tous les produits agricoles, une bonne récolte moyenne.

Le nombre des chômeurs, baissant en un mois de 2'8%, est tombé à 10.517. Le chômage a diminué dans les industries du fer et du bois, dans la polygraphie et parmi les employés d'hôtel et de restaurant; il a grandi dans le Bâtiment, parmi les travailleurs intellectuels, dans les industries de l'alimentation, de l'habillement et du cuir. Par suite des changements survenus dans le chômage, les salaires

horaires offerts ont été augmentés pour les ouvriers menuisiers, tailleurs et maçons et pour les journaliers; ils ont été diminués pour les ouvriers ferblantiers, les ouvrières de fabrique et les journalières.

La production de l'énergie électrique, baissant de 12'2%, a été de 27.325 mille kWh, dont on a distribué 22.785 mille pour actionner des moteurs, 5.686 mille pour l'éclairage privé (—13'7% par rapport au mois précédent) et 4.080 mille pour d'autres besoins. Comparativement à mai dernier, le nombre des consommateurs de l'énergie électrique a très peu changé.

Pour les affaires des Abattoirs et des boucheries chevalines de la Ville de Budapest, on constate en général une régression par rapport à mai dernier. A l'Abattoir de bêtes à cornes, le nombre des abattages a baissé de 30'3%; au marché des viandes froides y tenu, les ventes ont diminué. A l'Abattoir de porcs, le nombre des arrivages a baissé de 14'7%; celui des abattages, de 20'9%. A l'établissement des boucheries chevalines, le nombre des achats de chevaux a diminué en un mois de 30'3%; celui des chevaux abattus, de 17'9%; le poids des marchandises mises en vente, de 76'0%; la valeur de ces marchandises, de 56'1%.

Le trafic ferroviaire ne différait pas notablement de celui de mai dernier, sauf en ce qui concerne le nombre des voyageurs. La quantité des marchandises transportées a baissé de 4'8%; le nombre des tonnes kilométriques, de 1'5%; le nombre des wagons chargés de marchandises, de 4'6%. Le nombre des voyageurs, grandissant de

171%, a été de 9.618'7 mille; celui des voyageurs kilomètres a monté de 3'8%.

En juin, comparativement au mois précédent, le trafic postal a diminué à plusieurs égards. Mais le nombre des télégrammes et celui des conversations téléphoniques interurbaines ont monté; le nombre des conversations téléphoniques ayant eu lieu à Budapest n'a pas varié; celui des postes téléphoniques principaux et des usagers de la Radio augmentaient.

A Budapest, le trafic des tramways et des autobus n'a grandi que par rapport à juin de l'année dernière; il a baissé comparativement au mois précédent. Mais, par rapport à ce dernier, on a vu augmenter le trafic des Chemins de fer d'intérêt local de Budapest, du Chemin de fer à crémaillère, du Funiculaire de Buda et du Trolleybus.

L'indice général des prix de gros, qui était en hausse depuis deux ans, a monté en juin dernier de 0'5 point, s'élevant à 115'9. L'augmentation a été due en premier lieu à la hausse des matières nécessaires à l'industrie et des objets fabriqués, sauf ceux de l'industrie agricole, et en deuxième lieu, à la hausse des produits de l'industrie agricole. L'indice des produits de l'agriculture et de l'élevage a baissé en un mois de 0'5 point. Celui des produits de l'industrie agricole s'est élevé de 0'6 point, montant à 108'5. L'indice des denrées coloniales n'a pas varié. Celui des matières nécessaires à l'industrie et des objets fabriqués, progressant de 1'3 point, a monté à 118'6; cette augmentation tenait surtout à la hausse des matières premières. Entre les prix agricoles et les prix industriels, la disparité était de 3'0.

En juin dernier, l'indice du coût de la vie, calculé d'après 27 sortes de prix, a, y compris le loyer, monté à 123'9 et sans le loyer, à 135'8. L'augmentation a été due à la hausse des vivres, des combustibles, de l'éclairage et des vêtements. Comme il était interdit d'augmenter les loyers, l'indice y relatif était toujours à 86'3.

D'après les chiffres de la Banque Nationale de Hongrie, la circulation des billets de banque, montant de 1'2%, s'est élevé à 1.755'5 millions de pengős. Par rapport au mois précédent, le montant des effets escomptés et des avances a très peu varié. L'encaisse métallique, accusant en un mois une régression de 1'6%, représentait 149'1 millions de pengős.

Le total des dépôts d'épargne et des dépôts sur comptes courants a grandi de 3'0 millions de pengős, s'élevant à 1.912'2 millions. Pour les dépôts

placés dans les 28 principaux établissements de crédit provinciaux, on constate également un accroissement.

A la Bourse de Budapest, l'indice officiel des actions, qui a pour base 1926 = 100, s'est élevé de 26'5%, montant à 269'0. Le nombre des actions vendues a grandi (+ 15'6%), ainsi que le montant des livraisons et des réceptions (+ 38'9%).

Il y eut en Hongrie six insolvabilités, dont quatre faillites et deux concordats privés et judiciaires. Pour ces derniers, les actifs, ainsi que les passifs, représentaient environ un dixième de ceux du mois précédent ou de ceux de juin de l'année dernière.

A Budapest, aux Monts-de piété de la Caisse d'épargne postale, le nombre et le montant des engagements ont diminué respectivement de 2'8% et de 5'3%; le nombre et le montant des dégagements, de 15'2% et de 14'0%. Le nombre des gages vendus par contrainte a également baissé.

*

Népmozgalom.

Magyarországnak a második bécsi döntés előtti területén az előző év megfelelő hónapjához viszonyítva a házasságkötések száma júniusban némileg emelkedett. Az elveszületések száma valamivel csökkent, de a halálozásnál csekély javulás mutatkozott. Ez a javulás a csecsemőhalálozásnál és a 7 éven felüliek adatánál jelentkezik, a gyermekhalálozás kissé romlott. A természetes szaporulat egy árnyalattal kedvezőbb, mint az előző év megfelelő hónapjában.

A második bécsi döntéssel visszatért terület házasságkötési arányszáma valamivel nagyobb, elveszületési arányszáma jóval kedvezőbb, halálozása kissé rosszabb, de természetes szaporulata jóval kiválóbb, mint az ország többi részén. Különös figyelmet érdemel e területeket illetőleg a születések számának május és június hónapjában történt öröndetes emelkedése. Az előző hónapok születési száma a következően alakult:

	Élveszületés	
	számszerint	‰
január	4.339	19'4
február	4.012	19'8
március	4.085	18'3
április	4.241	20'0
május	5.590	25'6
június	7.203	34'1

Ugyanezt a jelenséget már a Felvidéken is megfigyeltük. A felszabadulást követő kilencedik hónapban ott is hirtelen megnőtt a születések száma.

Az 1941. évi június havi népmozgalom főeredményeit az előző év megfelelő adataival veti össze következő összeállításunk:

	Magyarország a második bécsi döntés előtt		A második bécsi döntés területe	Összesen ¹⁾
	1940 június	1941 június		
Házasságkötés	6.149	7.125	1.690	8.815
" ezer lélekre	6·9	7·8	8·0	7·9
Élveszületés	17.092	16.869	7.203	24.072
" ezer lélekre	19·2	18·5	34·1	21·5
1 éven aluli elhalt	2.115	1.871	777	2.648
" " " száz				
" élveszülettre	12·4	11·1	10·8	11·0
1—6 éves elhalt	498	549	182	731
7 évnél idősebb elhalt	8.978	8.683	2.039	10.722
Elhalt összesen	11.591	11.103	2.998	14.101
" ezer				
" lélekre	13·0	12·2	14·2	12·6
Természetes szaporodás	5.501	5.766	4.205	9.971
" ezer lélekre	6·2	6·3	19·9	8·9

¹⁾ Délvidék nélkül.

A gyakoribb halálokok közül emelkedés mutatkozik a gümőkór, kanyaró, vörheny, szamárhurut, hasi hagymáz, tüdőlob, rák és rosszindulatú daganat áldozatainak számánál. Kisebb volt az influenzában, roncsoló toroklobban, vérhasban, agyvérzés-agygutában, szervi szívbajban, gyermekágyi betegségben és bélhurutban elhaltak száma. Az adatok a következők:

A halálokok megnevezése	Magyarország a második bécsi döntés előtt		A második bécsi döntés területe	Összesen ¹⁾	
	e l h a l t a k s z á m a				
	1940 június	1941 június			
Gümőkór	1.341	1.385	352	1.737	
Kanyaró	12	23	7	30	
Vörheny	5	6	5	11	
Influenza	31	12	4	16	
Szamárhurut	27	35	11	46	
Roncsoló toroklob	14	6	6	12	
Hasi hagymáz	16	19	9	28	
Vérhas	22	14	6	20	
Agyvérzés-agygut	652	579	78	657	
Szervi szívbaj	613	494	71	565	
Tüdőlob	1.002	1.055	258	1.313	
Hörghurut	51	51	12	63	
Rák és rosszindulatú daganat	886	920	111	1.031	
Gyermekágyi betegség	44	30	9	39	
Bélhurut	358	277	85	362	

¹⁾ Délvidék nélkül.

Ezer lélekre az országnak a második bécsi döntés előtti területén 1'52 (1940 június 1'51), a második bécsi döntés területén 1'66, a Délvidék nélküli egész területen 1'55 gümőkóros halálozás esett.

Júniusi népmozgalmunk országrészek szerint részletezett főeredményeit mutatja be végül alábbi összeállításunk:

O r s z á g r é s z	Házasságkötés	Élveszületés	Halálozás	Természetes szaporodás
	a) szám szerint			
I. Kisalföld	700	1.769	1.139	630
II. Dunántúli dombosvidék	1.214	3.021	2.309	712
III. Duna-Tisza köze				
a) Budapest nélkül	1.058	2.309	1.532	777
b) Budapesttel együtt	2.419	4.021	2.822	1.199
IV. Tiszántúl	1.686	6.044	3.496	2.548
V. Északi dombosvidék	1.176	2.534	1.629	905
VI. Kárpátalja	378	1.300	632	668
VII. Erdély ¹⁾	1.242	5.383	2.074	3.309
Összesen:	8.815	24.072	14.101	9.971
	b) ezer lélekre			
I. Kisalföld	7·5	18·9	12·2	6·7
II. Dunántúli dombosvidék	6·7	16·6	12·8	3·9
III. Duna-Tisza köze				
a) Budapest nélkül	7·3	15·9	10·5	5·4
b) Budapesttel együtt	10·0	16·7	11·7	5·0
IV. Tiszántúl	6·3	22·4	13·0	9·4
V. Északi dombosvidék	9·0	19·4	12·5	6·9
VI. Kárpátalja	7·4	25·4	12·3	13·1
VII. Erdély ¹⁾	8·0	34·7	13·4	21·3
Összesen:	7·9	21·5	12·6	8·9

¹⁾ Nem egyezik a második bécsi döntés területével.

Vetésjelentés.

A tárgyalt hónap első felében az évszakhoz képest hűvös, zivataros, esős időjárás a termények fejlődésére nem volt kedvezőnek mondható. A hó második felében uralkodó, főként meleg és száraz időjárás mind a kalászosok, mind pedig a kapások és takarmánynövények fejlődésére kedvező volt.

A korai búzavetések általában elég sűrűek voltak és szalmájuk is elég magas volt, a déli részeken, valamint az Alföldön már szökülni kezdtek. A búza várható termése azidőszert megközelítette a középeket. A rozs aratását szórványosan megkezdtek, a legtöbb vidéken teljes érésben volt, a termés általában közepesnek ígérkezett. Az őszi árpa aratását a legtöbb helyen megkezdtek, a déli részeken helyenként pedig már be is fejezték. A tavaszi árpa általában szépen kifejlődött. A késői vetések helyenként ritkák, alacsonyok és gyomosak. Mindkét fajtaból általában jó közepes termés várható. A zab fejlődésére a melegebb időjárás kedvezően hatott s így a korai vetések elég jók voltak, úgy, hogy ezidőszert közepes termés várható. A ten-

geri több helyen hiányosan kelt, korai vetése sokat javult, de fejlődésében még mindig visszamaradott, fejlődéséhez több meleg lett volna kívánatos. A burgonya korai fajtái nagyrészen elvirágoztak és termésük már piacra is került. A késői fajták, az északi és keleti vármegyéktől eltekintve, teljes virágzásban voltak. Levélzetük általában szép sűrűs a gumó fejlődése is kedvező volt. Burgonyából jó közepes termés várható. Ugyancsak jó közepes termés várható a túlnyomó részben igen szépen és jól fejlődött cukorrépából is.

Munkapiac.

A keresztényszocialista és szociáldemokrata szakszervezetek által kimutatott, az év eleje óta csökkenő tendenciát mutató munkanélküliek számsora a tárgyalt hó folyamán május hónapához viszonyítva ismét csökkenést mutat. Az egy hónap alatti 2·8%-os csökkenéssel a munkanélküliek száma 10.517-re apadt, s így a munkapiac feszültségének további enyhüléséről számolhatunk be. Az egy év előtti helyzethez képest azonban még mindig 16·6%-os emelkedés állapítható meg.

A kimutatott munkanélküliek közül 84·5% (8.883 fő) a férfi, 15·5% (1.634 fő) pedig nő. Az összes munkanélküliekből 59·5% Budapestre, illetőleg 40·5% vidékre esik.

A munkanélküliek számának alakulását a százalékos változásokkal együtt az alanti táblázat tünteti fel:

Időszak	Munkanélküliek száma	Változás %-ban
1932. VI. hó végén . . .	29.332	—
1933. " " " . . .	27.270	— 7·0
1934. " " " . . .	23.349	— 14·4
1935. " " " . . .	19.346	— 17·1
1936. " " " . . .	16.426	— 15·1
1937. " " " . . .	14.242	— 13·3
1938. " " " . . .	20.405	+ 43·3
1939. " " " . . .	17.776	— 12·9
1940. " " " . . .	9.019	— 49·2
1941. " " " . . .	10.517	+ 16·6

Foglalkozás szerint csökkent a munkanélküliek száma a *vasiparban* 1.435 (—3·6%), a *faiparban* 1.537 (—2·1%), a *sokszorosító iparban* 1.295 (—14·0%) és végül a *szállodai és éttermi alkalmazottaknál* 55 fővel (—8·3%) az előző hónapoz képest.

Június hó folyamán emelkedett a munkanélküliek száma az *építőiparban* 1.509 (+0·8%), a *szellemi munkásoknál* 730 (+10·1%), az *élelmezési iparban* 1.551 (+4·0%), a *ruházati iparban* 330 (+4·1%) és végül a *bőriparban* 1.140 fővel (+13·1%).

Az alanti táblázat foglalkozás szerint tünteti fel a munkanélküliek számsorának alakulását a százalékos változásokkal együtt, 10 évre visszatekintően:

I d ő s z a k	Építőipar	Vasipar	Bőripar	M u n k a n é l k ü l i e k s z á m a					Sokszorosítóipar
				Ruházati ipar	Élelmezési ipar	Faipar	Szállodai és éttermi alk.	Sokszorosítóipar	
1932 VI. hó végén . . .	4.963	8.817	1.126	380	1.422	4.043	375	2.939	
1933 " " " . . .	4.071	9.037	840	273	1.237	3.109	656	2.989	
1934 " " " . . .	3.729	8.012	890	343	949	2.701	300	2.660	
1935 " " " . . .	3.588	6.895	511	281	1.022	1.501	207	2.376	
1936 " " " . . .	3.573	4.744	596	252	1.237	1.291	75	2.045	
1937 " " " . . .	2.079	3.288	943	468	1.625	1.294	90	1.719	
1938 " " " . . .	4.945	3.829	1.109	505	2.119	2.322	103	1.746	
1939 " " " . . .	4.337	3.179	755	316	1.845	3.595	26	1.579	
1940 " " " . . .	1.276	1.219	154	375	803	2.213	—	1.658	
1941 " " " . . .	1.509	1.435	1.140	330	1.551	1.537	55	1.295	
V á l t o z á s s z á z a l é k b a n									
1932 VI. hó végén	—	—	—	—	—	—	—	—	
1933 " " " . . .	— 18·0	+ 2·5	— 25·4	— 28·2	— 13·0	— 23·1	+ 74·9	+ 1·7	
1934 " " " . . .	— 8·4	— 11·3	+ 6·0	+ 25·6	— 23·3	— 13·1	— 54·3	— 11·1	
1935 " " " . . .	— 3·8	— 13·9	— 42·6	— 18·1	+ 7·7	— 44·4	— 31·0	— 10·7	
1936 " " " . . .	— 0·4	— 31·2	+ 16·6	— 10·3	+ 21·0	— 14·0	— 63·8	— 13·9	
1937 " " " . . .	— 41·8	— 30·7	+ 58·2	+ 85·7	+ 31·4	+ 0·2	+ 20·0	— 15·9	
1938 " " " . . .	+ 137·8	+ 16·5	+ 17·6	+ 7·9	+ 30·4	+ 79·4	+ 14·4	+ 1·6	
1939 " " " . . .	— 12·3	— 17·0	— 31·9	— 37·4	— 12·9	+ 54·8	— 74·8	— 9·6	
1940 " " " . . .	— 70·6	— 61·7	— 80·0	+ 18·8	— 56·5	— 38·4	—	+ 5·0	
1941 " " " . . .	+ 18·3	+ 17·7	+ 640·3	— 12·0	+ 93·2	— 30·5	—	— 21·9	

Mint minden hónapban, úgy a tárgyalt hó folyamán is a munkanélküliek számsorának változása következtében változtak az egyes szakmákban fizetett órabérek is. A Budapestre nézve kiszámított *felajánlott órabérek az asztalosiparban* 78 fillérről 80 fillérre, a *szabóiparban* 89 fillérről 95 fillérre, a

kőművesiparban 91 fillérről 1·03 pengőre és a *napszamosoknál* 54 fillérről 61 fillérre emelkedtek. Csökkentek az órabérek a *bádogosoknál* 88 fillérről 80 fillérre, a *gyári munkásnőknél* 38 fillérről 36 fillérre, valamint a *napszamosnőknél* 45 fillérről 40 fillérre.

Termelés.

Magyarország általános termelésére nézve a rendelkezésünkre álló néhány termelési számsor nem ad kielégítő képet.

Aramtermelés és fogyasztás. A Budapest székesfővárosi elektromos művek áramtermelése a tárgyalt hó folyamán az évszaki erők és a nyári időszámítás folytán további csökkenést mutatott. A termelt áram mennyisége egy hónap alatt 3.804 ezer kwó-val (—12·2%) 27.325 ezer kwó-ra csökkent. Csökkenés mutatkozik az egy év előtti helyzethez képest is, ami százalékban kifejezve 16·2-nek felel meg. A motorikus célra elosztott áram június hó folyamán 8·3%-kal (+1.744 ezer kwó) 22.785 ezer kwó-ra növekedett. Az egy évvel ezelőtti helyzetet vizsgálva 3.410 ezer kwó-s emelkedésről számolhatunk be, amely 17·6%-ot tett ki. A takarékosági okokból elrendelt áramfogyasztási korlátozások, valamint a tárgyalt hó utolsó harmadában elrendelt légvédelmi elsötétítés következményeként eléggé jelentős csökkenés mutatkozik a magánvilágításra elosztott áram mennyiségénél, mely egy hónap alatt 901 ezer kwó-val (—13·7%) 5.681 ezer kwó-ra csökkent. Ez a felhasznált árammennyiség már az egy évvel ezelőtti fogyasztáshoz képest is 4·5%-os visszaesést jelent. Az egyéb célra elosztott áram mennyisége egy hónap alatt 6·5%-kal 4.080 ezer kwó-ra emelkedett. Az egy év alatti növekedés 2·1%-ot tett ki. Az elektromos-áramfogyasztók száma a tárgyalt hó folyamán mindössze 129-cel csökkent úgy, hogy számuk a hó végén 302.548-at tett ki, ami azonban a mult év hasonló időpontjához képest 6·1%-os gyarapodásnak felel meg.

Közvágóhidak és a lóhúsüzem forgalma.

A Budapest székesfővárosi szarvasmarha-közvágóhídon a tárgyalt hónapban a vásári felhajtás és vágóhídi érkezés összesen 4.689 drb. nagymarhát, 4.869 drb. borjút és 1.506 drb. aprómarhát eredményezett. Az összes vágások száma június hó folyamán 10.256-ra rúgott. A csökkenés a mult hónaphoz képest 30·3%, egy év alatt pedig 45·4%. A szarvasmarha-közvágóhídon megtartott hideghús vásáron a tárgyalt hó folyamán 411 ezer kg. árut forgalmaztak. A mult hónaphoz képest itt is igen jelentős (—52·1%) csökkenés mutatkozik, de a mult év hasonló helyzetéhez képest még most is 18·6%-os növekedés jelentkezik.

A Budapest székesfővárosi sertésközvágóhídon a nyílt-, zártvásári és közvetlen vágóhídi felhajtás június hó folyamán 44.389 drb. volt, 14·7%-kal kevesebb, mint májusban, de az egy év előtti helyzethez képest még így is 17·4%-os emelkedés mutatkozik. A vágások száma egy hónap alatt 34.873 drb-ot tett ki, 20·9%-kal kevesebbet, mint májusban és 70%-kal kevesebbet, mint egy évvel ezelőtt.

A Budapest székesfővárosi községi lóhúsüzemnek lóvásárlásai a tárgyalt hó folyamán 634.990 élő kg.-ot tettek ki, 30·3%-kal kevesebbet, mint májusban és 45·0%-kal többet, mint egy évvel ezelőtt. A lóvágás 674 ezer élő kg.-ot tett, ami egy év alatt 45·3%-os növekedésnek felel meg. A mult hónaphoz képest 17·9%-os csökkenés mutatkozik. A forgalmazott összes áru súlya 105 ezer kg., értéke pedig 214 ezer pengőt ért el június hó folyamán. A csökkenés a súlynál 76·0%-ot, az értéknél pedig 56·1%-ot tesz ki a mult hónaphoz viszonyítva és 59·7, illetőleg 12·6%-ot a mult év hasonló időpontjával szemben.

Közlekedés.

Vasúti forgalom. A közlekedési számsorok a szállított utasok számsorától eltekintve, általában nem mutatnak a tárgyalt hóban a mult hónaphoz viszonyítva jelentékenyebb eltérést. A szállított áruk mennyisége június hó folyamán 137 ezer tonnával (—4·8%) 2.691 ezer tonnára csökkent. Az egy évvel ezelőtti helyzethez képest 12·1%-os többlet mutatkozik. Visszaesést mutat még az árutonnakilométer számsora, mely 7·0 millió kilométerrel 470·5 millió kilométerre (—1·5%), valamint a megrakott teherkocsik számsora, mely 4·6%-kal 178.663 drb-ra csökkent. Ennél a két utóbbi számsornál is a mult évhez képest emelkedés mutatkozik. A szállított utasok száma 17·1%-kal 9.618·7 ezerre emelkedett. Ugyancsak emelkedést mutat az utaskilométerek számsora is, mely egy hónap alatt 11·6 millió kilométerrel 313·0 millió kilométerre növekedett (+3·8%).

Az első félévi eredményeket, a százalékos változásokkal együtt az alábbi összeállítás tünteti fel:

Időszak	Szállított áru 1.000 tonna	Árutonna-kilométer millió km.	Megrakott teherkocsik száma ezreken	Szállított utasok száma
1932. I—VI.	6.117	809	428·8	27.036
1933. I—VI.	5.533	740	422·7	26.133
1934. I—VI.	6.634	930	468·6	28.648
1935. I—VI.	6.564	890	466·7	29.823
1936. I—VI.	7.137	946	497·1	32.642
1937. I—VI.	8.706	1.191	575·4	35.824
1938. I—VI.	8.619	1.114	580·7	37.501
1939. I—VI.	10.029	1.436	688·9	47.513
1940. I—VI.	12.767	2.075	842·6	50.601
1941. I—VI.	14.490 ¹⁾	2.571 ¹⁾	969·5 ¹⁾	47.485 ¹⁾

Változás százalékban

1932. I—VI.	—	—	—	—
1933. I—VI.	— 9·5	— 8·5	— 1·4	— 3·3
1934. I—VI.	+19·9	+25·7	+10·9	+ 9·6
1935. I—VI.	— 1·1	— 4·3	— 0·4	+ 4·1
1936. I—VI.	+ 8·7	+ 6·3	+ 6·5	+ 9·5
1937. I—VI.	+22·0	+25·9	+15·8	+ 9·8
1938. I—VI.	— 1·0	— 6·4	+ 1·0	+ 4·7
1939. I—VI.	+16·4	+28·9	+18·6	+26·7
1940. I—VI.	+27·3	+44·5	+22·3	+ 6·5
1941. I—VI.	+13·5 ¹⁾	+23·9 ¹⁾	+15·1 ¹⁾	— 6·2 ¹⁾

¹⁾ Ideiglenes adatok.

Postaforgalom. A tárgyalt hó folyamán a *levélküldemények számsora* 6.901 ezer darabbal 62.181 ezer darabra csökkent (—10·0%). Egy hónap alatt 10·5%-os csökkenést mutat a *csomagküldemények számsora*, mely a tárgyalt hó folyamán 1.335·6 ezer drb-ot ért el. A *postautalványok darabszáma* június hó folyamán 6·5%-kal 1.388·0 ezer drb-ra, *összege* pedig 8·7%-kal 123.253 ezer P-re csökkent. A *táviratok darabszáma* 37·6 ezerrel (+6·0%) 665·2 ezerre, a *helyközi beszélgetések száma* pedig 4·7 ezerrel (+0·5%) 1.007·0 ezerre emelkedett. Ezzel szemben a *budapesti helyibeszélgetések száma* a mult hónaphoz hasonlóan a tárgyalt hó folyamán is körülbelül elérte a 15 milliót. Egy hónap alatt a *távbeszélő-főállomások száma* 1.563 darabbal 159.952-re, a *rádióvevő-engedélyesek száma* Magyarországon 24.619 drb-bal (+3·7%) 691.594-re, a *budapesti rádióvevő-engedélyesek száma* pedig 0·4%-kal (785 drb) 188.656-ra emelkedett. Néhány fontosabb postaforgalmi számsor 1932—1941 első félévi alakulását a százalékos változásokkal együtt a következő táblázat tünteti fel:

Időszak	Közönséges és ajánlott levelek sz. 1.000 db.	Postautalványok száma 1.000 db.	Postautalványok összege ezer P	Táviratok száma 1.000 db.
1932. I—VI.	162.942	4.581·0	379.252	1.315·5
1933. I—VI.	175.183	4.278·1	362.595	1.211·2
1934. I—VI.	173.342	4.422·3	372.451	1.221·3
1935. I—VI.	191.765	4.605·3	384.517	1.218·8
1936. I—VI.	211.874	4.882·2	404.351	1.200·7
1937. I—VI.	225.019	4.919·7	331.530	1.310·0
1938. I—VI.	237.293	5.128·5	353.806	1.375·7
1939. I—VI.	293.178	6.613·0	421.660	1.777·5
1940. I—VI.	316.498	6.386·1	484.067	2.171·7
1941. I—VI.	389.231	8.245·0	706.080	3.306·7

V á l t o z á s s z á z a l é k b a n

1932. I—VI.	—	—	—	—
1933. I—VI.	+ 7·5	— 6·6	— 4·4	— 7·9
1934. I—VI.	— 1·6	+ 3·4	+ 2·7	+ 0·8
1935. I—VI.	+ 11·3	+ 4·1	+ 3·8	— 0·2
1936. I—VI.	+ 10·5	+ 6·0	+ 5·2	— 1·5
1937. I—VI.	+ 6·2	+ 0·8	— 18·0	+ 9·1
1938. I—VI.	+ 5·5	+ 4·2	+ 6·7	+ 5·0
1939. I—VI.	+ 23·5	+ 29·0	+ 19·2	+ 29·2
1940. I—VI.	+ 7·9	— 3·4	+ 14·8	+ 22·2
1941. I—VI.	+ 23·0	+ 29·1	+ 45·9	+ 52·3

A *Budapesti Székesfővárosi Közlekedési Rt.* vonalain június hó folyamán 1.555 kocsi 7.763 ezer *kocsikilométert* teljesített, ami 355 ezerrel, 4·4%-kal maradt alul a mult hónaphoz képest. Az *utasok száma*, valamint a bevétel összege is csökkent egy hónap alatt. Előbbi 7·8%-kal 34.813 ezerre, utóbbi pedig 7·0%-kal 6.054 ezer pengőre esett vissza. Az egy évvel azelőtti helyzethez képest természetesen még így is jelentős növekedés észlelhető.

Az *autóbusz-üzem* forgalma a tárgyalt hó folyamán 1.256 ezer kocsikilométert, 5.061 utast és 1.591 ezer pengőt eredményezett. A mult hónaphoz viszonyítva mindhárom forgalmi számsornál visszaesés

jelentkezik (1·6, 5·7, illetőleg 5·4%). A mult évhez képest ennél a közlekedési vállalatnál is növekedést állapíthatunk meg.

A *budapesti helyiérdekű vasútak* kocsikilométer hossza a tárgyalt hó folyamán 1.367 ezret tett ki, csaknem ugyanannyit, mint a mult hónapban, s 2·2%-kal kevesebbet, mint egy évvel azelőtt. Az utasok számában 2·8%-os növekedés mutatkozik. Ugyancsak emelkedett a bevétel is, 61 ezer pengővel 967 ezer pengőre (+6·7%).

A *jogaskerekű, a budai hegy pályá, a trolleybusz* forgalmában a mult év hasonló időpontjához viszonyítva, lényeges emelkedés tapasztalható. A három közlekedési vállalat június hó folyamán 235.734, 82.586, illetőleg 80.527 utast szállított, akik a szállításért 69.049, 6.503, illetőleg 12.886 pengőt fizettek.

Á r a l a k u l á s.

A magyarországi nagykereskedelmi árszínvonal két év óta minden megszakítás nélkül tartó emelkedése a tárgyalt hóban tovább folytatódott. Az emelkedés — a mai háborús gazdasági viszonyokra való tekintettel — mérsékelt, ami elsősorban az érelyes árelenőrző és rögzítő intézkedéseknek köszönhető. A nagykereskedelmi árindex *főatlaga* június hó folyamán mindössze 0·5 ponttal emelkedett a mult havi 115·4-ről 115·9 pontra. Az emelkedést elsősorban az ipari anyagok és termékek, másodsorban pedig a mezőgazdasági ipar termékeinek ár-emelkedése okozta. Ezzel szemben a *mezőgazdaság és állattenyésztés termékeinek* indexe a tárgyalt hó folyamán 0·5 ponttal esett, úgyhogy az index 113·4-et mutatott (—0·4%). A mult év hasonló időpontjához képest a főtlag +17·4%-kal, a mezőgazdasági és állattenyésztés indexe pedig 23·0%-kal emelkedett. A mezőgazdaság és állattenyésztés két főkomponense közül az *állati eredetű termékek* indexe a vágóállatok és termékei, tojás, tej és tejtermékek ár-emelkedése, illetőleg a baromfi árcsökkenése folytán a tárgyalt hó folyamán 0·5 ponttal 112·9-re emelkedett. Az emelkedés a mult hónaphoz képest +0·4%, a mult év hasonló időszakához képest pedig +35·9%. A másik főkomponens, a *növényi eredetű termékek* indexe a hagyma olcsóbbodása folytán 114·6-ről 113·6-re csökkent. Ez a csökkenés egy hónap alatt 0·9%-ot tett ki, az egy év előtti helyzethez képest azonban még mindig +17·8%-os emelkedés tapasztalható.

A *mezőgazdasági ipar termékeinek* indexe június hó folyamán 0·6 ponttal (+0·6%) 108·5-re emelkedett. Ezt az egy év alatti 9·6%-os emelkedést az örlemények újabb árszabályozása idézte elő.

A *gyarmatárak* indexe június hó folyamán változatlanul 362·0 ponton állott, s az egy év alatti drágulás is csak 39·6%-ot ért el.

Az *ipari anyagok és termékek* főcsoportjának

indexe a tárgyalt hó folyamán 1,3 ponttal (+ 1,1%) 118,6-re emelkedett. A drágulás elsősorban a nyersanyagok és csak másodsorban az ipari gyártmányok számlájára irandó. A *nyersanyagok* indexe 2,3 ponttal 120,2-re (+ 2,0%) emelkedett. A növekedést, mely egy év alatt 8,5%-ot tett ki, a fa- és selyemnyersanyagok áremelkedése idézte elő. A *gyártmányok* indexe 1,1 ponttal 116,9 pontra szökött fel egy hónap alatt (+ 0,9%). Az emelkedést ebben a csoportban a bőr-, gyapjú-, len- és kender-, valamint a selyemárak árának emelkedése okozta. A növekedés a múlt évhez képest 16,0%.

A *tüzelőanyagok* csoportjában a tüzifa- és széntermékek áremelkedése folytán az index 3,2 ponttal (+ 2,5%) 132,3-re emelkedett. Az indexnövekedés ennél a csoportnál egy év alatt 13,2%.

A mezőgazdasági és ipari termékek árszínvonalai közötti *diszparitás* a múlt havi 1,6-del szemben a tárgyalt hó folyamán 3,0-et tett. Egy évvel ezelőtt még 8,5%-os diszparitás mutatkozott.

Az alábbi táblázatunk a hivatalos nagykereskedelmi árindex és komponensei, valamint az agrár-olló évközépi állását tünteti fel tíz évre visszatekintően, a százalékos változásokkal együtt.

Időszak	Főátlag	Mezőgazdaság és állattenyésztés			Ipari anyagok és termékek				Agrár-olló
		Állati eredetű	Növényi termékek	Összesen	Nyers- anyagok	Gyárt- mányok	Tüzelő- anyagok	Összesen	
1932 VI. hó végén	82,9	60,3	80,7	74,3	69,2	85,8	97,1	83,8	13,4
1933 " "	74,7	51,5	57,2	55,4	73,2	82,4	95,9	82,1	32,8
1934 " "	71,7	47,5	59,3	55,6	78,2	80,5	96,9	81,3	30,9
1935 " "	75,1	49,3	67,6	61,8	83,1	81,9	99,9	82,8	24,5
1936 " "	77,7	60,8	62,5	62,0	89,0	87,4	99,6	88,1	29,1
1937 " "	85,8	64,4	67,4	66,4	99,0	95,5	105,3	96,1	30,5
1938 " "	87,7	59,8	80,9	74,3	99,2	92,1	103,6	93,0	19,3
1939 " "	84,9	63,8	77,7	73,3	99,7	91,1	102,0	92,2	19,5
1940 " "	98,7	83,1	96,4	92,2	110,8	100,8	116,9	103,1	8,5
1941 " "	115,9	112,9	113,6	113,4	120,2	116,9	132,3	118,6	3,0

V á l t o z á s s z á z a l é k b a n

1932 VI. hó végén	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1933 " "	- 9,9	- 14,6	- 29,1	- 25,4	+ 5,8	- 4,0	+ 1,2	- 2,0	+ 144,8
1934 " "	- 4,0	- 7,8	+ 3,7	+ 0,4	+ 6,8	- 2,3	- 1,0	- 1,0	- 5,8
1935 " "	+ 4,7	+ 3,8	+ 14,0	+ 11,2	+ 6,3	+ 1,7	+ 3,1	+ 1,8	- 20,7
1936 " "	+ 3,5	+ 23,3	- 7,5	+ 0,3	+ 7,1	+ 6,7	+ 0,3	+ 6,4	+ 18,8
1937 " "	+ 10,4	+ 5,9	+ 7,8	+ 7,1	+ 11,2	+ 9,3	+ 5,7	+ 9,1	+ 4,8
1938 " "	+ 2,2	- 7,1	+ 20,0	+ 11,9	0,0	- 3,6	+ 1,6	- 3,2	- 36,7
1939 " "	- 3,2	+ 6,7	- 4,0	- 1,3	+ 0,1	- 1,1	+ 1,5	- 0,9	+ 1,0
1940 " "	+ 16,2	+ 30,2	+ 24,1	+ 25,8	+ 11,1	+ 10,6	- 14,6	+ 11,8	- 56,4
1941 " "	+ 17,4	+ 35,9	+ 17,8	+ 23,0	+ 8,5	+ 16,0	+ 13,2	+ 15,0	- 64,7

M e g é l h e t é s i k ö l t s é g e k .

A 27 cikk alapján számított létfenntartási index június hó végén, *laktérrel együtt* számítva, 0,6 ponttal 123,9-re emelkedett. A növekedés egy hónap alatt 0,5%, illetőleg egy év alatt 14,4%. A *laktér nélkül* számított megélhetési index a tárgyalt hó folyamán 135,8-re emelkedett. Az emelkedés az előző hónappal szemben 0,7%, az egy év előttihez képest pedig 17,9%. A megélhetési index emelkedéséhez az ételmezés, fűtés és világítás, valamint a ruházat árszínvonalának emelkedése egyaránt hozzájárult. A megélhetési index főkomponensei közül az *ételmezés* a tojás, sajt, valamint a liszt drágulása következtében egy hónap alatt 0,4 ponttal 123,5 pontra növekedett. A növekedés itt egy hónap alatt 0,3%, illetőleg egy év alatt 20,4%-ot tett ki.

A *ruházat* indexszáma a cipő árának emelkedése folytán 171,8-ről 172,0-re, 0,1%-kal nőtt. A múlt év hasonló hónapjához viszonyítva a drágulás 19,0%-ot tett ki.

A *fűtés és világítás* indexe a tüzifa árának emelkedése következtében 151,6-et mutat. A drágulás itt egy hónap alatt 2,6%-ot, egy év alatt pedig 7,9%-ot tett ki.

A *laktérindex* a kötött laktérek következtében június hó folyamán is változatlanul 86,3-en állott.

Az alábbi táblázat a megélhetési költségek indexét tünteti fel tíz évre visszatekintően, a százalékos változásokkal együtt:

		Étel- mezés	Fűtés, világítás	Ruházat	Össz. laktér nélkül
1932 VI. hó végén		93,3	136,6	111,2	102,8
1933 " "		84,4	128,8	101,3	93,9
1934 " "		79,6	135,2	101,7	91,7
1935 " "		79,8	132,7	101,7	91,4
1936 " "		86,4	133,3	115,0	98,2
1937 " "		92,3	139,3	136,9	106,8
1938 " "		94,8	138,1	134,1	107,9
1939 " "		92,7	137,7	134,3	106,4
1940 " "		102,6	140,0	144,5	115,2
1941 " "		123,5	151,6	172,0	135,8

Gazdasági jelzőtábla.^{*)}

Megnevezés	Egység	1939	1940	1940								
		átlag ¹⁾ Moyennes ¹⁾		január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août	
Népmozgalom.²⁾												
1	Házasságkötés	szám	7.277	6.924	8.922	7.519	7.126	5.940	9.676	6.149	4.506	4.812
2	Házasságkötés 1000 lélekre	"	8·6	7·7	9·7	8·8	7·7	6·7	10·5	6·9	4·9	5·2
3	Élveszületés	"	16.199	18.403	19.397	18.741	20.628	18.731	18.464	17.092	18.690	19.349
4	Élveszületés 1000 lélekre	"	19·1	20·3	21·1	21·9	22·4	21·1	20·0	19·2	20·3	21·0
5	Halálozás	"	11.454	13.046	15.312	14.894	17.509	16.228	13.617	11.591	11.197	11.900
6	Halálozás 1000 lélekre	"	13·5	14·4	16·6	17·4	19·0	18·3	14·8	13·0	12·2	12·9
7	Egy éven aluli elhalt	"	2.039	2.554	2.471	2.917	3.851	3.844	2.499	2.115	2.107	2.470
8	Egy éven aluli elhalt 100 élveszülöttre	"	12·6	13·9	12·7	15·6	18·7	20·5	13·5	12·4	11·3	12·8
9	Gümőkórban elhalt	"	1.114	1.218	1.359	1.288	1.509	1.578	1.655	1.341	1.140	983
10	Gümőkórban elhalt 1000 lélekre	"	1·32	1·35	1·48	1·50	1·64	1·78	1·80	1·51	1·24	1·07
11	Természetes szaporodás	"	4.745	5.358	4.085	3.847	3.119	2.503	4.847	5.501	7.493	7.449
12	Természetes szaporodás 1000 lélekre	"	5·6	5·9	4·5	4·5	3·4	2·8	5·2	6·2	8·1	8·1
13	Kivándorolt	"	179	96	231	174	243	226	157	1	6	—
14	Visszavándorolt	"	16	13	25	15	5	13	15	19	5	1
Munkapiac.												
15	Társadalombiztosító szervek taglétszáma	1.000	—	1.318·9	1.240·8	1.261·3	1.246·2	1.331·4	1.364·6	1.341·6	1.301·7	1.311·1
Ebből:												
16	Férfi	"	—	870·5	817·5	834·0	816·6	881·0	902·2	881·8	852·8	857·1
17	Nő	"	—	448·4	423·3	427·3	429·6	450·4	462·4	459·8	448·9	454·0
Munkanélküli:												
18	Szociáldem. szakszervezeti összesen	szám	16.039	16.843	13.091	15.367	15.365	13.089	11.232	8.527	7.574	7.210
19	Szociáldem. szakszervezeti Budapesten	"	8.909	6.201	6.746	7.773	8.678	6.783	6.656	5.726	5.017	4.791
20	Ker. szoc. szakszervezeti Budapesten	"	867	594	788	729	636	569	565	492	431	441
21	Szakszervezeti munkanélküli együtt	"	16.906	11.437	13.879	16.096	16.001	13.658	11.797	9.019	8.005	7.651
Hatósági és ingyenes magánközvetítés:^{3) 4)}												
22	Munkahely	szám	17.743	18.926	15.074	17.010	17.278	23.025	20.494	20.220	23.045	20.337
23	Munkakereső	"	48.348	43.684	46.767	48.239	47.028	48.955	42.826	40.396	40.641	37.894
24	100 munkahelyre esett munkakereső	"	282	241	310	283	272	213	209	199	176	186
25	Munkaközvetítés	"	13.702	14.421	12.220	13.168	12.993	17.393	15.286	14.244	17.064	15.741
26	100 munkahelyre esett közvetítés	"	77·8	78·0	81·1	77·4	75·2	75·5	74·5	70·4	74·0	77·4
Felajánlott órabérek:												
27	Bádogos	Pengő	0·66	0·83	0·70	0·72	0·77	0·77	0·83	0·85	0·85	0·84
28	Asztalos	"	0·58	0·70	0·57	0·61	0·63	0·66	0·70	0·69	0·77	0·75
29	Szabó	"	0·67	0·76	0·80	0·75	0·71	0·61	0·75	0·71	0·78	0·85
30	Kőműves	"	0·81	0·92	0·82	0·86	0·92	0·81	0·97	0·93	0·91	0·93
31	Napszámos	"	0·45	0·53	0·55	0·57	0·54	0·47	0·53	0·53	0·52	0·51
32	Gyári munkásnő	"	0·29	0·34	0·30	0·30	0·30	0·36	0·36	0·38	0·33	0·33
33	Napszámosnő	"	0·36	0·42	0·41	0·35	0·44	0·40	0·41	—	0·41	0·43
Termelés.												
34	Kőszén	1.000 q	922·5	·	·	·	·	·	·	·	·	·
35	Barnaszén ⁴⁾	"	7.932·0	·	·	·	·	·	·	·	·	·
36	Vasérc és vassalak ⁴⁾	"	595·8	—	—	—	—	—	—	—	—	—
37	Finomításra való nyers vas	"	341·1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Szesz	1.000 hl.	40·4	—	59·8	53·2	41·9	43·4	43·0	48·6	21·6	8·2
39	Cukor ⁴⁾	1.000 q	108·6	—	0·0	0·0	0·0	0·0	—	—	0·0	1·0
Budapest Szföv. Elektromos Művei												
40	Villamosáram ⁵⁾	1.000kw. óra	33.246	32.156	40.767	36.731	36.780	37.156	34.617	32.600	34.169	35.150
41	Motorikus célra elosztott áram ⁶⁾	"	16.324	19.801	17.569	19.391	17.918	19.009	20.821	19.375	18.137	20.128
42	Magánvilágítási célra elosztott áram ⁶⁾	"	6.183	6.823	8.710	9.620	8.691	7.369	6.769	5.946	4.868	1.843
43	Egyéb célokra elosztott áram ⁷⁾	"	3.992	4.338	4.691	5.039	4.414	4.263	4.316	3.998	4.071	3·893
44	Elektromosáramfogyasztók	szám	—	—	279.856	282.592	283.638	283.582	284·392	285.027	285.495	286.619

^{*)} A közölt adatsorok részletes magyarázata a Magyar Statisztikai Szemle 1931. évi 2. és 9. illetve 1941. évi 5. számában található. — ¹⁾ Az 1940. évi átlagok ideiglenes jellegűek. — ²⁾ 1939 január havától a visszacsatolt felvidéki rész, 1940 január havától Kárpátalja adatai is bennfoglaltatnak. — ³⁾ 1941 januártól a visszacsatolt keleti területtel együtt. — ⁴⁾ 1939 január havától a visszacsatolt felvidéki rész termelésével együtt. — ⁵⁾ A vásárolt árammennyiséggel együtt. — ⁶⁾ A budapestkörnyéki városok fogyasztása nélkül. — ⁷⁾ A budapestkörnyéki városok fogyasztása is bennfoglaltatik.

Tableau économique.*)

				1941						Unités	Désignation	
szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin			
Mouvement de la population.²⁾												
4.440	6.210	10.560	7.232	8.230	16.759	7.183	8.083	10.229	8.815	nombre	Mariages	1
5·0	6·7	11·9	7·8	7·2	16·1	6·2	7·2	8·8	7·9	"	Mariages pour 1000 habitants	2
19.953	18.082	15.703	16.011	22.051	20.618	22.521	21.965	22.599	24.072	"	Nés vivants	3
22·4	19·6	17·6	17·4	19·2	19·8	19·6	19·6	19·5	21·5	"	Nés vivants pour 1000 habitants	4
10.301	10.952	10.686	12.361	17.551	18.918	18.602	16.357	16.194	14.101	"	Décès	5
11·6	11·9	12·0	13·4	15·3	18·2	16·2	14·6	14·0	12·6	"	Décès pour 1000 habitants	6
2.219	2.216	1.967	1.974	2.991	3.364	3.639	3.196	3.093	2.648	"	Décédés au-dessous d'un an	7
11·1	12·3	12·5	12·3	13·6	16·3	16·2	14·5	13·7	11·0	"	Décédés au-dessous d'un an, pour 100 enf. nés viv.	8
843	943	882	1.089	1.603	1.718	2.090	2.107	2.117	1.737	"	Décès par tuberculose	9
0·95	1·02	0·99	1·18	1·39	1·65	1·82	1·88	1·83	1·55	"	Décès par tuberculose pour 1000 habitants	10
9.652	7.130	5.017	3.650	4.500	1.700	3.919	5.608	6.405	9.971	"	Accroissement naturel	11
10·8	7·7	5·6	4·0	3·9	1·6	3·4	5·0	5·5	8·9	"	Accroissement naturel pour 1000 habitants	12
65	6	12	35	38	22	40	74	34	17	"	Émigrés	13
12	18	11	12	5	4	4	4	2	1	"	Émigrés rentrés	14
Marché du travail.												
1.308·8	1.347·7	1.388·1	1.307·9	1.000	Nombre des membr. des caiss. d'assur. soc.	15
Dont:												
865·2	891·1	920·5	856·5	"	Sexe masc.	16
443·6	456·6	467·6	451·4	"	Sexe fémin.	17
Chômeurs:												
8.425	9.028	9.968	11.240	12.371	12.269	10.399	10.114	10.122	9.863	nombre	Aux syndicats soc.-démocrates de Hongrie	18
5.137	5.136	5.495	6.474	7.325	6.987	5.994	5.723	5.782	5.604	"	Aux syndicats soc.-démocrates de Budapest	19
538	542	679	718	714	728	1.035	748	700	654	"	Aux syndicats chr. soc. de Budapest	20
8.963	9.570	10.647	11.958	13.085	12.997	11.434	10.862	10.822	10.517	"	Chômeurs parmi les syndiqués, au total	21
Bureaux de plac., offic. et privés grat. :³⁾,⁴⁾												
19.323	17.504	16.324	13.473	17.790	18.819	25.463	23.907	20.723	.	nombre	Offres d'emploi	22
40.243	42.872	44.615	43.735	56.998	56.741	57.405	49.263	45.757	.	"	Demandes d'emploi	23
207	244	273	325	320	302	225	206	221	.	"	Demandes pour 100 offres d'emploi	24
15.545	15.431	13.647	11.316	14.615	14.993	20.997	18.047	16.317	.	"	Placements	25
80·4	82·4	83·6	84·0	82·1	79·6	82·5	75·5	78·7	.	"	Placem. pour 100 offres d'emploi	26
Salaires horaires offerts:												
0·92	0·91	0·90	0·84	0·83	0·80	0·79	0·90	0·88	0·80	pengős	Ferblantiers	27
0·73	0·69	0·77	0·78	0·71	0·71	0·75	0·75	0·78	0·80	"	Menuisiers	28
0·82	0·79	0·76	0·75	0·79	0·82	0·74	0·79	0·89	0·95	"	Tailleurs	29
0·98	0·95	0·94	0·96	0·96	—	0·90	0·93	0·91	1·03	"	Maçons	30
0·51	0·57	0·50	0·50	0·48	0·49	0·55	0·54	0·54	0·61	"	Journaliers	31
0·41	0·35	0·35	0·33	0·33	0·34	0·35	0·40	0·38	0·36	"	Ouvrières de fabrique	32
0·44	0·50	0·45	0·44	0·43	0·41	0·44	0·46	0·45	0·40	"	Journalières	33
Production.												
.	1.000 q	Houille	34
.	"	Lignite ⁴⁾	35
.	"	Minéral de fer et scorie de fer ⁴⁾	36
.	"	Fonte à affiner	37
3·0	15·0	53·9	84·6	—	—	—	—	—	—	1.000 hl	Alcool	38
4·7	879·9	898·2	183·6	—	—	—	—	—	—	1.000 q	Sucre ⁴⁾	39
Usines Electr. de la V. de Budapest:												
37.218	41.783	41.781	40.944	42.023	38.312	40.139	36.363	31.129	27.325	1.000 kWh	Energie électrique ⁵⁾	40
21.292	21.156	21.781	21.031	19.726	20.732	19.868	21.806	21.041	22.785	"	Energie él. distr. comme force motrice ⁶⁾	41
6.794	5.732	6.824	8.713	9.045	9.790	8.606	7.552	6.582	5.681	"	Energie él. distr. pour l'éclairage privé ⁶⁾	42
4.002	4.047	4.773	4.552	4.698	4.608	3.988	4.212	3.830	4.080	"	Energie él. distribuée à d'autres fins ⁷⁾	43
288.258	290.798	293.778	297.157	299.057	299.728	300.291	301.423	302.677	302.548	nombre	Consommateurs d'énergie électrique	44

*) Pour l'explication détaillée des séries de données indiquées ici, voir les numéros 2 et 9 de 1931 et le numéro 5 de 1941 de cette Revue. — ¹⁾ Pour 1940, moyennes provisoires. — ²⁾ Y compris, à partir de janv. 1939, la zone nord recouvrée, et à partir de janv. 1940, la Subcarpathie. — ³⁾ A partir de janv. 1941, y compr. le territoire oriental recouvré. — ⁴⁾ A partir de janv. 1939, y compr. le territoire septentr. rétrocédé. — ⁵⁾ Y compr. le courant acheté. — ⁶⁾ Sans les villes situées aux environs de Budapest. — ⁷⁾ Y compris les villes situées aux environs de Budapest.

Megnevezés	Egység	1939	1940	1940								
		átlag ¹⁾ Moyennes ¹⁾	január Janvier	február Février	március Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août		
Közvágóhidak és a lóhúsüzem forgalma.												
Budapest székesfőváros szarvasmarha-közvágóhid és vásár.												
45	Vágás: Nagymarha	drb.	—	5.680	3.955	7.965	10.391	8.103	5.820	3.902	4.078	4.835
46	Borjú	"	—	9.335	9.441	8.181	9.507	13.733	12.856	9.843	11.946	11.607
47	Aprómarha	"	—	8.465	10.182	4.453	6.141	7.112	3.848	5.032	4.635	3.607
48	Összesen	"	—	23.480	23.578	20.599	26.039	28.948	22.524	18.777	20.659	20.049
Felhajtás: Vásári felhajtás és vágóhídi érkezés.												
49	Nagymarha	"	—	6.273	5.431	8.438	10.093	8.559	6.001	4.372	5.071	5.206
50	Borjú	"	—	9.373	9.757	8.082	9.498	13.828	12.996	9.867	11.976	11.655
51	Aprómarha	"	—	8.476	9.672	4.412	6.329	6.954	3.850	5.109	4.671	3.667
52	Hideghúsvásár: Nagymarha	1.000 kg	—	64·8	108·5	67·1	69·0	67·6	72·0	41·1	30·6	33·4
53	Borjú	"	—	359·8	403·7	525·1	554·9	576·4	610·3	251·2	176·6	180·3
54	Aprómarha	"	—	44·3	52·2	94·4	174·0	75·1	33·1	3·6	0·9	1·1
55	Sertés	"	—	194·8	287·5	244·0	160·3	117·7	81·0	50·3	51·7	61·2
56	Összesen	"	—	663·7	851·9	930·6	958·2	836·8	796·4	346·2	259·8	276·0
Budapest székesfőváros sertésvásár és sertésvágóhíd.												
57	Vágás: Sertés	drb.	—	47.212	89.560	66.239	47.750	42.912	50.038	37.470	41.441	37.113
58	Süldő	"	—	101	32	139	685	126	10	20	—	59
59	Malac	"	—	29	228	—	69	—	—	—	—	—
60	Összesen	"	—	47.342	89.820	66.378	48.504	43.038	50.048	37.490	41.441	37.172
61	Felhajtás. Nyílt-, zártvásári és közvetlen vágóhídi felhajtás összesen	"	—	48.393	97.411	64.029	47.279	46.732	49.422	37.824	43.244	36.724
Budapest székesfőváros községi lóhúsüzeme.												
62	Lóvágás	"	—	1.244	706	799	900	965	1.219	1.211	1.130	1.262
62a	Lóvágás	1.000 kg élő	—	469·8	294·8	307·5	346·4	378·2	455·5	463·8	420·6	446·6
63	Lóvásárlás	drb.	—	1.241	635	823	977	883	1.347	1.135	1.047	1.284
64	Lóvásárlás	1.000 kg élő	—	470·6	265·1	315·3	376·1	349·2	502·4	438·0	383·2	459·4
65	Forgalmazott húsrú	1.000 kg	—	95·9	71·8	83·1	84·9	80·6	93·1	91·3	68·6	72·1
66		1.000 P	—	84·3	59·7	69·6	72·2	68·6	78·5	76·9	57·8	60·9
67	belső rész	1.000 kg	—	13·2	10·8	12·6	13·5	13·2	12·7	8·6	7·7	9·1
68		1.000 P	—	7·5	5·2	5·9	6·0	9·0	8·1	7·3	5·6	6·1
69	kolbászárú	1.000 kg	—	150·8	82·3	96·2	105·0	132·0	152·6	160·7	133·5	130·3
70		1.000 P	—	155·8	75·7	91·8	101·4	131·4	151·1	161·2	135·0	133·1
71	Összesen	1.000 kg	—	260·0	164·9	191·9	203·4	225·8	258·4	260·5	209·8	211·5
72		1.000 P	—	242·6	140·6	167·2	179·6	209·0	237·7	245·4	198·4	200·1
Közlekedés.												
Vasúti forgalom: ⁴⁾												
73	Szállított áru ²⁾ *	1.000 t.	2.035	2.325	1.771	1.405	2.235	2.718	2.237	2.401	2.265	2.293
74	Árutonna-kilométer ²⁾ *	1.000.000 km	297·4	359·0	284·1	234·3	394·6	438·8	345·4	378·2	363·7	364·4
75	Megrakott teherkocsi ²⁾	szám	139.218	152.449	118.911	98.993	143.309	162.620	159.577	159.153	144.557	153.087
76	Szállított utas ³⁾	1.000	8.082·3	8.847·1	8.065·7	6.945·1	8.618·4	8.322·0	9.071·7	9.578·1	8.315·5	8.568·3
77	Utakilométer ²⁾ ³⁾	1.000.000 km	248·3	289·5	226·7	195·2	242·3	289·0	290·3	306·5	297·3	306·3
Postaforgalom: ⁴⁾												
78	Levélküldemény ²⁾ ⁵⁾	1.000 db	50.666	57.036	50.836	48.809	60.032	52.693	52.759	51.369	58.423	60.366
79	Csomagküldemény	"	1.084·4	1.245·5	1.072·4	968·2	1.121·9	1.094·0	1.104·3	1.058·3	1.146·7	1.131·3
80	Postautalvány	1.000 db	1.149·7	1.170·1	1.081·2	1.044·3	1.010·9	1.119·7	1.065·2	1.064·8	1.167·1	1.179·2
81		1.000 P	76.955	93.645	78.696	82.188	74.472	83.595	83.070	82.046	91.952	99.204
82	Távirat	1.000 db	326·6	405·1	329·1	344·2	368·8	345·3	403·2	381·1	479·7	454·0
83	Budapesti helyi beszélgetések	1.000	11.813	13.197	12.407	13.932	13.133	13.281	13.361	13.766	12.625	11.940
84	Helyközi beszélgetés	"	608·7	782·3	631·0	708·3	695·4	707·7	711·0	693·2	866·4	842·8
85	Távbeszélő főállomás	szám	—	—	135.242	136.323	137.557	138.748	139.927	141.443	141.612	141.802
86	Rádióvevőberendezések Magyarországon	"	—	—	511.410	519.675	528.589	531.990	534.873	537.620	539.963	542.443
87	Rádióvevőberendezések Budapesten	"	—	—	160.740	163.182	165.424	166.887	167.065	168.495	169.193	169.487
BSzKRT												
88	Futott kocsik száma	db. szám	—	1.511	1.502	1.496	1.510	1.528	1.525	1.529	1.489	1.454
89	Teljesítmény	1000 kocsi km.	—	7.182	6.907	6.338	7.125	7.103	7.427	7.137	7.451	7.393
90	Utások száma	1000	—	29.309	25.805	24.766	27.683	29.078	30.814	30.048	29.960	29.599
91	Bevétel	1000 P	—	4.976	4.272	4.071	4.560	4.870	5.214	5.185	5.322	5.261
BSzKRT Autóbusz.												
92	Futott kocsik száma	db. szám	—	194	202	202	207	215	215	204	145	175
93	Teljesítmény	1000 kocsi km.	—	1.177	1.283	1.157	1.348	1.365	1.328	1.187	914	1.041
94	Utások száma	1000	—	4.427	5.045	4.668	5.237	5.443	5.461	4.149	3.009	3.413
95	Bevétel	1000 P	—	1.289	1.398	1.279	1.448	1.521	1.513	1.270	867	1.019

¹⁾ Az 1940 évi átlagok ideiglenes jellegűek. — ²⁾ Az adatok csak fizetőteljesítményekre vonatkoznak. — ³⁾ Az utolsó 18 hónap adatai ideiglenesek. — ⁴⁾ 1938. november havától a visszacsatolt felvidéki rész, 1939. április havától Kárpátalja, 1940. szeptember havától a visszatért keleti és erdélyi részek forgalmával együtt. — ⁵⁾ Az ajánlott küldemények is bennfoglaltak. — * Az 1941. év adatai ideiglenes jellegűek. — **) Adatok nem állnak még rendelkezésre.

				1941						Unités	Désignation	
szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin			
4.928	4.901	4.275	5.010	5.529	5.615	6.772	6.073	5.615	3.941	tête	Abattoirs et boucheries chevalin. Abattoir et marché pour bêtes à cornes de la Ville de Budapest.	
8.345	7.967	4.935	3.654	4.492	4.523	5.143	7.547	7.372	4.809	"	Abattages: Gros bestiaux	45
9.510	19.700	18.399	8.963	5.155	2.938	5.221	4.475	1.721	1.506	"	Veaux	46
22.783	32.568	27.609	17.627	15.176	13.076	17.136	18.095	14.708	10.256	"	Petits bestiaux	47
										"	Au total	48
5.747	5.558	4.986	5.819	5.740	6.178	7.291	7.616	5.745	4.689	"	Arrivages: Bestiaux amenés au marché; arrivages à l'Abattoir.	
8.376	7.987	4.834	3.621	4.504	4.543	5.263	7.572	7.438	4.869	"	Gros bestiaux	49
9.942	19.255	18.558	9.295	5.651	3.133	5.220	4.505	1.721	1.506	"	Veaux	50
33-1	50-8	98-1	106-1	109-1	99-3	82-9	77-8	58-4	39-0	1.000 "	Petits bestiaux	51
200-1	274-6	253-7	310-4	346-3	357-0	444-3	557-5	522-3	212-5	"	Marché aux viandes froides: Gros best.	52
3-3	28-8	32-3	32-3	41-4	96-4	148-8	139-5	129-1	7-0	"	Veaux	53
189-0	372-4	331-4	391-7	530-0	489-6	357-8	273-0	147-5	152-1	"	Petits best.	54
425-5	726-6	715-5	840-5	1.026-8	1.042-3	1.033-8	1.047-8	857-3	410-6	"	Porcs	55
										"	Au total	56
35.823	37.843	38.087	42.264	34.944	28.437	26.049	26.447	44.112	34.873	tête	Abattoir et marché pour porcs de la Ville de Budapest.	
24	24	32	58	55	40	41	4	—	—	"	Abattages: Porcs adultes	57
—	—	—	54	—	—	—	—	—	—	"	Jeunes porcs	58
35.847	37.867	38.119	42.376	34.999	28.477	26.090	26.451	44.112	34.873	"	Cochons de lait	59
										"	Au total	60
36.447	37.240	37.087	47.271	34.953	28.412	28.478	25.215	52.051	44.389	"	Arrivages. Total des bêtes amenées aux marchés ordinaire et fermé, ou directement à l'Abattoir.	61
1.352	1.618	2.000	1.767	1.970	1.755	1.540	1.310	2.158	1.798	1.000 kg.p.vif	Etablissement des boucheries chevalines de la Ville de Budapest.	
491-9	601-2	760-2	671-3	762-0	654-3	575-1	455-5	820-8	674-0	tête	Chevaux abattus	62
1.338	1.829	2.080	1.517	2.076	1.800	1.320	1.411	2.367	1.693	1.000 kg.p.vif	Chevaux abattus	62a
486-3	681-1	792-7	598-6	802-4	678-2	496-3	521-6	910-6	635-0	1.000 kg.p.vif	Chevaux achetés	63
115-1	106-3	134-5	149-5	158-7	153-0	153-7	121-4	194-3	53-7	1.000 kg.	Mises en vente: viandes	65
98-0	90-8	131-1	147-0	155-7	150-2	150-1	118-5	208-5	95-6	1.000 p.	Mises en vente: viandes	66
15-0	13-9	19-0	22-9	29-5	25-5	26-2	21-5	29-4	12-7	1.000 kg.	parties internes	67
8-3	7-1	10-1	11-6	14-0	11-7	11-7	9-9	16-6	8-9	1.000 p.	parties internes	68
186-2	192-8	230-4	208-1	222-4	200-7	174-1	125-7	213-2	38-6	1.000 kg.	saucisses	69
190-2	204-3	258-5	235-6	257-2	227-8	204-8	138-0	263-0	110-0	1.000 p.	saucisses	70
316-4	313-0	383-9	380-5	410-5	379-1	354-1	268-6	436-9	105-0	1.000 kg.	Au total	71
296-5	302-3	399-7	394-2	426-8	389-7	366-6	266-4	488-2	214-4	1.000 p.	Au total	72
2.262	2.985	2.964	2.363	2.200	2.070	2.535	2.166	2.828	2.691	1.000 t.	Transports. Trafic des chemins de fer: 4)	
320-5	395-4	404-9	383-9	409-8	387-6	433-9	391-5	477-5	470-5	1.000.000 km.	Marchandises transportées ^{3) *)}	73
146.216	195.506	192.167	155.292	149.781	141.666	173.549	138.586	187.211	178.663	nombre	Tonnes kilom. ^{2) *)}	74
9.300-9	9.353-0	9.856-3	10.170-3	7.353-3	7.099-4	7.543-7	7.657-5	8.212-8	9.618-7	1.000	Wagons chargés ²⁾	75
332-5	293-4	340-0	355-0	239-0	230-0	245-0	262-0	301-4	313-0	1.000.000 km.	Voyageurs transportés ²⁾	76
											Voyageurs kilomètres ^{2), 5)}	77
65.856	64.916	60.268	78.106	64.051	59.203	65.741	68.973	69.082	62.181	1.000 unités	Trafic postal: 4)	
1.314-2	1.540-2	1.517-1	1.877-5	1.393-1	1.327-2	1.437-5	1.444-9	1.491-6	1.335-6	"	Correspondances ^{2), 5)}	78
1.185-8	1.374-8	1.332-3	1.415-4	1.284-1	1.249-4	1.480-3	1.359-2	1.484-0	1.388-0	1.000 unités	Colis	79
94.616	116.408	116.746	120.744	110.505	106.791	113.185	117.348	134.998	123.253	1.000 p.	Mandats-poste	80
393-4	446-8	459-1	456-7	432-0	427-6	521-2	633-1	627-6	665-2	1.000	Télégrammes	82
12.974	12.801	14.051	14.097	14.640	15.519	14.119	15.385	14.986	14.992	1.000	Conversations locales à Budapest	83
833-5	868-9	937-2	891-6	876-5	910-8	923-2	1.094-2	1.002-3	1.007-0	"	Conversations interurbaines	84
146.948	148.519	148.702	149.949	151.024	152.222	153.416	154.731	158.389	159.952	nombre	Postes téléphoniques principaux	85
548.733	579.820	594.832	609.468	622.841	635.060	643.217	650.341	666.975	691.594	"	Postes récept. de T. S. F. en Hongrie	86
171.438	173.107	174.892	177.118	180.086	183.303	184.934	186.305	187.871	188.656	"	Postes récept. de T. S. F. à Budapest	87
1.502	1.528	1.537	1.529	1.530	1.534	1.535	**)	**)	1.555	nombre	B. Sz. K. R. T.	
7.193	7.427	7.292	7.385	7.464	6.816	7.725	7.466	8.118	7.763	1.000 voit. km.	Voitures ayant circulé	88
30.554	31.393	31.132	30.881	29.423	28.783	33.573	32.969	37.744	34.813	1.000	Rendement	89
5.251	5.355	5.254	5.093	4.951	4.841	5.700	5.697	6.513	6.054	1.000 p.	Nombre de voyageurs	90
							**)	**)	**)	"	Recettes	91
159	199	204	206	211	213	218	—	—	—	nombre	Autobus de la B. Sz. K. R. T.	
912	1.194	1.188	1.210	1.222	1.130	1.270	917	1.277	1.256	1.000 voit. km.	Voitures ayant circulé	92
3.283	4.218	4.453	4.741	4.617	4.548	5.121	3.984	5.365	5.061	1.000	Rendement	93
991	1.304	1.354	1.502	1.418	1.404	1.594	1.199	1.682	1.591	1.000 p.	Nombre de voyageurs	94
											Recettes	95

1) Pour 1940, moyennes provisoires. — 2) Les chiffres ne se rapportent qu'au trafic payant. — 3) Pour les 18 derniers mois, chiffres provisoires. — 4) A partir de nov. 1938, y compr. le territoire septentr. rétrocédé; à partir d'avril 1939, y compris la Subcarpathie; à partir de sept. 1940, y compris les territoires oriental et transylvain recouvrés. — 5) Y compris les envois recommandés. — *) Pour 1941, données provisoires. — **) Les données ne sont pas encore disponibles.

M e g n e v e z é s	Egység	1939	1940	1 9 4 0								
		átlag ¹⁾ Moyennes ¹⁾		január	február	március	április	május	június	július	aug.	
		Janvier	Février	Mars	Avril	Mai	Juin	Juillet	Août			
BSzKRT fogaskerekű.												
96	Futott kocsik száma	db. szám	—	8	8	6	5	5	9	10	10	10
97	Teljesítmény	1000.vonat km.	—	12	9	8	8	8	16	15	16	16
98	Utassok száma	1000	—	115	86	87	71	96	117	153	201	178
99	Bevétel	1000 P	—	33	28	28	20	27	33	44	58	52
Budai hegyhálya.												
100	Teljesítmény	gépmenetek sz. 1000 km.	—	6	6	5	6	6	6	6	7	7
101	Utassok száma	1000	—	72	49	54	65	70	75	66	83	107
102	Bevétel	1000 P	—	6	4	4	5	6	6	5	7	8
Trolleybusz.												
103	Futott kocsik száma	db. szám	—	2	2	2	2	2	2	2	2	2
104	Teljesítmény	1000 kocsik km.	—	10	9	7	10	10	11	10	10	10
105	Utassok száma	1000	—	55	33	32	46	52	59	64	68	62
106	Bevétel	1000 P	—	9	5	5	7	8	9	10	11	10
Bpesti HÉV.												
107	Teljesítmény	1000 kocsik km.	—	1.328	1.265	1.049	1.276	1.299	1.383	1.398	1.446	1.441
108	Utassok száma	1000	—	3.278	3.038	2.824	3.136	3.127	3.363	3.438	3.638	3.486
109	Bevétel	1000 P	—	753	649	603	683	701	724	676	806	745
Áralakulás.²⁾												
Nagykereskedelmi árindex:												
110	Főátlag	1929 = 100	86.3	100.3	91.7	93.0	93.6	94.3	97.5	98.7	101.9	104.0
111	Mezőgazdaság és állattenyésztés termékei	"	75.2	96.7	83.4	86.3	87.1	87.9	90.3	92.2	99.4	102.4
112	Állati eredetű termékek	"	65.6	85.1	71.5	75.9	76.2	77.9	83.9	83.1	84.3	88.4
113	Növényi eredetű termékek	"	79.5	101.9	88.8	91.0	92.1	92.5	93.2	96.4	106.3	108.8
114	Mezőgazdasági ipar termékei	"	93.9	101.0	96.6	95.8	96.3	96.5	98.9	99.0	99.0	104.2
115	Gyarmatárúk	"	154.8	261.9	258.0	258.0	258.0	258.0	259.4	259.4	259.4	259.4
116	Ipari anyagok és termékek	"	93.1	102.4	96.5	97.0	97.4	98.1	102.2	103.1	103.9	104.5
117	Nyersanyagok	"	101.8	110.7	108.7	108.7	108.7	109.7	109.9	110.8	111.2	111.3
118	Gyártmányok	"	91.7	100.3	94.1	94.7	95.1	95.8	100.2	100.8	101.8	102.6
119	Tüzelő anyagok	"	102.6	113.5	105.3	105.2	105.7	105.7	113.5	116.9	117.8	118.0
120	Agrárrolló ³⁾	"	18.0	3.6	11.4	8.9	8.4	8.2	9.9	8.5	2.4	0.2
Megélhetési index:												
121	Összesen lakbérrel	1913 = 100	101.6	110.1	103.9	105.1	105.4	105.5	107.6	108.3	110.4	110.8
122	Összesen lakbér nélkül	"	106.4	117.6	109.5	111.0	111.4	111.6	114.3	115.2	118.0	118.5
123	Élelmezés	"	92.8	105.1	97.1	97.3	98.4	99.4	102.2	102.6	104.7	105.3
124	Ruházat	"	134.3	147.4	134.3	136.9	136.9	136.9	142.4	144.5	151.7	151.7
125	Fűtés, világítás	"	137.5	141.7	138.5	144.3	142.2	138.5	138.5	140.5	141.0	141.0
126	Lakás	"	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3
Nagykereskedelmi árak:												
127	Búza, tiszavidéki 78 kg-os	P/q	20.31	22.09	20.55	20.65	21.00	21.00	21.00	21.00	23.00	23.00
128	Rozs, pestvidéki elsőrendű	"	14.24	17.86	15.83	16.13	16.43	16.58	16.73	16.73	19.00	19.00
129	0-ás liszt	P/kg	0.37	0.41	0.38	0.38	0.38	0.38	0.39	0.39	0.42	0.42
130	2-es „	"	0.36	—	0.36	—	—	—	—	—	—	—
131	6-os „	"	0.28	—	0.28	—	—	—	—	—	—	—
132	Tengeri, tiszántúli származású	P/q	17.33	22.96	20.83	21.58	21.43	22.45	22.43	26.13	27.63	25.10
133	Marhahús, elsőrendű, hátulja	P/kg	1.63	2.14	1.76	1.79	1.82	1.90	2.00	2.05	2.35	2.38
134	Borjú	P/kg élő súly	0.84	1.08	0.82	0.93	0.93	0.85	1.18	1.03	0.72	1.11
135	Sertés, fiatal nehéz, 300 kg-on felül	"	1.07	1.40	1.12	1.22	1.23	1.36	1.40	1.39	1.40	1.44
136	Sertézsír	P/kg	1.55	1.97	1.80	1.80	1.80	1.96	1.98	1.98	1.98	1.98
137	Tojás, friss teatojás	P/kg	1.50	2.07	2.30	2.25	1.78	1.45	1.68	1.80	1.68	2.—
138	Borjúbőr	P/kg	1.73	1.78	1.75	1.75	1.75	1.79	1.79	1.79	1.79	1.79
139	Marhabőr	P/kg	1.27	1.29	1.32	1.32	1.32	1.33	1.28	1.28	1.28	1.28
140	Nyers gyapjú A/AA minőségű	"	1.66	2.41	1.90	1.90	1.90	2.58	2.58	2.58	2.58	2.58
141	Nyers pamut, amerikai	"	1.69	1.92	2.10	2.07	2.03	2.01	1.90	1.90	1.84	1.84
142	Barnaszén, hazai	P/q	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22
143	Kőszén, porosz	"	6.80	—	—	—	—	—	—	—	—	—
144	Árpa takarmányozásra I. r.	"	16.78	19.39	17.93	18.23	18.43	18.63	18.73	18.73	18.73	20.—
145	Zab I. r.	"	20.52	21.09	20.10	20.60	20.93	21.13	21.23	21.23	20.70	20.70
146	Burgonya, Ella	"	8.07	10.46	10.03	11.05	11.05	11.05	11.05	11.05	12.65	9.55
147	Maláta	"	27.08	40.08	37.—	39.—	39.—	39.—	39.—	39.—	39.—	42.—
148	Cukor, kocka	"	106.—	106.—	106.—	106.—	106.—	106.—	106.—	106.—	106.—	106.—

¹⁾ Az 1940. évi átlagok ideiglenes jellegűek. — ²⁾ Új mérlegelt nagykereskedelmi árindex. — ³⁾ A mezőgazdasági és állattenyésztési termékek és az ipari gyártmányok ára közötti diszparitást jelzi. — ⁴⁾ Egységes búzakenyérliszt. — ⁵⁾ Adatok nem állanak még rendelkezésre.

				1941						Unités	Désignation	
szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin			
9	5	5	8	8	6	6	*)	*)	12	nombre 1000 trains km.	Chemin de fer à crémaillère de la B.Sz.K.R.T.	96
15	9	8	90	9	8	9	9	16	16		Rendement	97
127	93	69	100	84	82	99	98	144	286	1000	Nombre de voyageurs	98
35	25	19	31	27	24	30	28	42	69	1000 p	Recettes	99
6	6	6	6	6	6	7	6	7	6	allers et retours 1000 km.	Funiculaire de Buda.	100
81	77	72	64	62	64	84	88	112	83		Rendement	100
6	6	6	4	5	5	7	7	9	7	1000	Nombre de voyageurs	101
										1000 p.	Recettes	102
2	2	2	2	2	2	2	*)	*)	2	nombre 1000 voit. km.	Trolleybus.	103
10	11	10	10	10	9	10	9	10	10		Rendement	104
62	70	62	50	40	41	57	50	71	81	1000	Nombre de voyageurs	105
10	11	10	7	6	7	9	8	11	13	1000 p.	Recettes	106
1.383	1.383	1.276	1.339	1.309	1.166	1.309	1.316	1.370	1.367	1000 voit. km.	H.É.V. de Budapest.	107
3.605	3.551	3.047	3.087	2.694	2.628	2.956	3.114	3.171	3.261		Rendement	107
846	824	805	978	786	706	820	894	906	967	1000	Nombre de voyageurs	108
										1000 p.	Recettes	109
											Changement des prix.²⁾	
											Indice des prix de gros :	
105.7	107.0	107.5	108.7	109.3	111.2	112.7	114.7	115.4	115.9	1929 = 100	Moyennes générales	110
105.9	108.3	108.6	108.1	108.3	109.2	110.9	114.5	113.9	113.4		Produits de l'agriculture et de l'élevage	111
87.3	98.6	98.3	96.2	96.3	96.8	100.3	109.9	112.4	112.9	"	Produits d'origine animale	112
114.4	112.8	113.3	113.5	113.7	114.8	115.7	116.6	114.6	113.6	"	Produits végétaux	113
104.6	106.6	106.8	107.2	107.4	107.7	107.9	107.9	107.9	108.5	"	Produits de l'industrie agricole	114
259.4	259.4	259.4	295.1	295.1	295.6	362.0	362.0	362.0	362.0	"	Denrées coloniales	115
105.1	105.5	106.2	108.7	109.7	112.9	114.3	115.4	117.3	118.6	"	Matières nécess. à l'indust. et prod. industr.	116
111.6	112.1	112.2	113.0	113.2	115.0	115.3	116.7	117.9	120.2	"	Matières premières	117
103.2	103.8	104.5	107.3	108.5	112.1	113.7	114.3	115.8	116.9	"	Objets fabriqués	118
118.3	118.3	118.6	118.6	118.6	118.6	119.6	124.0	129.1	132.3	"	Combustibles	119
+ 2.6	+ 4.3	+ 3.9	+ 0.7	0.2	2.6	2.4	+ 0.2	1.6	3.0	"	Ciseaux agricoles ³⁾	120
											Indice du coût de la vie :	
112.3	117.4	117.3	117.5	118.9	119.0	119.3	123.3	123.3	123.9	1913 = 100	Au total, y compris le loyer	121
120.5	127.2	127.1	127.3	129.2	129.3	129.6	134.9	134.9	135.8		"	Au total, non compris le loyer
108.3	115.1	115.0	115.3	115.6	115.1	115.5	123.1	123.1	123.5	"	Alimentation	123
151.7	160.6	160.6	160.6	168.4	170.6	171.2	171.8	171.8	172.0	"	Vêtement	124
141.4	144.9	144.9	144.9	147.8	147.8	147.8	147.8	147.8	151.6	"	Chauffage et éclairage	125
86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	"	Logement	126
											Prix de gros :	
23.20	23.40	23.55	23.70	23.80	23.90	24.00	24.00	24.00	24.00	1 q, en pengés	Froment de la rég. de la Tisza, de 78 kg	127
19.20	19.40	19.55	19.70	19.80	19.90	20.00	20.00	20.00	20.00	"	Seigle de 1er ordre, de la rég. de Pest	128
0.42	0.44	0.44	0.44	0.44	0.45	0.45	0.45	0.45	0.45	1 kg, en pengés	Farine No 0	129
0.36	0.36	0.31	0.32	0.32	0.32	0.32	0.32	0.32	0.32	"	" No 2	130
										"	" No 6	131
24.60	21.20	21.20	20.90	20.33	20.80	21.35	21.70	22.05	22.05	1 q, en pengés	Maïs, de la région d'au delà de la Tisza	132
2.38	2.40	2.40	2.43	2.43	2.47	2.48	2.53	2.54	2.57	1 kg, en pengés	Viande de boeuf, 1re qual., partie postér.	133
1.10	1.16	1.22	1.29	1.19	1.25	1.41	1.47	1.60	1.47	1 kg de poids vif, en p.	Veaux	134
1.44	1.60	1.60	1.60	1.64	1.63	1.64	2.02	2.02	2.02	1 kg, en pengés	Porcs, jeunes, lourds, au-dessus de 300 kilos	135
1.98	2.14	2.14	2.14	2.14	2.14	2.14	3.10	3.10	3.10	1 kg, en pengés	Saindoux	136
2.—	2.60	2.70	2.60	2.35	1.98	2.03	2.08	2.20	2.33	1 kg, en pengés	Oeufs frais dits à thé	137
1.79	1.79	1.79	1.79	1.96	1.96	1.96	1.96	1.96	1.96	"	Cuir de veau	138
1.28	1.28	1.28	1.28	1.38	1.38	1.38	1.38	1.38	1.38	1 kg, en pengés	Cuir de boeuf	139
2.58	2.58	2.58	2.58	2.58	2.58	2.58	3.71	3.71	3.71	"	Laine brute, qualité A/AA	140
1.84	1.84	1.84	1.84	1.84	1.84	3.22	3.22	3.22	3.22	"	Coton brut, américain	141
3.22	3.22	3.22	3.22	—	—	—	—	—	—	1 q, en pengés	Lignite, indigène	142
										"	Houille, brussienne	143
20.40	20.70	21.—	21.20	21.40	21.60	21.80	21.80	22.00	22.00	"	Orge fourrag., de 1er ordre	144
21.10	21.50	21.80	22.05	22.30	22.50	22.70	22.70	22.70	22.70	"	Avoine de 1er ordre	145
9.50	9.50	9.50	9.50	10.25	10.25	10.25	10.25	10.25	10.25	"	Pommes de terre dites Ella	146
42.—	42.—	42.—	42.—	42.—	42.—	42.—	42.—	42.—	42.00	"	Malt	147
106.—	106.—	106.—	106.—	106.—	106.—	106.—	106.—	106.—	106.—	"	Sucre en morceaux	148

1) Pour 1940, moyennes provisoires. — 2) Nouvel indice pondéré des prix de gros. — 3) Indique la disparité entre les prix agricoles, y compr. les produits de l'élevage, et les prix industriels. — 4) Farine de froment à pain, dite unique. — *) Les données ne sont pas encore disponibles.

Megnevezés	Egység	1939	1940	1 9 4 0							
		átlag Moyennes		január Janvier	február Février	március Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août
149 Ácsolt épületfa	P/m ³	70·63	88·13	81·50	83·50	83·50	82—	85—	88—	91—	91—
150 Len I.	P/kg.	2·07	2·27	2·20	2·20	2·20	2·20	2·20	2·20	2·20	2·20
151 Kender	P/kg.	1·04	1·14	1·10	1·10	1·10	1·10	1·10	1·10	1·10	1·10
152 Rotációs-papíros	P/q	28·04	29·64	28—	28—	28—	28—	30·46	30·46	30·46	30·46
153 Tűzifa	P/q	3·48	3·40	3·30	3·30	3·30	3·30	3·30	3·30	3·45	3·50
Pénz és hitel.											
Magyar Nemzeti Bank:											
154 Jegyforgalom	1,000.000 P	—	—	953·8	967·9	960·9	975·8	1.039·7	1.077·5	1.157·7	1.199·7
155 Leszámitolt váltók és előlegek	"	—	—	607·4	599·5	564·8	539·0	646·5	670·2	692·6	849·4
Érckészlet:											
156 Arany	1,000.000 P	—	—	124·1	124·1	124·1	124·1	124·1	124·1	124·1	124·1
157 Deviza és valuta	"	—	—	76·6	74·5	67·4	63·2	59·0	59·1	57·3	49·7
158 Összesen	"	—	—	200·7	198·6	191·5	187·3	183·1	183·2	181·4	173·8
159 Fedezeti arány	%	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
160 Leszámitási kamatláb	"	4·0	3·8	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0
161 Elsőrendű üzleti váltók kamattétele	"	4·5—6·5	4·4—6·5	4·5—6·5	4·5—6·5	4·5—6·5	4·5—6·5	4·5—6·5	4·5—6·5	4·5—6·5	4·5—6·5
162 Betéti kamatláb 3 havi lekötésre	"	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
163 Betéti kamatláb lekötés nélkül	"	2—2	2—2	2—2	2—2	2—2	2—2	2—2	2—2	2—2	2—2
Betétállomány:											
Takarékbetét:											
164 Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	141·0	143·2	141·9	147·5	140·2	136·4	136·1	138·4
165 A PK. budapesti pénztárcájánál	"	—	—	598·1	601·6	607·5	600·2	572·2	580·4	578·6	580·2
166 Összesen	"	—	—	739·1	744·8	749·4	747·7	712·4	716·8	714·6	718·5
Folyószámlabetét:											
167 Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	105·4	100·1	110·0	101·8	110·5	124·2	120·0	136·2
168 A PK. budapesti pénztárcájánál	"	—	—	738·6	735·2	752·7	766·1	757·2	753·8	781·1	775·2
169 Összesen	"	—	—	844·0	835·3	862·7	817·9	867·7	878·0	901·1	911·4
Betétek együtt:											
170 Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	246·4	243·3	251·9	249·3	250·7	260·6	256·1	274·6
171 A PK. budapesti pénztárcájánál	"	—	—	1.336·7	1.336·8	1.360·2	1.366·3	1.329·4	1.334·2	1.359·7	1.355·4
172 Összesen	"	—	—	1.583·1	1.580·1	1.612·1	1.615·6	1.580·1	1.594·8	1.615·7	1.629·9
173 A 28 legn. vidéki pénzt. betétállománya	"	—	—	121·4	123·8	124·8	123·2	120·8	123·0	122·6	124·2
Tőzsde:											
174 Részvényindex ¹⁾	1926 = 100	92·1	108·4	120·9	119·1	119·1	111·9	104·2	100·2	104·7	107·0
175 Eladott részvény	szám	123·378	89.285	151.797	107.129	69.186	77.976	141.332	69.181	59.590	51.299
176 Szállítások és átvételek összege	1,000.000 P	8·4	7·7	13·9	10·1	5·9	7·6	11·6	6·0	4·1	4·0
Hitelbiztonság:											
177 Csőd ²⁾	szám	3	2	2	1	2	2	1	2	1	2
178 Magán- és kényszeregyesség ³⁾	"	57	12	33	20	17	17	8	16	3	4
179 Össz. új fizetésektelenségek Magyarorsz. ³⁾	"	60	14	35	21	19	19	9	18	4	6
Ebből:											
180 Új fizetésektelenség Budapesten	"	15	4	6	10	3	6	4	6	2	2
181 Magán- és kényszeregyesség aktíva	1.000 P	3.343	792	1.928	426	175	407	79	3.440	54	132
182 Magyarországon passzíva	"	4.145	974	2.216	755	326	673	176	3.775	104	206
183 Magán- és kényszeregyesség aktíva	"	2.442	1.216	305	350	103	289	62	120	7	3
184 Budapesten passzíva	"	2.816	195	326	610	171	490	155	265	40	4
185 Óvatolt váltók Magyarországon ⁴⁾	szám	2.832	1.284	2.611	2.360	2.222	1.953	2.264	2.223	1.615 ⁵⁾	42
186 1.000 P	1.000 P	1.378	784	2.096	1.284	1.283	1.002	1.325	1.128	1.084	41
187 Óvatolt váltók Budapesten	szám	1.192	445	947	807	827	637	805	726	549	9
188 1.000 P	1.000 P	723	336	773	584	582	412	601	470	486	28
Zálogházi forgalom:											
189 Zálogfelvétel Budapesten	1.000 tétel	220	209	213	188	195	244	228	201	213	200
190 1.000 P	1.000 P	4.544	4.664	4.504	4.224	4.303	5.306	5.001	4.557	4.652	4.436
191 Zálogkiváltás Budapesten	1.000 tétel	240	210	202	191	196	218	217	197	213	198
192 1.000 P	1.000 P	4.850	4.563	4.420	4.184	4.034	4.544	4.817	4.344	4.539	4.142
193 Zálogálladék Budapesten	1.000 tétel	—	—	1.049	1.046	1.045	1.071	1.082	1.085	1.085	1.088
194 1.000 P	1.000 P	—	—	22.199	22.239	22.508	23.270	23.454	23.668	23.781	24.075
195 Kényszerárverésre került Budapesten	tétel	6.205	4.248	5.846	4.649	4.274	4.991	4.206	3.799	4.438	3.999

¹⁾ Csak 18 részvény alapján számítva. — ²⁾ Csak azok az esetek vannak feltüntetve, amelyeket más eljárás nem előzött meg. — ³⁾ 1939 szeptember havától a visszacsatolt felvidéki rész és Kárpátalja, 1941 januárjától pedig a visszacsatolt Keletmagyarország és Erdély adataival együtt. — ⁴⁾ 1940 január havától a visszacsatolt felvidéki rész, Kárpátalja, 1941 januártól a visszacsatolt keletmagyarországi és erdélyi területek adataival együtt. — ⁵⁾ A váltóvásárok felvételét a 7.670/1940 M. E. sz. rendelet átmenetileg, 1940 dec. 31-ig elengedte.

				1 9 4 1						Unités	Désignation	
szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin			
91—	95—	93—	93—	93—	93—	93—	93—	93—	93—	1 m ³ , en pengós	Bois de construct., charpenté	149
2-20	2-20	2-20	3-05	3-05	3-05	3-05	3-05	3-05	3-05	1 kg, en pengós	Lin de 1er ordre	150
1-10	1-10	1-10	1-56	1-56	1-56	1-56	1-56	1-56	1-56	"	Chanvre	151
80-46	80-46	80-46	30-46	30-46	37-38	37-38	37-38	37-38	37-38	1 q, en pengós	Papier p. rotatives	152
3-50	3-50	3-50	3-50	3-50	3-50	3-50	3-50	3-50	3-75	"	Bois à brûler	153
Monnaie et crédit.												
Banque Nationale de Hongrie :												
1.357-3	1.378-6	1.365-8	1.386-6	1.345-5	1.344-5	1.369-1	1.680-8	1.733-9	1.755-5	1,000.000 p	Circulation des billets de banque . . .	154
814-9	688-8	728-3	710-3	691-6	691-3	729-1	843-6	826-1	825-5	"	Effets escomptés et avances	155
Encaisse métallique :												
124-1	124-1	124-1	124-1	124-1	124-1	124-1	124-1	124-1	124-1	1,000.000 p	Or	156
42-7	40-0	35-4	34-4	35-6	31-6	27-1	27-5	27-4	25-0	"	Devises et monnaies	157
166-8	164-1	159-5	158-5	159-6	155-7	151-1	151-6	151-5	149-1	"	Total	158
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	%	Proportion de la couverture	159
4-0	3-0	3-0	3-0	3-0	3-0	3-0	3-0	3-0	3-0	"	Taux d'escompte	160
4-5-6-5	4-5-6-5	3-5-6-0	3-5-6-0	3-5-6-0	3-5-6-0	3-5-6-0	3-5-6-0	3-75-6-5	3-75-6-5	"	Taux d'effets de comm. de prem. ordre .	161
3	3	2-5	2-5	2-5	2-5	2-5	2-5	2-5	2-5	"	Taux de dépôts à préavis de 3 mois . .	162
2-2	2-2	1-5-1-5	1-5-1-5	1-5-1-5	1-5-1-5	1-5-1-5	1-5-1-5	1-5-1-5	1-5-1-5	"	Taux de dépôts à vue	163
Effectif des dépôts :												
Dépôts d'épargne :												
142-7	150-7	150-8	159-1	167-4	174-5	175-6	178-6	179-8	163-5	1,000.000 p	Caisse d'épargne postale	164
591-1	595-7	601-8	649-1	658-5	660-3	660-0	605-8	627-9	630-6	"	Etablissem. membres de l'I. C. S. F.	165
733-8	746-4	752-6	808-2	821-0	834-8	835-6	779-4	807-8	794-1	"	Total	166
Dépôts s. comptes courants :												
134-9	183-2	153-3	180-4	157-9	172-0	166-0	164-8	158-7	179-0	1,000.000 p	Caisse d'épargne postale	167
796-8	822-0	846-5	854-8	859-8	866-4	886-6	899-0	914-7	939-1	"	Etablissem. membres de l'I. C. S. F.	168
931-7	955-2	999-8	1.035-2	1.017-8	1.038-4	1.052-6	1.063-8	1.073-4	1.118-2	"	Total	169
Ensemble des dépôts :												
277-6	283-9	304-1	339-5	325-4	346-5	341-6	338-4	338-5	342-5	1,000.000 p	Caisse d'épargne postale	170
1.387-9	1.417-7	1.448-3	1.503-9	1.513-4	1.526-7	1.546-6	1.504-7	1.542-7	1.569-7	"	Etablissem. membres de l'I. C. S. F.	171
1.065-5	1.701-6	1.752-4	1.843-4	1.838-7	1.873-2	1.888-2	1.843-1	1.881-2	1.912-2	"	Total	172
129-1	131-2	132-6	138-7	138-7	133-3	137-7	132-1	135-5	138-1	"	Dép. dans les 28 princ. établ. de c. de prov.	173
Bourse :												
101-8	96-2	100-2	115-9	142-0	149-8	149-6	189-4	212-6	269-0	1926 = 100	Indice des actions ¹⁾	174
59.946	80.027	51.720	152.234	353.137	460.382	131.234	451.722	556.548	643.303	nombre	Actions vendues	175
5-6	6-2	4-6	12-2	26-3	38-0	18-6	45-2	44-0	61-1	1,000.000 p	Montant des livraisons et des récept. .	176
Sécurité du crédit :												
1	2	2	1	3	3	1	4	—	4	nombre	Faillites ²⁾	177
8	6	8	8	8	10	4	7	5	2	"	Concordats privés et judiciaires ³⁾ . .	178
9	8	10	9	11	13	5	11	5	6	"	Total des nouv. insolvabilités en Hongrie ³⁾	179
Dont :												
3	2	2	2	1	1	2	1	3	3	"	Nouv. insolvabilités à Budapest	180
216	79	2.170	369	74	3.181	93	640	285	24	1,000 p	Concord. privés et judiciaires (actifs	181
404	134	2.420	493	170	3.487	182	785	441	46	"	en Hongrie ³⁾ (passifs	182
43	3	24	145	28	46	72	46	169	13	"	Concord. privés et judiciaires (actifs	183
75	4	53	148	78	59	145	59	189	27	"	à Budapest (passifs	184
16	4	24	30	1.525	1.924	1.779	1.349	72	50	nombre	} Lettres de change protest. en Hongrie ⁴⁾	185
12	43	44	63	1.111	1.316	1.121	1.386	66	78	1,000 p		186
5	43	12	9	451	682	631	407	20	13	nombre	} Lettres de change protest. à Budapest	187
6	9	33	32	441-4	579-2	487-8	465-8	44-6	57-6	1,000 p		188
Mouv. des monts-de-piété :												
200	221	209	199	205	177	191	191	211	205	1,000 reconn.	} Engagem. aux monts-de-piété de Bpest	189
4.589	5.128	4.692	4.570	4.570	4.120	4.548	4.246	4.667	4.418	1,000 p		190
201	244	215	222	196	200	269	263	204	173	1,000 reconn.	} Dégagem. aux monts-de-piété de Bpest	191
4.403	5.298	4.916	5.119	4.669	4.598	6.160	6.019	4.167	3.585	1,000 p		192
1.086	1.064	1.057	1.034	1.043	1.021	943	870	877	909	1,000 reconn.	} Effect. des gages aux m.-de-p. de Bpest	193
24.261	24.090	23.866	23.317	23.218	22.740	21.129	19.356	19.856	20.689	1,000 p		194
4.124	4.495	3.757	2.393	5.177	3.642	3.555	3.577	3.334	2.924	reconnais.	Ventes par contr. aux m.-de-p. de Bpest	195

1) Seulement d'après les cours de 18 actions cotées à ce moment. — 2) Cas n'ayant pas été précédés d'autres procédures. — 3) Y compris, à partir de sept. 1939, la zone nord recouvrée et la Subcarpathie; à partir de janv. 1941, les territoires oriental et transylvain recouverts. — 4) Y compris, à partir de janv. 1940, la zone nord recouvrée et la Subcarpathie, ainsi que, à partir de janv. 1941, les territoires oriental et transylvain recouverts. — 5) En vertu de l'arrêté 7.670/1940, pris par le président du Conseil, il n'y a pas eu de protêts jusqu'au 31 déc. 1940.

Év	VI. hó végén	Változás százalékaiban			Össz. lakbér nélkül
		Élelmezés	Fűtés, világítás	Ruházat	
1932	VI. hó végén	—	—	—	—
1933	"	- 9.5	- 5.7	- 8.9	- 8.7
1934	"	- 5.7	+ 5.0	+ 0.3	- 2.3
1935	"	+ 0.3	- 1.8	0.0	- 0.3
1936	"	+ 8.3	+ 0.4	+ 13.1	+ 7.4
1937	"	+ 6.8	+ 4.5	+ 19.0	+ 8.8
1938	"	+ 2.7	- 0.9	- 2.0	+ 1.0
1939	"	- 2.2	- 0.3	+ 0.1	- 1.4
1940	"	+ 10.7	+ 2.0	+ 7.6	+ 8.3
1941	"	+ 20.4	+ 8.3	+ 19.0	+ 17.9

Pénz és hitel.

A Magyar Nemzeti Bank *jegyforgalma* az év első negyedéhez viszonyítva a második negyedév leforgása alatt lényegesen magasabb értéket ért el. A jegyforgalom a tárgyalt hó végén 21.6 millió pengővel (+ 1.2%) 1.755.5 millió pengőre emelkedett. Ez az emelkedés a múlt év hasonló időszakához viszonyítva 62.9%-nak felel meg. A bankjegyforgalom ily nagymérvű növekedése az újonnan visszatért területeknek a gazdasági életbe való fokozatos bekapcsolásával hozható összefüggésbe. A *leszámított váltók és előlegek* értéke egészen jelentéktelen (- 0.1%) csökkenéssel az előző hó szintjén mozog. Álladéuk a hó végén 825.5 millió pengőt tett ki, ami egy év alatt 23.2%-os emelkedésnek felelt meg. Az érckészletből az *arany* változatlanul 124.1 millió pengőn állott; ezzel szemben a *devizák és valuták* összege egy hónap alatt 2.4 millió pengővel (- 8.8%) 25.0 millió pengőre csökkent. A csökkenés az egy év előtti helyzethez képest 57.7%-ot tett ki. Ennélfogva az *összes érckészlet* egy hónap alatt 1.6%-kal (2.4 millió pengővel) 149.1 millió pengőre csökkent, ami egy év alatt 18.6%-os visszaesésnek felel meg.

Betétállomány. A tárgyalt hó folyamán a postatakarékpénztár és a P. K. budapesti tagintézeteinél a *betétállomány* 13.7 millió pengővel 794.1 millió pengőre csökkent (- 1.7%). A múlt év hasonló időpontjához képest azonban még így is 10.8%-os emelkedés mutatkozik. Ezzel szemben a *folyószámlabetétállomány* egy hónap alatt 44.8 millió pengővel, vagyis 4.2%-kal 1.118.2 millió pengőre emelkedett, ami egy év alatt 240.2 millió pengős gyarapodásnak felel meg (+ 27.4%). Miután a folyószámlabetétállomány emelkedése nagyobb-mérvű volt, mint a takarékbetétállomány csökkenése, ennélfogva az *összes betétek állománya* 31.0 millió pengő gyarapodással a hó végén 1.912.2 millió pengőt tesz ki. Az emelkedés egy hónap alatt 1.6, illetőleg egy év alatt 19.9%-ot ért el. A 28 *legnagyobb vidéki pénzügyintézet betétállománya* június hó folyamán 1.9%-kal emelkedett s így a hó végére 138.1 millió pengőt ért el, ami egy év alatt 12.3%-os növekedésnek felel meg.

Tőzsde. Június hó folyamán a tőzsdei forgalom

élénkülése, valamint a részvények árszínvonalának eléggé jelentékeny emelkedése következtében az 1926=100 alapon számított *hivatalos részvényindex* a május végi 212.6 pontról 269.0 pontra emelkedett. Az emelkedés egy hónap alatt 26.5%-ot, egy év alatt pedig 168.8 pontot, illetőleg 168.5%-ot tett ki.

A következő táblázat a részvényindex évközépi állását tünteti fel a százalékos változásokkal együtt, tíz évre visszatekintően:

Időszak	A részvényindex 1929=100	Változás %-ban
1932 VI. hó végén .	—	—
1933 " " " .	80.4	—
1934 " " " .	68.0	- 15.4
1935 " " " .	99.6	+ 46.5
1936 " " " .	121.7	+ 22.2
1937 " " " .	159.8	+ 31.3
1938 " " " .	113.3	- 29.1
1939 " " " .	76.7	- 32.3
1940 " " " .	100.2	+ 31.9
1941 " " " .	269.0	+ 168.5

Növekedés mutatkozik az *eladott részvények* darabszámánál is, ami egy hónap alatt 86.8 ezer darabbal (+ 15.6%) 643.3 ezer darabra növekedett. Az egy évvel ezelőtti helyzethez képest az eladott részvények száma több, mint a kilencszeresére emelkedett. A múlt havinál lényegesen nagyobb forgalom értékösszegben is jelentékeny eredményeket mutat. A *szállítások és átvételek összege* júniusban 17.1 millió pengővel 61.1 millió pengőre nőtt (+ 38.9%). 1940 júniusához képest az *értékösszeg* több, mint tízszeresére emelkedett.

A tőzsdei forgalomra vonatkozó két fontos számsor változását a százalékos változásokkal együtt a következő táblázat tünteti fel:

Időszak	Az eladott részvények darabszáma ezrekben	Változás %-ban	Szállítások és átvételek összege millió P	Változás %-ban
1932. I—VI.	¹⁾ —	¹⁾ —	¹⁾ —	¹⁾ —
1933. I—VI.	275	—	17.9	—
1934. I—VI.	528	+ 92.0	18.2	+ 1.6
1935. I—VI.	1.413	+ 167.7	71.4	+ 291.3
1936. I—VI.	1.514	+ 7.1	115.6	+ 61.9
1937. I—VI.	2.997	+ 98.0	209.7	+ 81.4
1938. I—VI.	1.324	- 61.2	81.4	- 55.8
1939. I—VI.	608	- 54.1	33.5	- 58.9
1940. I—VI.	617	+ 1.5	55.1	+ 64.4
1941. I—VI.	2.656	+ 330.5	233.2	+ 323.2

¹⁾ A budapesti tőzsde zárva volt.

Hitelbiztonság. Az *összes új fizetésektelenségek száma Magyarországon* június hó folyamán hatot, eggyel többet tett ki, mint a múlt hónapban. Ezekből a *csődök száma* 4, a *magán- és kényszer-egységességek száma* 2 volt. A magyarországi magán- és kényszer-egységességek *aktívái* 24 ezer pengőt, *passzívái* pedig 46 ezer pengőt tettek ki. Mindkét

értékösszeg egy hónap alatt körülbelül az egytizedére zsugorodott össze.

A fontosabb hitelbiztonsági számsorok alakulását a százalékos változásokkal együtt, az alábbi táblázat tünteti fel:

Időszak	Fizetés-képtelenségek száma	Magán- és kényszeregyeségek aktívája millió	passzívája pengőben
1932. I—VI.	1.045	42·9	62·2
1933. I—VI.	298	19·9	24·8
1934. I—VI.	331	9·6	11·3
1935. I—VI.	415	6·7	10·8
1936. I—VI.	398	5·2	9·0
1937. I—VI.	398	7·8	12·3
1938. I—VI.	485	10·7	17·1
1939. I—VI.	468	12·9	18·4
1940. I—VI.	121	6·5	7·9
1941. I—VI.	51	4·2	5·1

V á l t o z á s s z á z a l é k b a n

1932. I—VI.	—	—	—
1933. I—VI.	— 71·5	— 53·6	— 60·1
1934. I—VI.	+ 11·1	— 51·8	— 54·5
1935. I—VI.	+ 25·4	— 30·2	— 4·4
1936. I—VI.	— 4·1	— 22·4	— 16·7
1937. I—VI.	0·0	+ 50·0	+ 36·7
1938. I—VI.	+ 21·9	+ 37·2	+ 39·0
1939. I—VI.	— 3·5	+ 20·6	+ 7·6
1940. I—VI.	— 74·1	— 50·4	— 57·1
1941. I—VI.	— 57·9	— 35·4	— 35·4

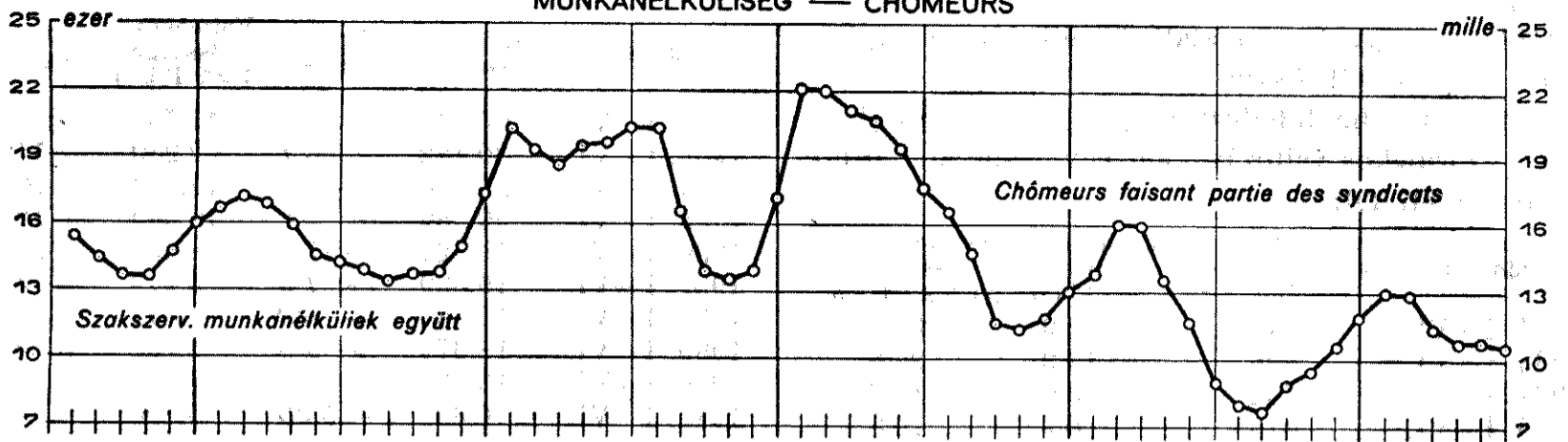
Az óvatolt váltók száma Magyarországon egy hónap alatt 72 db-ról 50 db-ra csökkent. Ezzel szemben az összegük 12 ezer pengővel (+18·2%) 78 ezer pengőre emelkedett. A váltóóvási számsorok erős visszaesése azzal magyarázható, hogy a váltóóvatolások felfüggesztéséről intézkedő rendelet a tárgyalt hó folyamán még érvényben volt.

A váltóóvások számára és összegére vonatkozó adatokat első félévenként tíz évre visszamenőleg az alábbi összeállításban közöljük:

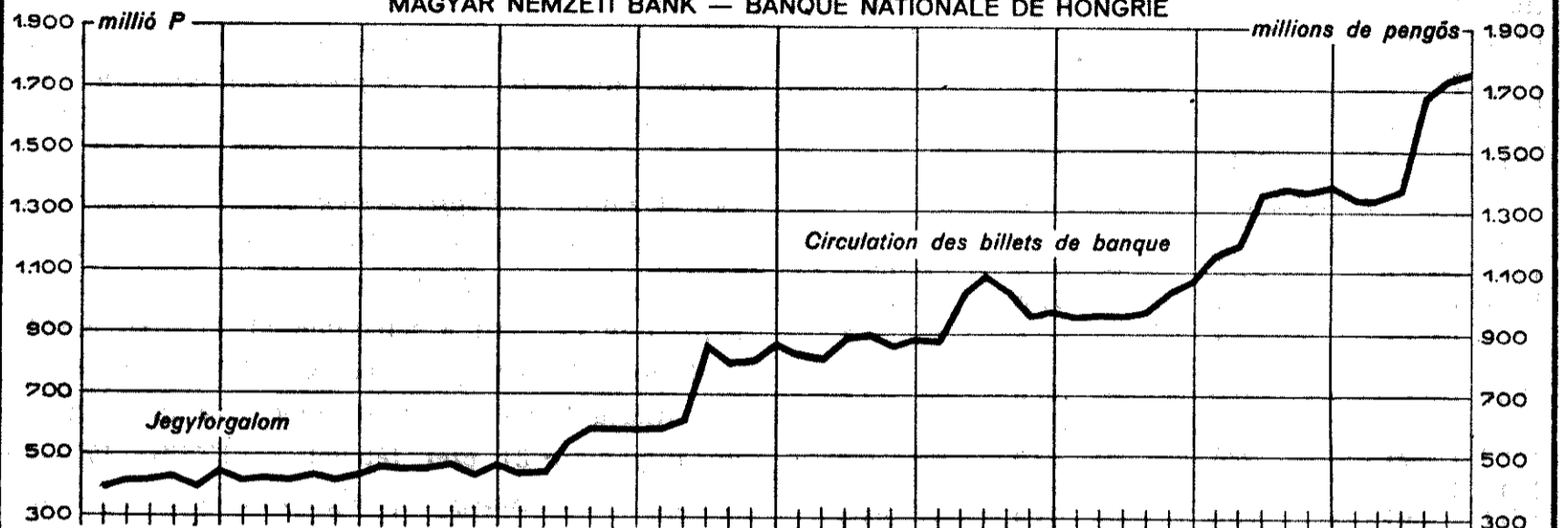
Időszak	Váltóóvások száma	Változás %-ban	Váltóóvások összege 1.000 P-ben	Változás %-ban
1932. I—VI.	60.540	—	41.798	—
1933. I—VI.	30.182	— 50·1	20.280	— 51·5
1934. I—VI.	20.870	— 30·9	12.159	— 40·0
1935. I—VI.	20.286	— 2·8	10.669	— 12·3
1936. I—VI.	16.721	— 17·6	8.898	— 16·6
1937. I—VI.	16.509	— 1·3	8.219	— 7·6
1938. I—VI.	17.555	+ 6·3	8.014	— 2·5
1939. I—VI.	18.374	+ 4·6	8.825	+ 10·1
1940. I—VI.	13.693	— 25·8	8.118	— 8·0
1941. I—VI.	6.699	— 53·0	5.078	— 37·4

Zálogházi forgalom. A tárgyalt hó folyamán a zálogkiváltásoknak a zálogfelvételek számánál való nagyobb arányú csökkenése folytán a zálogálladék a postatakarékpénztár budapesti intézeteinél emelkedést mutat. *Zálogfelvételek száma* június hó végén 2·8%-kal 205 ezer tételre, *összege pedig* 249 ezer pengővel (—5·3%) 4.418 ezer pengőre csökkent. Egy év alatt a tételszámnál 2·0%-os emelkedést, az értékösszegeknél pedig 3·1%-os visszaesést állapíthatunk meg. *A zálogkiváltások száma* június hó folyamán 31 ezer tétellel (—15·2%) 173 ezer tételre, *értékösszege pedig* 582 ezer pengővel (—14·0%) 3.585 ezer pengőre csökkent. A csökkenés a mult évhez képest 12·2, illetőleg 17·5%-nak felel meg. Végeredményben tehát a *zálogálladék* 909 ezer tételt, illetőleg 20.689 ezer pengőt tett ki a hó végén. A gyarapodás a tételszámnál 3·6, az értékösszegeknél pedig 4·2% egy hónap alatt. *A kényszerárverésre került zálogtárgyak száma* májushoz képest 410 tétellel 2.924 tételre csökkent. A csökkenés itt egy hónap alatt 12·3%-nak, egy év alatt pedig 23·0%-nak felel meg.

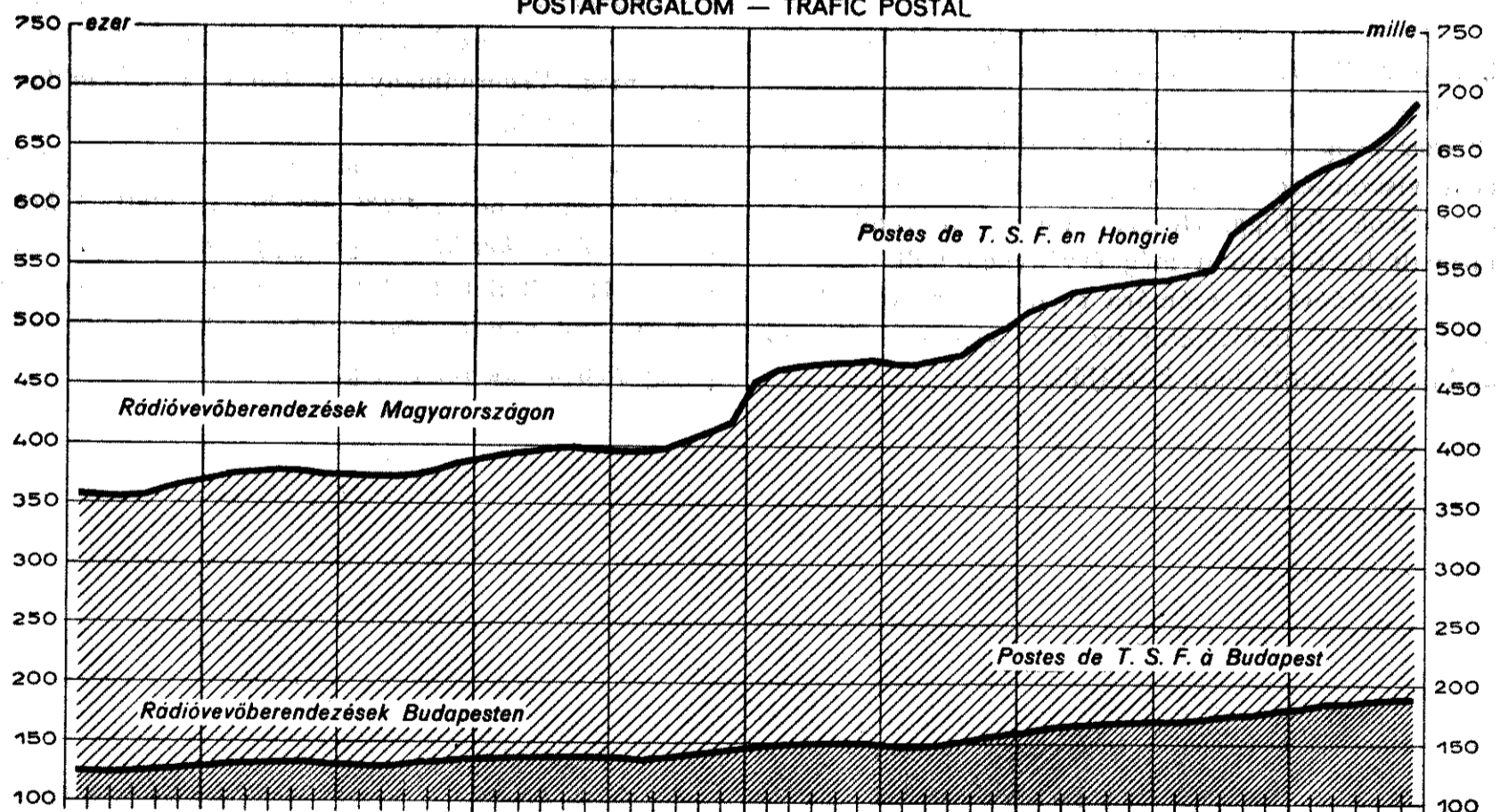
RAJZOK A GAZDASÁGI JELZÓTÁBLÁHOZ — GRAPHIQUES AU TABLEAU ÉCONOMIQUE
MUNKANÉLKÜLISÉG — CHÔMEURS

MAGYAR NEMZETI BANK — BANQUE NATIONALE DE HONGRIE

POSTAFORGALOM — TRAFIC POSTAL

ZALOGHÁZI FORGALOM — MOUVEMENT DES MONTS-DE-PIÉTÉ

